

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 7 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2563)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.7 No. 9 (September 2020)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

◆ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระราชปริยัติกวี, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระครูโฆสิตวิธานานุกุล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บัญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิตร์ ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

💧 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

💧 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาศักดิ์ดา สิริเมธี

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระมหาอนันต์ อนนตเมธี

นายอภิรักษ์ คำหารพล

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

💧 ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจารี

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 9 ประจำปีพุทธศักราช 2563 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 **ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2564)** เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ใน**วารสารมหาจุฬานาครทรรณ** ปีที่ 7 ฉบับที่ 9 นี้ประกอบด้วย บทความวิชาการ 6 เรื่อง บทความวิจัย 24 เรื่อง ในเล่มนี้ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ **NEW NORMAL: การปรับตัวเพื่อการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา** โดย พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์, พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ และอภิชา สุขจีน ซึ่งบทความฉบับนี้ได้กล่าวถึง การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามนุษย์และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ามีความทัดเทียมกับสังคมโลก โดยการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย รัฐบาลจึงได้กำหนดทิศทางและวางนโยบายการศึกษาไว้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะและความสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จนกระทั่งปลายปี 2562 ประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์การแพร่เชื้อของ “โคโรนาไวรัส” หรือเรียกว่า (COVID 19) ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนทั่วโลก ทำให้ประชาชนต้องปรับตัวการใช้ชีวิตในสังคมใหม่ นำมาสู่สังคมที่เรียกว่า New Normal คือการใช้ชีวิตในวิถีใหม่ที่แตกต่างไปจากอดีต นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมโดยรวม เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางการศึกษา โดยเฉพาะโครงสร้างทางการศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการต้องวางแผนรองรับและปรับตัวให้ทัน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปได้ โดยมีนโยบายและเสนอแนวทางการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัส ขณะเดียวกันสังคมก็ตั้งคำถามถึงประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี และความพร้อมของครูผู้สอนผู้เรียน ตลอดจนประสิทธิภาพหรือผลการเรียนที่พึงได้รับ หรือเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายแก่ผู้ปกครองบางครอบครัว เช่น ค่าอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ หรือแม้กระทั่งโทรศัพท์มือถือ ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้ หากใช้เป็นก็เกิดประโยชน์ ไม่ใช่ตกเป็นทาสของเทคโนโลยีเสียเอง ดังนั้นนักเรียนควรอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครองตลอดเวลาขณะเรียน ดังนั้น

การนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาเป็นองค์ประกอบในการเสริมฐานรากทางการศึกษาให้นักเรียนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความรับผิดชอบต่อนานาที่ เกิดสติปัญญาและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
บทความวิชาการ : Academic Article	
การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 EDUCATIONAL MANAGEMENT IN THE 21 st อมรรัตน์ เตชะนอก, รัชนี จรุงศิริวัฒน์ และพระฮอนด้า วาฬสทโท	1
การนำ Satir model สู่การปฏิบัติในการดูแลสุขภาพจิตของนักศึกษา พยาบาล APPLYING THE SATIR MODEL TO PRACTICE IN MENTAL HEALTH CARE OF NURSING STUDENTS เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น และจุฬาลักษณ์ นิลอาธิ	16
บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ THE ROLES OF BUDDHIST MONKS IN EDUCATIONAL MANAGEMENT OF SUNDAY BUDDHISM EDUCATIONAL CENTER พระวัชร เทวสิรินาโค (เลขาธิการศูนย์)	30
การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) THE DEVELOPMENT OF SOCIAL QUALITY OF LIFE OF PEOPLE AND THE PREVENTION OF THE SPREADING OF CORONAVIRUS INFECTIOUS DISEASE (COVID – 19) ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ และปิยะกมล มหิวรรณ	40
New Normal: การปรับตัวเพื่อการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา NEW NORMAL: EDUCATIONAL ADAPTATION THROUGH BUDDHISM พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์, พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ และนายอภิชา สุขจีน	56
หนังประโมทัย: การสื่อสารวรรณกรรมท้องถิ่นผ่านวรรณศิลป์เงาแสง PRAMOTHAI SHADOW SHOW: COMMUNICATION OF LOCAL LITERATURE THROUGH SHADOW ART นายวรเชษฐ์ ไทอิน และพีรพงษ์ แสนสิง	71

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย : Research Articles

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8 ADMINISTRATION ACCORDING TO THE GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES OF THE ADMINISTRATORS OF THE OFFICE OF PUBLIC PROSECUTORS REGION 8 ปรณพัชญ์ จิตรจำนงค์, บัญชาญ ทิมธรรม และวิมลวรรณ หนูศรีแก้ว	85
การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 DEVELOPMENT OF A SCHOOL ADMINISTRATION MODEL FOR DEVELOPING CAREER SKILLS OF STUDENTS IN SCHOOLS UNDER SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 สายเพ็ญ บุญทองแก้ว, บรรจง เจริญสุข และญาณิศา บุญจิตร	96
การพัฒนาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ทฤษฎีกราฟเบื้องต้น ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL LITERACY FOR MATTHAYOMSUKSA 5 STUDENTS IN GRAPH THEORY SECTION USING CONTEXT-BASED LEARNING พิมพ์ิชา เอกพันธ์ และมนตรี ทองมูล	111
การศึกษาความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก NEEDS AND GUIDELINES TO LEARNING MANAGEMENT OF PRIVATE SCHOOL TEACHERS IN PHISANULOK วุฒิไกร อ่อนอ้าย	126
แนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ กรณีศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน GUIDELINES FOR THE MANAGING DISTRICT UNITS. A CASE OF NAN SPECIAL EDUCATION CENTER นายเอกราช สุเต็ม, หยกแก้ว กมลวรรณ และมานี แสงหิรัญ	138

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐาน โดยใช้แบบฝึกทักษะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ(ภาษาอังกฤษ): กรณีศึกษานักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมงคลรัตน์	153
THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING SKILL AND ENGLISH WRITING SPELL BASE BY USING A SET OF PRACTICE OF ENGLISH LEARNING BY FOREIGN LANGUAGE DEPARTMENT (ENGLISH) CASE STUDY: STAND FOR THE FIFTH GRADES STUDENTS AT WAT MONGKHONRAT SCHOOL	
ประสิทธิ์ เพยกกลิ่น	
แนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก	163
GUIDELINES FOR SOLVING PUBLIC TRANSPORTATION SERVICES OF THE DEPARTMENT OF LAND TRANSPORT	
นิวัฒน์ รังส้อย, พีระพงษ์ วรรณฤทธิ์กุล และวาสนา รังส้อย	
การพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ เสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4	175
THE DEVELOPMENT OF THE COMPETENCY IN COLLABORATIVE PROBLEM SOLVING BY USING LEARNING MANAGEMENT THROUGH DEEPER SCAFFOLDING FRAMEWORK OF MATHAYOMSUKSA 4 STUDENT	
สุวิมล ภาววัง และสมาสี ชูกำแพง	
ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเข้าถึง คอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560	193
LEGAL PROBLEMS OF THE DETERMINATION OF OFFENSES CONCERNING COMPUTER ACCESS ACCORDING TO COMPUTER CRIME ACT B.E. 2550 (2007) AND AMENDMENT (NO. 2) B.E. 2560 (2017)	
เกียรติเฉลิม รัชงาม	
การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2	205
INFORMATION ADMINISTRATION FOR LEARNING AND TEACHING DEVELOPMENT OF TEACHERS IN SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
ศิวกกร หนูนะ, อโนทัย ประสาน และปรีชา สามัคคี	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ เรื่อง ความน่าจะเป็น	221
DEVELOPMENT OF PROBLEM – SOLVING ABILITY IN MATHEMATICAL FOR MATHAYOMSUKSA 4, USING INQUIRY – BASED LEARNING AND COOPERATIVE PROBLEM – SOLVING LEARNING PACKAGE PROBABILITY	
สุประวีณ์ สังข์ทอง และมนตรี วงษ์สะพาน	
ผลของการใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	236
EFFECTS OF USING PHONICS PRACTICAL BOOKS TO DEVELOP ENGLISH VOCABULARY LEARNING FOR PRIMARY II STUDENTS	
วรกานต์ ไสยะโน, กนกกาญจน์ กิตติชาติเขาวลิต และพนาน้อย รอดชู	
ผลของการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	250
THE EFFECTIVENESS OF CONCEPT MAPPING LEARNING PACKAGE TO ENHANCE ENGLISH READING COMPREHENSION ABILITY OF PRIMARY STUDENT V	
ประภัสสร กาญจนชัย, พนน้อย รอดชู และกนกกาญจน์ กิตติชาติเขาวลิต	
การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	265
A DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITY BASED ON PROBLEM-BASED LEARNING COOPERATED WITH COLLABORATIVE LEARNING APPROACH FOR PROMOTING PROBLEM SOLVING COMPETENCY OF MATTHAYOMSUKSA 4 STUDENTS	
ศศิวิมล ภูศรีโสม และกัญญารัตน์ โคจร	
กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก	283
THE ACTIVITIES THAT SUPPORT THE LEARNING MODEL OF THE 21ST CENTURY STUDENTS' LEARNING SKILLS ACCORDING THE LEARNING AND INNOVATION SKILL OF SCHOOLS IN THE EASTERN REGION	
ธีรจักร วรบำรุงกุล, พรสวรรค์ ศิริศาสนันท์, สมปอง มุลมณี และเริงวิทย์ นิลโคตร	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการ กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่จังหวัดตาก ด้วย กระบวนการ เอไอซี	301
DEVELOPMENT OF HEALTH PROMOTION AND DISEASE PREVENTION MODAL OF THE LOCAL HEALTH SECURITY FUND COMMITTEE TAK PROVINCE WITH A-I-C PROCESS <i>อดิศร สมเจริญสิน</i>	
การพัฒนาแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และ ทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด	316
THE DEVELOPMENT OF AN EMPOWERMENT PROMOTING MODEL IN COLORECTAL CANCER PATIENTS UNDERGOING CHEMOTHERAPY <i>รุ่งพร ภูสุวรรณ์, นฤมล จันท์สุข</i>	
การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2	328
THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY GUIDELINES FOR TEACHERS IN SCHOOLS UNDER THE YASOTHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 <i>วัชรพร แสงสว่าง และกาญจน์ เรืองมนตรี</i>	
การศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน น้ำมนต์หาล้าสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิษฐ์ เขต 2	344
A STUDY OF MANAGEMENT DEVELOPMENT ACTIVITIES MODEL OF NAMMAN SCHOOL, HAT LA SCHOOL NETWORK, UNDER THE OFFICE OF UTTARADIT PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 2 <i>นิพิฐพนธ์ อุไรวรรณ, หยกแก้ว กมลวรรณ และมานี แสงศิริ</i>	
แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธุรกิจผลิตชิ้นส่วน ยานยนต์ญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร	359
LEADERSHIP DEVELOPMENT BY BUDDHIST INTEGRATION FOR JAPANESE AUTOMOTIVE PART BUSINESS ORGANIZATION IN AMATANAKHON INDUSTRIAL ESTATE <i>อำนาจ มลสิน</i>	

สารบัญ (ต่อ)

(Retracted article) การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพ การตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย (Retracted article) A STUDY OF OBSTACLES AND MEASURES TO INCREASING THE EFFECTIVENESS OF CONDUCTING INMATE SEARCH ACCORDING TO INTERNATIONAL STANDARD IN THAI PRISONS ทิตติธิดา อติธรรมพฤษ	375
ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่สอนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม STUDENTS' SATISFACTION IN LEARNING AND TEACHING MATHEMATICS OF HIGH SCHOOL IN MUANG DISTRICT, NAKHON PHANOM PROVINCE พัชชลัยย์ อนุไชยวงศ์, พรศักดิ์ ยตะโคตร, จอน เมฆสว่าง, ปัทมา วิชัยโย และพัชร ชัยชาญ	394
แนวทางการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาใน สังคมไทยยุค 4.0 GUIDELINES FOR ADAPTATION AND ROLE OF BUDDHIST FEMALE PRIESTS IN THAI SOCIETY 4.0 ERA พงษ์ธรณ์ พิสิทธิ์	409
การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี THE STUDY OF COMMUNITY STRENGTH AT TUMBONTHONGCHAI, AMPHURMUANG, PHETCHABURI PROVINCE ผุสดี สระทอง, กมลพรรณ วัฒนากร, อัจฉรา สุขสำราญ, ผกามาศ พิธีกร และวิไลวรรณ มุลิกเจียรนนท์	421
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	๙

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21*

EDCATIONAL MANAGEMENT IN THE 21st

อมรรัตน์ เตชะนอก

Amonrat Techanok

รัชณี จรุงศิริวัฒน์

Rachanee Jaronggsirawat

พระฮอนด้า วาตสโท

Phra Honda Vatasatto

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand

E-mail: amonrat_102528@hotmail.com

บทคัดย่อ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาทักษะเพิ่มเติมและจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งมีองค์ประกอบคือ 3R4C คือ 3 R ได้แก่ Reading (การอ่าน), การเขียน (Writing) และ คณิตศาสตร์ (Arithmetic) และ 4C ได้แก่ Critical Thinking (การคิดวิเคราะห์), Communication (การสื่อสาร), Collaboration (การร่วมมือ) และ Creativity (ความคิดสร้างสรรค์) รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่ ตลอดจนการคำนึงถึงภาระใจของผู้เรียนเป็นหลัก โดยการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาในปัจจุบันต้องอาศัยการใช้เทคโนโลยีที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึง และมีอุปกรณ์ในการเข้าถึงได้ง่าย นั่นคือ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต เป็นต้น ด้วยวิธีการถ่ายคลิปวิดีโอการเรียนการสอน และอัปโหลดเข้าในระบบ นักศึกษาสามารถที่จะเข้าไปเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ที่มีอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ และต้องมีคุณลักษณะ 1) นักสร้างสรรค์ (Creative) 2) นักการสื่อสาร (Communicator) 3) นักคิดวิเคราะห์ (Critical Thinker) 4) สร้างชุมชน (Builds Community) 5) การมีวิสัยทัศน์ (Visionary) 6) การสร้างความร่วมมือ และการติดต่อ (Collaboration and Connection) 7) สร้างพลังเชิงบวก (Positive Energy) 8) ความเชื่อมั่น (Confidence) 9) ความมุ่งมั่นและความพากเพียร (Commitment and Persistence) 10) ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ (Willingness to Learn) 11) ต้องเป็นนักประกอบการ คิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Entrepreneurial Creative and Innovative) 12) นักริเริ่มงาน (Intuitive) ดี 13) ความสามารถในการสร้างแรง

* Received 20 April 2020; Revised 7 June 2020; Accepted 7 August 2020

บันดาลใจ (Ability to Inspire) 14) การเจียมเนื้อเจียมตัว (Be Humble) 15) ตัวแบบที่ดี (Good Model) จึงจะสามารถจัดการศึกษาให้ได้ผลผลิตและผลลัพธ์ที่ดีเลิศได้

คำสำคัญ: การศึกษา, การจัดการ, ศตวรรษที่ 21

Abstract

Educational management in the 21st century requires the development of additional skills and the need for learning and innovation skills consisting of 3R4C 3 R: including Reading, Writing and Arithmetic, 4C: Critical Thinking, Communication, Collaboration, Creativity including life and career skills, skills in information, media and technology). New educational management includes the thought of the students' primary interest by managing teaching and learning in today's schools based on the potential to use technology that allow students to access information or devices such as computers, mobile phones, tablets, etc. With the method of shooting video clips of instruction and upload to the system, students are able to learn any time or any place with internet. As for the educational management in the 21st century, the new school administrators must be academic leaders and must have the following characteristics: 1) being creative, 2) communicator, 3) critical thinker, 4) community builder, 5) visionary, 6) collaboration and connection, 7) creating a positive energy, 8) confidence, 9) commitment and persistence, 10) willingness to learn, 11) being an entrepreneur with creative thinking and innovation and 12) being the intuitive, 13) having ability to inspire the others, 14) being humble and 15) a good model so that education can be arranged to yield the excellent outputs and outcomes.

Keywords: Education, Management, 21st Century

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2552 – 2561) นั้นได้กล่าวถึง การศึกษากับการพัฒนาสังคมเป็นหลักสำคัญโดยรวมของความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนา ซึ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบันได้มุ่งเน้นในมิติของการพัฒนา 4 มิติ ที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิรูปนักเรียนยุคใหม่ การปฏิรูปครูยุคใหม่ การปฏิรูปโรงเรียนยุคใหม่ หรือแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่และการปฏิรูประบบบริหารจัดการยุคใหม่ ซึ่งในทุกมิตินั้นจะมีความ

สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุผลของการปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556)

เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาถึงสภาพทั่วไปในด้านทักษะของครู เพื่อให้ทราบถึงทักษะด้านต่าง ๆ ว่าในทักษะแต่ละด้าน อยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด เพื่อนำไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาทักษะของครู ในด้านที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ พัฒนาไปสู่เกณฑ์ตามมาตรฐานทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้อำนวยการ จึงต้องทำหน้าที่ ศึกษา แนวทางการพัฒนาทักษะของครูหรือบุคลากรในหน่วยงานของตน การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ย้ำให้เห็นว่า เรากำลังอยู่ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมที่ประเทศต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อย ๆ และระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัว โดยไม่ใช่แค่การปฏิรูปเพียงครั้งคราว แต่ต้องเป็นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียน สังคมและตลาดแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งผู้กำหนดนโยบายและบุคลากรด้านการศึกษาของไทยที่ผู้เขียนมีโอกาสได้รู้จักล้วนตระหนักว่าการศึกษาคควรจะมีมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและสอดคล้องกับสังคมในอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับในฐานะผู้มีอำนาจขององค์กรจะต้องตัดสินใจดำเนินการให้แผนยุทธศาสตร์และภารกิจของสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบ มีการสร้างคุณภาพสำหรับอนาคตบนพื้นฐานของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และติดตามกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ที่เรียกว่า ยุคศตวรรษใหม่ หรือยุคไร้พรมแดนอาจจะเป็นโจทย์ที่สำคัญสำหรับผู้บริหารการศึกษาจะต้องปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเพื่อการบรรลุเป้าประสงค์ทางการศึกษาของคนในชาติ และสามารถยกระดับศักยภาพของผู้เรียนให้เกิดทักษะการแข่งขันที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้นอันเป็นแรงขับที่ท้าทายอย่างมากต่อโลกอนาคต

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมคนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึง คนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว ครูเพื่อศิษย์ต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วย และในขณะเดียวกันต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งไม่เหมือนการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 20 หรือ 19 (วิจารณ์ พานิช, 2556) (วิจารณ์ พานิช, 2556)

การปรับปรุงระบบการศึกษาและการพัฒนาทักษะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ไทยบรรลุเป้าหมาย ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมทั้งจะช่วยเพิ่มศักยภาพ โอกาส และความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจภายในประเทศ และด้วยแนวโน้มการเป็นสังคมผู้สูงอายุและสัดส่วนของประชากร

ในวัยทำงานที่ลดลงเรื่อย ๆ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะคือปัจจัยสำคัญความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในอนาคต ดังนั้น คุณภาพของระบบการศึกษา ตลอดจนสมรรถนะและทักษะของผู้สำเร็จการศึกษา จึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะตอบโจทย์ดังกล่าว ในศตวรรษที่ 21 กลายเป็นโจทย์สำคัญสำหรับในหลาย ๆ เรื่อง ทั้งนี้เนื่องจากทุกฝ่ายมองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากขึ้นจากอดีต และความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีและทำให้มีประสิทธิภาพ เพราะถ้าเราช้าก็จะทำให้ตกขบวนและเสียโอกาสอีกมากมาย การจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาเป็นอีกประเด็นสำคัญ ซึ่งนอกจากจะต้องก้าวทันความเปลี่ยนแปลงแล้วยังจะต้องเป็นกลไกสำคัญเพื่อการขับเคลื่อนหน่วยงาน องค์กร ภาคส่วนอื่น ๆ ให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ความเปลี่ยนแปลงด้วย สถาบันการศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่สำคัญ ของการเตรียมคนสร้างคนเพื่อการอยู่ในความเปลี่ยนแปลงจะต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่นำเสนอไปข้างต้นไม่ใช่สูตรสำเร็จสำหรับสถาบันการศึกษา แต่เป็นโจทย์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปสู่การวางแผนการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนในขณะที่ทักษะพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การคำนวณและการอ่านเขียนยังคงเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนรู้ในอนาคต นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ด้วย เพื่อให้พวกเขาเติบโตได้ในยุคแห่งความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ทักษะที่สำคัญดังกล่าวที่เราควรหันมาให้ความสำคัญ เช่น การปรับตัว การคิดเป็นระบบ การสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหา และการทำงานร่วมกับคนอื่น ซึ่งเป็นทักษะที่นำไปใช้ได้ สถานการณ์ที่แตกต่างกัน ตามแนวโน้มปัจจุบันที่คนรุ่นใหม่จะเปลี่ยนงานข้ามสาขาวิชาชีพที่หลากหลาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถในการนำทักษะที่มีไปปรับใช้ในสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ

ในยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่าง รวดเร็วอันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้า ด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการดำรงชีพของสังคม อย่างทั่วถึง ครุจึงต้องมีความตื่นตัวและมีการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนที่มีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตลอดจน การเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นยุคแห่งการแข่งขันทางสังคมค่อนข้างสูงในปัจจุบัน ส่งผลต่อการปรับตัวให้ทันและเท่าทันกับ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคมในทุกมิติรอบด้าน ดังนั้นการเสริมสร้างองค์ความรู้ (Content knowledge) ทักษะเฉพาะทาง (Specific Skills) ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Expertise) และสมรรถนะของการรู้เท่าทัน (Literacy) จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนในการ เรียนรู้ยุคสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงใน

ศตวรรษที่ 21 นี้ย่อมมีประสิทธิภาพ กระแสการปรับเปลี่ยน ทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (The Globalization) ที่ได้เกิดวิวัฒนาการความก้าวหน้าในทุก ๆ มิติเป็นไปอย่างรวดเร็วและรุนแรง ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์และการสร้างความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ท้าทายศักยภาพและความสามารถของมนุษย์ที่จะสร้างนวัตกรรม ทางการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 เป็นการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกันสร้างรูปแบบ 39 และแนวปฏิบัติ ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกันสร้างรูปแบบและแนว ปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ทักษะความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน เพื่อให้ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยจะอ้างอิงรูปแบบ (Model) ที่พัฒนามาจากเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีชื่อว่าเครือข่าย P 21 ซึ่งได้พัฒนารอบ แนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานองค์ความรู้ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญ และความรู้เท่าทันด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของผู้เรียนทั้งด้านการงานและการ ดำเนินชีวิต กรอบแนวคิดในการจัดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ที่แสดงผลลัพธ์ของนักเรียนและ ปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้เพื่อรองรับศตวรรษที่ 21 (สุทัศน์ สังคะพันธ์, 2557)

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี จึงเป็นภาระที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้ประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเอง คิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้มีความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร และนอกองค์กรให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลลัพธ์ ใส่ใจในเรื่องของศาสตร์ทางการสอนที่เหมาะสม และต้องเข้ามารับบทบาทในการเร่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครูปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้กับครูผู้สอน ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้นรวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะที่ทัดเทียมเป็นที่ ยอมรับของชาติอื่นและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมี ความสุข (สมหมาย อำดอนกลอย, 2556)

ซึ่งจากการสังเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ของ Maxine Driscoll Gerald Aungus และ George Couros ได้ เขียนบทความเรื่อง Top 10 Characteristics of Successful 21st Century School Leaders: 21st Century Administrators: New Roles. New

Responsibilities และ The 21st Century Principal ตามลำดับ (Maxine Driscoll, 2015); (Gerald Aungus, 2012); (George Couros, 2010) สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 ควรมีคุณลักษณะ (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) ดังนี้

1. นักสร้างสรรค์ (Creative)
2. นักการสื่อสาร (Communicator)
3. นักคิดวิเคราะห์ (Critical Thinker)
4. สร้างชุมชน (Builds Community)
5. การมีวิสัยทัศน์ (Visionary)
6. การสร้างความร่วมมือ และการติดต่อ (Collaboration and Connection)
7. สร้างพลังเชิงบวก (Positive Energy)
8. ความเชื่อมั่น (Confidence)
9. ความมุ่งมั่นและความพากเพียร (Commitment and Persistence)
10. ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ (Willingness to Learn)
11. ต้องเป็นนักประกอบการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Entrepreneurial Creative and Innovative)
12. นกิริเริ่มงาน (Intuitive) ดี
13. ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ (Ability to Inspire)
14. การเจียมเนื้อเจียมตัว (Be Humble)
15. ตัวแบบที่ดี (Good Model)

ดังนั้น การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันจะต้องสร้างภาพพจน์ใหม่ให้ เป็นผู้นำทางวิชาการ มีหน้าที่ในการนำแนวคิดใหม่ ๆ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาสถานศึกษาด้านต่าง ๆ ต้องทำตัวเป็นผู้จุดประกายความคิดในการพัฒนาคุณภาพงานในสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยบุคลากรที่ทำหน้าที่บริหาร สถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำ กล้าเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารและมีความรู้วิชาชีพ โดยเฉพาะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารต้องเป็นทั้งนักบริหาร นักวิชาการ นักจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ได้ผลผลิตที่ดีเลิศจึงเป็นแนวทางการปฏิรูปเพื่อนำไปสู่ผู้บริหารที่อยู่ในศตวรรษที่ 21

ความท้าทายทางการบริหารในความเปลี่ยนแปลง

เป้าหมายการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนไป จากเดิมที่เน้นองค์ความรู้ที่ผู้เรียนจะต้องได้รับมาเป็นเรื่องของสมรรถนะของผู้เรียน การละลายเรื่องของการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านการบริหาร

จัดการศึกษาก็หมายถึงความล้มเหลวของการปฏิรูปการศึกษาในภาพรวมด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ในการปรับเปลี่ยนการบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาวะทางสังคม ประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 มีความเป็นไปได้สูงมากที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเช่นเดียวกับในหลายประเทศที่ได้เข้าสู่ภาวะนี้ไปแล้ว สภาวะนี้เกิดขึ้นจากการที่อัตราการเกิดลดลง คนมีอายุยืนขึ้น สภาพดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาด้วยเช่นกันอย่างน้อยในสองประเด็น คือ 1) บุคลากรการศึกษาที่จะมีโอกาสขาดแคลน และจำเป็นต้องขยายอายุการทำงานของบุคลากร และ 2) การจัดการศึกษาจำเป็นต้องออกแบบสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้น เพราะเป็นชนกลุ่มใหญ่ของสังคม และการศึกษาที่ไม่สามารถหยุดอยู่เพียงในวัยการศึกษาหรือวัยทำงาน สองประเด็นนี้เป็นโจทย์สำคัญหนึ่งสำหรับผู้บริหารในปัจจุบันที่จะต้องวางแผนการจัดการที่ชัดเจนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

2. ความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน พฤติกรรมการใช้ชีวิตของคนจะเปลี่ยนไป สังเกตได้อย่างง่ายจากพฤติกรรมการซื้อสินค้าที่ปัจจุบันการซื้อผ่านอินเทอร์เน็ตมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เครือข่ายสังคมก็เข้ามามีบทบาทต่อการตัดสินใจของคนมากขึ้น ขณะเดียวกันพฤติกรรมการทำงานของคนเปลี่ยนไป ต้องการความสำเร็จและการยอมรับที่เร็วมากขึ้น การยึดมั่นในองค์กรอาจจะน้อยลงไป จึงเป็นความท้าทายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรที่จะต้องเอื้อต่อการใช้ทรัพยากรอย่างเต็มประสิทธิภาพพร้อมกับการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรเพื่อให้บุคลากรที่มีความสามารถอยู่กับองค์กรไปนาน ๆ

3. การเข้าถึงเทคโนโลยี เทคโนโลยีกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เด็กรุ่นใหม่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ บุคลากรในสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นคนที่สามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าพัฒนาความรู้ของตนเอง ขณะเดียวกันยังจะต้องสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอีกด้วย แต่ทั้งนี้การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรในสถานศึกษาจะมีระดับความสามารถที่แตกต่างกัน การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้จึงจำเป็นต้องมีแผนการจัดการที่ชัดเจน เช่นเดียวกันกับการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องมีการลงทุนและการพัฒนาบุคลากรไปพร้อม ๆ กัน

4. ความหลากหลายและความขัดแย้งกับ ในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นองค์กรที่เปิดรับความหลากหลายและความแตกต่างที่มากขึ้น พร้อม ๆ กับความจำเป็นในการสร้างให้เกิดความเป็นเอกภาพในองค์กร เพราะเอกภาพในองค์กรคือหัวใจของความสำเร็จ การทำงานเป็นทีมคือเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่เป้าหมาย ด้วยเหตุนี้การสร้างเอกภาพ การทำให้เกิดทีมในการทำงานจึงเป็นโจทย์สำคัญสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษนี้

5. ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ คนในยุคใหม่จะเป็นกลุ่มคนที่ไม่ยึดติดกับที่ทำงาน มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนงานใหม่ได้ตลอดเวลา และนิยมที่จะทำงานแบบอิสระมากกว่า ดังนั้นการ

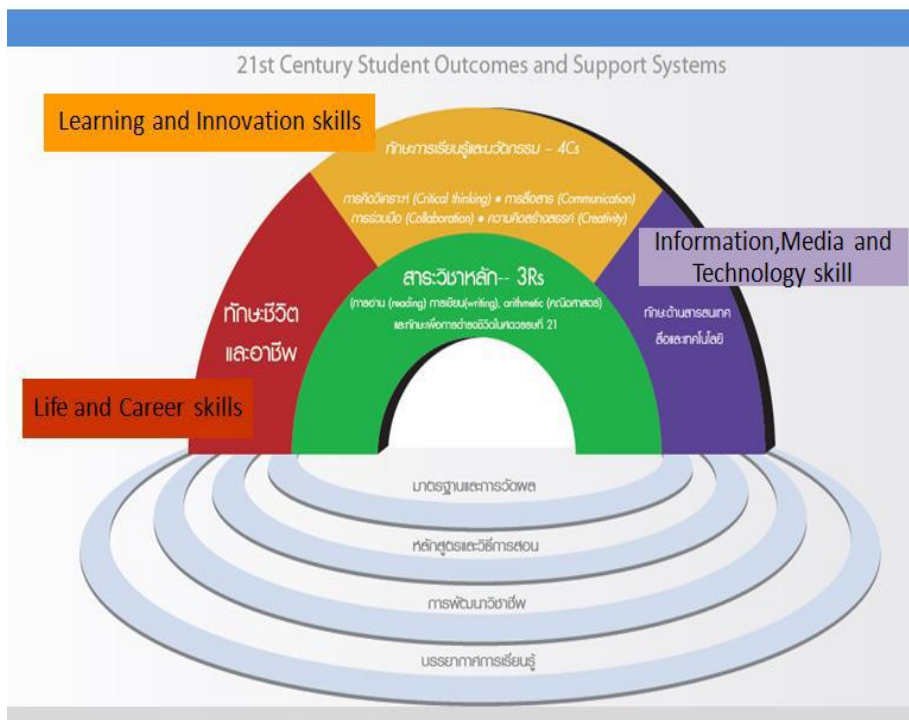

รูปแบบการบริหารจัดการจึงเป็นอีกประเด็นสำคัญที่ท้าทายผู้บริหารในการปรับตัวให้เข้ากับทีมงานรุ่นใหม่ (จารุวัจน์ สองเมือง, 2559)

ทฤษฎีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นที่ยอมรับในการสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Model of 21st Century Outcomes and Support Systems) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเนื่องด้วยเป็นกรอบแนวคิดที่เน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน (Student Outcomes) ทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จะช่วยผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมในหลากหลายด้าน รวมทั้งระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐานและการประเมิน หลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาครู สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้าม “สาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนไม่ได้แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้แบบ PBL (Problem - Based Learning) ของนักเรียน ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities: PLC) เกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคน

ภาคีเครือข่ายเพื่อศตวรรษที่ 21 นำโดย (Ken Kay) ร่วมกับสมาคมการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา และองค์กรต่างสาขาอาชีพเกือบ 40 องค์กร ได้พัฒนาและนำเสนอ กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Framework for 21 Century Learning) ซึ่งประกอบด้วย วิชาแกน แนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและการทำงาน และระบบสนับสนุนการศึกษาของศตวรรษที่ 21 ดังแผนภูมิ

ภาพที่ 1 แผนภูมิภาพ ทักษะในศตวรรษที่ 21
ที่มา: (วิจารณ์ พานิช, 2556)

จุดมุ่งหมายพื้นฐานการศึกษา คือการเรียนรู้เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สามารถดำรงชีพอยู่
ในโลกตามยุคสมัยได้อย่างมีคุณภาพ เมื่อสังคมเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาเปลี่ยน
นักวิชาการหลายท่านเห็นตรงกันว่า หากยังหลงติดอยู่กับสิ่งเก่า ๆ ที่เคยใช้ ได้ผลในยุคเก่า
ย่อมจะส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่สอดคล้องกับโลกที่เป็นจริงทั้งในปัจจุบันและ ในอนาคต
ที่ยังจะเข้มข้นขึ้นการตัดสินใจได้ในระดับบุคคลหรือระดับหน่วยงาน อย่างตระหนัก
ในศักยภาพของตนเองไม่จำเป็นต้องร่อนนโยบายหรือคำสั่งจากระดับชาติหรือส่วนกลาง
โดยเฉพาะ เรื่องการสอน การเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการเป็นผู้นำเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ในการนำพาผู้เรียน ให้ก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้อย่างสอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป
(วิจารณ์ พานิช, 2556)

การศึกษาในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการขวนขวายหาองค์ความรู้ มันจึงทำให้เราเป็น
กลไกยิ่ง ๆ ขึ้นจิตของเรปฏิบัติอยู่ในร่องรางแคบ ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ด้านวิทยาศาสตร์
ปรัชญา ศาสนา ธุรกิจ หรือเทคนิควิทยาที่เรากำลังสั่งสมขึ้น วิธีชีวิตของเราทั้งในบ้าน นอกบ้าน

และทั้งความเชี่ยวชาญงานอาชีพเฉพาะด้านของเรา ล้วนทำให้จิตคับแคบและไม่ สมบูรณ์
ทั้งหมดนี้นำมาซึ่งวิถีชีวิตอันเป็นเสมือนเครื่องจักรกล เป็นสภาพจิตที่ถูกวางให้เข้ามาตรฐาน
เดียวกัน การเข้าใจความหมายที่อยู่เหนือถ้อยคำและพูดถึงเหตุผลที่เกิดความงอกงามแห่งจิต
ความ เจริญงอกงามนี้เป็นพัฒนาการและความเบ่งบานของจิตใจเรารวมทั้งสวัสดิภาพทางกายด้วยนั้น
คือ ความดำรงอยู่ในความกลมกลืนทั่วพร้อม ซึ่งในความกลมกลืนเช่นนั้นปราศจากความขัดแย้งหรือ
ความไม่ลงรอยกันระหว่างกาย จิตและใจ ความงอกงามแห่งจิตจะเกิดขึ้น เมื่อมีการสัมผัสที่รู้แจ้งชัด
ตามความเป็นจริงไม่เป็นส่วนตน และปราศจากแรงยึดเยียดใด ๆ ประเด็นไม่ได้อยู่ที่ว่า จิตคิดอะไร
แต่อยู่ที่ว่า จะให้คิดชัดเจนได้อย่างไร ความปลอดโปร่งอิสระของจิต ถ้าจิตไม่หมกมุ่นอยู่กับสิ่งใด
ปัญหาใด หรือกับความสนุกสนาน ความเพลิดเพลินทางประสาทสัมผัส ไร้เจตจำนงและไร้ทิศทางที่
มุ่งหมาย ในภาวะโปร่งโล่งอิสระ เช่นนี้ที่จิตสามารถเรียนรู้ได้ ซึ่งไม่เพียงเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์
ประวัติศาสตร์และคณิตศาสตร์เท่านั้น แต่เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองด้วย เพื่อเฝ้าสังเกตสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น
รอบ ๆ ตัว และสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นภายในตน ในการสอนคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ หรือวิชาอื่น ๆ ซึ่งนักเรียน
จำต้องเรียนรู้เพื่อการดำรงชีพครู สามารถถ่ายทอดให้กับนักเรียนว่า เขาเป็นผู้รับผิดชอบต่อมวล
มนุษย์ได้หรือไม่ แม้เขาจะทำงานเพื่อ การดำรงชีพตามวิถีชีวิตของเขาเอง แต่จะไม่ทำ ให้จิตใจเขาคับ
แคบลง เขาจะมองเห็นภยันตรายของ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางรวมทั้งความจำกัดคับแคบอันใหญ่โต
ด้วย ครูต้องช่วยเขาให้มองเห็น ทั้งหมดนี้ การผลิบานในความดงามไม่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในอาชีพ
การงาน ความดงามอยู่ นอกเหนือสิ่งเหล่านี้และเมื่อความเบ่งบานเกิด ความงามนั้นจะเสริมส่งอาชีพ
และกิจจำเป็นอื่น ๆ จะ ถูกส่งเสริมความงามของมันเอง ทุกวันนี้เรามุ่งมุ่นเทให้กับสิ่ง ๆ เดียวโดย
มองข้ามความเบ่งบานนี้ อย่างขึ้นเชิง เราต้องพยายามประสานทุกอย่างเข้าด้วยกัน ภาพกว้างของ
การศึกษา คือการปลูกฝังจิตใจ โดยส่วนใหญ่เรานึกถึงการศึกษาซึ่งก็มักจะ เป็นวิธีที่เหมาะสม
เราต้องยอมรับว่าการศึกษามีอยู่ตลอดช่วงชีวิตของเราหรือแม้กระทั่งคนทำงานทุกคนก็ย่อมจะต้อง
เข้าไปเกี่ยวข้องกับการคัดสรรของคนที่จะเป็นผู้ถูกคัดสรรและผู้คัดสรรคนที่มีทั้ง ความรู้ ทักษะ และ
จิตใจที่เหมาะสมกับงานนั้น ๆ ซึ่งในความหมายนี้ก็คือ เราต้องค้นหาคนที่มีความ จิตสำนึก
จิตสังเคราะห์ จิตสร้างสรรค์ จิตเคารพ และจริยธรรมนั่นเอง ทุกคนล้วนต้องพัฒนาจิต 5 ประการ
ของคนเราทั้งคนที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง ดังที่ วินสตัน เชอร์чилล์ (Winston Churchill)
ได้คาดการณ์ไว้ว่า จักรวรรดิในอนาคตจะเป็นจักรวรรดิของจิต เราต้องระลึกให้ได้ว่าโลก ยุคใหม่
ต้องการอะไร ถึงแม้ว่าเราจะต้องยึดมั่นในทักษะและค่านิยมที่เรามีอยู่ก็ตาม จิตทั้ง 5 ประการต่างมี
ความสำคัญเป็นมาที่สำคัญ ต่างก็มีความสำคัญในอนาคต และด้วยจิตเหล่านี้จะช่วยให้ เรารับมือได้
ทั้งสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่ไม่คาดคิด (สิริรัตน์ นาคน, 2557)

คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

คุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ถึงแม้จะไม่มีกำหนดให้ปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนแต่ต้องประยุกต์จากหลักคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางศาสนาระเบียบกฎหมายคำสั่งและจรรยาบรรณจากการศึกษาแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาของนักวิชาการกล่าวสอดคล้องกันว่า ผลกระทบหลายด้านของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้เกี่ยวข้องกับปัญหาคุณธรรมโดยตรงแต่วัตถุประสงค์ด้านคุณธรรมต้องเป็นตัวขับเคลื่อน (Driver) ศักยภาพของผู้นำ ให้สามารถบริหารจัดการบรรลุผลสำเร็จได้ รายละเอียด ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ธรรมานุชีวิต เรื่องพุทธจริยศาสตร์สำหรับผู้บริหาร ดังนี้

1. **ด้านคุณลักษณะสำหรับผู้บริหารในทุติยาปณิสูตร** ได้พูดถึงคุณลักษณะของบุคคลที่จะทำหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี มีลักษณะ 3 ประการได้แก่ 1) จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล 2) วิธูโร หมายถึง จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และ 3) นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2. **วิธีการบริหาร ในอธิปไถยสูตร** ผู้บริหารต้องมีรูปแบบ และวิธีการบริหาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้ สามารถสรุปแนวทางการบริหารได้ 3 วิธี ได้แก่ 1) อัตตอธิปไถย ถือตนเป็นใหญ่กล่าวคือ เอาตนเอง เอาฐานะ ศักดิ์ศรี เกียรติภูมิของตนเองเป็นใหญ่ การกระทำด้วยปรารถนาและสิ่งที่เนื่องด้วยตนเป็นประมาณ ในฝ่ายกุศล คือ เว้นทำชั่ว ทำดี เคารพตน 2) โลกาธิปไถย ถือโลกเป็นใหญ่ คือ การถือเอาความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาและสรรเสริญ กระทำด้วยปรารถนาจะเอาใจหมูชนหาความนิยมหรือในฝ่ายกุศลได้แก่ การเว้นทำชั่วทำแต่ความดี ด้วยความเคารพเสียงหมูชน และ 3) ธรรมาธิปไถย ถือธรรมเป็นใหญ่ คือ หลักการ ความจริง ความถูกต้อง ความดี ผลดี เป็นใหญ่ เป็นไปโดยชอบธรรม และเพื่อความดีงาม

3. **หลักธรรมเพื่อการบริหาร นักบริหารแบบธรรมาธิปไถย** ยึดหลักธรรมในการบริหารงาน ซึ่งธรรมในการบริหารมี ดังนี้

3.1 **หลักพละ 4 ประการ** ได้แก่ 1) ปัญญาพละ เป็นพลังทางปัญญาที่ใช้ในการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจอย่างมีเหตุผลที่ชัดเจน 2) วิริยพละ เป็นผู้ประกอบกิจการหน้าที่การทำงาน ด้วยความเพียรมานะบากบั่นพยายาม 3) อนวัชชพละ กำลังสุจริตหรือกำลังบริสุทธิ์ การประพฤติปฏิบัติที่สะอาดบริสุทธิ์ 4) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ คือ การช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ และส่วนรวม

3.2 **อธิบาทธรรม 4 ได้แก่** 1) ฉันทะความรักงานคือจะต้องเป็นผู้รักงานที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่และทั้งจะต้องเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งานและเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถใน 2) วิริยะความเพียรคือจะต้องเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรประกอบด้วย

ความอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตน 3) จิตตะความเป็นผู้มีใจจดจ่ออยู่กับการงานผู้ทำงานได้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพจะต้องเป็นผู้เอาใจใส่ต่อกิจการงานที่ทำและมุ่งกระทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จและ 4) วิมังสาความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตผลในการปฏิบัติงานของตนเองและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้ดำเนินไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้

3.3 สังคหวัตถุ 4 ประการ เป็นธรรมที่ผู้บริหารผู้ใจผู้ร่วมงานและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ได้แก่ 1) ทาน การให้การแบ่งปัน คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ช่วยเหลือ สงเคราะห์ผืนตามสมควร 2) ปิยวาจา การพูดไพเราะ คือการใช้คำสุภาพ ไพเราะน่าฟัง ชี้แจง ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล หรือคำที่แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจเป็นต้น และ 4) อุตถจริยา การทำประโยชน์แก่บุคคลอื่น คือ การช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนชวน ช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งการแก้ปัญหาและการส่งเสริมสนับสนุน เป็นต้น

3.4 พรหมวิหารธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดีไม่มีตรีต้องการช่วยเหลือให้คนอื่นประสบสุข 2) กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ เดือดร้อน 3) มุทิตา ความเบิกบานยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นมีสุข ก็แสดงความยินดี ชื่นชม พร้อมทั้งจะส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ และ 4) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง ความสม่ำเสมอ การมีพฤติกรรมที่ทำประโยชน์หรือการเคารพเสมอต้นเสมอปลายทั้งต่อหน้า และลับหลัง

3.5 สปัปรีสธรรม 7 ประการ เป็นหลักธรรมสำหรับสัตตบุรุษ ได้แก่ 1) ฌัมมัญญตา คือการรู้จักเหตุ 2) อตถัญญตา คือ การรู้จักผล 3) อตตัญญตา คือ การรู้จักตนเอง 4) มัตตัญญตา คือ การรู้จักพอประมาณ 5) กาลัญญตา คือ การรู้จักกาลเวลา 6) ปริสัญญตา คือ การรู้จักชุมชน และ 7) บุคคัลญตา คือ การรู้จักบุคคล

3.6 ทศพิธราชธรรม หมายถึงธรรมสำหรับพระราชา แต่ความเป็นจริงสามารถนำมาปรับใช้กับข้าราชการทั่วไปได้ ได้แก่ 1) ทาน คือการรู้จักแบ่งปัน 2) ศีล คือ การรู้จักห้าม ประพฤติปฏิบัติ 3) ปริจจาคะ คือการเสียสละ พื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน 4) อาชวชะ คือ การปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 5) มัททวะ คือ การประพฤติดุปฏิบัติที่สุภาพอ่อนโยน มีอัธยาศัยที่ดี 6) ตะปะ คือ มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ไม่หลงระเริงในกิเลสตัณหา 7) อักโกระ คือ ไม่โลภโกรธหลงในสิ่งที่เป็นอบายมุข 8) อวิหิงสา คือ การรักความสงบ ไม่สร้างความเดือดร้อนต่อบุคคลอื่น 9) ขันติ คือ ความอดทนต่อความยากลำบาก ปัญหา อุปสรรคไม่ท้อถอย และ 10) อวิโรธนะ คือการปฏิบัติตามครรลองครองธรรมของบ้านเมืองและจารีตประเพณีของสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

Hester, J. P. & Killian กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนในฐานะตัวแทนคุณธรรม (Moral Agency) ของต้อง ทำหน้าที่เป็นตัวแทนทางคุณธรรม ต้องให้ความสนใจกับบุคลากรใน

โรงเรียนในการพัฒนาตนเอง ต้องมีความรับผิดชอบด้านกฎกติกาทางจริยธรรม มีข้อผูกพันกับการดูแลเอาใจใส่ทางจริยธรรม และให้บุคลากรมีความรู้สึกเอาใจใส่ด้านจริยธรรมหรือสาเหตุหลัก (Hester, J. P. & Killian, 2011)

Brown, M. E., & Trevi, L. K. กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมสามารถเข้าใจดีที่สุด ใน 2 กระบวนการที่แยกเป็นส่วน ๆ ระหว่างพฤติกรรมด้านคุณธรรมของบุคคล กับอิทธิพลด้านคุณธรรมและจริยธรรม สามารถอธิบายได้ว่า กระบวนการได้ยึดหลักสัญญาสำหรับการให้ผู้บริหารโรงเรียนได้นำลักษณะที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่สุดมาช่วยให้ครูได้พัฒนา และมีการให้อำนาจในการอบรมสั่งสอน และนำบริบทที่เป็นความกดดันภายในมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงโรงเรียน และมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรทำหน้าที่การบริหารคุณธรรม 2 วิธีการ คือ 1) ผ่านทัศนคติ ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ และการประมวลผลในค่านิยมที่สอดคล้องกับจริยธรรมในวิชาชีพของตน และ 2) วิธีที่ให้บุคลากรทำหน้าที่ของพวกเขา และผลประโยชน์การปฏิบัติงานประจำวัน (Brown, M.E., & Trevi, L.K., 2006)

สรุปได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทการบริหารจัดการ ประกอบด้วย คุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของผู้บริหารการนำหลักธรรมมาปฏิบัติจนเป็นอุปนิสัยติดตัวประกอบด้วย คุณธรรมจริยธรรมสำหรับตนเอง คุณธรรมจริยธรรมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่การบริหาร และคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคม

สรุป

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมากทำให้คุณลักษณะของผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาระบบการศึกษาภายในประเทศซึ่งต้องแสวงวิธีการ ทักษะ ศักยภาพและความสามารถในการนำพาองค์กรทางด้านการศึกษาไปสู่โลกใหม่ที่เรียกว่า โลกแห่งการเปลี่ยนหรือโลกศตวรรษใหม่ ผู้บริหารอาจจะต้องมีการพัฒนาตนเองในหลาย ๆ ด้านที่สามารถตอบโจทย์ความคาดหวังของสังคมได้มากยิ่งขึ้นและเพิ่มการตอบสนองต่อสังคมได้หลากหลายให้มากที่สุด เพราะการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นอย่างมากต่อนักบริหารการศึกษามีคุณลักษณะเป็นนักสร้างสรรค์เป็นนักการสื่อสาร เป็นนักคิดวิเคราะห์ การสร้างชุมชน การมีวิสัยทัศน์การสร้างร่วมมือ และการติดต่อ การสร้างพลังเชิงบวก การสร้างความเชื่อมั่น ความมุ่งมั่นและความพากเพียร ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ ต้องเป็นนักประกอบการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม นักริเริ่มงานดี ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ การเจียมเนื้อเจียมตัว และเป็นตัวแบบที่ดี ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรหันมาให้ความสำคัญ เช่น การปรับตัว การคิดเป็นระบบ การใช้เทคโนโลยี การสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหา และการทำงานร่วมกับคนอื่น ซึ่งเป็นทักษะที่นำไปใช้ได้ในการสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

ตามแนวโน้มปัจจุบันที่คนรุ่นใหม่จะเปลี่ยนงานข้ามสาขาวิชาชีพที่หลากหลาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถในการนำทักษะที่มีไปปรับใช้ในสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ และสามารถพัฒนาทักษะที่พวกเขาต้องการให้เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้ การประเมินผลควรจะเป็นการวัดสมรรถนะและความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ของนักเรียน และควรเป็นส่วนหนึ่งของโครงการหรือกิจกรรมในชั้นเรียนที่เกิดขึ้นตลอดปีการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จารุวัจน์ สองเมือง. (2559). การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี. เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2563 จาก <https://deepsouthwatch.org/th/node/8009>
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติคุรุศาสตร์ ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). ธรรมบุญชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายโรงพิมพ์ บริษัท ตาตา ปับลิเคชั่น.
- สมหมาย อ่าดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 7(1), 6-7.
- สิริรัตน์ นาคิน. (2557). จิตตปัญญาศึกษา: การเรียนรู้ด้วยใจอย่างไคร่ครวญ. เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2563 จาก <http://apps.qlf.or.th/member/blog/detail.aspx?id=199>
- สุทัศน์ สังคะพันธ์. (2557). ทำไมต้องทักษะในศตวรรษที่ 21 ในบทความทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. ใน คุชฌินีพนธ์ปรัชญาคุชฌินีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). การพัฒนาวิชาชีพครูสู่ยุคปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2. ใน เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการ การพัฒนาครูทั้งระบบตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่ 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1,2.
- Brown, M. E. & Trevi, L. K. (2006). Ethical leadership: A review and future direction. The Leadership Quarterly, 17(6), 595–616.

- George Couros. (2010). The 21st Century Principal. Retrieved March 21, 2020, from <https://georgecouros.ca/blog/archives/tag/21st-century-principal>
- Gerald Augus. (2012). 21st Century Administrators: New Roles, New Responsibilities. Retrieved March 21, 2020, from <https://geraldaugst.com/2012/03/21st-century-administrators-new-roles-new-responsibilities/>
- Hester, J. P. & Killian. (2011). The leader as moral agent: Praise, blame, and the artificial person. *The Journal of Values Based Leadership*, 4(1), 93–104.
- Maxine Driscoll. (2015). TOP 10 CHARACTERISTICS OF AWESOME 21ST CENTURY SCHOOL LEADERS. Retrieved March 21, 2020, from <https://thinkstrategicforschools.com/top-10-characteristics-21st-century-school-leaders/>

การนำ SATIR MODEL สู่การปฏิบัติในการดูแลสุขภาพจิต ของนักศึกษาพยาบาล*

APPLYING THE SATIR MODEL TO PRACTICE IN MENTAL HEALTH CARE OF NURSING STUDENTS

เนาวรัตน์ สิงห์สนั่น

Naovarat Singsanun

จุฬาลักษณ์ นิลอาธิ

Julaluck Nilati

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สถาบันพระบรมราชชนก

Srimahasarakham Nursing College, Praboromarajchanok Institute, Thailand

E-mail: naovarat@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

Satir Model เป็นแนวทางการบำบัดทางจิตที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านตนเอง เข้าใจความจริงของการเป็นมนุษย์อย่างลึกซึ้ง โดย Satir Model มีแนวคิดหลักที่เชื่อว่าปัญหาทางจิตของบุคคลเกิดจากความไม่เข้าใจธรรมชาติของความเป็นคนของตนเอง และการเรียนรู้ที่ไม่ถูกต้องในอดีต ดังนั้น Satir Model จึงมุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นคนให้เต็มที่ โดยช่วยให้เขาเกิดการเรียนรู้ใหม่เกี่ยวกับศักยภาพของตนเองและพัฒนาให้เต็มศักยภาพนั้น ความเชื่อในการบำบัดมีสามส่วน คือ ความเชื่อเกี่ยวกับคน การปรับตัว และการเปลี่ยนแปลง กลุ่มบำบัดจะผลานแนวคิดของ Satir model เข้าไป กระบวนการกลุ่มจะช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่เชื่อมโยงกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยแห่งการบำบัด จะเกิดขึ้นเร็วกว่าการบำบัดรายบุคคล กลุ่มมี 3 ขั้นตอนคือ การเปิดกลุ่ม การดำเนินกลุ่ม การยุติกลุ่ม โดยการเปิดกลุ่มจะดำเนินการหลังจากผู้บำบัดเตรียมความพร้อมทุกด้านแล้ว โดยเฉพาะการเตรียมตนเองให้มีความสอดคล้องกลมกลืนซึ่งในการเปิดกลุ่มมีประเด็นหลักคือการสร้างสัมพันธภาพและตกลงบริการเมื่อเข้าสู่การดำเนินการกลุ่มจะเน้นให้นักศึกษาพยาบาลสำรวจปัญหา ผลกระทบต่อตนเอง การตั้งเป้าหมาย การสร้างความตั้งใจจริงและการเปลี่ยนแปลง เมื่อนักศึกษาเกิดการตระหนักรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงในตนเองแล้วจะเข้าสู่การยุติบริการ ซึ่งจะเน้นที่การต่อยอดการเปลี่ยนแปลง การให้การบ้าน Satir model ทำงานภายในจิตใจของบุคคล ใช้กระบวนการกลุ่มเป็นสื่อเพื่อให้นักศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาด้านตนเอง ทักษะที่เกิดขึ้นจะทำกลุ่ม นักศึกษาจะสามารถนำไปใช้ต่อ

* Received 9 June 2020; Revised 28 July 2020; Accepted 15 August 2020

เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเกิดกลไกการปรับตัว ที่มีความกลมกลืน ได้อย่างถาวรต่อไป

คำสำคัญ: ซาเทียร์ โมเดล, การปฏิบัติการพยาบาล, สุขภาพจิต, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

Satir model is a psychological approach to help both the therapist and the patient develop themselves and understand the truth of being a human. Satir model main concept is based on the belief that the mental problems of various people are caused by not understanding the nature of one's own and incorrect learning in the past. Therefore Satir model focuses on helping people to learn about their potential and develop themselves to their full potential, with three Therapeutic beliefs consists of belief about human, adaptation, and change. Group therapy will integrates the Satir model concept into the group process. The group process helps to create relationships among members within the group. This will make curative factors occur much faster than individual therapies. The process of group therapy has 3 stages, namely the initiating phase, working phase, and terminal phase. Starting with initiating phase the group will proceed after the therapist has prepared in all aspects. Especially the preparation of oneself to be congruence. Main point is to creation of relationships and service agreements. In working phase, nursing students will explore the problem, impact on oneself, creating goal, creating determination and changes. When students become aware of changes in themselves, the group will advance to the final phase. The terminal phase focus on the change and giving homework. Satir model works within the mind of individual. It use group process as a medium for students to analyze and develop themselves. Students will be able to use skills that acquired while doing a group to continue developing themselves and form a coping stance with congruence permanently.

Keywords: Satir Model, Nursing Practice, Mental Health, Nursing Students

บทนำ

Satir Model เป็นแนวทางการบำบัดทางจิตที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากการบำบัดทางจิตตามแนวคิดอื่นค่อนข้างมาก การบำบัดทางจิตของ Satir Model ช่วยให้ทั้งผู้บำบัดและ

ผู้รับการบำบัดเกิดการพัฒนาตนเอง เข้าใจความจริงของการเป็นมนุษย์อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ในทุก ๆ การบำบัด Virginia Satir (V.S) เป็นชาวอเมริกันมีชีวิตช่วง ค.ศ 1916 – 1988 เป็นผู้สร้างและพัฒนาการทำจิตบำบัดตามแนว Satir Model ขึ้นมา และ Satir Model ได้ถูกนำไปใช้อย่างต่อเนื่องและแพร่หลายเพราะสามารถช่วยผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจให้ดีขึ้นหรือหายได้อย่างรวดเร็ว

การทำกลุ่มบำบัดตามแนวซาเทียร์ เป็นแนวทางทางจิตวิทยา แนวหนึ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล ซึ่งด้วยกระบวนการกลุ่มก่อให้เกิดปัจจัยของการบำบัด (Curative Factor) อยู่แล้ว และแนวการบำบัดโดยกลุ่มมีหลากหลายทฤษฎีที่นำมาใช้ สำหรับ Satir Model แล้ว การทำกลุ่มที่ผสมผสานแนวคิดนี้เข้าไป โดยการทำให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง ในทุก ๆ ระดับชั้น ในภูเขาน้ำแข็งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบุคคลอย่างแท้จริงด้วยบุคคลจะตระหนักถึงพฤติกรรมของตนเองที่ตอบสนองต่อปัญหาหรือสิ่งที่มากระทบ ความรู้สึก ความคิด ความรู้สึกต่อความรู้สึกและความคิดของตนเอง ความคาดหวังที่ตนเองมีต่อเรื่องนั้น ความคาดหวังของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเองในสถานการณ์นั้น ความปรารถนาของตนเอง และตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งเมื่อผนวกเข้ากับกระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้ตนเองเกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ ในขณะเดียวกันได้เห็น การเรียนรู้ตนเองของบุคคลอื่นในกลุ่ม เกิดการแลกเปลี่ยนกันเองภายในกลุ่มนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงง่าย และมีหลากหลายแนวทาง เพราะประสบการณ์ เหล่านั้น ถูกแลกเปลี่ยนออกมา ระหว่างทางในการทำกลุ่ม การช่วยเหลืออาจไม่ได้มาจากการให้กำลังใจใด ๆ เพียงสมาชิกกลุ่มบางคน แลกเปลี่ยนเรื่องราวของตนออกมา ก็คือการได้ช่วยเหลือ ให้กำลังใจกับสมาชิกแล้ว กระบวนการกลุ่มและ Satir Model จึงเป็นกระบวนการช่วยเหลือที่สอดคล้องประสา และเกื้อกูลกันและกันอย่างกลมกลืน สอดคล้อง

ภาวะสุขภาพจิต ในนักศึกษาพยาบาล เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อการเรียน ของนักศึกษาพยาบาลเนื่องจากการเรียนการสอน วิชาการพยาบาลมุ่งเน้นให้นักศึกษาพยาบาลมีความรับผิดชอบสูง มีความละเอียดรอบคอบ มีภาวะผู้นำ เผชิญปัญหาและจัดการได้อย่างเหมาะสม ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงอาจก่อให้เกิด ความเครียด วิดกกังวล หรืออาจพัฒนาขึ้นเป็นภาวะซึมเศร้าได้ ซึ่งมีการวิจัยที่ยืนยันว่า เหตุการณ์ในชีวิตเชิงลบมีอิทธิพลโดยตรงต่อความ ตึงเครียดทางอารมณ์และพบว่าเหตุการณ์ในชีวิตเชิงลบยังมีอิทธิพลโดยอ้อมต่อพฤติกรรมเสี่ยงในการ ฆ่าตัวตายผ่านการสนับสนุนทางสังคมความแข็งแกร่ง ในชีวิต และความตึงเครียดทางอารมณ์ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการที่บุคคลรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันในทางลบจะส่งผลกระทบต่อ การ สนับสนุนทางสังคมทำให้การรับรู้ต่อการมีแหล่ง สนับสนุนทางสังคมของตนลดลง (วาริรัตน์ ถาน้อยและคณะ, 2555) ดังนั้น การสร้าง การตระหนักรู้ต่อมุมมองของตนเองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ จึงจำเป็น เพื่อให้เกิด

การเปลี่ยนแปลงภายในตนเองของนักศึกษาความเข้มแข็งในจิตใจและภาวะสุขภาพจิตที่ดี จึงจะก่อเกิดได้โดยง่าย และการทำกลุ่มบำบัดแนวซาตียร์ในนักศึกษาพยาบาล คือคำตอบ สำหรับการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนี้ ให้เกิดขึ้น และต่อยอด อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิด กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ถาวรและคงอยู่ในตัวตนของนักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษา ออกไป เป็นบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณภาพต่อไป

แนวคิดหลักของ Satir Model

Satir เชื่อว่าปัญหาทางจิตของบุคคลต่าง ๆ เกิดจากความไม่เข้าใจธรรมชาติของ ความเป็นคนของตนเองและการเรียนรู้ที่ไม่ถูกต้องในอดีต Satir จึงมีแนวคิดในการแก้ปัญหา เหล่านั้นด้วยการทำให้คนเป็นคนให้เต็มที่ตามธรรมชาติ (Fully Human) และพัฒนาความเป็น คนให้เต็มที่ด้วยการช่วยให้เขาเกิดการเรียนรู้ใหม่เกี่ยวกับศักยภาพของตนเองและพัฒนาให้เต็ม ศักยภาพของตนเอง ซึ่งคนตามธรรมชาติใน Satir Model คือคนที่มีความผิดพลาดได้ คนมี อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ด้านบวกหรืออารมณ์ด้านลบก็ตาม คนไม่ สมบูรณ์แบบความสมบูรณ์แบบเป็นโรคชนิดหนึ่ง (Perfection Is a Disease) และคนเราเป็น คนอย่างเต็มที่ที่ได้บนความเป็นคนธรรมดา ซึ่งคนทุกคนสามารถทำประโยชน์ต่อโลกและบุคคล อื่น ๆ ได้โดยไม่ต้องทำร้ายหรือเบียดเบียนตนเอง ความมีคุณค่าของบุคคลมีอยู่ในตัวเองทุกคน และนั่นคือคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน แนวทางของ Satir Model ที่จะพัฒนาความ เป็นคนให้เต็มที่นั้น จะพัฒนาจากธรรมชาติของมนุษย์ ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยในการ พัฒนามนุษย์ นั้น ต้องพัฒนา ในสามส่วนต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 ทุกคนต้องพัฒนาความพิเศษเฉพาะ ของตัวเรา ทุกคนมีความเหมือนและความต่าง และทุกคนสามารถยิ่งใหญ่ได้ในแบบของตัวเอง ซึ่งความพิเศษอาจหมายถึงความถนัด พรสวรรค์ ความสามารถเฉพาะตัวใด ๆ ก็ได้ ส่วนที่ 2 ทุกคนต้องพัฒนาความเป็นตัวเราให้เด่นชัดในแนวทางที่เป็นตัวเอง และส่วนที่ 3 คือ ทุกคนต้อง พัฒนาการรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ (นงพงา ลิ้มสุวรรณและนิตา ลิ้มสุวรรณ, 2561) นั่นคือการ รู้จักหรือตระหนักถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ภายในจิตใจของเราเองว่า เราเป็นคนเช่นไร เราชอบสิ่งใด ไม่ชอบสิ่งใด ศักยภาพของเราที่จะมีความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างไร เรารับรู้ต่อสิ่งต่าง ๆ แบบใด เราคาดหวังสิ่งใดบ้าง เพราะเหตุใด เมื่อเราพัฒนาตนเองได้ทั้งสามส่วนนี้แล้ว Satir Model เชื่อว่า เราจะพัฒนาเป็นคนให้เต็มที่ (Fully Human)

แนวคิดและความเชื่อที่ใช้ในการบำบัด (Therapeutic Beliefs) ใน Satir Model มีความเกี่ยวข้องกับสามสิ่งต่อไปนี้ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับคน ความเชื่อเกี่ยวกับการปรับตัว และ ความเชื่อเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง โดย Satir's Therapeutic beliefs ส่วนแรก คือ ความเชื่อ เกี่ยวกับคน ซึ่ง Satir Model เชื่อว่าคนแต่ละคนมาจากพลังงานชีวิตที่เป็นสากลหนึ่งเดียวกัน กระบวนการของการเป็นคนนั้นเป็นกระบวนการแบบเดียวกันซึ่งเป็นธรรมชาติว่าเมื่อสิ่งใด

เหมือนกันอย่างคนที่คิดเห็นเหมือนกัน สนใจในสิ่งเหมือนกันก็จะเชื่อมโยงเข้าหากันได้โดยง่าย แต่ความแตกต่างก็เป็นสิ่งที่ดึงดูดหากเราอยู่บนพื้นฐานของการคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนต้องการพัฒนาไปในทางที่ดีหรือทางที่เป็นบวกเมื่อเราเจอความต่างจะเกิดมุมมองที่แปลกใหม่ มีการแตกหน่อของการเปลี่ยนแปลงออกไปได้อีก ทำให้เกิดการพัฒนาความเป็นตัวตนของเราเพิ่มขึ้น ซึ่งหากทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์ ที่มีต่อกันจะเป็นความสัมพันธ์ที่ดี มีความยั่งยืน ยาวนาน ส่งเสริมให้พัฒนาความเป็นคนที่เต็มทีในแต่ละบุคคล เพราะมีอีกความเชื่อหนึ่งของ Satir Model ที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต้องทำดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ในเวลานั้น ๆ ซึ่งการกระทำของบุคคลล้วนมาจากประสบการณ์ในอดีตที่ได้เรียนรู้มาและมนุษย์ ทุกคนเป็นเจ้าของอารมณ์ความรู้สึกของตนเองจึงสามารถที่จะตระหนักรู้ พัฒนาและเปลี่ยนแปลงอารมณ์ความรู้สึกนั้น ๆ ได้ด้วยตนเอง

Satir's Therapeutic beliefs ส่วนที่สองคือ ความเชื่อเกี่ยวกับการปรับตัว Satir Model มีแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวว่า มันคือสิ่งที่ปัญหาของบุคคลต่าง ๆ เพราะปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นหากมีการปรับตัวที่ดีต่อปัญหานั้นได้อย่างเหมาะสม ปัญหาจะไม่ใช่ว่าสิ่งที่เป็นปัญหาอีกต่อไป และการปรับตัวของแต่ละบุคคลคือวิธีการที่จะทำให้บุคคลนั้นผ่านพ้นปัญหาต่าง ๆ ไปได้ ซึ่ง Satir Model เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพภายในตัวเองอยู่แล้วทุกคน และศักยภาพนั้นเพียงพอต่อการปรับตัวต่อประสบการณ์เลวร้ายที่มากระทบตัวตนของเขา ถ้าหากบุคคลนั้นยังมีการรับรู้คุณค่าในตัวเองสูงเท่าไรศักยภาพในการปรับตัวของเขายิ่งสูงตามไปด้วย เขาจะเป็นบุคคลที่มีความมั่นคงในตนเอง มีความกลมกลืน (Congruence) ภายในจิตใจของตนเองอย่างแท้จริง

สำหรับ Satir's Therapeutic Beliefs ส่วนสุดท้ายคือ ความเชื่อเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง มนุษย์ส่วนใหญ่ชอบที่จะอยู่กับความคุ้นชินเดิม ๆ หากต้องเจอกับการเปลี่ยนแปลงแล้วต้องมีการปรับตัว นั่นคือสิ่งที่ทุกคนอยากหลีกเลี่ยง เพราะการอยู่กับสิ่งคุ้นชินเดิม ๆ มันง่ายกว่านี่คือความจริงที่ต้องยอมรับ แต่ในความเชื่อของ Satir Model แล้ว การเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้เสมอถึงแม้จะยาก เช่นการเปลี่ยนแปลงภายนอกอาจยาก หรืออาจไม่เกิดขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงภายในเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ Satir Model จึงมีแนวคิดในการบำบัด โดยการช่วยให้บุคคลกล้าเสี่ยงที่จะเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สิ่งที่ดีขึ้นกว่าเดิมเกิดขึ้นมา ในการเปลี่ยนแปลงนั้นอดีตเป็นสิ่งที่เราเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เพราะสิ่งนั้นได้เกิดขึ้นไปแล้วแต่ผลกระทบที่เกิดจากอดีตเป็นสิ่งที่เราสามารถ รับรู้ แบบใหม่ รู้สึกแบบใหม่ได้ เมื่อเราเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นผลกระทบจากอดีต นั่นคือการที่ตัวเราเกิดการเปลี่ยนแปลง Satir Model เชื่อว่าการที่เรามองย้อนกลับไปในอดีต โดยพิจารณาว่า อดีตนั้น ๆ ส่งผลดีต่อชีวิตเราอย่างไรบ้าง อดีตนั้นทำให้เราเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีอย่างไร แล้วเราก็ชื่นชม และยอมรับสิ่งดี ๆ เหล่านั้นความรู้สึกมีคุณค่าต่อตนเองของเราจะเต็มตื่นขึ้นเรื่อย ๆ แล้วเราจะเข้าใจความเป็น

คนอย่างเต็มที่ (fully human) ของตัวเราเอง อีกส่วนหนึ่งคือ บุคคลต่าง ๆ ที่อยู่เป็นบริบทในประสบการณ์ชีวิตของเรา เราต้องยอมรับบุคคลเหล่านั้นในฐานะที่เขาเป็นคนคนหนึ่งมากกว่าบทบาทที่เขานำมาสัมผัสกับเราเช่น คุณครูก็เป็นบุคคลคนหนึ่งที่มีธรรมชาติของความเป็นคนคือความไม่สมบูรณ์แบบ มีอารมณ์ ความรู้สึกและสิ่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับคนทั่วไปหากสัมผัสภาพที่มีต่อลูกศิษย์ไม่ดีพร้อม นั่นก็เพราะคุณครูเป็นคนธรรมดาที่อาจจะแสดงบทบาทของเขาได้ไม่ดีพอเท่านั้นเอง ในการที่จะเปลี่ยนแปลงบุคคลใด ๆ Satir Model บอกถึงความหวังว่าคือสิ่งที่เราต้องมี เราต้องมีความหวังว่ามันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นและจะเปลี่ยนแปลงไปในที่ดีหรือทางบวกเท่านั้น เพราะหากไม่มีความหวัง ย่อมไม่เกิดพลังที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และในการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การยอมรับในเบื้องต้นว่าสิ่งที่เป็นอยู่หรือพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม การเปลี่ยนแปลงจึงมุ่งเน้นไปที่ กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงของบุคคล มากกว่าบริบท ดังนั้น Satir Model จะเน้นที่ส่วนที่เป็นข้อดีและความเป็นไปได้ของบุคคล ส่วนปัญหาจะมองไว้เป็นเพียงอดีต และสิ่งสำคัญส่วนสุดท้ายที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการบำบัด จะประสบความสำเร็จได้ คือการใช้ตัวตนของผู้บำบัด ให้เป็นเครื่องมือที่ดีและมีคุณภาพที่สุดในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

ภูเขาน้ำแข็ง (Ice berg)

Satir Model ใช้แบบจำลองภูเขาน้ำแข็ง (ice berg) อธิบายจิตใจของมนุษย์ เพราะเชื่อว่าการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ภายในจิตใจ ต้องเข้าใจสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลอย่างถ่องแท้ก่อนและทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ชื่อว่า “ซาเทียร์” เป็น ทฤษฎี ที่เข้าถึงธรรมชาติแห่งความเป็นมนุษย์มากที่สุด (ทีมงานความสุขประเทศไทย, 2560) โดย Satir Model ได้ใช้แบบจำลองภูเขาน้ำแข็งอธิบาย ความเป็นบุคคลไว้ดังนี้ คนหนึ่งคนเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งหนึ่งลูก ซึ่งมีส่วนที่โผล่พ้นน้ำให้เห็นเพียงเล็กน้อย ส่วนที่อยู่ใต้ผิวน้ำคือสิ่งยิ่งใหญ่และมากมาย ไม่สามารถมองเห็นได้ เปรียบเสมือนสภาพจิตใจภายในที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นได้ หากจะเข้าใจและเข้าถึงได้ต้องมีการซักถาม พูดคุยทำความเข้าใจและการเปลี่ยนแปลงจะสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในส่วนที่อยู่บนผิวน้ำซึ่งคือพฤติกรรมหรือการปรับตัวต่าง ๆ ที่มองเห็น และส่วนที่อยู่ใต้น้ำที่มองไม่เห็นเช่น ความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ฯลฯ Satir Model ได้อธิบายตัวตนของบุคคลผ่านภูเขาน้ำแข็งในทุก ๆ ชั้นไว้ดังนี้

1. พฤติกรรม (Behaviors) เป็นสิ่งที่บุคคลแสดงออกมาเราสามารถเห็นได้ เช่น การกระทำทางกาย ทางวาจา ต่าง ๆ

2. การปรับตัวต่อปัญหา (Coping Stances) คือรูปแบบการปรับตัวของบุคคลแบบต่าง ๆ ที่แสดงออกเมื่อมีสัมพันธภาพต่อบุคคลอื่น ซึ่งเมื่อมีเหตุการณ์ต่าง ๆ มากกระทบบุคคล

บุคคลจะสื่อสารปฏิสัมพันธ์ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ การยอมตาม (Placating) โโทษผู้อื่น (Blaming) เจ้าเหตุผล (Super Reasonable) เฉไฉ (Irrelevant) และสอดคล้องกลมกลืน (Congruence) ซึ่ง coping stance ที่เกิดจากตัวตนของบุคคลที่มีการเรียนรู้ที่เหมาะสม ยอมรับตนเองอย่างถูกต้อง ตระหนักรู้ในตนเองอย่างเข้าใจ เคารพนับถือตนเองตนเองและรับรู้คุณค่าในตนเอง นั่นคือ coping stance แบบ สอดคล้องกลมกลืน (Congruence) ส่วน Coping Stances แบบอื่น ๆ คือการปรับตัวที่บกพร่องต้องได้รับการเรียนรู้ใหม่และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องและกลมกลืน

3. อารมณ์ ความรู้สึก (Feeling) อารมณ์ ความรู้สึกเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ทุกคนที่จะมีอารมณ์ ความรู้สึกเกิดขึ้นได้

4. ความรู้สึกต่อความรู้สึก (Feeling About Feeling) ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นซ้อนขึ้นมาเมื่อเรามีความรู้สึกต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เมื่อโดน อาจารย์ ตำหนิ เรารู้สึกโกรธ แล้วความรู้สึกต่อความโกรธที่เกิดขึ้นของเราคืออะไร เช่น รู้สึกผิดที่โกรธอาจารย์ ซึ่ง Feeling About Feeling นี้บางครั้งจะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกแรกที่เกิดขึ้น

5. การรับรู้ (Perception) คือการตีความเรื่องราวต่าง ๆ ที่มากระทบตนเองของบุคคล ซึ่งบุคคลจะรับรู้หรือจะตีความอย่างไรขึ้นอยู่กับมุมมองความเชื่อ ค่านิยม ความเป็นจริงตามความคิดของบุคคลนั้น ซึ่งทุกอย่างเหล่านี้ ล้วนเกิดจากการสังสมมาจากประสบการณ์ในอดีตของเขาเอง แต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไป ประกอบกับอีกส่วนหนึ่งที่มาจากตัวตน ความปรารถนา ความคาดหวัง ของบุคคลนั้นด้วย

6. ความคาดหวัง (expectation) คือความคาดหวังที่บุคคลมีต่อตนเองต่อผู้อื่น และยังรวมถึง ความหมายที่ผู้อื่นมีต่อบุคคลตามที่บุคคลรับรู้ ซึ่ง Satir Model จะพยายามทำให้บุคคลเข้าใจความ คาดหวังต่าง ๆ ให้ถ่องแท้ เช่นเดียวกับความหมายของชั้นอื่น ๆ ของภูเขาน้ำแข็งของตนเอง เช่นเดียวกัน

7. ปรารถนา (Yearning) เป็นความต้องการที่เป็นสากล (Universal Need) ได้แก่ ความรัก การยอมรับ ความรู้สึก ผูกพันเป็นเจ้าของ (belonging) ความสร้างสรรค์ ความเชื่อมโยง (Connection) ความเสรี (Freedom) ชั้นความปรารถนาคือ เป็นสิ่งสากลที่ทุกคนในโลกนี้ล้วนต้องการ

8. ตัวตน (Self) เป็นชั้นลึกสุดของภูเขาน้ำแข็ง เป็นส่วนที่เป็นสาระ หรือแกนของบุคคลภายในจิตใจ ซึ่งตัวตนเป็นสิ่งที่จะบอกว่า เราเป็นใคร เป็นคนอย่างไร ต้องการอะไร และตัวตนนี้จะรวมกันกับจิตวิญญาณ (Spiritual) ของเรา

เมื่อเข้าใจความเป็นคนที่เป็นามธรรมเหล่านี้ตาม ภาพจำลองภูเขาน้ำแข็งแล้ว ซาเทียร์ ใช้สิ่งนี้เพื่อมา แก้ไขปัญหาของบุคคลโดยทำความเข้าใจจิตใจบุคคล สร้างความเชื่อมโยงในแต่ละระดับของ ภูเขาน้ำแข็ง สรรวจผลกระทบของเหตุการณ์ ต่าง ๆ ต่อทุกระดับ

ของภูเขาน้ำแข็ง ตั้งเป้าหมายว่าจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และ ต่อยอดการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ในทุก ๆ ระดับของภูเขาน้ำแข็งเพื่อให้บุคคลได้เกิดการปรับเปลี่ยนอย่างแท้จริง (นงพงา ลิ้มสุวรรณ และคณะ, 2550)

การทำกลุ่มบำบัดแนวซาเทียร์

การทำกลุ่มบำบัดตามแนวคิดซาเทียร์ยึดกระบวนการของการทำกลุ่มเป็นกระบวนการสำคัญและผสานแนวคิดของซาเทียร์ เข้าไปในกระบวนการกลุ่มนั้นซึ่งการทำกลุ่มโดยใช้ซาเทียร์เป็นฐานทำให้บุคคลมีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้นและจัดการตนเองได้ดีขึ้น (สรทมมกล กรนุ้ม และพรทิพย์ วชิรดิถก, 2559) แนวคิดของซาเทียร์ ทำให้บุคคลสามารถสำรวจตนเอง เข้าใจ และยอมรับตนเองอย่างแท้จริงซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้นจากการทำกลุ่มจะทำให้เกิดประสบการณ์ เกิดการรับรู้และสัมผัสประสบการณ์ภายในจิตใจของตนเอง รับรู้ถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้น สัมผัสกับความปารถนาที่แท้จริงของตนเอง (สินวล รัตนวิจิตรและมาลินี จำเริญ, 2560) และกระบวนการกลุ่มจะช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่เชื่อมโยงกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม รวมถึงผู้บำบัดด้วยซึ่ง ปัจจัยแห่งการบำบัด (Curative Factor) จะเกิดขึ้นได้เร็วกว่าการบำบัดรายบุคคลเป็นอย่างมาก (สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์, 2561) ความรู้สึกและความเข้าใจว่าตนเองไม่ได้ประสบปัญหาเช่นนั้นเพียงคนเดียวมีสมาชิกกลุ่มอีกหลายคนที่กำลังประสบกับความรู้สึกหรือความทุกข์ทรมานแบบเดียวกัน เมื่อมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่อง ทุกคนพบเจอได้ (Generalization) ความทุกข์ ความเครียดที่พบเจออยู่ จะผ่อนคลายลง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งประสบการณ์ และความคิดความรู้สึก จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในกระบวนการกลุ่มที่ดำเนินไป การได้ระบายความรู้สึกเครียด ความไม่สบายใจ ความทุกข์ทรมาน ออกมาอย่างเปิดเผยในกลุ่มที่เต็มไปด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงกันของสมาชิกกลุ่มในระดับจิตวิญญาณ (Spirituality) นอกจากนี้แล้ว การทำกลุ่มยังส่งผลให้บุคคลมีพลังสุขภาพจิตเพิ่มขึ้นได้ (นันท์ชัตตสันท์ สกกุลพงศ์ และคณะ, 2558) และเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างจริงใจ การไว้วางใจกัน การสนับสนุนกันทั้งทางความคิด อารมณ์ และสังคมอย่างลึกซึ้ง

การทำกลุ่มบำบัดแนวซาเทียร์ในนักศึกษาพยาบาล

นักศึกษาพยาบาลเป็นกลุ่มของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่การเรียนการสอนมีการเรียนภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับการทดลองและการฝึกภาคปฏิบัติและการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ตัวนักศึกษาเองเป็นปัจจัยที่นักศึกษารับรู้ว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการฝึกปฏิบัติมาก (สุปราณี หมั่นยา และคณะ, 2557) ดังนั้นการทำกลุ่มเพื่อดูแลด้านสุขภาพจิตให้นักศึกษามีความพร้อมจึงเป็นสิ่งที่อาจารย์ต้องให้ความสำคัญและการทำกลุ่มบำบัดแนวซาเทียร์

ถือเป็นแนวการบำบัดที่เน้นการพัฒนาภายในตัวบุคคลซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งการทำกลุ่มบำบัดในนักศึกษาพยาบาล เป็นการดูแลสุขภาพจิตในนักศึกษาพยาบาลให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมที่จะพบกับการเรียนที่หนัก การฝึกปฏิบัติที่ยุ่ยากซับซ้อนเพราะในสถาบันการศึกษานักพยาบาล มักพบปัญหาทางสุขภาพจิตของนักศึกษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง เช่น ปัญหาความเครียด วิตกกังวลซึมเศร้า ซึ่งมีผลงานวิจัยที่ยืนยันได้ว่าโปรแกรมกลุ่มสุขภาพจิตศึกษาโดยใช้ซาเทียร์โมเดลเป็นฐานช่วยลดอาการซึมเศร้าได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (อรณลิน สิงขรณ์ และคณะ, 2559)

กระบวนการกลุ่มบำบัดแนวซาเทียร์ (Satir) ในนักศึกษาพยาบาล มีขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ การเปิดกลุ่ม (Initiating Phase) การดำเนินกลุ่ม (Working Phase) การยุติกลุ่ม (Terminal Phase) มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. การเปิดกลุ่ม (Initiating Phase) ในขั้นตอนแรกของการทำกลุ่มอาจารย์ผู้บำบัดจะต้องทำการเตรียมความพร้อมของกลุ่มโดยเริ่มจากการจัดการทางกายภาพ คือ สถานที่ สภาพแวดล้อมของกลุ่ม บรรยากาศกลุ่มซึ่งมีรายละเอียดทุกอย่างทั้ง แสง เสียง อุณหภูมิ แก้วน้ำ การนั่ง เมื่อเตรียมเรื่องกายภาพแล้ว ด้านชีวภาพ ที่สำคัญมาคือการเตรียมตัวของอาจารย์ผู้บำบัดเองซึ่งอาจารย์ผู้บำบัดต้องมีการเตรียมความพร้อมของตนเองทั้งด้านความคิด ความรู้สึกของอาจารย์ผู้บำบัดที่อยู่ภายในจิตใจต้องจัดการให้สภาพจิตใจ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของตนเองอยู่ในสภาวะที่กลมกลืน (Congruent) ซึ่งทำได้โดยการสำรวจความรู้สึกและความคิดของตนเองก่อนว่ารู้สึกอย่างไร คิดอย่างไรเชื่อมโยงกันอย่างไร และจัดการให้สงบลงก่อน เมื่ออาจารย์ผู้บำบัดรู้สึกสงบจะสามารถเชื่อมโยงความรู้สึก (Connect) และเกิดการเข้าใจแบบหยั่งรู้ถึงความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่น (Empathy) กับนักศึกษาผู้รับการบำบัดตลอดกระบวนการบำบัด เมื่อเตรียมความพร้อมทั้งสองส่วนแล้วจะเข้าสู่กิจกรรมการเปิดกลุ่มคือ

1.1 การสร้างสัมพันธภาพ (Making Contact) เป็นการสร้างสัมพันธภาพเบื้องต้นต่อกันของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย โดยการทักทาย และพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งสั้น ๆ (Small Talk) โดยเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสมาชิกกลุ่ม หรือเรื่องราวที่กำลังเป็นที่สนใจทั่วไปในสังคมก็ได้ โดยอยู่บนพื้นฐานความจริงใจ ตั้งใจที่จะให้การช่วยเหลือเพื่อทำให้เกิดบรรยากาศที่สบาย ๆ เป็นบรรยากาศของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้ สมาชิกกล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็นหรือแสดงความรู้สึกของตนเองออกมา สมาชิกแต่ละคนจะเกิดการรับรู้ มีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มผู้บำบัดที่เตรียมความพร้อมในตนเองมาดีจะอยู่ในสภาพที่มีความกลมกลืนในตนเอง พร้อมทั้งจะยอมรับ เปิดเผย และไว้วางใจ ในการสร้างจุดเชื่อมโยงของกลุ่มความเป็นกันเอง เน้นให้เกิดความคุ้นเคยและความไว้วางใจในกลุ่ม และจะก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในสมาชิกกลุ่มทุกคน

1.2 การตกลงบริการ หรือการกำหนดกติกาของกลุ่ม ในการตกลงบริการ อาจารย์ผู้บำบัดมีการพบและดำเนินการตกลงบริการกับนักศึกษา สองครั้ง โดยครั้งแรกจะเป็น การพบกับนักศึกษาโดยภาพรวมทุกคน มีประเด็นการพูดคุยในภาพรวมคือวัตถุประสงค์ของ การดำเนินการประโยชน์ที่นักศึกษาทุกคนจะได้รับจากการร่วมดำเนินการกระบวนการกลุ่มเน้นที่ เป้าหมายในภาพรวมคือ(ตระหนักถึงคุณค่าในตัวเองมากขึ้น (Better self – esteem) ตัดสินใจ เลือกเองได้มากขึ้น (Better choice maker) รับผิดชอบชีวิตตัวเองมากขึ้น (More responsible) มีความสอดคล้องกลมกลืนมากขึ้น (More congruence) และกำหนดการของ เวลาที่จะดำเนินการกระบวนการกลุ่มจนจบกระบวนการ ครั้งที่สอง เป็นการพบกับอาจารย์ผู้บำบัด แยกกลุ่มประจำกลุ่มย่อยซึ่งอาจารย์ผู้บำบัดจะกำหนดกติกาการทำกลุ่มอีกครั้ง อธิบาย วัตถุประสงค์ในการทำกลุ่ม การตกลงเรื่องระยะเวลาในการทำกลุ่มแต่ละครั้ง บอกถึงวิธีการ ดำเนินกลุ่มบอกถึงบทบาทของนักศึกษาทุกคนที่เป็นสมาชิกกลุ่มว่ามีบทบาทอย่างไรบ้าง เช่น การมีความจริงใจ การบอกเล่าข้อมูลตามความเป็นจริง เป็นต้น การรักษาความลับของเพื่อน นักศึกษาที่เป็นสมาชิกในกลุ่มที่ได้บอกเล่าถึงความคิดความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเอง ให้กับเพื่อน สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบคือสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องมีการตกลงกันในกลุ่มสมาชิก รวมถึง ความสำคัญและประโยชน์ที่นักศึกษาทุกคนจะได้รับการดำเนินการกิจกรรมกลุ่มนี้ ส่วนสุดท้าย ที่ต้องกำหนดก่อนการทำกลุ่มในขั้นต่อไปคือ การตั้งเป้าหมายที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ภายในจิตใจซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการแสดงออกภายนอก โดยการ ที่จะตั้งเป้าหมายเหล่านั้นได้ต้องเกิดจากการรับฟังปัญหาของนักศึกษาที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งต้องเป็นการฟังอย่างตั้งใจฟังเพื่อให้รับรู้รับทราบถึงผลกระทบที่มีต่อความเป็นบุคคลของ นักศึกษา อย่างลึกซึ้งถึงความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง และความปรารถนาของนักศึกษาที่เป็น สมาชิกกลุ่มทุกคน

2. การดำเนินกลุ่ม (Working Phase) การดำเนินการกระบวนการกลุ่มกับ นักศึกษา ในขั้นตอนนี้อาจารย์ ผู้บำบัด พบกับนักศึกษาในกลุ่ม 3 – 4 ครั้ง โดยใช้เวลาครั้งละ 1 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ การสำรวจปัญหา (Explore problem) การสำรวจ ผลกระทบ (Explore impact) การตั้งเป้าหมาย (Set goals) การสร้างความตั้งใจจริง (Commitment) การทำการเปลี่ยนแปลง (Change)

กระบวนการกลุ่มในขั้นตอนนี้จะเริ่มต้นจากการจากการสำรวจปัญหา (Explore problem) ซึ่งประเด็นปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาทุกคนคือการขึ้นฝึกปฏิบัติงาน ครั้งแรก ซึ่งการสำรวจเพื่อให้เห็นพฤติกรรมของตนเอง และสมาชิกกลุ่มทุกคน ที่ประสบปัญหา เดียวกัน ว่าแต่ละคนมีกลไกการป้องกันตัวเองแตกต่างกันอย่างไร โดยปกติจะพบกลไก การ ป้องกันตนเองหรือรูปแบบพฤติกรรมที่มักแสดงเมื่อเจอกับปัญหาแบ่งได้เป็น 5 พฤติกรรมใหญ่ ได้แก่ Blaming (กลไก ‘ตำหนิ’ สนใจบริบท และตัวเอง ไม่สนใจคนอื่น) Placating (กลไก ‘เอา

ใจ' สนใจบริบทและคนอื่น ไม่สนใจตัวเอง) Super reasonable (กลไก 'มนุษย์เหตุผล' สนใจบริบท ไม่สนใจตัวเองและคนอื่น) Irrelevant (กลไก 'เฉไฉ' สนใจทั้งตัวเอง ผู้อื่น และบริบท) Congruence (สอดคล้องกลมกลืน ไม่ต้องใช้กลไกป้องกันตัวใด ๆ เลย เป็นภาวะที่ยอมรับสมดุลง่าย เชื่อมโยง ยอมรับ หรือรู้สึกสงบอยู่ในภาวะนั้น ๆ) (นิชากร ศรีเพชรดี, 2561) โดยสมาชิกกลุ่มทุกคนจะเห็น รูปแบบของตนเอง และของสมาชิกคนอื่นด้วย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ตนเอง และผู้อื่น ซึ่งจะใช้เวลาในการสำรวจปัญหาไม่มากนักเพราะประเด็นมีความคล้ายคลึงกันให้นักศึกษาทุกคนได้พูดถึงเรื่องราวของการขึ้นฝึกประสบการณ์ในสัปดาห์แรกของแต่ละคน และต่อมาจะเข้าสู่การสำรวจผลกระทบ (Explore impact) ซึ่งจะใช้เวลาในการทำกระบวนการนี้ อย่างเพียงพอโดยสำรวจว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อจิตใจอย่างไรบ้างโดยใช้ iceberg question ซึ่งผลกระทบกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือปฏิกิริยา (Reactions) ของนักศึกษาต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งในการสำรวจจะสำรวจทุกชั้นของภูเขาน้ำแข็งที่อยู่ใต้น้ำเพื่อให้นักศึกษาเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง (Awareness) ในสิ่งที่ตนเองไม่เคยรู้เกี่ยวกับตนเองมาก่อนโดยนักศึกษารู้ไปพร้อม ๆ กับอาจารย์ ผู้บำบัด รวมถึงสมาชิกในกลุ่มด้วยการสำรวจผลกระทบจึงเปรียบเสมือนการเอาสิ่งที่อยู่ในใจออกมาแผ่ดูพร้อมกันอาจารย์ผู้บำบัดและสมาชิกกลุ่มจึงเหมือนเป็นประจักษ์พยานต่อเรื่องราวเหล่านั้น เมื่อสำรวจจนเพียงพอที่นักศึกษาและอาจารย์ผู้บำบัดเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในภูเขาน้ำแข็งนั้นแล้ว ก็จะเข้าสู่ขั้นตอนของการตั้งเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลง ในการตั้งเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสามารถให้นักศึกษาตั้งได้ในทุกระดับของภูเขาน้ำแข็งตั้งแต่ระดับพฤติกรรม (Behavior) จนถึงระดับความปรารถนา (Yearnings) หรือตัวตน (Self) โดยอาจารย์ผู้บำบัดจะเป็นผู้พานักศึกษาลงลึกไปเรื่อย ๆ ในภูเขาน้ำแข็งของนักศึกษาเองเพื่อให้ลึกที่สุดเพราะการเปลี่ยนแปลงในชั้นที่ลึกจะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ในชั้นที่เหนือขึ้นมาได้ และหากมีการเปลี่ยนแปลงที่ลึกถึงชั้น ความปรารถนา (Yearnings) นักศึกษาตอบสนองความปรารถนา (Yearnings) ได้ด้วยตนเอง เหตุการณ์ภายนอกจะไม่สามารถกระทบนักศึกษาได้ง่าย ๆ ในการตั้งเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงต้องมีการสร้างความตั้งใจจริง (Commitment) ซึ่งอาจารย์ผู้บำบัดต้องกระตุ้นให้นักศึกษามีความเข้าใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงที่จะไปถึงเป้าหมายของเขา เมื่อเขามีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงในการเปลี่ยนแปลงแล้วอาจารย์ผู้บำบัดจะดำเนินกระบวนการกลุ่มเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น โดยทำงานกับภูเขาน้ำแข็งของนักศึกษา เปลี่ยนแปลงภายในตัวตนของเขา จะไม่เปลี่ยนแปลงสิ่งภายนอกใด ๆ ในการดำเนินกระบวนการกลุ่มขึ้นดำเนินการนี้อาจารย์ผู้บำบัดสามารถดำเนินการที่ละชั้นของภูเขาน้ำแข็งของสมาชิกกลุ่มทุกคน หรือลงไปในหลาย ๆ ชั้นของภูเขาน้ำแข็งของแต่ละคนก็ได้ขึ้นอยู่กับเรื่องราวหรือสภาวะการณ์ ที่เหมาะสม บางอย่างมีความเหมือนในชั้นของความรู้สึก แต่มีความต่างในการรับรู้ อาจารย์ ผู้บำบัดต้องจดจำเรื่องราวและภูเขาน้ำแข็งของนักศึกษาที่เป็นสมาชิกกลุ่มให้ได้อย่างแม่นยำ เพื่อความต่อเนื่องและเชื่อมโยง

ในการดำเนินกระบวนการกลุ่ม ซึ่งในการดำเนินการกลุ่ม (Process) กลุ่มจะช่วยให้การดำเนินการกลุ่มสามารถขับเคลื่อนไปได้เมื่ออาจารย์ผู้บำบัดดำเนินการกับสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ จะเกิดการเรียนรู้เกิดความรู้สึกร่วม มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิด ความรู้สึกระหว่างกัน มีการให้กำลังใจกัน ซึ่งทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ง่าย และรวดเร็วขึ้นอีก

3. การยุติกลุ่ม (Terminal Phase) การดำเนินกระบวนการกลุ่มกับนักศึกษาในขั้นตอนนี้อาจารย์ ผู้บำบัด พบกับนักศึกษาในกลุ่ม 1 – 2 ครั้ง โดยใช้เวลาครั้งละ 1 ชั่วโมงโดยเฉลี่ยซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ การตอกย้ำการเปลี่ยนแปลง (Anchoring) การให้การบ้าน (Home Work) ยุติการบำบัด (Closure) การประเมินผลสมาชิกและกลุ่ม

กระบวนการกลุ่มในขั้นตอนนี้ จะเป็นการที่อาจารย์ผู้บำบัดจะดำเนินกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและนำพานักศึกษาทุกคนให้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงของตนเองและการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกกลุ่ม ให้นักศึกษาทุกคนได้สัมผัสถึงการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ได้มองเห็นตัวตนของตนเองในปัจจุบันหลังจากที่ผ่านกระบวนการดำเนินการกลุ่มในระยะ working phase มาแล้ว เพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงนั้น ตอกย้ำการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นอีกครั้ง เพราะการที่ดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเวลาอันรวดเร็วของการบำบัด เมื่อถูกตอกย้ำอีก จะช่วยให้เห็นความชัดเจนและมีความหมายติดตรึงในตัวตนของนักศึกษา และหลังจากนั้นการดำเนินการที่สำคัญต่อเนื่องกันคือการที่อาจารย์ผู้บำบัด มอบหมายการบ้านให้กับนักศึกษาสมาชิกกลุ่มทุกคนโดยการบ้านที่มอบหมาย ยังอยู่ในกรอบความคิดเดิมของการบำบัดคือเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับภูเขาน้ำแข็งของนักศึกษาแต่ละคน เป็นเรื่องราวที่สามารถทำได้ และสามารถทำให้สำเร็จได้ด้วยตัวของนักศึกษาเอง เช่น นักศึกษาจะชื่นชมตัวเองอย่างน้อยสามเรื่องทุกวัน ที่ลงจากห่อผู้ป่วยที่ฝึกปฏิบัติงาน นักศึกษาจะทำได้มัย ซึ่งการให้การบ้านต้องสอดคล้องกับเรื่องราวของนักศึกษาแต่ละคนและเน้นว่าการให้การบ้านก็เพื่อให้ นักศึกษาได้ฝึกฝนการเปลี่ยนแปลงที่มันเคยเกิดขึ้นแล้วในช่วงของการดำเนินการกลุ่มให้เกิดขึ้นอีกซ้ำ ๆ ในจิตใจของนักศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องต่อไป สุดท้ายเมื่อมอบการบ้านแล้ว อาจารย์ผู้บำบัดจะจบการดำเนินการกลุ่มในครั้งนั้นด้วยการบอกการสิ้นสุดการดำเนินกลุ่ม หากมีนักศึกษานำประเด็นการพูดคุยใหม่ขึ้นมา อาจารย์ ผู้บำบัดจะสามารถนัดหมายการดำเนินการใหม่ได้ในกลุ่มต่อไป และปิดท้ายด้วยการประเมินผลสมาชิกและประเมินผลภาพรวมของกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาทุกคนได้ได้แสดงความรู้สึกและประโยชน์ ที่ได้รับจากการร่วมดำเนินการกระบวนการกลุ่มที่ผ่านมา

สรุป

Satir Model เป็นแนวคิดการบำบัดทางจิต ที่ทำงานภายในจิตใจของบุคคล ผ่านความรู้สึกและกระบวนการคิดภายใน ซึ่งสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลดีต่อการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในช่วงเวลาของการฝึกปฏิบัติงานในระยะแรกที่กำลังเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงของการเรียนจากการเรียนภาคทฤษฎี เข้าสู่การฝึกภาคปฏิบัติ โดยนักศึกษาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองปรับตัว และเติบโตขึ้นภายในตน เมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในการฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากเดิม นักศึกษาจะสามารถ นำกระบวนการในการทำกลุ่มที่ได้วิเคราะห์และพัฒนาตนเอง ตามกระบวนการไปใช้ได้อย่างต่อเนื่องซึ่งจะเกิดการพัฒนาตนเองไปเรื่อย ๆ และเกิดกลไกการปรับตัวกับปัญหา (Coping Stance) ที่มีความกลมกลืน (Congruence) ได้อย่างถาวรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ณิชากร ศรีเพชรดี. (2561). ชาเทียร์: เข้าใจตนเอง ศิษย์ เพื่อน ผ่านที่มารอบครัวและแบบจำลองภูเขาน้ำแข็ง. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2563 จาก <http://www.thepotential.org>
- ทีมงานความสุขประเทศไทย. (2560). ชาเทียร์: ชุมพลังอันยิ่งใหญ่ในตัวเรา. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2563 จาก <http://www.happinessisthailand.com>
- นงพงา ลิ้มสุวรรณ และคณะ. (2550). Satir Model. วารสารสมาคมจิตแพทย์ประเทศไทย, 52(1), 1-6.
- นงพงา ลิ้มสุวรรณและนิตา ลิ้มสุวรรณ. (2561). ชาเทียร์ จิตบำบัดและการพัฒนาตนเอง. (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันท์ชิตส์สันท์ สกุลพงศ์ และคณะ. (2558). ผลของการปรึกษาทางจิตวิทยาแบบกลุ่มบูรณาการเน้นแนวคิดว่าชาเทียร์ ต่อพลังสุขภาพจิตของผู้ติดแอมเฟตามีนหญิงที่อยู่ในระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ: การวิจัยแบบผสมวิธี. วารสารสวนปรุง, 31(3), 16-31.
- วาริรัตน์ ถาน้อยและคณะ. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพจิตของนักศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารสภาการพยาบาล, 27(ฉบับพิเศษ), 60-76.
- สดใส คัมทรัพย์อนันต์. (2561). กลุ่มครอบครัวบำบัดแนวแซทเทียร์. (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรทมมกล กรนุ้ม และพรทิพย์ วชรดีลก. (2559). การเปลี่ยนแปลงของครอบครัวที่รับบริการครอบครัวบำบัดตามแนวคิดแซทเทียร์: กรณีบุตรวัยรุ่นมีพฤติกรรมต่อต้าน. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 2(1), 109-121.

- สินวล รัตนวิจิตร และมาลินี จำเนียร. (2560). ผลของการประยุกต์ใช้ satir model ต่อความมั่นใจในการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ใน เขตชุมชนเมืองจังหวัดนครปฐม. วารสารเกื้อการุณย์, 24(1), 102-117.
- สุปราณี หมั่นยา และคณะ. (2557). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทักษะทางการพยาบาลตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกภาคปฏิบัติวิชาชีพปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ, 8(3) (ฉบับพิเศษ), 200-211.
- อรนลิน สิงขรณ์ และคณะ. (2559). ผลของโปรแกรมกลุ่มสุขภาพจิตศึกษาโดยใช้ ซาเทียร์โมเดล เป็นฐานต่ออาการซึมเศร้าในผู้หญิงไทย โรคซึมเศร้า. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 30(3), 21-35.

**บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของ
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์***
**THE ROLES OF BUDDHIST MONKS IN EDUCATIONAL MANAGEMENT
OF SUNDAY BUDDHISM EDUCATIONAL CENTER**

พระวัชร เทวสิรินาโค (เลขาลักษณ์)

Phra Watchara Tewasirinako (Lakaluk)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: watchara_2536@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้เขียนได้ศึกษาจากการเรียนการสอนของพระภิกษุสงฆ์ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งการจัดการศึกษานั้นถือเป็นหลักการที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษา โดยอาศัยทักษะกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กัน กระบวนการสร้างความสัมพันธ์นั้นมีอยู่ทั้งหมด 4 ประการอันได้แก่ 1) ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน 2) ผู้เรียนกับผู้เรียน 3) ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม 4) ผู้สอนกับสิ่งแวดล้อม หากเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีทั้ง 4 ประการแล้วนั้น ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีประสิทธิภาพในตัวของผู้เรียน อีกทั้งผู้สอนซึ่งเป็นพระภิกษุสงฆ์นั้นก็ย่อมสามารถสอนหลักธรรม หรือเนื้อหาของการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบของทั้ง 4 องค์ประกอบจึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างและเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดการหลักสูตร ลงมือปฏิบัติจัดการเรียนการสอน การวัดผลการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หลังจากที่มีการเรียนการสอนแล้ว เพื่อพัฒนาและปรับปรุงต่อไป ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่เสริมสร้างพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ให้เข้มแข็ง มีวัดเป็นศูนย์กลางของการศึกษา พระภิกษุสงฆ์ช่วยอบรม สั่งสอนเยาวชนทั้งหลายให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของพระพุทธศาสนา หน้าที่ชาวพุทธ หรือแม้แต่ความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดการ การเรียนรู้ที่ถูกต้อง มีการวางแผนการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลของผู้เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แสดงให้เห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาฯ ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง

* Received 20 June 2020; Revised 1 August 2020; Accepted 20 August 2020

คำสำคัญ: บทบาทของพระสงฆ์, การจัดการศึกษา, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

Abstract

This article wants to point out the role of monks in the educational management of the Sunday Buddhist Studies Center. The author studied from the teaching of the monks in the Sunday Buddhist Studies Center, where education is considered an important principle in driving education. By using related process skills There are 4 processes of relationship building, which are 1) between the instructor and the student, 2) the student and the student, 3) the student and the environment, 4) the teacher and the environment. Which if all 4 good interactions occur Would lead to good and effective learning for the learners, as well as the monks who teach the principles or the content of the teaching to the full extent Therefore, learning management that has all four components is an important part in building and enhancing student achievement. By beginning with the teaching and learning planning Course management Start teaching and learning management Evaluation of teaching and learning and evaluation of student learning After teaching and learning for further development and improvement. Therefore, Sunday Buddhism Education Center Regarded as a place Which strengthens the power of the mind (houses, temples, schools) to strengthen, with the temple as the center of education with a monk to help train Teach all young people to have knowledge. Understanding of Buddhism Buddhist duty or even knowledge in various matters that have been taught and taught Therefore it is absolutely necessary to have a management Correct learning There is a learning plan. There is measurement and evaluation of learners. And academic achievement of learners improved Therefore be able to show that the role of monks in the provision of education Truly successful.

Keywords: The Role of Monks, Educational Management, Buddhist Sunday Center

บทนำ

ประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คนไทยส่วนใหญ่ของประเทศล้วนแล้วแต่นับถือพระพุทธศาสนา ยอมรับและน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ

เข้ามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีความเลื่อมใสศรัทธาให้มีความสำคัญ และแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ เนื่องจากเห็นว่าพระสงฆ์เป็นบุคคลที่มีวัตรปฏิบัติที่ดีงามตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือตามหลักพระธรรมวินัย จึงทำให้พระสงฆ์ได้รับการยอมรับและได้รับการนับถือจากพุทธศาสนิกชน ถือเป็นบุคคลต้นแบบแห่งความประพฤติที่จะนำไปสู่การบรรลุสู่สังคมในอุดมคติ เพราะพระสงฆ์มีจารีตมีหลักการปฏิบัติตนและหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ดีงาม ผ่านหลักธรรมคำสอนที่เรียกว่าพระธรรมวินัย ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์จึงถือว่ามีความสำคัญต่อพุทธศาสนาและสังคมเป็นอย่างมาก เพราะหากพระสงฆ์ประพฤติในทางเสียหายก็จะทำให้ศาสนามีความเศร้าหมองและประชาชนเสื่อมความศรัทธาเมื่อประพฤติปฏิบัติชอบ คุณประโยชน์ก็จะเกิดแก่สังคมสงฆ์นั้น (กรมศาสนา, 2560)

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งอบรมสั่งสอนให้เยาวชนให้มีความประพฤติดีงาม มีจิตสำนึกที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นแหล่งที่ให้ความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน รวมทั้งประกอบอาชีพได้ (กรมศาสนา, 2560)

ดังนั้น วัดจึงถือว่าเป็นสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามประเพณีดั้งเดิม ครั้นเมื่อรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปการศึกษาตามแนวตะวันตก วัดหลายแห่งทั้งในเมืองหลวงและหัวเมือง ต่างได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือยกระดับทางการศึกษา โดยถือเป็นศูนย์กลางของการศึกษาระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน โดยมีการจัดการศึกษาทั้งวิชาทางพระพุทธศาสนา และ วิชาสามัญ ทำให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประวัติศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศศรีลังกาจากนั้นได้ขยายไปยังประเทศอื่น ๆ ที่มีพระภิกษุชาวลังการไปจัดตั้งสำหรับในประเทศไทยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ เริ่มกำเนิดขึ้นเมื่อประมาณปีพ.ศ. 2496 – 2500 โดยพระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง (สมัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484) อธิบดีสงฆ์ (เจ้าอาวาส) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ องค์กรพุทธศาสนานายกมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีสมณศักดิ์สุดท้ายเป็นที่สมเด็จพระพุทธเจ้าจารย์ ได้เดินทางไปดูกิจการพระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าและศรีลังกาเห็นพระสงฆ์ในประเทศพม่า และศรีลังกาจัดระเบียบการสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนได้ผลดีมากและจัดการสอนเฉพาะวันอาทิตย์ เมื่อท่านเดินทางกลับมาประเทศไทยจึงได้ปรารภถึงการสอนศีลธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศพม่าและศรีลังกา

แก่พระเจ้าหน้าที่บริหารและพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีดำริว่า “โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สมควรจะต้องให้มี ขึ้นในประเทศไทยบ้าง เพราะเด็กและเยาวชนมีความสนใจในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อไป และยังเป็น การส่งเสริมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (กรมศาสนา, 2560)

อีกประการหนึ่ง อีกทั้งเป็นการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้ศึกษาและรู้จักหลักธรรมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้อง ตามสมควรแก่วัยของตน ประกอบกับในสมัยนั้นพระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำบุตรหลานของข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนทั่วไปที่สนใจมาฟังบรรยายธรรม ฟีกสมาธิในวันอาทิตย์ ซึ่งพากันวิ่งเล่นบริเวณลานอโศกวัดมหาธาตุฯ มาเล่านิทานและสอนธรรมะ นอกจากนั้นทางโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้อาราธนาพระสงฆ์ดังกล่าวไปสอนธรรมะ อบรมศีลธรรมแก่นักเรียนและนักศึกษาอีกด้วย ดังนั้น พระเจ้าหน้าที่และพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงดำเนินการขอเสนอ อนุมัติ ต่อทางสภามหาวิทยาลัยเพื่อเปิดสอนโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น และได้รับ อนุมัติให้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2501 จึงนับได้ว่าเป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์แห่งแรกในประเทศไทย หลังจากนั้นก็ได้รับความสนใจมีการจัดตั้ง ขยายไปยังวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศต่อมาทางราชการได้พิจารณาเห็นว่า สภาพสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็มุ่งแต่จะ ประกอบภารกิจเกี่ยวกับอาชีพการงานที่รัดตัว โดยไม่มีเวลาสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือ ประพฤติตนในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เด็กและเยาวชนที่เกิดมาในครอบครัวชาวพุทธ จึงขาดแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังนั้นหากทาง ราชการสนับสนุนให้วัดในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ขึ้นโดยเน้นให้พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ได้รับการอบรม ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยการศึกษา และได้ใช้เวลาว่างวันหยุด การศึกษา ได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้ถูกต้องตามสมควรแก่วัย ทั้งยังเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดมีบทบาทการปฏิบัติ ภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนให้ เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคมไทยตลอดไป ด้วยเหตุนี้ กรมการศาสนาในฐานะ เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ด้านการรับรองงานกาพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการ พระพุทธศาสนาที่ต้องทำนุบำรุงส่งเสริมเป็นพิเศษในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่ บรรพกาล จึงได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตั้งแต่ ปีงบประมาณ 2520 เป็นต้นมา โดยในระยะแรกได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนวัดต่าง ๆ ที่เปิด ดำเนินการโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยงบประมาณที่จำกัดและได้เห็นความสำคัญ ของการเผยแผ่ปลูกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ โดยการ

จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อสอนวิชาพระพุทธศาสนาขึ้นในวัดที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์ จึงได้เสนอโครงการส่งเสริมต่อรัฐบาลเพื่อให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลทุกสมัยก็ได้เห็นความสำคัญของงานด้านนี้ ว่าเป็นการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสู่ประชาชนที่มีเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญยิ่ง จึงได้มีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่องทุกปี ในปี พ.ศ. 2523 เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางและสอดคล้องกับระเบียบทางราชการ (กรมศาสนา, 2560)

โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศได้เปลี่ยนชื่อจากคำว่า “โรงเรียน” เป็น “ศูนย์ศึกษา” จึงมีชื่อเป็นทางการมาจนปัจจุบันนี้ว่า “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” และกำหนดให้ใช้อักษรย่อว่า “ศพอ” พระพุทธศาสนา มีความเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบันนี้ ก็โดยอาศัยพุทธบริษัทช่วยกันทำนุบำรุงส่งเสริม เยาวชนจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า จะต้องได้รับการฝึกฝน พัฒนาจิตใจให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา เยาวชนจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญของประเทศชาติ และพระพุทธศาสนา ในอนาคต (กรมศาสนา, 2560)

ความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

วัดในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่หลัก คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา พระสงฆ์ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี ระบบการศึกษาสมัยใหม่และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ทำให้คนไทยห่างไกลออกไปจากวัดมากขึ้นทุกทีทั้ง ๆ ที่วัดยังคงมีภาพของความเป็นผู้ให้อยู่อย่าง ไม่เปลี่ยนแปลง แต่การที่วัดได้ มีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปในสายตาของคนในสังคม ก่อให้เกิดผลกระทบเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมชาวพุทธแบบดั้งเดิมของคนไทย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นหน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิสมาคมสถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรมวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.” ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรมประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (พระครูอุทัยปริยัติโกศล, 2560)

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่สังคมไทยส่วนใหญ่นับถือ และสืบทอดกันมาเป็นช้านาน ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญของวิถีชีวิตของคนไทย พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ด้านการศึกษา ในอดีตที่ผ่านมา วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านการศึกษา พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนจัดการศึกษาเล่าเรียน ถึงแม้ในปัจจุบันบทบาทเหล่านี้จะลดน้อยลงไป เนื่องจากสาเหตุใดก็ตาม สิ่งที่เราควรคำนึงถึงก็คือ พระพุทธศาสนามีความสำคัญทางการศึกษา โดยมีบทบาทที่สำคัญอยู่ 2 ประการ ที่เป็นพื้นฐานของสภาพปัจจุบันในทางการศึกษาของพระพุทธศาสนา คือ

1.1 ประเพณีที่วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียนของชุมชน และพระสงฆ์เป็นครูผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน

1.2 ประเพณีบวชเรียน นั่นคือการบวชเพื่อที่จะเรียนหนังสือ ซึ่งอาจจะเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม

นอกจากนี้วัดยังเป็นแหล่งศิลปวิทยาการ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ เช่น มีคัมภีร์โบราณ มีศิลปจารึก มีจารึกถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งด้านการแพทย์แผนโบราณ ด้านยาสมุนไพร ด้านภาษา ด้านวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ด้านศิลปะ เป็นต้น

2. ด้านสังคม พระพุทธศาสนา มุ่งเน้นความสำคัญในเรื่องการสร้างสันติสุขภายในของแต่ละคน และเมื่อแต่ละคนมีความสุขแล้วก็จะส่งผลต่อสังคมที่มีสันติสุขไปด้วย จะเห็นได้จากหลักพุทธธรรมเพื่อความดีงามแห่งสังคม เช่น ทาน ธรรมที่คุ้มครองโลก สังคหวัตถุ เป็นต้น นอกจากหลักพุทธธรรมแล้ว วัดยังเป็นศูนย์กลางในด้านพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เป็นแหล่งสังคมสงเคราะห์ เช่น เป็นศูนย์ฝึกวิชาชีพของชุมชน ศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็ก ศูนย์สงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายแรง ต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนพระก็จะทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตใจและผู้นำทางสังคม เช่น ผู้นำในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้นำในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้นำทางการอบรมจิตใจของคนในสังคมให้ดีงาม เป็นต้น

3. ด้านศิลปกรรม พุทธสถานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการก่อสร้างขึ้นมาด้วยจิตศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน จึงก่อให้เกิดความปราณีต งดงาม แสดงถึงความ เป็นศิลปะอย่างสูงส่ง และแสดงถึงความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย การก่อสร้างพุทธสถานเหล่านี้ นอกจากจะทรมุ่งแต่ด้วยกำลังกายและกำลังทรัพย์แล้ว ยังมุ่งเท จิตใจที่ดีงาม เคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาด้วย เป็นการทำบุญกุศล และเป็นสถานที่ปฏิบัติ ศาสนกิจของพระภิกษุ และพุทธศาสนิกชน เป็นสถานที่สืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวร และเพื่อเชิดชูความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ดังนั้นวัดจึงเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ ทั้งในการวิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม เป็นต้น

ปัจจุบันเมื่อประเทศไทยเป็นประเทศประชาธิปไตยมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีการค้า การลงทุนทำให้ประชาชนได้รับเอาวัฒนธรรมแบบตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลหล่อหลอมทำให้คนไทยมีค่านิยมวิถีชีวิตทัศนคติ พฤติกรรม นิสัยใจคอเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมสมดังที่ ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่า ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจากอำนาจและภาวะครอบงำทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่เกิดจากศูนย์อำนาจทางโลกตะวันตกที่ชักนำให้มนุษย์ในสังคมโลกมีความรู้สึกนึกคิดที่เหมือนหรือมีความประพฤติคล้ายกันในลักษณะสังคมโลกาภิวัตน์ (Globalization) ผลที่ตามมาคือ ภาวะล่มสลายของศีลธรรม ที่จะนำไปสู่การทำลายความเป็นมนุษย์ชาติ (ประเวศ วะสี, 2547) อีกทั้งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงปัญหาทางด้านสังคมซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าศีลธรรมได้เสื่อมถอยลง เห็นได้จากข่าวอาชญากรรมตามหน้าหนังสือพิมพ์มีให้พบเห็นกันอยู่ทุกวันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศตามแบบอย่างตะวันตกทำให้ผู้คนละทิ้งความคิด และคุณธรรมจึงส่งผลให้คุณธรรมทางด้านจิตใจลดต่ำลงเกิดปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย ซึ่งสรุป สาเหตุได้ 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นแรก ปัญหาความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมของการบริโภค หรือความต้องการวัตถุ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรม มีโจร ผู้ร้ายทั้งโจรในเครื่องแบบ และโจรผู้ร้ายจริงและ

ประเด็นที่สอง ปัญหาความเสื่อมทางด้านจิตใจ จากการแสวงหาความเจริญด้านวัตถุ หลงใหลวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้คุณค่าด้านจิตใจลดลง และจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่โรงเรียนแยกออกจากวัดทำให้เยาวชนสมัยใหม่ไม่สนใจศาสนา และคำสอนทางศีลธรรม ขาดการอบรมด้านจิตใจจึงส่งผลให้วัยรุ่นขาด ความรับผิดชอบตนเองและสังคม ขาดความซื่อตรงเริ่มจาก พฤติกรรมทุจริตในการสอบเข้าโรงเรียน หรือการเข้าทำงานโดยใช้อำนาจเงิน ดังนั้นเมื่อไปทำธุรกิจก็ไม่มี ความซื่อสัตย์ และขาดความคิดสร้างสรรค์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2545)

การให้ความสำคัญกับสังคมแห่งการเรียนรู้ด้านการศึกษา การยกระดับความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพของประชากรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงาน การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นกลยุทธ์ในเชิงรุกเพื่อช่วยให้คนในสังคมพร้อมที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เพราะมนุษย์มีการเจริญเติบโตและต้องเรียนรู้ นับตั้งแต่ปฏิสนธิตรวบจนสิ้นชีวิต การเรียนรู้ก่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์และบางครั้งเกิดผลในทางเสื่อมและความเสี่ยง (สุนน อมรวิวัฒน์, 2556)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาตรา 4 ได้บัญญัติความหมายของการศึกษาว่าเป็น กระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้ความเข้าใจของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้

อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6,7 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่ม สร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

“การจัดการ” (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายหรือแผนที่วางไว้ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business Management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึงบุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร” การบริหารจัดการ มีลักษณะวิธีการดำเนินงานเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานองค์การซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด หรือการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล และมีจุดมุ่งหมายคือ การพัฒนาองค์กรให้ดีขึ้น เจริญก้าวหน้าและมั่นคงขึ้น (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2545)

ใน พ.ศ.2555 กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้มีการพัฒนาการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในรูปแบบและภาพลักษณ์ใหม่ เพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ด้วยการพัฒนาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างบูรณาการโดยได้วางนโยบายและการดำเนินงานแนวใหม่สำหรับเป็นแนวทางในการใช้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2550) ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่ที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินงานมาแต่ยังไม่มีการศึกษาถึงสภาพและปัญหาในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หนกลาง ตามการแบ่งเขตการปกครองของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งมีศูนย์ฯ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง กระจายอยู่ใน 23 จังหวัด ประกอบกับการวิจัยที่ผ่านมายังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่ เพื่อสามารถนำข้อมูลมาใช้ปรับปรุงและเป็นแนวทางในการพัฒนาการ

บริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สุฉิรา ม่วงศรี, 2015)

ประพจน์ อยู่สำราญ กล่าวว่า การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้วัดมีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการศึกษา รัฐบาลควรจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เพราะในกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ทางศาสนา ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และวัดเป็นสถาบันทางสังคม ที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนมาหลายยุคหลายสมัย ให้บุคคลเกิดความรู้คู่คุณธรรมตลอดชีวิต ซึ่งปัจจุบันวัดจำนวนมากจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประพจน์ อยู่สำราญ, 2555) สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า วัดในพระพุทธศาสนามีหน้าที่หลัก คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา พระสงฆ์ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี ระบบการศึกษาสมัยใหม่และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ทำให้คนไทยห่างไกลออกไปจากวัดมากขึ้นทุกที ทั้ง ๆ ที่วัดยังคงมีภาพของความเป็นผู้ให้อยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง นอกจากวัด จะเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังเป็นสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามประเพณีดั้งเดิมมาช้านานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของตะวันตก วัดหลายแห่งทั้งในเมืองหลวงและหัวเมือง ได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามวิธีการสมัยใหม่ แต่เมื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนมีการขยายตัวมากขึ้น มีระดับการศึกษาสูงขึ้น และเนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนมีเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระศาสนา มากขึ้น วัดกับโรงเรียนก็แยกออกจากกันจนเกือบสิ้นเชิง พระสงฆ์ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาที่มากับความเจริญสมัยใหม่ ทำให้ขาดสื่อกลางในการรับรู้ร่วมกัน ความเชื่อถือของประชาชนต่อพระสงฆ์ที่เคยนับถือว่าเป็นผู้นำทางปัญญา คำแนะนำสั่งสอนของพระสงฆ์ที่เคยมีค่ายิ่งกลับแปรเปลี่ยนไป บทบาทของวัดและ พระสงฆ์ห่างเหินกับสภาพสังคมและความเจริญที่นับวันจะมามากขึ้นทุกวัน การที่จะชักนำคนเหล่านั้น ให้เข้าหาหลักธรรมทางศาสนาที่เขายังไม่รู้นั้น (พระราชวรมนี (ประยูร ปยุตโต), 2560)

สรุป

บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ความสามารถของเด็กและเยาวชน ให้มีความเก่งกล้า มีคุณธรรม จริยธรรม โดยอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มีพระสงฆ์และฆราวาสเป็นครูผู้สอนจิตอาสา อีกทั้งพระสงฆ์ยังช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สั่งสอนให้คนเป็นคนดี

บูรณาการระบบการศึกษาสมัยใหม่และหลักธรรมเข้าด้วยกัน ดังนั้นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงกล่าวได้ว่า เป็นศูนย์รวมของ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) อย่างแท้จริง สร้างศาสนทายาทที่ดีแก่พระศาสนา สร้างต้นกล้าแห่งคุณธรรมสู่สังคมเพื่อสร้างสังคมงาม และเพียบพร้อมไปด้วยคนดีสืบต่อไป อีกทั้งผู้เขียนบทความขอนำเสนอข้อเสนอแนะ ในเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไว้ว่าควรมีการส่งเสริมการเรียนการสอนของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จากหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐให้มากกว่านี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และสนับสนุนพระภิกษุที่เป็นผู้มีบทบาทต่อการจัดการเรียนการสอนของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

เอกสารอ้างอิง

- กรมศาสนา. (2560). ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. กรุงเทพมหานคร: กรมศาสนา.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). รายงานการวิจัยสำนักพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กรมการศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ประพจน์ อยู่สำราญ. (2555). การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2547). ธรรมชาติของสรรพสิ่ง: การเข้าถึงความจริงทั้งหมด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์.
- พระครูอุทัยปริยัติโกศล. (2560). การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. วารสารวิจัยพุทธศาสตร์, 3(1), 54-68.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2560). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบันหนังสือชุดหลักธรรมเฉลิมพระเกียรติ เล่ม 54/60. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). องค์การและการจัดการ (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: Diamond in Business World.
- สุฉิรา ม่วงศรี. (2015). การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปลักษณะใหม่. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 10(3), 480-492.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2556). วิธีการเรียนรู้ : คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย. กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่
ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)*
THE DEVELOPMENT OF SOCIAL QUALITY OF LIFE OF PEOPLE
AND THE PREVENTION OF THE SPREADING OF CORONAVIRUS
INFECTIOUS DISEASE (COVID - 19)

ธีระพงษ์ ทศวัฒน์

Teerapong Tossawut

ปิยะกมล มหิวรรณ

Piyakamon Mahiwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand

E-mail: tteerapong10@gmail.com

บทคัดย่อ

จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2019 ที่ผ่านมา ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตทางสังคม และส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก และทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสุขภาพจิต นอกจากนี้ปัญหาทางสังคมซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่เริ่มพบมากขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางทางสังคมหรือแม้กระทั่งผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ล้วนได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นี้ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) จึงเป็นสิ่งสำคัญ มีการพัฒนาได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชน โดยให้ความช่วยเหลือตามสภาพปัญหาความเดือดร้อน 2) ด้านการพัฒนาสาธารณสุข จัดทีมเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค 3) ด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อประชาชนในวงกว้าง ดำเนินมาตรการช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนอย่างเร่งด่วน การจ่ายเงินสงเคราะห์ซึ่งไม่ใช่เงินเยียวยา 4) ด้านการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมหลักและมาตรการเสริมสำหรับพื้นที่ใช้มาตรการการควบคุมกิจกรรมดำเนินงานเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิต 5) ด้านมาตรการเชิงรุกในการเฝ้าระวังและป้องกันกลุ่มเสี่ยงสำคัญ ใช้มาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค 6) ด้านการกำกับติดตามมาตรการผ่อนปรน กิจกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกัน การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 7) ด้านมาตรการการป้องกันผลกระทบ COVID - 19 ในภาวะ

* Received 20 June 2020; Revised 31 July 2020; Accepted 20 August 2020

สังคมไทย 8) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานในช่วงการระบาดของเชื้อ COVID - 19 และ 9) ด้านพฤติกรรม New Normal มาตรฐานวิถีชีวิตใหม่หลัง COVID - 19 โดยต้องมีการตั้งประชาชนและชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังป้องกันโรค

คำสำคัญ: การพัฒนาสังคม, การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน, โรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

Abstract

Because of The Coronavirus infectious Disease (COVID - 19) was taken place in Thailand since end of the year 2019, had an affect on social quality of life, furthermore it very high impacted to many people, and caused problems such as public health problems, economic problems, and mental illness. Especially, social problems concerning socially vulnerable populations was found. Then, the important points about the development of social quality of life of people and the prevention of the spreading of coronavirus infectious disease (COVID - 19) include the development 1) on the social quality of life of people, 2) on the development of public health, 3) on the economy and society for general people, 4) on the adherence to the main controlling measures and supplementary measures in the area, 5) on the aggressive measures in monitoring and preventing the significant risk group, 6) on the following up of the relief of measures for businesses to be conducted and for activities to be performed in order to prevent the spreading of COVID - 19, 7) on measures preventing the impact of COVID - 19 in Thai society, 8) on the development of quality of life at work during the spreading of COVID-19 disease, and 9) on new normal behaviors and new way of life after COVID - 19, which community participation of pandemic prevention.

Keywords: Social Development, Promotion of Quality of Life of People, Coronavirus 2019 Disease (COVID - 19)

บทนำ

ไวรัสโคโรนาเป็นไวรัสในสัตว์ มีหลายสายพันธุ์ เกิดการระบาดของโรคในคน โรคโควิด - 19 (COVID - 19, ย่อจาก Coronavirus Disease 2019) ซึ่งมีชื่อทางการว่า SARS - CoV - 2 Me พบผู้ป่วยครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่นเมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ภาคกลางของ

ประเทศจีน ซึ่งเป็นเมืองใหญ่มีผู้คนหนาแน่น จึงเกิดการระบาดใหญ่ได้รวดเร็ว การดูแลรักษาเป็นไปอย่างฉุกเฉิน มีคนป่วยหนักและตายมากเกินที่ควรจะเป็น จนประเทศจีนต้องปิดเมือง และปิดประเทศต่อมา มีผู้ที่มีเชื้ออยู่ผู้ป่วยรายแรกที่รับการรักษาในประเทศไทย เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 เป็นคนจีนที่รับเชื้อจากการระบาดในประเทศจีน และได้เดินทางมาประเทศไทย เคยมีเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในอดีต คือ การเกิดโรค SARS (พ.ศ. 2545) และ MERS (พ.ศ. 2557) ซึ่งทั้งสองโรคนั้นผู้ป่วยมีอาการหนักทั้งหมด และต้องอยู่ในโรงพยาบาล จึงสกัดการแพร่โรคได้ไม่ยากนักส่วนผู้ป่วยโรค COVID - 19 ที่แพร่เชื้อ มีทั้งผู้ที่มีอาการน้อยหรืออาจไม่มีอาการนอกเหนือจากผู้มีอาการหนักซึ่งมีน้อยกว่ามาก จึงควบคุมการระบาดได้ยากกว่า (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2563)

จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทางสังคม และส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก และทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสุขภาพจิต นอกจากนี้ปัญหาทางสังคมซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่เริ่มพบมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้หญิง ผู้พิการ ผู้สูงอายุ คนเร่ร่อน คนไร้บ้าน หรือแม้กระทั่งผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ล้วนได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นี้ หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้ปัญหาทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการติดตาม และการไม่ยอมรับผู้ที่เคยติดเชื้อโควิด 19 กลับเข้าสู่ชุมชน หรือครอบครัวของผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ถูกชุมชนกีดกันไม่ให้ออกมาใช้ชีวิตตามปกติ นำไปสู่การปกปิดหรือไม่ยอมรับการตรวจหาเชื้อไวรัส การถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่มีคำสั่งให้ประชาชนกักตัวอยู่ในบ้าน เนื่องจากการกักตัวอยู่บ้าน ทำให้เด็กส่วนหนึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน การข่มขืน ล่วงละเมิด และการมีเพศสัมพันธ์ในเครือญาติ ภาวะเสี่ยงติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ของคนเร่ร่อน คนไร้บ้าน เด็ก ผู้สูงอายุและคนพิการขาดการดูแลที่เหมาะสม โรคติดเชื้อไวรัสโควิด 19 เป็นโรคอุบัติใหม่ทำให้มีการแพร่เชื้อในวงกว้างและยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคนี้ การป้องกันที่ดีที่สุดในขณะนี้คือ การเว้นระยะห่างทางสังคม ลดการรวมกลุ่มชุมนุม กักตัวอยู่ภายในบ้าน ใส่หน้ากากอนามัยป้องกัน และล้างมือเป็นประจำ ขณะเดียวกันผล กระทบที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสุขภาพจิต และปัญหาทางสังคม ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาสังคม ในการเฝ้าระวัง ดูแลและเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการอย่างครอบคลุม เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากสถานการณ์นี้ (โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย, 2563) และการเว้นระยะห่างทางสังคมเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยลดความเสี่ยงติดเชื้อโควิด - 19 แต่ขณะเดียวกันวิธีนี้ ทำให้คนจำนวนมากต้องห่างเหินจากครอบครัว ญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง ขณะนี้รัฐบาลของหลายประเทศเสนอให้ประชาชนใช้วิธี

ปฏิสัมพันธ์รูปแบบใหม่ที่จะช่วยให้ผู้คนสามารถไปมาหาสู่กันได้มากขึ้น แต่ยังคงอยู่ในวงจำกัด (ไทยพีบีเอส, 2563) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมนั้น แม้ว่ารัฐบาลจะออกมาตรการเข้มข้นขึ้นทุกขณะ แต่ผู้ป่วยก็ยังคงเพิ่มจำนวนขึ้น ไม่ใช่เฉพาะประเทศไทย แต่ในหลายประเทศทั่วโลก มาตรการใด ๆ ก็ไม่อาจเกิดผลได้ หากคนในสังคมไม่เข้าใจ ไม่ตระหนัก และไม่ให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง จึงควรสานพลังและบูรณาการภารกิจ เครือข่าย เครื่องมือ องค์ความรู้ และงบประมาณของภาคยุทธศาสตร์ทั้งด้านสุขภาพและสังคม เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนสู่ภัยโควิด 19 ของภาคีเครือข่ายและหน่วยงานในพื้นที่ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบล เพื่อให้เกิดข้อตกลงร่วมหรือ ‘ธรรมนูญประชาชนสู้ภัยโควิด 19 ในระดับตำบลและหมู่บ้าน และให้ความรู้และปรับเปลี่ยนบทบาทของประชาชนจากภาวะตื่นกลัว เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้และมีส่วนร่วมกำหนดมาตรการของตนเพื่อหนุนช่วยภาครัฐ สร้างมาตรการทางสังคมร่วมกันในท้องถิ่น หาแนวทางการปฏิบัติตนของบุคคลและครอบครัว การเป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง และประสานสนับสนุนข้อมูลกับเจ้าพนักงานควบคุมโรคระดับต่าง ๆ การช่วยเหลือดูแลและกันของคนในชุมชน ท้องถิ่น สังคม การดูแลกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมการจัดการสาธารณสุขปโรค สาธารณูปการ ให้รองรับคนในชุมชน ท้องถิ่น สังคมได้ การจัดการขยะ สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะขยะติดเชื้อ การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ อาสาสมัครต่าง ๆ การจัดกิจกรรมทางสังคม ประเพณี การสื่อสาร วัฒนธรรม สร้างความรู้ความเข้าใจสู่ประชาชน และสาธารณะ และร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2563)

ผู้เขียนบทความได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและทำการสังเคราะห์พร้อมทั้งแตกประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ออกมาทั้งหมด 9 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชน 2) ด้านการพัฒนาสาธารณสุข 3) ด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อประชาชนในวงกว้าง 4) ด้านการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมหลักและมาตรการเสริมสำหรับพื้นที่ 5) ด้านมาตรการเชิงรุกในการเฝ้าระวังและป้องกันกลุ่มเสี่ยงสำคัญ 6) ด้านการกำกับติดตามมาตรการผ่อนปรน กิจกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 7) ด้านมาตรการการป้องกันผลกระทบ COVID - 19 ในภาวะสังคมไทย 8) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานในช่วงการระบาดของเชื้อ COVID - 19 และ 9) ด้านพฤติกรรม New Normal มาตรฐานวิถีชีวิตใหม่หลัง COVID - 19 โดยบทความนี้เขียนขึ้นเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนในสถานการณ์ระบาดของเชื้อ COVID - 19 ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) มีดังนี้

1. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชน มีการดำเนินการ คือ

- 1) กรมกิจการเด็กและเยาวชน จัดเตรียมสถานที่รองรับเด็กที่ไม่มีผู้ดูแล กรณี พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ติดเชื้อ 2) กรมกิจการผู้สูงอายุ จ่ายเงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุในภาวะยากลำบาก เงินค่าจัดการศพผู้สูงอายุที่เสียชีวิต 3) กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มีแผนการจัดการสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) จ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาคนพิการ การพักชำระหนี้ การปรับระเบียบเงินกู้กรณีฉุกเฉิน การเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงเครื่องอุปโภค บริโภค เพิ่มทางช่องทางออนไลน์พิเศษให้เข้าถึงการซื้อสินค้าได้อย่างรวดเร็ว การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ และการผลิตหน้ากากผ้าและเจลล้างมือ แจกจ่าย 4) กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ดำเนินการผลิตหน้ากากผ้าแจกจ่ายให้แก่ส่วนราชการ และชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ รวมถึงการจัดทำ Face Shield มอบให้แก่โรงพยาบาล บุคลากรทางแพทย์ และเจ้าหน้าที่ที่มีความจำเป็น ส่งเสริมความรู้และจัดทำคู่มือเพื่อสร้างความตระหนัก เฝ้าระวัง และการปฏิบัติตัวในสถานการณ์ Covid - 19 ให้แก่ครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายทางสังคม 5) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ดำเนินการตัดเย็บหน้ากากผ้าและส่งมอบให้กับประชาชนทั่วไป คนไร้บ้าน และผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ จัดเตรียมที่พักสะอาดพร้อมบริการอาหารให้กับพี่น้องประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของไวรัส 6) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) จัดทำแนวทางให้เครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนปรับแผนงานกิจกรรมโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ประจำปี พ.ศ.2563 ให้สามารถปรับแผนงานและกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน 7) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทุกจังหวัด ให้คำปรึกษา แนะนำผู้ได้รับผลกระทบลงเยี่ยมบ้าน สอบข้อเท็จจริง ช่วยเหลือเป็นสิ่งที่ของเครื่องอุปโภค บริโภค ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย/ไร้ที่พึ่ง เด็กในครอบครัวยากจน พื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพ 8) สถานธนาคราะห์ในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ขยายเวลาตัวรับจำนำโดยไม่คิดดอกเบี้ย ลดดอกเบี้ยการรับจำนำ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563)

2. ด้านการพัฒนาสาธารณสุข มีการดำเนินการ คือ 1) ให้ข้อมูลแนะนำปรึกษา จัดทีมมอบหมายเจ้าหน้าที่บางส่วนลงพื้นที่เยี่ยมผู้ประสบปัญหาทางสังคมพร้อมทั้งมอบเครื่องอุปโภค-บริโภค จัดประชุมมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 2) การควบคุมการแพร่ระบาด จัดทำคำสั่งกำหนดช่วงเวลาทำงานเหลื่อมเวลาหรือทำงานที่

บ้านเพื่อป้องกันการพบปะกัน เสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด - 19 3) การเตรียมความพร้อมด้านการรักษาพยาบาล สามารถประสานโรงพยาบาลได้ทันที ให้เตรียมรถพยาบาลหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ 4) การสื่อสารความเสี่ยงและการสื่อสารสาธารณสุข มีการรายงานสถานการณ์ล่าสุดของโรคโควิด-19 ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ หรือผ่านแอปพลิเคชัน ไลน์ (Line) เพชบุ๊ก (Facebook) (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563)

3. ด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อประชาชนในวงกว้าง มีการดำเนินมาตรการช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่ทั้งอาหาร ที่พัก เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนอย่างเร่งด่วน การจ่ายเงินสงเคราะห์ซึ่งไม่ใช่เงินเยียวยา ประกอบด้วย 1) การสงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว 2) การสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยากในประเทศให้กลับภูมิลำเนาเดิม 3) การจ่ายเงินอุดหนุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมกรณีฉุกเฉิน 4) การสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยและผู้ไร้ที่พึ่ง 5) เงินอุดหนุนเงินสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ 6) การช่วยเหลือสตรีหรือครอบครัวที่ประสบปัญหาทางสังคม 7) การคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนการจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ผู้สูงอายุตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง และ 8) การคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563)

4. ด้านการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมหลักและมาตรการเสริมสำหรับพื้นที่ มีการดำเนินการ คือ 1) มาตรการการควบคุมกิจกรรมดำเนินงานเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิต ได้แก่ 1.1) การจำหน่ายอาหารหรือเครื่องดื่มในภัตตาคาร สวนอาหาร ศูนย์อาหาร ร้านอาหาร ร้านอาหาร หรือเครื่องดื่มทั่วไป ซึ่งไม่รวมสถานบริการ ผับ บาร์ 1.2) มาตรการการควบคุมห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า และคอมมูนิตีมอลล์ให้เปิดดำเนินการเพิ่มเติมได้ในส่วนที่เป็นร้านอาหาร 1.3) ร้านค้าปลีก/ค้าส่ง หรือตลาดค้าส่งขนาดใหญ่ กรณีพบพนักงานบริการ ผู้ใช้บริการที่มีไข้ ไอ น้ำมูก เจ็บคอ ไม่ได้กลิ่น หายใจเร็ว หายใจเหนื่อย หรือหายใจลำบาก หรือมีอุณหภูมิร่างกายตั้งแต่ 37.5 องศาเซลเซียสขึ้นไป และมีประวัติเสี่ยงเข้าได้กับเกณฑ์สอบสวนโรคตามนิยาม ผู้สงสัยติดเชื้อที่มีอาการ ให้รายงานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบ 1.4) มาตรการการควบคุมสถานที่บริการดูแล สถานที่พำนักอาศัย หรือสถานสงเคราะห์อื่นที่จัดสวัสดิการให้แก่เด็กหรือผู้สูงอายุ หรือผู้มีภาวะพึ่งพิง 1.5) มาตรการการควบคุมการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ให้ควบคุมจำนวนผู้ร่วมงาน 1.6) มาตรการการควบคุมห้องประชุมในโรงแรมหรือศูนย์ประชุม ให้เปิดดำเนินการได้เฉพาะกรณีจำกัดจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 2) มาตรการการควบคุมกิจกรรมด้านการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพหรือสันทนาการ ได้แก่ มาตรการการควบคุม 2.1) มาตรการการควบคุมคลินิกเวชกรรมเสริมความงาม สถานเสริมความงาม และร้านทำเล็บ 2.2) มาตรการการควบคุมสถานออกกำลังกาย ฟิตเนส ที่มีได้ตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า หรือคอมมูนิตี 2.3) มาตรการการควบคุม

สถานที่หรือสนามออกกำลังกายในร่มเฉพาะกีฬาประเภทที่ตามกติกาสากลมิได้มีการปะทะกันระหว่างผู้เล่นและต้องไม่มีผู้ชมการแข่งขัน 2.4) มาตรการการควบคุมสรวายน้ำสาธารณะทั้งกลางแจ้งและในร่มเพื่อการออกกำลังกายและการฝึกซ้อมของนักกีฬา และ 2.5) มาตรการการควบคุมสวนพฤกษศาสตร์ สวนดอกไม้ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ห้องสมุดสาธารณะ หอศิลป์เปิดให้บริการได้เมื่อมีความพร้อมตามมาตรการควบคุมหลัก จำกัดจำนวนผู้ใช้บริการ (กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

5. ด้านมาตรการเชิงรุกในการเฝ้าระวังและป้องกันกลุ่มเสี่ยงสำคัญ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) กระทรวงสาธารณสุขจึงมีมาตรการเชิงรุกในการเฝ้าระวังและป้องกันกลุ่มเสี่ยงสำคัญ คือ 1) มาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคโควิด 19 สำหรับศูนย์กักกันในสังกัด สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง 2) มาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคโควิด 19 สำหรับพนักงานหรือแรงงานที่อยู่ในโรงงาน และที่พักคนงาน 3) มาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคโควิด 19 สำหรับชุมชนแออัด 4) มาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคโควิด 19 สำหรับกลุ่มแรงงานเรือประมง 5) มาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคโควิด 19 สำหรับกิจการดูแลผู้สูงอายุและผู้มีภาวะพึ่งพิง (กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

6. ด้านการกำกับติดตามมาตรการผ่อนปรน กิจการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 มีการดำเนินการ คือ 1) ดำรงมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 อย่างต่อเนื่อง 2) ให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การกำหนดแนวทางการกำกับติดตาม และประเมินผลตามมาตรการผ่อนปรนสำหรับกิจการและกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับส่วนของจังหวัด 1) เน้นให้ผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปได้ปรับตัวให้มีวิถีชีวิตและการประกอบกิจการแบบ New Normal ซึ่งจำเป็นสำหรับการป้องกันควบคุมโรคภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 2) ให้จังหวัดโดยคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดพิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติตามมาตรการควบคุมหลักและ มาตรการเสริมพร้อมการควบคุม กำกับติดตาม 3) เน้นให้พื้นที่ได้ชี้แจงกับผู้ประกอบการถึงแนวทางการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันควบคุมโรคที่จังหวัดกำหนด โดยให้มีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องและรายงานผลให้ ศปก. (ศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรค) จังหวัดทราบ 4) ให้จังหวัดเตรียมการรับแจ้งและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปรับทราบ 5) ประเมินผลภายในพื้นที่ตามคู่มือการปฏิบัติ ที่ ศปก. (ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำและจัดส่งให้ทุกจังหวัด ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดทำแนวทางปฏิบัติ 6) การประเมินผลการผ่อนปรนกิจการและกิจกรรม ประกอบด้วย

6.1) ความรับผิดชอบต่อสังคมของประชาชนและผู้ประกอบกิจการ (Social Engagement) ทั้งการป้องกันโรค ส่วนบุคคลการสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าการเว้นระยะห่างระหว่างกัน การเข้าคิวและการทำความสะอาด สถานที่และอุปกรณ์เครื่องมือ 6.2) การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันควบคุมโรคของผู้ประกอบกิจการและจัดกิจกรรม และ 6.3) ด้านสาธารณสุข ทั้งสถานการณ์โรค/ผู้ป่วยเป็นกลุ่มก้อน และการเฝ้าระวังโรคเชิงรุก และการค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติม (กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

7. ด้านมาตรการการป้องกันผลกระทบ COVID - 19 ในภาวะสังคมไทย มีการดำเนินการ คือ 1) ความครอบคลุมของมาตรการช่วยเหลือ ทั้งแรงงานที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 และเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ 2) การผ่อนคลายมาตรการควบคุม และความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดรอบสอง 3) การติดตามภาวะการเลิกจ้างและการว่างงาน 4) การเตรียมความพร้อมของแรงงานเพื่อรองรับการฟื้นตัวในช่วงการระบาดของเชื้อ COVID - 19 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

8. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานในช่วงการระบาดของเชื้อ COVID - 19 ในช่วงการระบาดของเชื้อ COVID - 19 สิ่งสำคัญในการทำงานนั้นควรยึดหลักองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตตามหลักการของ Walton, R. E. ซึ่งปรากฏในหนังสือ Criteria for Quality of Working life ได้แบ่งองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ 8 ประการ ดังนี้ (Walton, R. E., 1973)

ภาพที่ 1 องค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตตามหลักการของ Walton, R. E.

8.1 ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ (Adequate and Fair Compensation) การที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ค่าตอบแทน และผลประโยชน์อื่น ๆ อย่างเพียงพอกับการมีชีวิตอยู่ได้ตามมาตรฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และต้องเป็นธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับงานหรือองค์การอื่น ๆ ในประเภทเดียวกันด้วย

8.2 สิ่งแวดล้อมที่ ปลอดภัยและปลอดภัย (Safe and Healthy Environment) ผู้ปฏิบัติงานไม่ควรจะอยู่ในสภาพแวดล้อมทางด้านร่างกายและสิ่งแวดล้อมของการทำงานที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดสุขภาพไม่ดี โดยสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางด้านจิตใจ นั่นคือ สภาพการทำงานต้องไม่มีลักษณะที่ต้องเสี่ยงภัยจนเกินไป และจะต้องช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกสะดวกสบาย และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย

8.3 เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถได้เป็นอย่างดี (Development of Human Capacities) งานที่ปฏิบัติอยู่นั้นจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้และพัฒนาทักษะความรู้อย่างแท้จริง และรวมถึงการมีโอกาสดำรงตำแหน่งที่ตนยอมรับว่าสำคัญและมีความหมาย การพัฒนาขีดความสามารถของบุคคลในการทำงานนี้ เป็นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับ การศึกษา อบรม การพัฒนาการทำงานและอาชีพของบุคคล เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพชีวิต ซึ่งจะทำให้บุคคลสามารถทำหน้าที่ได้โดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง

8.4 ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน (Growth and Security) นอกจากงานจะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองให้ได้รับความรู้และทักษะใหม่ๆ แล้ว ยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสก้าวหน้า และมีความมั่นคงในอาชีพ มีแนวทางหรือโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้น ตลอดจนเป็นที่ยอมรับทั้งของเพื่อนร่วมงานและสมาชิกในครอบครัวของตน

8.5 ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน (Social Integration) การทำงานร่วมกันเป็นการที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นว่าตนเองมีคุณค่า สามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้ มีการยอมรับและร่วมมือทำงานด้วยดี และงานนั้นช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่น ๆ รวมถึงโอกาสที่เท่าเทียมกันในความก้าวหน้าที่ตั้งอยู่บนฐานของระบบคุณธรรม

8.6 ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม (Constitutionalism) หมายถึง การบริหารจัดการที่ให้เจ้าหน้าที่/พนักงาน ได้รับสิทธิในการปฏิบัติตามขอบเขตที่ได้รับมอบหมายและแสดงออกในสิทธิซึ่งกันและกัน หรือเป็นการกำหนดแนวทางในการทำงานร่วมกัน ซึ่งวัฒนธรรมในองค์การหรือหน่วยงานจะส่งเสริมให้เกิดการเคารพสิทธิส่วนบุคคลมีความเป็นธรรมในการพิจารณาให้ผลตอบแทนและรางวัล รวมทั้งโอกาสที่แต่ละคนจะได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย มีเสรีภาพในการพูด มีความเสมอภาค

8.7 ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม (The Total Life Space) เป็นเรื่องของการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ใช้ชีวิตในการทำงานและชีวิตส่วนตัวนอกองค์กรอย่างสมดุล นั่นคือต้องไม่ปล่อยให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับความกดดันจากการปฏิบัติงานมากเกินไป สามารถทำได้ด้วยการกำหนดชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงการที่ต้องคร่ำเคร่งอยู่กับงานจนไม่มีเวลาพักผ่อน หรือได้ใช้ชีวิตส่วนตัวอย่างเพียงพอ

8.8 ลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง (Social Relevance) กิจกรรมการทำงานที่ดำเนินไปในลักษณะที่ได้รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งนับเป็นเรื่องที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานจะรู้สึกและยอมรับว่าองค์กรที่ตนปฏิบัติงานอยู่นั้น มีความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านผลผลิต การจำกัดของเสีย การรักษาสภาพแวดล้อม การปฏิบัติเกี่ยวกับการจ้างงาน และเทคนิคด้านการตลาด

ภาพที่ 2 คุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี

การที่องค์กรจะสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในสถานที่ทำงานในสถานการณ์ COVID - 19 ต้องมีแนวทางในการดำเนินงานเพื่อบำรุงสุขภาพของบุคลากรที่มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดี

ร่วมกัน และเกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของงานได้ ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

1. ความสำเร็จของงาน (Achievement) คือ การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้น และประสบผลสำเร็จอย่างดี

2. การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) คือการได้รับการยอมรับนับถือจาก ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน กลุ่มเพื่อน และบุคคลอื่นทั่วไป ซึ่งการยอมรับนับถือนี้บางครั้ง อาจแสดงออกในรูปของการยกย่องชมเชย

3. ลักษณะงาน (Work Itself) คือ ความรู้สึกที่ดีและไม่ดีต่อลักษณะงานว่างานนั้นเป็น งานที่จำเจน่าเบื่อหน่าย หรือท้าทายความสามารถ ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์หรือเป็น งานที่ยากหรือง่าย ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการ ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบงานอย่างเต็มที่

4. ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน (Advancement) คือ การเปลี่ยนแปลงใน สถานะหรือตำแหน่งของบุคคลในองค์กร แต่ในกรณีที่บุคคลย้ายตำแหน่งจากแผนกหนึ่งไปยัง อีกแผนกหนึ่งขององค์กร โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสถานะ ถือเป็นการเพิ่มโอกาสให้ ความรับผิดชอบมากขึ้น เรียกได้ว่าเป็นการเพิ่มความรับผิดชอบ แต่ไม่ใช่ความก้าวหน้าในตำแหน่ง การงานอย่างแท้จริง (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2552); (Walton, R. E., 1973); (สถาบันส่งเสริม ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน), 2563)

นอกจากนี้ปัจจัยห้า (Hygiene Factors) เป็นองค์ประกอบที่ไม่ใช่เกี่ยวกับตัวงาน โดยตรง แต่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยที่ไม่ใช่สิ่งจูงใจแต่ สามารถทำให้ บุคลากรพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจที่จะปฏิบัติงานได้ ซึ่งมีอยู่ 10 ประการคือ

1. การบังคับบัญชา (Supervision) คือ ความรู้ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการ ดำเนินงาน ความยุติธรรมในการบริหารงาน ตลอดจนความเต็มใจหรือไม่เต็มใจของ ผู้บังคับบัญชาในการให้คำแนะนำ หรือมอบหมายงานรับผิดชอบต่าง ๆ ให้แก่ลูกน้อง

2. นโยบายบริหาร (Policy and Administration) คือ การจัดการและการบริหารงาน ขององค์กร การให้อำนาจแก่บุคคลในการดำเนินงานให้สำเร็จ

3. สภาพการทำงาน (Working Condition) คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่จะ อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน เช่น แสง เสียง อากาศ เครื่องมืออุปกรณ์ และอื่น ๆ รวมทั้งปริมาณงานที่รับผิดชอบ

4. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (Relations With Superiors) คือ การพบปะ การสนทนา ความเป็นมิตร รวมถึงการเรียนรู้งานจากผู้บังคับบัญชา การได้รับความช่วยเหลือ เกื้อกูลจากผู้บังคับบัญชา ความซื่อสัตย์ ความเต็มใจรับฟังข้อเสนอแนะจากลูกน้อง ความเชื่อถือว่าไว้วางใจลูกน้องของผู้บังคับบัญชา

5. ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา (Relation With Subordinates) คือ การพบปะ สันทนา และความสัมพันธ์ในการทำงานที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

6. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Relation With Peers) คือ การพบปะ สันทนา ความเป็นมิตร การเรียนรู้งานในกลุ่ม และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่ม

7. ตำแหน่งในบริษัท (Status) คือ องค์กรประกอบของสถานะอาชีพที่ทำให้บุคคลรู้สึก ต่องาน เช่น การมีรถประจำตำแหน่ง เป็นต้น

8. ความมั่นคงในงาน (Job Security) คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงใน งาน รวมทั้งความมั่นคงขององค์กร

9. เงินเดือน (Salary) คือ ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในเงินเดือนที่ได้รับ

10. ชีวิตส่วนตัว (Personal Life) คือ สถานการณ์หรือลักษณะบางประการของงาน ที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัว ทำให้บุคคลมีความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งต่องานที่ได้รับ เช่น องค์กรต้องการให้ไปประจำที่ทำงานใหม่ อาจจะไกลและทำให้ครอบครัวลำบาก (พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 2552); (Walton, R. E., 1973); (สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน), 2563)

ภาพที่ 3 ปัจจัยห้าจุด (Hygiene factors) ในคุณภาพชีวิตการทำงาน

9. ด้านพฤติกรรม New Normal มาตรฐานวิถีชีวิตใหม่หลัง COVID - 19 พฤติกรรม New Normal คือ การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทุกภาคส่วน ด้านการแพทย์มีการนำ เทคโนโลยี Telemedicine (ระบบโทรเวชกรรม คือ นวัตกรรมบริการทางการแพทย์ผ่าน เทคโนโลยีวิดีโอคอล : ผู้เขียน) เข้ามาใช้ในการรักษาพยาบาลเพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ

ช่วงที่พนักงาน Work From Home ก็ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย และยังพบอีกว่า การทำงานที่บ้านไม่ได้ลด Productivity (ผลผลิต) แต่สามารถลดค่าใช้จ่าย เช่น ค่าเช่าสถานที่ทำงานได้ ซึ่งเชื่อว่าอาจมีหลายกลุ่มที่เปลี่ยนไปทำงานที่บ้านสำหรับ คนใช้เอง ก็อาจจะไม่จำเป็นต้องมาโรงพยาบาล อาจจะใช้ Telemedicine เป็นตัวเชื่อมระหว่างแพทย์ พยาบาล และคนไข้ ในการดูแลสุขภาพ วัดความดัน การเต้นของหัวใจ ซึ่งคนไข้สามารถทำเองได้ และมีการบันทึกข้อมูล มีเครื่องมือที่มีคุณภาพที่ดีขึ้นในการประเมินสมรรถนะร่างกายคนไข้ นอกจากนี้ยังต้องมีการปฏิบัติตามข้อแนะนำการดูแลป้องกันตัวเองจาก COVID - 19 ในการปรับพฤติกรรม New Normal มาตรฐานวิถีชีวิตใหม่ให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปลอดภัยอีกด้วย

ภาพที่ 4 ข้อแนะนำการดูแลป้องกันตัวเองจาก COVID - 19 ในการปรับพฤติกรรม New Norma มาตรฐานวิถีชีวิตใหม่ให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปลอดภัย

ภาวะวิกฤติโรคระบาดในครั้งนี้ได้ถือเป็นบทเรียนที่รัฐบาลต้องเริ่มมีแผนรองรับด้านปฏิบัติการในด้านมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมฉุกเฉินด้านสาธารณสุข การเฝ้าระวัง การประเมินความเสี่ยงและการตอบสนองต่อภัยพิบัติด้านสาธารณสุข ด้านห้องปฏิบัติการโรคจากสัตว์สู่คน การป้องกันดูแลสุขภาพ การสื่อสารความเสี่ยง การแจ้งเตือนในระดับภูมิภาค พื้นที่ต่าง ๆ และการติดตามประเมินผล ไปจนถึงจัดตั้งกลไกการขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วน

ได้มีส่วนร่วม (วิรงรอง แก้วสมบุรณ์, 2561) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราต้องตระหนักถึงการควบคุม ป้องกันโรคในระดับชุมชน ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับชุมชนและประชาชนร่วมมือคอยระวัง ภัยร่วมกันอย่างใกล้ชิด หรือที่เรียกว่า “แนวทางการตลาดเชิงสังคม” สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกัน และควบคุมโรค มาวางแผนการปฏิบัติสร้างอิทธิพลต่อการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล และใช้ในการออกแบบการดำเนินกิจกรรม ควบคุมการเฝ้าระวังการติดต่อของโรคระบาด เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักและร่วมมือกันไม่ให้เกิด โรคขึ้นมาอีก (ธีระพงษ์ รักสินิล และธนิดา ผาติเสนะ, 2561)

สรุป

การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) สิ่งสำคัญคือ มีการพัฒนา 1) ด้านการพัฒนา คุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชน โดยให้ความช่วยเหลือตามสภาพปัญหาความเดือดร้อน ซึ่งปัจจุบันมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ เช่น กรมกิจการเด็กและเยาวชน กรมกิจการผู้สูงอายุ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กรมกิจการสตรีและสถาบัน ครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สำนักงาน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทุกจังหวัด และสถานธนาุเคราะห์ในสังกัด กระทรวงมหาดไทย มีการพัฒนา 2) ด้านการพัฒนาสาธารณสุข คือ เช่น ให้ข้อมูลแนะนำ ปรีกษา จัดทีมมอบหมายเจ้าหน้าที่บางส่วนลงพื้นที่เยี่ยมผู้ประสบปัญหาทางสังคมพร้อมทั้ง มอบเครื่องอุปโภค-บริโภค จัดประชุมมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 3) ด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อประชาชนในวงกว้าง มีการดำเนินมาตรการช่วยเหลือด้านปัจจัย สี่ทั้งอาหาร ที่พัก เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนอย่างเร่งด่วน อีก ทั้งยังใช้มาตรการทางบริหารสำหรับการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมของกระทรวง พม. 4) ด้านการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมหลักและมาตรการเสริมสำหรับพื้นที่ เช่น มีมาตรการ การควบคุมกิจกรรมดำเนินงานเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตมาตรการการควบคุมกิจกรรมด้าน การออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพหรือสันทนาการ 5) ด้านมาตรการเชิงรุกในการเฝ้าระวัง และป้องกันกลุ่มเสี่ยงสำคัญ เช่น มีมาตรการในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคโควิด 19 สำหรับศูนย์กักกันในสังกัด สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง 6) ด้านการกำกับติดตามมาตรการ ผ่อนปรน กิจกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกัน การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัยจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 โดย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 7) ด้านมาตรการการป้องกันผลกระทบ COVID - 19 ในภาวะ สังคมไทยมีความครอบคลุมของมาตรการช่วยเหลือ ทั้งแรงงานที่ได้รับผลกระทบจาก COVID - 19 และเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ อีกทั้งการผ่อนคลามาตรการควบคุม และความ

เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดรอบสอง 8) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานในช่วงการระบาดของเชื้อ COVID - 19 คือ ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน (Social Integration) การทำงานร่วมกันเป็นการที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นว่าตนเองมีคุณค่า และ 9) ด้านพฤติกรรม New Normal มาตรฐานวิถีชีวิตใหม่หลัง COVID - 19 คือ ต้องมีการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะการดูแลป้องกันตัวเองจาก COVID - 19 ในการปรับพฤติกรรม New Normal มาตรฐานวิถีชีวิตใหม่ให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปลอดภัยอีกด้วย **ข้อเสนอแนะ**

1) รัฐบาลควรตระหนักและให้บทบาทแก่ภาคชุมชนมากขึ้นเพื่อให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันโรคระบาด 2) ควรแก้ปัญหาให้ทั่วถึง เช่น การเยียวยาด้วยการช่วยเหลืองบประมาณรายเดือน ปัจจุบันได้สำรวจปัญหาอย่างแท้จริงจากภาครัฐบาลด้วย เช่น ยังมีข้าราชการบางกลุ่มที่มีปัญหาคุณภาพชีวิตขาดเสาหลักของครอบครัว เป็นต้น 3) มาตรการการตรวจวัดไฉยังไม่รัดกุม เช่น ในห้างสรรพสินค้าที่มีลูกค้าจำนวนมากเข้าใช้บริการ ปัจจุบันยังพบว่าตรวจไม่ครบทุกคนส่งผลให้มีบุคคลที่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) แพร่เชื้อให้กับผู้อื่นและยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชน 4) ประชาชนคนไทยควรมีการปรับตัวและปรับพฤติกรรมการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ให้รอบคอบและให้เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) เช่น การประหยัดค่าใช้จ่ายซึ่งในอนาคตยังไม่ทราบสถานการณ์การติดเชื้อเพิ่มเติม ประชาชนอาจประสบปัญหาการว่างงานเพิ่มขึ้น หรืออาจเกิดวิกฤติข้าวยาหมากแพงในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย. (2563). สถานการณ์โควิด 19 กับมาตรการดูแลทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย.
- ไทยพีบีเอส. (2563). ฟองสบู่ทางสังคม ปฏิสัมพันธ์ใหม่ยุคโควิด - 19. กรุงเทพมหานคร: ไทยพีบีเอส.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). พม. แฉลงย้ำเกณฑ์จ่ายเงินสงเคราะห์รายละไม่เกิน 2,000 บาท ไม่ใช่เงินเยียวยาให้ผู้ได้รับผลกระทบจากโรคโควิด - 19 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). รายงานสรุปของศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด - 19 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). คู่มือการปฏิบัติตามมาตรการผ่อนปรนกิจการและกิจกรรมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 สำหรับประเภทกิจการและกิจกรรม กลุ่มที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- ธีระพงษ์ รักสินิล และธนิดา ผาติเสนะ. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและควบคุมไข้เลือดออกโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตลาดเชิงสังคม เทศบาลเมืองวิเชียรบุรี อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา), 18(4), 102-114.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2552). ความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์กร: ความหมาย ทฤษฎี วิธีวิจัยการวัดและงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). ความรู้พื้นฐาน COVID - 19 การติดเชื้อการป่วย การดูแลรักษา การป้องกันการแพร่เชื้อและการติดเชื้อ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิรงรอง แก้วสมบูรณ์. (2561). การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อมป้องกันและแก้ไข ปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2564). วารสารควบคุมโรค, 44(1), 50-62.
- สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน). (2563). คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Working Life). กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน).
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2563). สู้ภัยโควิด19 เปลี่ยนวิกฤตเป็น ความยั่งยืน ของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). ภาวะสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Walton, R. E. (1973). Quality of Working Life: What is it? Slone Management Review, 15(1), 12-18.

NEW NORMAL: การปรับตัวเพื่อการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา*

NEW NORMAL: EDUCATIONAL ADAPTATION THROUGH BUDDHISM

พระอนุสรณ์ กิตติวณโณ

Phra Anusorn Kittiwanno

พระมหาสิทธิชัย ขยสิทธิ

Phramaha Sittichai jayasitdi

อภิชา สุขจิน

Aphicha Sukjeen

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae campus, Thailand

E-mail: praanusorn-2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามนุษย์และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ามีความทัดเทียมกับสังคมโลก โดยการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย รัฐบาลจึงได้กำหนดทิศทางและวางนโยบายการศึกษาไว้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะและความสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จนกระทั่งปลายปี 2562 ประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์การแพร่เชื้อของ “โคโรนาไวรัส” หรือเรียกว่า (COVID 19) ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนทั่วโลก ทำให้ประชาชนต้องปรับตัวการใช้ชีวิตในสังคมใหม่ นำมาสู่สังคมที่เรียกว่า New Normal คือการใช้ชีวิตในวิถีใหม่ที่แตกต่างไปจากอดีต นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมโดยรวม เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางการศึกษา โดยเฉพาะโครงสร้างทางการศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการต้องวางแผนรองรับและปรับตัวให้ทัน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปได้ โดยมีนโยบายและเสนอแนวทางการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัส ขณะเดียวกันสังคมก็ตั้งคำถามถึงประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยี และความพร้อมของครูผู้สอนผู้เรียน ตลอดจนประสิทธิภาพหรือผลการเรียนที่พึงได้รับ หรือเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายแก่ผู้ปกครองบางครอบครัว เช่น ค่าอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ หรือแม้กระทั่งโทรศัพท์มือถือ ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้ หากใช้เป็นก็เกิดประโยชน์ ไม่ใช่ตกเป็นทาสของเทคโนโลยีเสียเอง ดังนั้นนักเรียนควรอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครองตลอดเวลาขณะเรียน ดังนั้นการนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาเป็นองค์ประกอบในการเสริมฐานรากทาง

* Received 17 June 2020; Revised 5 August 2020; Accepted 24 August 2020

การศึกษาให้นักเรียนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ เกิด
สติปัญญาและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การปรับตัว, การศึกษา, พระพุทธศาสนา

Abstract

Education is the important basis of human and nation development in the global society. Humans have to adapt themselves to the modern times. Therefore, education policies in the 21st century, determined by government, are focused on developing humans to have many special skills and abilities as well as be able to adapt themselves to future changes.

In late 2019, COVID – 19 was already spreading in Thailand. This new infectious disease outbreak affected globally people lives. So, they have to adapt themselves to the New Normal society, in which they live differently from the past under social changes. Additionally, this outbreak has affected the whole social structure such as economics and especially, education, in which the strategies and plans have to be created by the Ministry of Education to facilitate learning systems in this crisis. While there are different various questions from societies relating to the stability of technological system, teacher's readiness, as well as the efficiency of created plans and strategies towards students' learning achievement. The majority of them considers the new learning method an increase of family expense such as Internet, desktop, or even smartphone. Since kinds of new technologies provide both advantages and disadvantages to humans, students and teachers have to take into consideration. Therefore, during global emergencies, parents should control their children when they are attending online classes. Applying Buddhist teachings in educational enhancement is considered an important factor of improving learners' sustainable problem – solving skill as well as the ability to understand and learn well.

Keywords: Self – Adaptation, Education, Buddhism

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชนทั่วไปอย่างมีจำกัด ส่วนหนึ่งเป็นการแสดงถึงความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบออนไลน์อันไร้ซึ่งขีดจำกัดที่เกิดขึ้น ทำให้เราสามารถเชื่อมโยงและสื่อสารกันได้อย่างสะดวกสบายและรวดเร็วทันใจมากขึ้น เป็นโลกที่ไร้ขอบเขตพรมแดน ซึ่งทั่วโลกต่างก็ให้ความสำคัญและเร่งพัฒนาให้ทันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น รัฐบาลจึงวางนโยบายและกำหนดแผนการพัฒนาศึกษาไว้ล่วงหน้า และให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” การขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวต้องนำมาพิจารณาใหม่และปรับปรุงระบบการเรียนการสอนใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตใหม่ในยุคของ “New Normal” หลังจากประสบกับการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (COVID 19) ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการเรียนการสอนทั่วประเทศ ทำให้กระบวนการเรียนการสอนต้องขยายออกไป เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโคโรนา (COVID 19) จนกระทั่งในวันที่ 9 พฤษภาคม 2563 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกมาแถลงข่าวจากการที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันอังคารที่ 7 เมษายน 2563 มีมติรับทราบการเลื่อนเปิดเทอมจากวันที่ 16 พฤษภาคม เป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 โดยมีนโยบายว่า โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้ ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปในรูปแบบของการสอนออนไลน์

การศึกษาจึงเปรียบเสมือนเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความสามารถในการดำรงตนอยู่ในคลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลง และจากงานวิจัย พบว่า การศึกษาได้ส่งผลลัพธ์ทำให้ผู้ที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้น 10% หรือมากกว่า (Trilling, B., & Fadel, C., 2009) ดังนั้น การกำหนดนโยบายแบบการเรียนออนไลน์ จึงไม่ใช่เพียงการกำหนดสำหรับการแก้ปัญหาระยะสั้นเช่นสถานการณ์ปัจจุบันเท่านั้น การกำหนดนโยบายต้องมีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและรองรับกับสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดคิดอันจะเกิดขึ้นในอนาคต ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลหรือไม่ก็ตาม ไม่อย่างนั้นก็ไม่ต่างอะไรกับการเสกติดหรือเป็นเพียงการเกะกะกระแส หรือ “แนวคิดแฟชั่น” เสมือนหนึ่งไฟไหม้ฟาง ขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจัง เหมือนดังนโยบายหลายนโยบายในอดีตที่ผ่านมา (พรศักดิ์ ธรรมนิมิตร์, 2557) ดังนั้น การให้การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการเตรียมความพร้อมและให้ความรู้สำหรับทุกคน ในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคของ New Normal ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

New Normal

การระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID 19) ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรทั่วโลก ทำให้ประชากรทั่วโลกตื่นตัวและปรับตัวเพื่อความอยู่รอดกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในปัจจุบัน หรือที่เรียกว่า การก้าวเข้าสู่ยุคของ “New Normal” คำว่า “New Normal” นพ.สุรพล อิศโรกรศีล ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่าเป็นสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ ที่แต่เดิมเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ ผู้คนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่มาตรฐานต่อมามีเหตุหรือวิกฤตบางอย่างทำให้มีการเปลี่ยนแปลง มีผลทำให้สถานการณ์หรือปรากฏการณ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ปกติและเป็นมาตรฐาน (สุรพล อิศโรกรศีล, 2563) ที่เกิดจากสถานการณ์ พุทธิกรรม การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เราไม่คุ้นเคย หรือเคยเป็นสิ่งที่ผิดปกติก่อนหน้านี้ แต่กลายมาเป็นมาตรฐานปกติในปัจจุบัน (จันทน์ เจริญศรี, 2563) การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงมีนโยบายในการพัฒนามนุษย์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต คือ การเชื่อมโยงของโลกออนไลน์ เศรษฐศาสตร์เพื่อเป็นผู้ประกอบการ ความเป็นพลเมืองดี ให้ความสำคัญกับสุขภาพ และรู้ปกป้องดูแลสิ่งแวดล้อม สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วในเนื้อหาหลัก และเพิ่มเติมการเรียนรู้ในด้านของนวัตกรรม เทคโนโลยี รวมทั้งทักษะวิชาการ และสามารถสร้างเครือข่ายในระดับสากล ให้ความรู้รับผิดชอบต่อการเป็นพลเมือง เชื่อมโยงเป็นสหวิทยานำความรู้ใหม่ผสมกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย ใช้เทคโนโลยีควบคู่กับการเรียนรู้ เปลี่ยนจากการเรียนในห้องไปสู่โลกแห่งความจริง ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย (Trilling, B., & Fadel, C., 2009) สรุปความว่า การปรับตัวในการใช้ชีวิตปกติที่เราไม่คุ้นเคยในอดีตให้เข้ากับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ ให้เป็นไปด้วยความปกติใหม่ ควบคู่ไปกับการศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมยุคใหม่ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการดำเนินชีวิตและการปรับตัวเพื่อการอยู่รอด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกนโยบายการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ทดแทน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการปรับตัวด้านการศึกษา อนึ่งก็ต้องศึกษาบริบทของประเทศว่ามีความพร้อมมากน้อยแค่ไหน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ความเป็นไปได้ในการพัฒนาอนาคตภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2562 – 2571) พบว่า การประเมินความเป็นไปได้ในการพัฒนาอนาคตภาพการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 9 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระในการศึกษา 2) ด้านครูผู้สอน 3) ด้านสื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา 4) ด้านรูปแบบวิธีการเรียนการสอน 5) ด้านผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุน 6) ด้านเงินทุนสนับสนุนการศึกษา 7) ด้านสถานที่บรรยากาศแวดล้อม 8) ด้านผู้เรียน และ 9) ด้านนโยบายการศึกษา จะเห็นได้ว่าจากการปฏิบัติการศึกษาแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเรายังไม่เห็น

ความเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาไทยที่ชัดเจนนัก ยังคงมีรูปแบบเดิม ๆ ที่เน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง สร้างการบริหารการกระจายอำนาจการบริหารเป็นส่วนใหญ่เช่นเคย แท้จริงแล้ววิกฤตการศึกษาไทยมีมานานหลายยุคหลายสมัยจึงได้มีการปฏิรูปการศึกษาเรื่อย ๆ มาเป็นระยะ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ตามยุคนั้น ๆ แต่ในปัจจุบันที่ดูเหมือนว่ามีการตื่นตัวอย่างมากด้วยสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วประกอบกับผู้นำประเทศได้นำนโยบายไทยแลนด์ 4.0 มาขับเคลื่อนประเทศจึงทำให้ด้านการศึกษามีการตื่นตัวพยายามพัฒนาให้เป็นรูปธรรม แต่ผู้เขียนยังเชื่อได้ว่าระบบการศึกษาไทยก็ยังคงย่ำอยู่กับที่ ยังไม่สามารถวิ่งตามกระแสของนานาประเทศที่ได้พัฒนาและประสบผลสำเร็จมาแล้วหลาย ๆ ประเทศ การศึกษาไทยยังคงอยู่ในภาวะวิกฤตดังเดิม แล้วเราจะก้าวข้ามวิกฤตการศึกษาไทยแลนด์ 4.0 นี้ไปได้อย่างไร จำเป็นหรือไม่ที่เราจะต้องวิ่งตามประเทศอื่น หรือวิ่งตามกระแสโลก (วิลาสินี วัฒนมงคล, 2561)

กระบวนการจัดการศึกษา เพื่อสร้างทักษะและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดการเรียนรู้ หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการศึกษาต้องรับภาระและประเมินสถานการณ์ให้อยู่ภายใต้กรอบของแต่ละภูมิภาค ไม่อย่างนั้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้นั้น อาจไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เพราะกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน การกำหนดนโยบาย การกำกับแผนหรือกำหนดทิศทาง และมาตรฐานของการศึกษา ทุกระดับชั้น ตลอดจนถึงการติดตามและการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ให้มีมาตรฐานและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ที่ว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงต้องตื่นตัวและปรับกระบวนการศึกษาให้รองรับหรือสอดคล้องกับการเปลี่ยนของสังคมตลอดเวลา

การปรับตัวเพื่อการศึกษา

จากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID 19) ส่งผลกระทบต่อนักเรียน นิสิตนักศึกษาและครู คณาจารย์ทั่วประเทศ ทำให้การศึกษาต้องปรับตัวกับวิธีการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ ๆ ผ่านระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยอาศัยเทคโนโลยีและระบบอินเทอร์เน็ตเป็นตัวขับเคลื่อน การเรียนการสอนออนไลน์ จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่สังคมนำมาตั้งเป็นกระแสปะทุเพื่อถามถึงความพร้อมของระบบและประสิทธิภาพของระบบการศึกษา ตลอดจนประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน นอกจากนี้ยังอาจจะเป็นการเพิ่มภาระในเรื่องของหนี้สินให้กับผู้ปกครอง และตอกย้ำถึงความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมไทย ถึงแม้ว่าการ

เรียนแบบออนไลน์ในลักษณะดังกล่าว หลายประเทศได้ดำเนินการไปแล้วก็ตาม แต่ทว่าประเทศไทยยังไม่พร้อม ก็จะเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อระบบการเรียนการสอนได้

ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนออนไลน์จะปลอดภัยจาก COVID 19 ที่เกิดจากนักเรียนและครูไม่ต้องไปรวมตัวกันที่โรงเรียนก็จริง แต่ก็มีเสียงสะท้อนกลับมาถึง ความไม่พร้อมของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นตัวนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียน หรือแม้กระทั่งระบบการศึกษา ที่จะนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ โดยเฉพาะเรื่องของอุปกรณ์และเครื่องมือสำหรับการเรียนการสอนออนไลน์ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือแท็บเล็ต รวมถึงโทรทัศน์ที่สามารถรับสัญญาณดาวเทียมได้ ซึ่งเชื่อว่านักเรียนทุกคนจะมีอุปกรณ์เหล่านี้เหมือนกันทุกคน และเชื่อว่าผู้ปกครองทุกคนมีกำลังทรัพย์เพียงพอในการจัดหาอุปกรณ์เหล่านี้ ขณะที่การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและระบบไวไฟในประเทศไทยก็ไม่ได้ครอบคลุมเหมือนในต่างประเทศ (Sanook.com, 2563) สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของ พงศ์พัศ วนิชานันท์ นักวิจัยด้านการศึกษา สถาบันวิจัยการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศไทยว่า “การศึกษาไทย จะเป็นอย่างไร” ในช่วงที่โควิด – 19 ระบาดอยู่ว่า

ในกรณีที่โรงเรียนต้องปิด เด็กต้องเรียนที่บ้าน กรณีนี้ เด็กอาจจะไม่สามารถเข้าถึงการเรียนทางไกลได้ทุกคน เพราะการเรียนทางไกลเป็นการผลักระบบการเรียนการสอนที่โรงเรียนไปให้พ่อแม่ผู้ปกครองที่บ้าน ซึ่งหากเป็นครอบครัวที่ไม่มีความพร้อม ทำให้การเรียนทางไกลอาจเป็นการส่งเสริม “ความเหลื่อมล้ำในสังคม” ด้วยอีกเช่นกัน “ถ้าดูจากข้อมูลพื้นฐานครัวเรือนไม่ได้มีความพร้อมเรียนทางไกลทั้งหมด กลุ่มที่ 1 จะมีเด็กกลุ่มที่บ้านมีไฟฟ้า มีอุปกรณ์เข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่เข้าถึงไฟฟ้าได้ แต่ไม่มีอุปกรณ์ดิจิทัล คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และกลุ่มที่ 3 ซึ่งมีความเสี่ยงสูง คือกลุ่มที่บ้านไฟฟ้าเข้าไม่ถึง ซึ่งจากสถิติของกระทรวงศึกษาธิการ เด็กกลุ่มสุดท้ายนี้มีอยู่ราว 8 หมื่นคน” (PPTVHD36.COM, 2563)

แนวทางเหล่านี้เป็นประสบการณ์ที่หลาย ๆ ประเทศได้ปฏิบัติกันมาในสถานการณ์อันไม่ปกติเช่นนี้ คงต้องพิจารณาว่าสิ่งใดเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยและพยายามพลิกแพลงนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะต้องอาศัยการทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรส่วนท้องถิ่น นักการศึกษา ครูผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ โรงเรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถผ่านวิกฤติการณ์ครั้งนี้ไปได้ด้วยกัน (ThaiPublica, 2563) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้หยิบยกข้อมูลแบบสอบถามนักเรียนอายุ 15 ปี และผู้บริหารโรงเรียนของ PISA 2018 ใน 79 ระบบการศึกษาในกลุ่มประเทศ OECD (องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ) เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับการเข้าถึงการเรียนการสอนออนไลน์ของไทย พบว่า นักเรียนไทยยังขาดแคลนปัจจัยสำหรับการเรียนออนไลน์ ได้แก่ สถานที่ที่เงียบสงบ, อุปกรณ์สำหรับเรียนรู้ และอินเทอร์เน็ต

เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ครูไทยมีความพร้อมในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลในการเรียนการสอนออนไลน์มากกว่ากลุ่มประเทศสมาชิก

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความพร้อมระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอนเมื่อใช้ระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ คือ ครูมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดให้กับนักเรียน ขณะเดียวกันยังขาดความพร้อมในด้านของกายภาพ เช่น นักเรียนและอุปกรณ์ แสดงให้เห็นถึงข้อดีและข้อเสียของระบบการเรียนแบบออนไลน์ ดังนี้

ข้อดี คือ ครูสามารถจัดทำแผนการเรียนการสอนได้ทันสมัยมากขึ้น และทำให้นักเรียนเข้าถึงข้อมูลจากการค้นหาเพิ่มเติมได้สะดวกขึ้น เช่น ลดเวลาการเดินทางทั้งครูและนักเรียน มีโปรแกรมช่วยบริหารจัดการการเรียนการสอน เพิ่มช่องทางสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน ได้สะดวก และใช้เครื่องมือออนไลน์ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้มากขึ้น

ข้อเสีย การสอนที่เป็นการสื่อสารทางเดียว มีโอกาสเกิดความผิดพลาดในการรับรู้ เช่น การเข้าถึงอุปกรณ์เรียนออนไลน์ไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์, โทรศัพท์มือถือ, แท็บเล็ต หรือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตมีข้อจำกัดนักเรียนไม่มีสมาธิในการเรียนหากให้ใช้มือถือ ทำให้นักเรียนไม่สามารถไต่ตรองความถูกต้องของข้อมูลได้ เนื่องจากใช้เวลาเสพออนไลน์มากเกินไป ทำให้ผู้ปกครองอาจตอบคำถามหรือทำการบ้านแทนได้ และบางครั้งผู้ปกครองไม่มีเวลาเฝ้าดูแลเพราะต้องทำงาน (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) สภาพปัญหาและระบบการเรียนออนไลน์เป็นระบบเดิมมีความล่าช้า เกิดความผิดพลาด การทำงานซ้ำซ้อน การใช้ทรัพยากรสิ้นเปลือง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อภารกิจรวบรวมข้อมูล การสืบค้นข้อมูล และการรายงานผล ซึ่งยังคงมีปัญหาอยู่ (นเรชษฐ์ วันวัฒนสันติกุล, 2560) ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจมาจากความเลื่อมล้ำทางการศึกษาจากฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีสามารถสนับสนุนให้สมาชิกครอบครัวได้รับการศึกษาที่ดีได้มากกว่า (สมจิต แดนสีแก้ว และคณะ, 2559) จากข้อมูลเบื้องต้น แสดงให้เห็นถึงระบบการศึกษาในประเทศที่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาโดยตลอดเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จนกระทั่งก้าวสู่ยุคเทคโนโลยีหรือยุคไอที ที่ดูเหมือนว่าจะเข้ามามีบทบาทหน้าที่และอิทธิพลต่อวิถีชีวิตตลอดจนถึงระบบการศึกษา การนำเทคโนโลยีหรือไอทีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและระบบการศึกษาต้องรู้เท่าทันหรือหน้าที่ของสิ่งเหล่านี้ให้แน่ชัดเสียก่อนในเบื้องต้น เพื่อไม่ให้ตกเป็นทาสหรือเป็นเครื่องสนองความต้องการทางเพียงอย่างเดียว

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายว่า ในยุคนี้เป็นยุคไอที ที่คนเข้าถึงและใช้ข่าวสารข้อมูลได้ทันที หวังว่าเมื่อคนมีโอกาสในการศึกษาชีวิตจะสัมฤทธิ์จะเป็นสังคมอุดมปัญญา แต่สภาพที่เป็นจริงปรากฏว่า ไอทีมีบทบาทเด่นในสังคมไทยเพียงในด้านสนองการแสวงหาบริโภคเป็นเครื่องหนุนการศึกษาอย่างที่คาดหมายไม่ คนไทยก็ยังคงอยู่ในสถานะเป็นนักแสวงหาผลความเจริญ มิใช่เป็นผู้สร้างสรรค์ความเจริญ คนไทยทั่วไปยังคงมีลักษณะอ่อนแอ

รอรับผล ถูกกระทบและถูกกระทำโดยไอที มากกว่าจะได้ประโยชน์จากไอที เป็นเพียงนักบริโภคปากเต็บ มิใช่เป็นนักผลิตมือหนึ่ง (พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552) หมายความว่า ถ้ารู้จักใช้อย่อมเกิดประโยชน์ตรงกันข้ามถ้าใช้ไม่เป็นจะเกิดโทษ ซึ่งท่านได้กล่าวถึงปัญหาและวิธีแก้ปัญหที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีไว้ดังนี้ ปัญหาที่เกิดจากเทคโนโลยี คือ 1) การสนองคุณค่าเทียม 2) ปัญหาจากเสียสมดุล หรือเกินพอดี 3) มิจฉาทิฎฐิ คือ ความเห็นผิดหรือความไม่เข้าใจตามความเป็นจริง 4) การปล่อยตัวให้อ่อนแอลงไปตามความสะดวกสบายที่เกิดจากเทคโนโลยี 5) ความเสื่อมประสิทธิภาพแห่งอินทรีย์ของมนุษย์ และ 6) ความละเลยการพัฒนาความเป็นมนุษย์ (พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550)

นอกจากนี้ ท่านยังได้อธิบายถึงวิธีแก้ปัญหที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีไว้ดังนี้ คือ 1) เทคโนโลยีเพื่อคุณค่าแท้ที่เสริมคุณภาพชีวิต โดยรู้จักแยกระหว่างคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม 2) เทคโนโลยีที่เกื้อหนุนระบบความประสานเกื้อกูลแห่งดุลยภาพ โดยรู้จักประมาณ หรือความพอดี 3) เทคโนโลยีบนฐานของสัมมาทิฎฐิ คือ การผลิตการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีจะต้องประกอบด้วยปัญญาที่มองเห็นและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง 4) เทคโนโลยีของคนที่เป็นไท ต้องระลึกอยู่เสมอว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ใช้เทคโนโลยี มนุษย์จะต้องเป็นนาย มิใช่ตกเป็นทาสของเทคโนโลยี 5) เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าคู่กันไปกับการพัฒนาคุณภาพของคน โดยฝึกคนให้มีคุณภาพทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และ 6) เทคโนโลยีที่สนองจุดหมายของอารยชน การพัฒนาเทคโนโลยีจะต้องเป็นรองและเป็นเครื่องรับใช้การพัฒนาคนในความหมายแท้จริง (พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550)

การนำเทคโนโลยีเข้ามาสู่ระบบการศึกษาเพื่อแก้สถานการณ์อันไม่ปกติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันคาดไม่ถึง และเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับผู้เรียน หรือความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายดังกล่าวจะนำไปใช้กับทุกสถาบัน หรือทุกช่วงชั้นไม่ได้ เพราะความเป็นจริงทางด้านกายภาพของภูมิประเทศมีความหลากหลายและแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอินเทอร์เน็ต เรื่องอุปกรณ์การเรียนการสอน เรื่องค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง เรื่องสุขภาพของผู้เรียน เป็นต้น เพราะคำว่าการศึกษา ไม่ใช่ศึกษาจากสิ่งเหล่านี้เท่านั้น แต่ต้องให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าถึงพฤติกรรมตนเอง พฤติกรรมของบุคคลอื่น พฤติกรรมของสังคม เพื่ออยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสงบสันติสุข

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

การศึกษาสำคัญต่อการใช้ชีวิตและดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ทุกคนสามารถเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ได้และนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง สังคมได้อย่างเหมาะสม คำว่า “การศึกษา” ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า

การศึกษา หมายถึง “การเล่าเรียน ผูกฝน อบรม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) และสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ได้ให้คำนิยามความหมายของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” (ยนต์ ชุ่มจิต, 2558)

กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) เพราะการศึกษาจะช่วยพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้เจริญขึ้นไม่เป็นภาระของสังคมและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการศึกษาทุกระดับต้องมีจุดมุ่งหมายที่ชัด เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพและความเจริญงอกงามของความเป็นอยู่ของบุคคลและสังคมประเทศชาติให้เจริญมั่นคง โดยผ่านทางการให้ความรู้ อบรมฝึกฝน ด้านวิชาการและวิชาชีพ จนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นจากประสบการณ์และสภาพความเป็นจริงของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลเพื่อเติมเต็มความสมบูรณ์ให้กับสังคมและสร้างสรรค์อารยธรรมความสัมพันธของสรรพสิ่งให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ดังใจความสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวถึงการศึกษาไว้ว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนางานองค์ความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน ล้วนพอเหมาะกันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2552)

การศึกษาไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้จดจำและนำไปท่องจำเพื่อการสอบเท่านั้น แต่การศึกษาเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือ วิธีการใดก็ตามที่ผู้สอนนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการศึกษา คือ การปฏิบัติ ไม่ใช่เล่าเรียน เล่าเรียนเป็นเบื้องต้นของการศึกษา ถ้าพูดให้เต็มก็คือ เรียนให้รู้เข้าใจ และทำให้เป็น หรือเรียนรู้และฝึกทำให้ได้ผล จึงจะเรียกว่า การศึกษา ไม่ใช่เรียนแต่เนื้อหาวิชาอย่างเดียว (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2531) เพราะฉะนั้น การศึกษาจึงสามารถมองได้หลายรูปแบบ เช่นมองในแง่สภาพที่ต้องเผชิญ หรือมองในแง่สภาพที่ประสบผล หรือมองในแง่ความสัมพันธ์ของชีวิตกับปัจจัยแวดล้อม เพราะการศึกษา คือ การแก้ปัญหาของมนุษย์

การทำให้ชีวิตของมนุษย์มีคุณภาพดีขึ้น และพ้นจากการต้องพึ่ง ต้องขึ้นต่อปัจจัยภายนอก มีความสมบูรณ์ในตัวเองมากยิ่งขึ้นโดยลำดับ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

พุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาไว้ พอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษา ทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรม ความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง ไม่มีปัญหาแก่ฝ่ายใด จัดการศึกษา ทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรมคือ สร้างมนุษยธรรมขึ้นมา แล้วเสริมมนุษยธรรมให้ก้าวหน้า ก้าวหน้าไป นับตั้งแต่ว่า ละสัญชาตญาณอย่างสัตว์แล้วก็มีความคิดเห็นอย่างมนุษย์ ก็เป็นมนุษยธรรมก็ส่งเสริมให้ก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป ดังนั้นเป้าหมายของการศึกษาก็คือ การพัฒนามนุษยธรรมให้มันมาในทิศทางที่ถูกต้อง คือ ละอหังการ มมังการ ละความเห็นแก่ตัว กิเลสไม่อาจจะเกิด บุคคลก็จะมีสันติสุข สังคมก็จะมีสันติภาพ นี่คือเป้าหมายของการศึกษา (พุทธทาสภิกขุ, 2549)

สรุป การศึกษาเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและพัฒนาให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความเจริญงอกงามทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีศักยภาพในประกอบอาชีพและสามารถปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ทางสังคมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาไม่ใช่ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากโรงเรียนหรือหลักสูตร แต่เป็น ความสำเร็จที่เกิดจากหลักสูตรการสร้างความทักษะในการดำเนินชีวิต เพราะความสำเร็จตาม หลักสูตรนั้น บางครั้งก็ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต ปัจจุบันคนที่มีทักษะในการรับมือการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเท่านั้น ถึงจะประสบความสำเร็จได้

พระพุทธศาสนากับการศึกษา

พระพุทธศาสนาไม่ได้อธิบายหรือสอนให้เรียนรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือยึดติดในระบบใด แต่สอนโดยให้เห็นถึงองค์รวมของเหตุและปัจจัยที่เกิดขึ้น ซึ่งมีหลักธรรมและกระบวนการ หลากหลายวิธี เช่น กระบวนการเรียนรู้ทางกาย ความสัมพันธ์เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตให้มีความปกติ เพื่อให้เกิดปัญญา ทำให้วิถีชีวิตเจริญงอกงาม โดยมี หลักธรรมที่นำมาพัฒนากระบวนการศึกษา เช่น ศีล การมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สังคม และทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่สังคม มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพ สุจริต เป็นการฝึกตนให้อยู่ในสังคมด้วยดีตามมรรคมีองค์ 8 กับศีลภาวนาในระบบการฝึกฝน อบรมตามหลักภาวนา เป็นกระบวนการศึกษาที่เกิดจากการเรียนรู้ปรากฏการณ์ภายนอกเข้าไป ภายในจิตใจ ด้วยความเห็นชอบ เห็นถูกต้องตามความเป็นจริง เรียกว่า สัมมาทิฐิ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษาที่นำเอาการศึกษาเข้ามาเป็นสาระสำคัญ เป็นเนื้อแท้ของการดำเนินชีวิต และทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นการศึกษา ศึกษา นั้นแปลว่าศึกษา ศึกษาเป็นบาลี สันสกฤตเป็น ศึกษา เป็นไทยว่า ศึกษา ศึกษา หรือศึกษา เป็นคำ ๆ เดียวกัน ฉะนั้น หลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา จึงเรียกชื่ออย่างหนึ่งว่าการศึกษา

(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) คำว่า ไตรสิกขา มีรากศัพท์มาจากคำสองคำ คือ 1) ไตร หรือ ตริ เป็นภาษาสันสกฤต ตรงกับภาษาบาลีว่า ติ แปลว่า สาม และ 2) สิกขา เป็นภาษาบาลี ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศิกษา หมายถึง การศึกษา การปฏิบัติ และการอบรม ความประพฤติให้บริสุทธิ์ (อง.ดิก. (ไทย) 20/91/320) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การศึกษาที่แท้จริงต้องถึงสาระและทันสถานการณ์ เวลานี้มนุษยชาติต้องการคนมีคุณภาพอย่างเข้มข้น ที่ไม่เพียงจะมาแก้ปัญหา แต่มาเป็นผู้นำโลกออกจากทางที่ผิด และนำโลก นำสังคมให้เดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง และก้าวไปในการสร้างสรรค์ ที่จะให้สัมฤทธิ์จุดหมาย ในการที่มนุษย์จะพึงมี “ชีวิตที่สุขเกษมดีงาม ธรรมชาติที่รื่นรมย์ และสังคมที่สันติสุข” ซึ่งภารกิจดังกล่าวกำลังรอการพิสูจน์ด้วยการจัดการศึกษา ซึ่งพอดีที่จะให้ได้ผลสูงสุด โดยสอดคล้องกับความจริงและเท่าทันความต้องการของมนุษย์ อันแตกต่างหลากหลายตาม ระดับของการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552) นอกจากนี้ การศึกษายังมีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้มนุษย์ตกเป็นทาสของการเปลี่ยนแปลง แต่ให้เป็นผู้สามารถนำ การเปลี่ยนแปลงได้ คือ ให้เป็นอิสระอยู่เหนือการถูกกระทบกระเทือนชักพาโดยความ เปลี่ยนแปลง และกลับนำความรู้เท่าทันต่อเหตุปัจจัยของความเปลี่ยนแปลงนั้นมาขึ้นนำจัดสรร ความเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทางที่เป็นผลดีแก่ตนได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

การศึกษาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นระบบการศึกษาหรือฝึกฝนพัฒนาคน เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง ตกลงว่าวิถีชีวิตในพุทธศาสนานั้น ก็คือ การศึกษา เพราะวิถีชีวิต เรียกว่ามรรค และการพัฒนาชีวิตนั้นเป็นสิกขา คือเป็นการศึกษา เพราะฉะนั้น วิถีชีวิต ในพระพุทธศาสนาจึงเป็นวิถีแห่งการศึกษา ปัจจุบันนี้เรามีคำว่า Lifelong Education แปลว่า การศึกษาตลอดชีวิต พระพุทธศาสนานั้นถือมาแต่ไหนแต่ไรว่า การศึกษานั้น คือ ชีวิต ชีวิตนั้น คือการศึกษา แต่ไม่ใช่ชีวิตเฉย ๆ ต้องเป็นชีวิตที่ดำเนินอย่างถูกต้อง มีการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา จึงจะเป็นการศึกษา ถ้าจะบอกว่า ชีวิตคือการศึกษา โดยวินิจฉัยตามหลักพระพุทธศาสนาก็ยังไม่ใช่ ชีวิตที่มีการเรียนรู้และฝึกฝนพัฒนาให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง จึงจะเป็นการศึกษา แต่ถ้าจะพูดให้เต็มความก็ต้องว่า การศึกษา คือ การฝึกฝนพัฒนาให้ชีวิตดำเนินไปอย่างถูกต้อง การศึกษา คือ การพัฒนาชีวิตที่ดำเนินไปตลอดจนกระทั่งบรรลุเป้าหมาย คือ อิสระภาพและ สันติสุข (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538)

เรียกได้ว่า ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สิกขา เป็นการเรียนรู้ใน 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา รวมเรียกว่า “ไตรสิกขา” ซึ่งไตรสิกขาแต่ละสิกขาล้วนหมายถึงการเรียนรู้ ที่มีลักษณะ แตกต่างกัน คือ

1. การเรียนรู้ทางด้านศีล หมายถึง การเรียนรู้ ผิกฝน ผิกหัดในด้านสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเรียนรู้ทางด้านร่างกายให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (ธรรมชาติ วัตถุสิ่งของ และเทคโนโลยี) และสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ มวลเพื่อนมนุษย์

2. การเรียนรู้ทางด้านสมาธิ หมายถึง การเรียนรู้จิตใจ ผิกฝน ผิกหัด ทางด้านจิตใจให้อยู่ในอำนาจ อยู่ในการควบคุม หรือให้แน่วแน่มั่นคง ควรแก่การงานและหน้าที่ในแต่ละประเภท โดยให้มีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ จิตมีสมรรถภาพ คือ มีความเข้มแข็ง มีความสามารถ จิตที่มีคุณภาพ หรือ มีคุณธรรม และจิตที่มีสุขภาพดี คือ มีความโปร่งโล่ง ไม่มีความเครียด มีความสงบ เย็น อ่อนโยน นุ่มนวล

3. การเรียนรู้ทางด้านปัญญา หมายถึง การเรียนรู้ ผิกฝน ผิกหัด ทางด้านที่สร้างเสริมให้เกิดปัญญา (ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความเข้าใจ ความรู้ซึ้ง) ให้รอบรู้สภาวะธรรมทั้งหลายอันเป็นไปด้วยความเป็นเหตุเป็นผลแห่งกันละกัน และมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านปัญญา ไม่ให้เสื่อมถอยและไม่ให้เกิดปัญญาทรมาน หรือปัญญาที่เป็นอกุศล ภาวะที่ปัญญาเสื่อมถอยมีปัญญาชั่วหรือมีปัญญาน้อย (พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอูน) และคณะ, 2556)

สรุปความว่า กระบวนการศึกษาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการที่เกิดจากประสบการณ์ตรงโดยสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริง และสามารถนำความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ไปใช้ได้จริงในการดำเนิน ภายใต้กฎระเบียบ บังคับทางสังคม และผิกฝนอบรมกล่อมเกลাজิตใจให้พัฒนาไปสู่ในทางที่เจริญองงาม ไม่ตกเป็นทาสของกิเลส พร้อมทั้งพัฒนาปัญญาให้รู้และเข้าถึงความเป็นจริงของการเปลี่ยนของโลกหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจิตในปัจจุบัน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการศึกษาพร้อมทั้งรู้จักการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีความสุข

สรุป

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส COVIC – 19 ตั้งแต่ปลายปี 2562 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมและวิถีชีวิตของประชากรทั่วโลก ทำให้ประชาชนต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับประเทศไทย ภายใต้อำนาจที่ New Normal หรือการปรับตัวในการใช้ชีวิตปกติในรูปแบบที่ใหม่ให้เป็นมาตรฐานมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาไทยด้วยที่ต้องขยายช่วงเวลาออกไป เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัส โดยกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้แต่ละโรงเรียน แต่ละสถาบัน ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ถือเป็นแนวทางในการปัญหาและทางออกของการเรียนการสอนที่สามารถปฏิบัติได้ในขณะนั้น ขณะเดียวกันสังคมก็ตั้งคำถามเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ความพร้อมของครูและนักเรียน ว่ามีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ และจะส่งผลกระทบต่อผู้ปกครองอย่างไร ซึ่งผลที่ได้รับก็คือ ความไม่พร้อมของระบบ

เกี่ยวกับการประเมินผลเรียน ความไม่พร้อมของอินเทอร์เน็ต ความไม่พร้อมของครูและนักเรียน บางพื้นที่ นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มภาระทางการเงินแก่ผู้ปกครองบางครอบครัวด้วย เนื่องด้วยสถานภาพทางสังคมและอาชีพ ซึ่งจะเป็นการแสดงออกถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคม และนำไปสู่การเปรียบเทียบของนักเรียน

การนำเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อช่วยจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอนในยุคสมัยนี้ ก็ถือเป็นเรื่องสำคัญและสอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แต่ผู้ใช้ต้องทำความเข้าใจและมองเห็นถึงประโยชน์และโทษที่แฝงอยู่ในเทคโนโลยีด้วย ไม่อย่างนั้นผู้ใช้จะตกเป็นทาสของสิ่งเหล่านี้ และที่สำคัญคือจะกลายเป็นการปลูกฝังค่านิยมแบบผิด ๆ ให้กับนักเรียน เพราะการศึกษาที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่การศึกษาจากเอกสารตำราหรือออนไลน์เพียงอย่างเดียว แต่การศึกษาที่แท้จริงคือ เป็นการศึกษาที่เกิดจากประสบการณ์จริงของชีวิต ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ที่ว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญในพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ มีความสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยเรื่องของการศึกษาเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ให้เจริญงอกงามขึ้น นั่นก็คือ ไตรสิกขา นั่นเอง ซึ่งหัวใจสำคัญในหลักของไตรสิกขา ก็คือ พุทธถึงการฝึกฝนอบรมในพฤติกรรมทางกาย รู้จากสร้างความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน นอกจากนี้ ยังสอนในเรื่องของการพัฒนาจิตใจ ให้มีความเข้มแข็ง รู้จักยับยั้งชั่งใจไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส และให้เข้าถึงความจริงของชีวิตและการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้วยการพัฒนาปัญญาให้เกิดความรอบรู้ ความรู้ทั้งความเข้าใจ ความรู้ซึ่ง ในสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ดังนั้น ถึงแม้ว่าภัยพิบัติจะเกิด หรือโลกจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่เราไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ นั่นก็คือ ธรรมชาติที่เรา ยังมีชีวิต เราก็ต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจในสถานการณ์นั้น ๆ และพร้อมที่จะปรับตัวในการใช้ชีวิตให้เข้ากับปรากฏการณ์นั้นได้อย่างรู้เท่าทันและมีความสุขสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). สรุข้อดีข้อเสีย การ “เรียนออนไลน์” ดีหรือไม่ดี อย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/tech/1848004>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.

- จันทน์ เจริญศรี. (2563). 7 New Normal ที่อาจได้เห็นในสังคมไทยในวันที่โควิด – 19 หายไป. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก <https://thailand – property – news.knightfrank.co.th>
- นรเชษฐ์ วันวัฒน์สันติกุล. (2560). การพัฒนาระบบสารสนเทศผลการเรียนออนไลน์ กรณีศึกษาโรงเรียนดงมะไฟวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วารสารบัณฑิตศึกษา, 14(67), 1-7.
- พรศักดิ์ ธรรมนิมิตร. (2557). วาระนโยบายการศึกษาในศตวรรษที่ 21: นโยบายทางเลือกหรือนโยบายทางรอดของประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 1(1), 139-160.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). หลักการศึกษาในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). ธรรมกับการศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2552). คำพ่อสอน: ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพมหานคร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). คนไทยสู่ยุคไอที. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว.
- _____. (2551). ศิลปะศาสตร์แนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2552). สยามสามไตร. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว.
- _____. (2556). ปรัชญาการศึกษาของไทย ภาคพุทธธรรม: แก่นนำการศึกษา ภาคต้นของหนังสือ ปรัชญาการศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม.
- พระมหาสุหิตย์ อาภากร (อบอู่) และคณะ. (2556). สุขที่ได้ธรรม. นนทบุรี: บริษัท ดีไซน์ ดีไลต์ จำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). การศึกษาสมบูรณ์แบบ: คือวงกลมที่ ค้อมครองโลกถึงที่สุด. กรุงเทพมหานคร: อูษาการพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2558). ความเป็นครู. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.

- วิลาสินี วัฒนมงคล. (2561). วิฤตการศึกษาไทยในยุค 4.0. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 6(1), 427-444.
- สมจิต แดนสีแก้ว และคณะ. (2559). ความเสมอภาคและโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การสร้างคุณภาพชีวิต. วารสารราชพฤกษ์, 14(3), 10-17.
- สุรพล อิศโรกรศีล. (2563). ราชบัณฑิตบัญญัติศัพท์คำว่า New Normal. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.facebook.com/surapol.issaragrisil>
- PPTVHD36.COM. (2563). เรียนออนไลน์ สะทอนเหลื่อมล้ำ? กับทางออกการศึกษาไทยในช่วงวิกฤตโควิด – 19. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.pptvhd36.com/news>
- Sanook.com. (2563). เสียงสะท้อน “เรียนออนไลน์” และความไม่พร้อมของการศึกษาไทยช่วงโควิด – 19. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.sanook.com/news/8158203/>
- ThaiPublica. (2563). ผลกระทบของ COVID – 19 ต่อระบบการศึกษาของโลกและประเทศไทยในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2563 จาก <https://thaipublica.org/2020/04/19 – economists – with – covid – 19 – 15/>
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). 21st Century Skills Learning for Life in Our Times. Francisco: Jossey – Bass.

หนังประโมทัย: การสื่อสารวรรณกรรมท้องถิ่นผ่านวรรณศิลป์เงาแสง*

PRAMOTHAI SHADOW SHOW: COMMUNICATION OF LOCAL LITERATURE THROUGH SHADOW ART

วรเชษฐ์ โทอิน

Worachet Tho-un

พีรพงษ์ แสนสิง

Perapong Saensing

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

Mahamakut Buddhist University Yasthon Buddhist Collage, Thailand

E-mail: worachet031973@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการสะท้อนกระบวนการสื่อสารวรรณกรรมพื้นบ้านผ่านวรรณศิลป์การแสดงของหนังประโมทัยมรดกที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้สั่งสม สืบทอด และปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยมาตามวิถีการสืบทอดที่อาศัยการบอกเล่า จดจำ ทำตามครู รู้แบบซึมซับ และรับความพอใจ การละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและจิตใจของวิถีชาวบ้าน การกล่อมเกลาท่วงสังคัมสามารถทำได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับความคิด ความเชื่อ ศาสนา รูปแบบ เครื่องมือและกระบวนการที่นำมาใช้ เป็นต้น ศิลปะการแสดงหลักของภาคอีสานที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตที่แท้จริงของชาวอีสานที่เรียกว่า “หมอลำ” คือเครื่องมือและกระบวนการที่สำคัญในการกล่อมเกลาท่วงสังคัม การนำหนังประโมทัยเข้ามาเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลาท่วงสังคัมผ่านวรรณกรรมทางพุทธศาสนา วรรณกรรมไทย และวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นมิติหนึ่งของของวรรณศิลป์อีสาน หนังประโมทัยเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะการแสดงท้องถิ่นที่สร้างความบันเทิงให้กับผู้คนในท้องถิ่น การสรรสร้าง การเติมเต็มงานมงคลให้กับผู้ว่าจ้าง และการสร้างรายได้ให้กับคณะผู้แสดงหนังประโมทัยเอง โดยผ่านวรรณกรรมพระพุทธรูปและวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างลงตัว แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่และการกลืนทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรมยุโรป เกาหลี และญี่ปุ่น เป็นต้น ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อความคิด และการกระทำบางประการต่อวรรณกรรมท้องถิ่นที่ถ่ายทอดศิลปะการแสดงผ่านเงาแสงของหนังประโมทัยที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคัม ต่อไปคงจะเหลือเพียงบางสิ่งที่จะบ่งบอกถึง

* Received 15 June 2020; Revised 20 July 2020; Accepted 11 August 2020

คุณค่าและความรุ่งเรืองของวรรณศิลป์และวรรณกรรมของบรรพบุรุษในนามของ “พิพิธภัณฑ์”
ให้คนรุ่นหลังได้ทบทวน

คำสำคัญ: วรรณกรรมพื้นบ้าน, วรรณศิลป์, หนังประโมทัย

Abstract

This article aim to reflect the process of communicating folk literature through literature, acting, and pramo thai shadow show, that the local people have inherited and adjusted to suit the changing environment continuously, in accordance with the way of inheritance that relies on telling, remembering, and following, the teacher knows how to absorb and receive satisfaction. Folk play is therefore part of the life and mind of the folk way. socialization can take many forms. depending on the ideas, beliefs, religions, forms, tools and processes used, etc. The main performing arts of Isan that convey the true way of life of the Isan people, called "Mor Lam" is an important tool and process for socialization. The pramo thai shadow show is a part of the local performing arts that entertain local people. The creation fulfills the auspicious work for the employer. And generating revenue for the movie cast itself by passing Buddhist literature and local literature perfectly. But in this current situation, The advancement in modern information technology and cultural assimilation in various forms such as European, Korean and Japanese cultures has influenced some ideas and actions on local literature that convey the performing arts through the shadows of the cinema. That's about to fade away. Next, there will be only something that will indicate the value and prosperity of literature and literature of ancestors in the name of "museums" for future generations to review.

Keywords: Folk Literature, Literature, Pramothai Shadow Show

บทนำ

สังคมภาคอีสานเป็นสังคมที่มีเอกภาพด้านจารีตประเพณี ประชากรส่วนใหญ่ยึดมั่นและปฏิบัติในลักษณะเดียวกันทั้งระดับปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคล ดังเช่น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ธรรมชาติความเป็นอยู่ รวมถึงการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยกติกาหลักทางสังคมที่เรียกว่า “ประเพณี” เป็นหลักประกันการอยู่ร่วมกันของชุมชนจนก่อให้เกิดวิถีชุมชนหลายอย่างที่เกี่ยวข้อกับวิถีชีวิต ความคิด และความเชื่อ เป็นต้น วัฒนธรรมประเพณีของอีสานมีความ

หลากหลายและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาที่มีต่อคนในท้องถิ่น การเกิดขึ้นของประเพณีเป็นการเกิดขึ้นหลังจากชุมชนแต่ละแห่งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือสังคมนั้น ๆ สร้างวัฒนธรรมที่เข้มแข็งจนมีเอกลักษณ์ สามารถสืบทอดจนกลายเป็นประเพณีที่ชุมชนยอมรับ (ประจวบ จันทรมั่น, 2550) ปัจจุบันวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นบางอย่างได้ถูกลบเลือนไป บางอย่างมีการฟื้นฟู บางอย่างมีการสืบสาน และบางอย่างมีการสร้างคุณค่า รวมถึงการสร้างขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ตามยุคสมัย สังคมภาคอีสานเป็นสังคมใหญ่ที่คนส่วนใหญ่มีประเพณีและวัฒนธรรมอันเดียวกันโดยเฉพาะจารีตประเพณีที่ยึดตามจารีตทั้ง 12 เดือน เช่นเดียวกันก็มีพิธีกรรมด้วยถึงแม้จะแตกต่างกันอยู่บ้างในเรื่องพิธีการ เช่น การทำบุญออกพรรษา ขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 ดังบทพญา (คำกลอน) ที่ชาวอีสานได้กล่าวสืบทอดกันมา ความว่า

“...เดือนสิบเอ็ดว่านนั้นหัวลมอ่วยเขยหนาว ช่วงผู้สาวผิวยาวฝ่ายชายสีผิวเกลี้ยง
 ได้ยินเสียงลมต้องกกสำสออยู่เวินเวิน หมายจอกเอ็นสั่งซู่กะปุมันแต่ผึ่งหนอง
 นกแฉนแฉนออกฮ้องหาคู่ผสมพันธุ์ ควายบักเอ็กตม้นแล่นชนแต่ต่อพรวัว
 ผูกปลาขาวลงโฮมต้อนผู้สาวซื้อคร้านตื่น ปลาตุกบินคอนสิ้งจันทน์หน้าเข้าใส่หลุม
 ฟังเสียงฟ้าฮ้องตุ้มเอ็นสั่งฤดูฝน ผูกหมูคนลงเลาะถ่งนาปลาบ่อน
 เด็กออนซอนจันทร์แจ่มทองแสงใสสง่า ออกพรรษาห่อข้าวต้มล่อแต่หมู่ปลา
 บัดนี้แล้ววัดสิเป็นกำพราบมีพระสิมานอน มาออนซอนทายกล่แต่จั่วเข้ามาเลี้ยง
 ได้ยินเสียงกลองโยนวันเพ็ญสิบห้าค่ำ พระสิลาแม่ออกค้าไตรมาสสิ้งลา...”
 (อิทธิญาณเมธี ภิกขุ, 2554)

เมื่อเอ่ยถึงศิลปะท้องถิ่นจะพบว่าการละเล่นและการแสดงจะมีอยู่ในทุกสังคม เพียงแต่จะปรากฏออกมาให้เห็นในรูปแบบที่แตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์และบริบทของสังคมนั้น ๆ การละเล่นและการแสดงของชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ เรียกว่า “การละเล่นพื้นบ้าน” ผู้เขียนมองว่าการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านไม่ว่าจะเกิดจากมูลเหตุใดก็ตาม ต่างก็มีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจและต้องการสะท้อนวิถีชีวิตโดยรวมของผู้คนในแต่ละชุมชน การละเล่นพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ปรากฏเด่นชัดในแต่ละภูมิภาคและมีความแตกต่างกันตามสภาพท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ อุดม หนูทอง ที่อธิบายว่าการละเล่นพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ชาวบ้านสมัยก่อนสร้างสรรค์ขึ้นจากเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมแต่ละท้องถิ่น เป็นมรดกที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ สืบสม สืบทอดปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยมา วิธีการสืบทอด

เป็นการอาศัยการบอกเล่า จดจำ ทำตามครู รู้แบบซึมซับ และรับความพอใจ การละเล่นพื้นบ้านจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและจิตใจชาวบ้าน (อุดม หนูทอง, 2531)

อนึ่ง ครูมนตรี โคตรคันทา (ผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านหนังประโมทัย) อธิบายว่า ภาคอีสานนับว่าเป็นภูมิภาคหนึ่งที่เป็นแหล่งรวมของศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เรียกว่าในภาษาอีสานว่า “ฮีดลีสอง..คองลีสี่” (จาริตประเพณีในรอบ 12 เดือน) เป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าที่แสดงออกให้เห็นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภาษา อาหาร ศิลปหัตถกรรม การละเล่น ดนตรีและการแสดงพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สั่งสม สืบสาน และถ่ายทอดกันมาอย่างดีจากรุ่น สู่รุ่น และมรดกพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่รับใช้สังคมด้านความบันเทิงในยามค่ำคืนมาอย่างยาวนานควบคู่กับหมูลำก็คือ “หนังประโมทัย” (Pramothai Shadow Show) และหนังประโมทัยหรือหนังตะลุงภาคอีสานนั้นมีชื่อเรียกหรือการขนานนามที่ปรากฏกันในวาทะต่าง ๆ ตามท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น หนังบักปอง-บักแก้ว, หนังบักต้อ, หนังประโมทัย เป็นต้น (ครูมนตรี โคตรคันทา, 2563)

หากมองถึงกระบวนการกล่อมเกลாதงสังคม (Socialization) แล้ว จะพบว่า สามารถทำได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับแนวความคิด ความเชื่อ ศาสนา รูปแบบ เครื่องมือ และกระบวนการที่นำมาใช้ ศิลปะการแสดงหลักของภาคอีสานที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตที่แท้จริงของชาวอีสานที่เรียกว่า “หมอลำ” คือเครื่องมือและกระบวนการที่สำคัญในการกล่อมเกลாதงสังคมแต่ก็มีบางพื้นที่ เช่น จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น อุดรธานี อุบลราชธานี และยโสธร เป็นต้นที่มีการนำหนังประโมทัยเข้ามาเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลாதงสังคมผ่านวรรณกรรมทางพุทธศาสนา วรรณกรรมไทย และวรรณกรรมท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนมีเจตนารมณ์ที่จะสะท้อนความคิดเห็นถึงประวัติและความสำคัญของหนังประโมทัย กระบวนการปวิวรรตนิยมของหนังประโมทัย การสื่อสารวรรณกรรมผ่านวรรณศิลป์ประโมทัย การสืบสานวรรณศิลป์และการสร้างพื้นที่ทางสังคมของหนังประโมทัยผ่านบทความเรื่อง “หนังประโมทัย: การสื่อสารวรรณกรรมท้องถิ่นผ่านวรรณศิลป์เงาแสง”

ประวัติและความสำคัญของหนังประโมทัย

เรื่องราวความเป็นมาของหนังประโมทัย (หรือหนังตะลุงภาคอีสาน) ปรากฏว่าไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน จะมีเพียงแต่ข้อสันนิษฐานและคำบอกเล่าสืบต่อกันมา โดยมีข้อสันนิษฐานบางแห่งว่า “หนังประโมทัย” เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2468 ซึ่งเกิดจากการเลียนแบบหนังตะลุงของคณะที่ไปจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บางแห่งสันนิษฐานว่าเกิดจากการที่ชาวอีสานเดินทางไปทำงานและอยู่อาศัยทางภาคกลางและได้เห็นหนังตะลุงภาคใต้ที่ชาวไต้หวันนำมาแสดงที่กรุงเทพมหานคร ก็เลยจำแบบอย่างมาดัดแปลงและประกอบ

สร้าง (Constructivism) ให้เข้ากับท้องถิ่นของตนเอง และในที่สุดก็เริ่มมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองด้วยการนำเอาหมอลำมาผสมผสานเข้ากับหนังตะลุง ดังนั้น จึงเชื่อว่าหนังประโมทัยเกิดหลังจากมีหนังตะลุงภาคอื่น ๆ ซึ่งเขามีกันมาก่อนแล้ว โดยพัฒนาขึ้นมาจากการรับเอาอิทธิพลของหนังตะลุงภาคใต้ (ทั้งที่ได้รับจากภาคใต้โดยตรงและรับเอามาจากหนังตะลุงภาคกลางที่เกิดจากหนังตะลุงภาคใต้อีกต่อหนึ่ง) ส่วนข้อสันนิษฐานอีกประเด็นหนึ่งเชื่อว่าหนังประโมทัยอีสานนั้นมีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี (เป็นศูนย์กลางแห่งแรกของหนังประโมทัยภาคอีสาน) คณะหนังประโมทัยที่เก่าแก่ที่สุด คือ “คณะฟ้าบ้านทุ่ง” ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2467 คณะหนังประโมทัยที่เก่าแก่รองลงมา คือ “คณะบุญมี” ซึ่งมาจากจังหวัดอุบลราชธานี และมาตั้งคณะขึ้นในจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อปี พ.ศ. 2467 เช่น คณะประกาศสามัคคี, คณะ ช. ถนอมศิลป์, คณะ ป. บันเทิงศิลป์ ส่วนที่จังหวัดยโสธร ก็มีคณะเพชรโพยพัน รวมทั้งหนังประโมทัยของพ่อใหญ่ถึง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น (สารสนเทศท้องถิ่น ณ อุบลราชธานี, 2563)

การสื่อสารวรรณกรรมผ่านวรรณศิลป์ประโมทัย

หนังประโมทัยมีการเรียกขานกันหลายชื่อ เช่น หนังประโมทัย หนังบักต้อ หนังปลัดต้อ หนังบักปอง บักแก้ว เป็นต้น แต่ทั้งนี้ส่วนใหญ่มักจะเรียกอย่างเป็นทางการว่า “หนังประโมทัย” ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะมาจากคำว่า “ปราโมทย์” ที่หมายถึงความบันเทิงใจ ความปลื้มใจ หนังประโมทัยมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้นคือการนำเอาศิลปะการแสดง “หมอลำ” กับ “หนังตะลุง” มาผสมผสานหรือการประกอบสร้างวรรณศิลป์ได้อย่างลงตัว เรื่องที่นำมาแสดงจะเป็นวรรณกรรมไทยและวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น สังข์ศิลป์ชัย, จำปาสดัน, การะเกด, ผาแดงนางไอ่, ท้าวกำกาดำ, และรามเกียรติ์ เป็นต้น คณะหนังประโมทัยที่เก่าแก่ที่สุดคือ “คณะฟ้าบ้านทุ่ง” ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2476 หนังประโมทัยคณะหนึ่งมีสมาชิกประมาณ 5 - 10 คน เป็นคนเข็ดหุ่น 2 - 3 คน ทำหน้าที่พากย์และเจรจาบทในวรรณกรรมด้วย แต่บางคณะทำหน้าที่เข็ดอย่างเดียว โดยมีคนพากย์ต่างหากและมีนักดนตรีประมาณ 3 - 5 คน เครื่องดนตรีจะประกอบด้วย ฆ้องวง 1 ราง ตะโพน 1 ใบ ฉิ่ง 1 คู่ ต่อมาได้มีการประยุกต์โดยนำเอาพิณแคน กลองชุด ฉิ่ง ฉาบ เข้ามาเสริมเพื่อให้เกิดความไพเราะเร้าใจเพิ่มมากขึ้น สำหรับความเชื่อของผู้เล่นหนังประโมทัยนั้น มีข้อห้ามต่าง ๆ ที่ถือเป็นเรื่องเคร่งครัด เช่น ห้ามตั้งโรงหนังหันหน้าไปทางทิศตะวันตกโดยเด็ดขาด เพราะเชื่อกันว่าเป็นทิศอัปมงคล จะทำให้การแสดงตกต่ำไม่รุ่งเรือง ก่อนการแสดงทุกครั้ง ต้องระลึกถึงครูบาอาจารย์ของแต่ละคณะเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คณะและทำให้ผู้ชมนิยมชมชอบ หากเดินทางไปแสดงหนังเพื่อแลกข้าวสารจากหมู่บ้านอื่น ๆ ก็ต้องไม่ออกเดินทางไปในวันพระ (วันแรมและวันขึ้น 15 ค่ำ) หัวหน้าคณะหนังต้องนำดอกไม้ธูปเทียนมาทำพิธีบูชาที่บันไดหน้าบ้านเสียก่อนและต้องหันหน้าไปทางทิศเหนือเมื่อก้าวคาถาจบก็ต้องกลั่นลมหายใจพร้อมกับกระต๊อบเท้าข้างขวาอีก 3 ครั้ง ในการแสดง

หนังประโมทัยจะประกอบด้วย ผู้เชิดหนัง ตัวหนัง โรงและจอหนัง บทพากย์ บทเจรจา ดนตรี ประกอบ ตลอดจนแสงและเสียงที่ใช้ในการแสดง บางคนก็เป็นหมอลำมาก่อนเพราะการแสดงบางเรื่องต้องใช้ลีลาการร้องแบบหมอลำหรือบางคนก็เป็นพระนักเทศน์มาก่อน กล่าวคือคนพากย์คนเจรจาจะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการใช้เสียง มีความรู้รอบตัว มีลีลา และไหวพริบดีเพื่อดำเนินการแสดงให้สนุกสนานและทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม (บทความหนังประโมทัย, 2563)

ภาพที่ 1 วรรณศิลป์การแสดงหนังประโมทัย เรื่องรามเกียรติ์
คณะเพชรโพทันทัน จังหวัดยโสธร

สำหรับรูปแบบของวรรณศิลป์การแสดงหนังประโมทัย จะมีขั้นตอนหรือแบบแผนของธรรมเนียมปฏิบัติด้านการแสดงตามลำดับ ดังนี้ (ชุมเดช เดชภิมล, 2531)

1. การเตรียมความพร้อม เป็นการจัดวางอุปกรณ์ของการแสดงต่าง ๆ เช่น เครื่องดนตรี กลองหีบหนัง และปักตัวหนังกับต้นกล้วย เพื่อเตรียมพร้อมการแสดง
2. การไหว้ครู หัวหน้าคณะจะนำไหว้ครู และยกอ้อยยอครูกับรูปฤๅษี เพื่ออัญเชิญเทวดาให้มาช่วยคุ้มครองและคลบับดาลให้การแสดงในคืนนั้นประสบความสำเร็จเป็นที่นิยมชมชอบ (กายอ้อหรือเครื่องไหว้ครูด้วยขัน 5 ซึ่งประกอบด้วย เงิน, สุรา, แป้ง, น้ำมัน, หวี, กระจกเงา, หมาก, พลุ, และบุหรี เป็นต้น) เมื่อทำการยกอ้อยยอครูเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะรินเหล้าแจกลูกกวาดดื่มอย่างทั่วถึง เมื่อเริ่มการแสดงจะต้องไหว้ครูในจอหรือไหว้ครูในการแสดงอีกครั้ง โดยการออกรูปฤๅษีและออกรูปตัวแสดงทั้งหมด
3. การโหมโรง ผู้เชิด และนักดนตรีจะแยกย้ายประจำตำแหน่ง นักดนตรีจะเริ่มบรรเลงเพลงโหมโรง

4. การประกาศบอกเรื่อง เมื่อบรรเลงเพลงโหมโรงจบ หัวหน้าคณะหรือพิธีกรประจำคณะหนึ่งประมุขจะประกาศบอกเรื่องและตอนที่จะแสดงในคืนนั้น ๆ ซึ่งมีทั้งใช้ภาษากลางและภาษาอีสาน

5. การออกรูป จะมีการออกรูปฤๅษี รูปปลัดattoo รูปเดินโห้ หรือชกมวย และออกรูปตัวแสดงทั้งหมดเป็นเบื้องต้น เมื่อออกรูปฤๅษีแล้วจะมีการร้องบทพากย์ฤๅษี ซึ่งเป็นการไหว้ครูบาอาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และขอเชิญคุณพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ให้มาช่วยให้การแสดงดำเนินไปด้วยดี คารวะผู้ชมและขอภัยต่อผู้ชมหากมีการผิดพลาดระหว่างการแสดง จากนั้นจะมีการแสดงเบิกโรงโดยการออกตัวตลก รูปเดินโห้หรือการชกมวย

6. การขีดหนังประมุขนั้น ผู้ขีดจะยืนขีด เมื่อผู้ขีดจับตัวหนังตัวใดก็จะมี การพากย์และเจรจาตัวนั้นไปด้วยซึ่งคนพากย์และคนขีดอาจจะเป็นคนละคนหรือคนเดียวกันก็ได้ ตัวหนังที่แสดงเป็นตัวพระ ตัวนาง ยักษ์ ลิง ซึ่งปากขยับไม่ได้ ก็จะใช้การเคลื่อนไหวมือข้างหนึ่งประกอบคำพูด ถ้าเป็นตัวตลกซึ่งขยับปากได้ เพราะมียางยึดบังคับอยู่ จะใช้นิ้วกระตูกตึงเชือกให้ปากขยับตรงกับคำพูด ซึ่งผู้ขีดจะต้องมีความชำนาญมาก การขีดจะต้องทำตัวหนังเหมือนมีชีวิต บางทีผู้ขีดจะออกหน้าตาทำทางหรือเดินตามไปด้วย

7. การดำเนินเรื่อง หลังจากการแสดงเบิกโรงก็จะเป็นการดำเนินแสดงไปตามเนื้อเรื่องจนจบการแสดง

8. การจบ เมื่อจะจบการแสดงจะมีธรรมเนียมสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำกันแทบทุกคณะโดยเฉพาะใน จังหวัดร้อยเอ็ด คือใช้ตัวตลกตัวใดตัวหนึ่งออกมาบอกเลิกการแสดง ซึ่งแต่ละคณะก็จะมีวิธีการแตกต่างกันไป

ในประเด็นนี้ผู้เขียนมีมุมมองว่าในอดีตกาลนั้นหนังประมุขได้เป็นส่วนหนึ่งของศิลปะการแสดงท้องถิ่นที่สร้างความบันเทิงให้กับชุมชนในท้องถิ่นให้มีการผ่อนคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงาน การสร้างสรรค์เติมเต็มงานมงคลให้ผู้ว่าจ้างและการสร้างรายได้ให้กับคณะผู้แสดงหนังเองผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาและวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างลงตัว แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่และการกลืนทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรมยุโรป เกาหลี และญี่ปุ่น เป็นต้น ได้มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำ (บางประการ) ต่อวรรณกรรมท้องถิ่นที่ถ่ายทอดศิลปะการแสดงผ่านเงาแสงของหนังประมุขที่กำลังจะเลือนหาย ต่อไปคงจะเหลือเพียงบางสิ่งที่จะบ่งบอกถึงคุณค่าและความรุ่งเรืองของวรรณศิลป์และวรรณกรรมของบรรพบุรุษในนามของ “พิพิธภัณฑ์” ให้คนรุ่นหลังได้ทบทวนเสียแล้วกระมัง สถานการณ์แบบนี้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีแนวทางและกระบวนการดำเนินการอย่างไร นับว่าเป็นโจทย์ที่ท้าทายต่อการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

การสืบสานวรรณศิลป์

การสืบสาน คือ การอนุรักษ์ การรักษาเพื่อการดำรงอยู่ และการมองเห็นคุณค่าในประโยชน์ปัจจุบันของสรรพสิ่งและในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “หลักทฤษฎีธรรมมีกตลประโยชน์” หลักคำสอนข้อนี้เป็นหลักอรรถประโยชน์ที่จะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ขึ้นได้จริงและสามารถพัฒนาไปสู่คุณค่าได้อย่างสูงสุด กล่าวคือการสืบสานจะนำไปสู่การสร้างคุณค่าทางประเพณีได้หลายมิติทั้งกายภาพและจิตภาพ (วิพจน์ วันคำ, 2562) ปัจจุบันการที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้ชุมชนต่าง ๆ ให้ตระหนักถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนซึ่งความเป็นท้องถิ่นนิยมนับวันยิ่งเข้มข้นมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากท้องถิ่นต่าง ๆ มีการประชาสัมพันธ์งานบุญประเพณีต่าง ๆ ในเทศกาลต่าง ๆ ในทุกระดับทั้งตำบล อำเภอ จังหวัด ตามกระแสโลกในยุคข้อมูลข่าวสารภายใต้บริบทของกระแสสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบกับการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นนโยบายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นในการพัฒนาสังคม ครอบครัว และชุมชนได้ ในสถานการณ์ปัจจุบันประชาชนมีการแสวงหาอำนาจความสะดวกอย่างฟุ่มเฟือย จึงปรากฏแนวคิด ทฤษฎี หลักการบางอย่างที่มุ่งเตือนคนในสังคมให้สำนึกถึงการแสวงหาเพื่อให้หวนระลึกถึงวิถีดั้งเดิมของตน ความพยายามในการดึงมวลชนให้คำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวิถีความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือในทางศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่เป็นศาสนาหลักของประชาชนภาคอีสาน และชาวอีสานต่างมีพุทธวิถีที่เป็นจารีตประเพณีหลากหลายในแต่ละเดือนเรียกจารีตหรือฮีต 12 จะปรากฏงานบุญประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ฉะนั้น ในฐานะที่พระพุทธศาสนามีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมมาประยุกต์ต่อวิถีชุมชน ด้านงานบุญประเพณีจึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมและสามารถดำเนินชีวิตไปได้อย่างราบรื่นมีทิศทางที่ดีและมีความสุข เป็นการสืบสานและเป็นพื้นฐานในการสร้างคุณค่าวัฒนธรรมประเพณีและศิลปะพื้นบ้านต่าง ๆ ได้ และเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำมาอธิบายการอนุรักษ์ที่สร้างคุณค่า และมูลค่าเพิ่มได้จากวัฒนธรรมประเพณีขึ้นพื้นฐานได้อย่างเหมาะสม

ทฤษฎีปวิวรรตนิยม

ทฤษฎีปวิวรรตนิยม (หรือทฤษฎีแลกเปลี่ยน) เปนทฤษฎีหลักทฤษฎีหนึ่งของสังคมวิทยา (Sociology) ที่สามารถนำแนวความคิดไปใช้ได้ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลไปจนกระทั่งถึงระดับสังคม เปนทฤษฎีที่เกิดจากการผสมผสานแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian Economics) มานุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (Functional Anthropology) และจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ “ทฤษฎีปวิวรรตนิยมพฤติกรรม” และ “ทฤษฎีปวิวรรตนิยมเชิงโครงสร้าง” ทฤษฎีปวิวรรตนิยมพฤติกรรม (Exchange Behaviorism Theory) เปนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ

กระบวนการแลกเปลี่ยนระหว่างคนสองคนหรือกลุ่มคนขนาดเล็ก ซึ่งพัฒนามาจากความรู้ด้านพฤติกรรมวิทยาของนักจิตวิทยา George C. Homans นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันที่ได้ทำการศึกษาถึงกรณีศึกษา 3 เรื่อง คือ กรณีศึกษาโรงไฟฟ้าตะวันตกของ Hawthorne, กรณีศึกษา Norton Street Gang และกรณีศึกษา Tikopia Family พบว่า การแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลมีลักษณะ 10 ประการ ดังนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550)

1. ถ้าความถี่ของการกระทำระหว่างกันของบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนเพิ่มขึ้น ระดับของความชอบพอกันก็จะสูงขึ้น หรือกลับตรงกันข้าม
2. การเพิ่มขึ้นของความรู้สึกชอบพอกันของบุคคลจะแสดงออกด้วยการเพิ่มการกระทำระหว่างกัน หรือกลับตรงกันข้าม
3. การกระทำระหว่างกันของบุคคลยิ่งบ่อยมากขึ้นเพียงใด ความคล้ายคลึงของการกระทำและความรู้สึกก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้น หรือกลับตรงกันข้าม
4. บุคคลมีตำแหน่งในกลุ่มสูงเพียงใด ก็จะต้องกระทำตามบรรทัดฐานของกลุ่มมากขึ้นเพียงนั้น หรือกลับตรงกันข้าม
5. บุคคลยังมีตำแหน่งทางสังคมสูงมากเพียงใด ก็จะมีขอบเขตของการกระทำกว้างขวางเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น
6. บุคคลยังมีตำแหน่งทางสังคมสูงมากเพียงใด จำนวนคนที่จะเป็นผู้ริเริ่มการกระทำที่เขาไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ก็จะมีมากขึ้นเพียงนั้น
7. ยิ่งบุคคลมีตำแหน่งทางสังคมสูงมากเพียงใด จำนวนคนที่เขาจะต้องริเริ่มกิจการให้โดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตามจะยิ่งเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น
8. บุคคลยังมีตำแหน่งทางสังคมใกล้เคียงกันมากเพียงใด ก็จะมีมีการกระทำระหว่างกันบ่อยมากขึ้นเพียงนั้น
9. บุคคลยังมีการกระทำระหว่างกันถี่มากขึ้นเพียงใด ขณะที่ไม่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ริเริ่มการกระทำระหว่างกันมากกว่าใคร ความชอบพอกันก็จะยิ่งมีมากขึ้น และจะมีความสะดวกใจในการที่คนเหล่านี้จะรวมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน
10. เมื่อบุคคลสองคนที่มีการกระทำระหว่างกัน หากคนหนึ่งคนใดในสองยังเป็นผู้ริเริ่มการกระทำระหว่างกันให้อีกคนหนึ่งมากขึ้นเพียงใด อีกคนหนึ่งก็จะเพิ่มความเคารพ (ศรัทธา) มากขึ้นเพียงนั้น และจะยิ่งพยายามลดความถี่ของการกระทำระหว่างกันให้น้อยลงเพียงนั้น

ส่วนทฤษฎีปฏิวรรตนิยมเชิงโครงสร้าง (Exchange Structuralism Theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนระหว่างคนหมู่มาก คู่แลกเปลี่ยนไม่จำเป็นต้องเห็นหน้ากันก็ได้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การแลกเปลี่ยนรวมหมู่” ซึ่งเป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจากทฤษฎีทางมานุษยวิทยาและเศรษฐศาสตร์ ของ Peter M. Blau ซึ่งมีแนวความคิดที่สำคัญอยู่

2 ประการ คือ หลักการแลกเปลี่ยนรวมหมู่เบื้องต้นและทฤษฎีอำนาจ และหลักการแลกเปลี่ยนรวมหมู่เบื้องต้นเป็นการมุ่งตอบคำถามว่า “องค์การทางสังคมเกิด ดำรงอยู่ เปลี่ยนแปลง และล่มสลายได้อย่างไร” ซึ่งมีหลักการเบื้องต้น 7 ประการ คือ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550)

1. ยิ่งบุคคลคาดหวังว่าจะได้กำไรจากการกระทำกิจกรรมใดโดยเฉพาะ เขาก็ยังมีแนวโน้มจะกระทำกิจกรรมนั้นมากขึ้น ทำให้บุคคลเลือกทำกิจกรรมที่เขาคาดว่าจะได้รับรางวัลจากกิจกรรมนั้น ยิ่งหวังว่าจะได้มากเท่าไร ก็ยิ่งทำกิจกรรมนั้นเท่านั้น

2. ยิ่งบุคคลได้ทำการแลกเปลี่ยนรางวัลกับบุคคลอื่นบ่อยครั้งขึ้นมากเพียงใด โอกาสที่ความผูกพันระหว่างกันจะเกิดมากยิ่งขึ้น และความผูกพันนี้จะกำหนดกิจกรรมแลกเปลี่ยนของเขทั้งสองที่จะติดตามมา รางวัลต่างตอบแทนกันนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งเดียวกัน อาจจะแตกต่างกันได้ แต่ทั้งสองฝ่ายต้องเห็นว่าเป็นสิ่งคู่ควรกัน เมื่อแลกเปลี่ยนรางวัลกันนาน และบ่อยครั้งก็จะสร้างความผูกพันระหว่างกันหรือความผูกพันต่างตอบแทนขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปในสังคมจะมีบรรทัดฐานแห่งการตอบแทนกันที่บังคับให้บุคคลตอบแทนสิ่งที่ผู้อื่นให้ อยู่แล้ว ทำให้ความสัมพันธ์นี้ยืนยาวยิ่งขึ้น

3 ความผูกพันต่างตอบแทนจะถูกฝ่าฝืนมากยิ่งขึ้นเพียงใด คู่สัมพันธ์ผู้เสียประโยชน์ก็ยิ่งจะแสดงสิทธิทานุมัติทางลบมากยิ่งขึ้นเพียงนั้น กล่าวคือในความผูกพันต่างตอบแทนนี้ ถ้าหากคู่สัมพันธ์ฝ่ายหนึ่งไม่ได้ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่เฝ้าตอบแทนก็จะแสดงสิทธิทานุมัติทางลบ (Negative Sanction) มากยิ่งขึ้นเพียงนั้น เช่น แสดงความไม่เป็นมิตร แสดงความไม่พึงพอใจ ลดผลประโยชน์ลง เลิกสัมพันธ์แลกเปลี่ยน หรืออาจกลายเป็นศัตรูคู่แข่งกันได้

4 บุคคลยิ่งได้รับรางวัลที่คาดหวังไว้จากการกระทำเฉพาะใดบ่อยมากขึ้นเพียงใด บุคคลก็ยิ่งลดคุณค่าของกิจกรรมเฉพาะนั้นลง พร้อมทั้งยิ่งลดการกระทำกิจกรรมเฉพาะนั้นลงด้วยเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าหรือราคาของกิจกรรมที่ขึ้นลงตามความถี่ของการได้รับรางวัลอันเนื่องมาจากกิจกรรมเฉพาะนั้น ๆ ซึ่งเป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์เรื่องกฎอรรถประโยชน์หน่วยสุดท้าย (Law of Marginal Utility) ที่ว่ายิ่งบุคคลได้รับรางวัลมากขึ้น บุคคลก็จะรู้สึกอึดใจกับรางวัลนั้น คุณค่าของรางวัลนั้นก็ค่อย ๆ ลดลง แต่จะเริ่มหารางวัลอื่นมาทดแทน ในขณะเดียวกันถ้าหากว่าเขาได้รับรางวัลน้อยก็จะถึงจุดอิ่มตัวอีกเช่นเดียวกัน

5. ยิ่งความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนมีความมั่นคงมากขึ้นเพียงใด ความเป็นไปได้ที่จะใช้บรรทัดฐานแห่งการแลกเปลี่ยนอย่างยุติธรรมก็จะยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนที่มั่นคงหมายถึงความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนที่คู่สัมพันธ์ไม่ว่าเป็นเพียงสองคนหรือมากกว่าย่อมรับรู้ว่ามีอยู่ต่างได้ทดแทนแลกเปลี่ยนรางวัลต่อกันเป็นเวลานานจนกลายเป็นเรื่อง

ปกติ ความสัมพันธ์แบบนี้จะทำให้เกิดบรรทัดฐานหรือมาตรฐานสังคมในการแลกเปลี่ยนอย่างยุติธรรมมากขึ้น

6. ยิ่งการปฏิบัติตามบรรทัดฐานแห่งความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนน้อยลงไปเท่าใด คู่สัมพันธ์ที่ไม่ได้รับความยุติธรรมในการแลกเปลี่ยนก็ยิ่งจะใช้สิทธิอันมีดีทางลบต่ออีกฝ่ายหนึ่งมากขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากหลักการในข้อที่ 3 ซึ่งกล่าวมาแล้ว

7. ยิ่งความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเกิดความสมดุลและมั่นคงขึ้น ในบางหน่วยสังคมก็ยิ่งเป็นไปได้มากกว่าความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนในหน่วยสังคมอื่นจะไม่สมดุลและมั่นคง เป็นหลักการที่ต่อเนื่องจากหลักการข้อที่ 6 กล่าวคือหากความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนบางหน่วยสังคม เช่น สถาบันการเมืองการปกครองมีความสมดุลและมั่นคง ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนของอีกบางหน่วยสังคมในสังคมเดียวกัน เช่น เศรษฐกิจ ครอบครัว ศาสนาจะไม่สมดุลและมั่นคง ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากการทุ่มเททรัพยากรและความเอาใจใส่น้อยกว่าสถาบันการเมืองการปกครอง

การสร้างพื้นที่ทางสังคมของหนังประมอทัย

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีนักวิชาการได้ให้ความหมายและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ในสังคม (The Construction of Social Space) ในประเด็นดังต่อไปนี้

วุดินันท์ แท่นนิล กล่าวว่า การสร้างพื้นที่ในสังคม คือ กระบวนการสร้างสัญลักษณ์เพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกันของคนในพื้นที่โดยพื้นที่นั้น ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายทางโครงสร้างการปกครอง ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นต้น (วุดินันท์ แท่นนิล, 2551)

ณัฐวุฒิ อัสวโกวิทวงศ์ อธิบายว่า การสร้างพื้นที่ทางสังคม คือ การสร้างลักษณะพื้นที่ในเชิงของจินตภาพซึ่งเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ เกิดจากกระบวนการสร้างความหมายของพื้นที่จากความทรงจำของบุคคลจากการมีปฏิบัติสัมพันธ์กัน สร้างความหมายและความเข้าใจร่วมกัน (ณัฐวุฒิ อัสวโกวิทวงศ์, 2554)

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ อธิบายว่า การสร้างพื้นที่ทางสังคม หมายถึง การสร้างพื้นที่ทางความรู้สึกร่วมกันเกิดจากการกระบวนการความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำในสังคม สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งระดับสังคมย่อย เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษาศึกษา ไปจนถึงระดับสังคมขนาดใหญ่ โดยคนบางกลุ่มถูกกระบวนการทางสังคมเบียดขับสู่การเป็นประชากรชายขอบ เช่น คนรักเพศเดียวกัน คนพิการ คนด้อยโอกาสต่าง ๆ ทำให้พวกเขาเหล่านั้นต้องเผชิญกับภาวะคนที่ไร้พื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, 2554)

จารุวรรณ ขำเพชร บรรยายว่า พื้นที่ทางสังคม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย 1) การปฏิบัติการของพื้นที่ คือลักษณะของการก่อรูปทางสังคมซึ่งเกิดจากการยึดเหนี่ยวกันของสมาชิกในพื้นที่เป็นรูปแบบปฏิบัติการทางสังคมที่ถูกกำหนดและเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น 2) ภาพตัวแทนของพื้นที่ คือสิ่งที่เป็นตัวแทนยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ อาจเป็นสัญลักษณ์ รหัส หรือความรู้ที่สร้างขึ้นร่วมกันเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกในพื้นที่ และ 3) พื้นที่แห่งภาพตัวแทน คือพื้นที่ที่เกิดขึ้นเพื่อปกปิดบางด้านของชีวิตและสังคมจากการก่อตัวและทับซ้อนกันของสัญลักษณ์ รหัส หรือสิ่งที่สมาชิกในพื้นที่สร้างขึ้น (จารุวรรณ ขำเพชร, 2555)

การเกิดขึ้นและกระบวนการวิถีชีวิตของหนังประโมทัยที่ประกอบสร้างกระบวนการกลมเกลียวและสร้างความบันเทิงให้กับชุมชนโดยใช้วรรณกรรมที่แสดงผ่านวรรณศิลป์ประโมทัย นับว่าเป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมของหนังประโมทัยคือลักษณะของการก่อรูปทางสังคมซึ่งเกิดจากการยึดเหนี่ยวกันของสมาชิกในพื้นที่ เป็นรูปแบบปฏิบัติการทางสังคมที่ถูกกำหนดและเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น และสร้างภาพตัวแทนของพื้นที่คือสิ่งที่เป็นตัวแทนยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ อาจเป็นสัญลักษณ์ รหัส หรือความรู้ที่สร้างขึ้นร่วมกันเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกในพื้นที่ทางสังคมประการหนึ่งนั่นเอง

สรุป

วรรณกรรม หมายถึง วรรณคดีหรือศิลปะที่เป็นผลงานอันเกิดจากการคิดและจินตนาการแล้วมีการรวบรวม เรียบเรียง นำมาบอกเล่า บันทึก ขับร้อง หรือสื่อสารออกมาด้วยกลวิธีต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมักจะแบ่งวรรณกรรมเป็น 2 ประเภท คือ “วรรณกรรมลายลักษณ์อักษร” และ “วรรณกรรมมุขปาฐะ” ส่วนวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งได้ดีจะนิยมเรียกว่า “วรรณคดี” อนึ่ง วรรณคดีนั้นต้องเป็น “วรรณกรรม” แต่ “วรรณกรรม” ไม่จำเป็นต้องเป็น “วรรณคดี” กล่าวอีกนัยยะหนึ่งได้ว่า “วรรณกรรม” คือ “ภาษาศิลป์” ที่สร้างจินตนาการ ให้อารมณ์ ให้ความรู้ และให้ความเพลิดเพลิน ซึ่งปัจจุบันวรรณกรรมส่วนใหญ่่มักจะมุ่งเน้นที่ความรู้ และความเพลิดเพลินของผู้อ่าน ส่วนภาษาศิลป์นั้นจะเป็นแบบใดก็ได้

วรรณศิลป์ของหนังประโมทัยจากอดีตถึงปัจจุบันได้ผ่านกระบวนการประกอบสร้าง (Constructivism) กล่าวคือ เกิดจากการที่ชาวอีสานเดินทางไปทำงานและอยู่อาศัยทางภาคกลางและได้เห็นหนังตะลุงภาคใต้ที่ชาวไถ่มาขึ้นมาแสดงที่กรุงเทพมหานคร ก็เลยจำแบบอย่างนั้นมาดัดแปลงประกอบสร้างให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่นตนเอง และในที่สุดก็เริ่มมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองด้วยการนำเอาหมอลำและดนตรีพื้นบ้านมาผสมผสานเข้ากับหนังตะลุง ดังนั้นจึงเชื่อว่าหนังประโมทัยนั้นเกิดหลังจากหนังตะลุงภาคอื่น ๆ ที่เขามีกันมาก่อนแล้ว โดยการ

พัฒนาขึ้นมาจากการรับเอาอิทธิพลของหนังตะลุงในภาคใต้ ทั้งที่ได้รับจากภาคใต้โดยตรงและการรับเอามาจากหนังตะลุงภาคกลาง ที่เกิดจากหนังตะลุงภาคใต้อีกต่อหนึ่งแล้วนำมาบูรณาการกับวรรณกรรมท้องถิ่นตนเอง พร้อมทั้งการถ่ายทอดวรรณกรรมท้องถิ่นผ่านวรรณศิลป์ของเงาแสงแห่งประมอทัยด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางสังคมที่เรียกว่า “ทฤษฎีปวิรรตนิยม” ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมอย่างหนึ่งให้กับศิลปะการแสดงของหนังประมอทัยที่เป็นเครื่องมือในการกลมเกลียวทางสังคมในภาคพื้นอีสานให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตอันดีงามตามฮีตคองอีสาน (จารีตประเพณี) ตามหลักพุทธศาสนา

แต่ว่าในสถานการณ์แห่งศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบันนี้ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการสื่อสารผ่านเครือข่ายออนไลน์ (www.) อย่างก้าวกระโดด และกระบวนการกลืนทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ได้มีอิทธิพลต่อกระบวนการคิดและการกระทำบางประการของคนรุ่นใหม่ (New Generation: Gen-X, Gen-Y, Gen-Z) ต่อวรรณกรรมท้องถิ่นที่ถ่ายทอดศิลปะการแสดงผ่านเงาแสงของหนังประมอทัยที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคมในภาคพื้นอีสาน สิ่งที่ปรากฏให้เห็นต่อไปอาจจะคงเหลือเพียงบางสิ่งที่จะบ่งบอกถึงคุณค่าและความรุ่งเรืองของวรรณศิลป์และวรรณกรรมของบรรพบุรุษในนามของ “พิพิธภัณฑ” หรือ “ร่องรอยโบราณวัตถุ” ในการเวลาแห่งประวัติศาสตร์ นับว่าเป็นโจทย์ที่ท้าทายต่อการอนุรักษ์ สืบสาน และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้คงอยู่อย่างยั่งยืนคู่ชุมชนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการชุบชีวิตและส่งเสริมให้หนังประมอทัยกลับมารุ่งเรืองเช่นอดีตกาลได้อย่างไร

ในปัจจุบัน (2563) ชุมชนบ้านโพนทัน ตำบลโพนทัน อำเภอคำชะโนด จังหวัดยโสธร มีการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงชนิดนี้ โดยมีการสร้างพิพิธภัณฑหนังประมอทัยขึ้นมาเป็นสัญลักษณ์ของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นพิพิธภัณฑหนังประมอทัยแห่งแรกในภาคอีสานที่มีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ปลูกจิตสำนึกให้เด็กเยาวชน สืบทอดการแสดงให้แก่เด็กเยาวชน เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานศิลปวัฒนธรรม ด้านในพิพิธภัณฑมีการจัดแสดงตัวหนังประมอทัยที่สำคัญ ๆ มีคำอธิบายประกอบ พร้อมกับจำลองฉากการแสดงและดนตรีให้ผู้สนใจได้รับชม เมื่อเข้าไปด้านในจะพบกับเวทีใหญ่ ใช้แสดงเมื่อมีคนมาศึกษาดูงาน ถือได้ว่าพิพิธภัณฑหนังประมอทัยแห่งนี้ ได้ช่วยบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับหนังประมอทัยอีสานได้เป็นอย่างดี และคำถามที่ว่าอนุชนคนรุ่นหลังจะสืบสาน สรรสร้าง ทำตามฮีตคองตามคอง และสำนึกรักบ้านเกิดได้อย่างไรในอนาคต ยังคงเป็นคำถามที่ยังรอคำตอบและการกระทำที่กระจำจัดจากคนรุ่นใหม่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- क्रमन्त्री โคตรคันทา. (2563). หนังสือประโมทัยอีสาน. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.isangate.com/new/drama-acting/156-pramo-tai.html>
- จารุวรรณ ขำเพชร. (2555). พื้นที่เมืองและชีวิตคนในซอยคาวบอย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุมเดช เดชกมล. (2531). หนังสือประโมทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ณัฐวุฒิ อัสวโกวิทวงศ์. (2554). ภาพตัวแทน ความหมาย และความเป็นเมือง: บทวิเคราะห์เชิง Lefebvrian สู่สถาปัตยกรรม. วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรม/การผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 8(2), 75-87.
- บทความหนังสือประโมทัย. (2563). ศิลปะการแสดงอีสานที่กำลังจะเลือนหาย... เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2563 จาก <https://sites.google.com/site/hnangpramo thai/home>
- ประจวบ จันทรหมื่น. (2550). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาชนบท. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (2554). คนข้ามเพศ: ตัวตน วัฒนธรรมย่อยและพื้นที่ทางสังคม. วารสารดำรงวิชาการ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(1), 98-125.
- วิพจน์ วันคำ. (2562). การสืบสานและการสร้างคุณค่าประเพณีจุดไฟตุ้มกาจังหวัดยโสธร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร.
- วุฒินันท์ แทนนิล. (2551). การสร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อหลีกหนีความเป็นชายขอบของคนพลัดถิ่นชุมชนกะเหรี่ยงพลัดถิ่น ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). ทฤษฎีสังคมวิทยาเนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สารสนเทศท้องถิ่น ณ อุบลราชธานี. (2563). หนังสือประโมทัย หนังสือศักดิ์ หนังสือตะลุงอีสาน. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/esaninfo/?p=5315>
- อิทธิญาณเมธี ภิกขุ. (2554). ฌณาสถิตสิบสอง. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2563 จาก <http://dhammajonson.blogspot.com/2011/07/blog-post.html>
- อุดม หนูทอง. (2531). ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

**การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
สำนักงานอัยการภาค 8***
**ADMINISTRATION ACCORDING TO THE GOOD GOVERNANCE
PRINCIPLES OF THE ADMINISTRATORS OF THE OFFICE OF
PUBLIC PROSECUTORS REGION 8**

วิมลวรรณ หนูศรีแก้ว

Vimonvan Nusrikaew

ปรณพชัย จิตรจันทน์

Pannaphat Jitjumnong

บัญชาญ ทิมธรรม

Banchan Timtham

มหาวิทยาลัยตาปี

Tapee University, Thailand

E-mail: pannaphat@tapee.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานในสำนักงานอัยการภาค 8 ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8 3) เพื่อรวบรวมข้อมูลและปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล อันประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงาน หน่วยงานที่สังกัด และรายได้ โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจำนวน 72 ราย ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 71.6 อายุ 20 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.8 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 49.3 ระยะเวลาปฏิบัติงาน ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 47.8 สำนักงานอัยการภาค 8 คิดเป็นร้อยละ 50.7 รายได้ 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.3 ในส่วนผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงาน หน่วยงานที่สังกัด รายได้ต่างกันมีความคิดเห็นในการทำงานรวมทั้ง 6 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความคิดเห็นในการบริหารงาน, บุคลากร, สำนักงานอัยการภาค 8

* Received 31 January 2020; Revised 30 June 2020; Accepted 17 July 2020

Abstract

The purpose of this research was to 1) to study the administration according to the good governance of the administrators of the Office of the Attorney Region 8 2) to compare the opinions of the employees on the work of Region 8 to the administration Tasks in accordance with the good governance principles of the Prosecutor's Office, Region 8 3) In order to gather information and problems in the administration of the work according to the good governance of the Office of Prosecutors Region 8, classified by the section person Consisting of gender, age, education level Working period The agencies under which they were employed and the income was collected by using questionnaires and interview forms. Data were collected by 72 people The results showed that most of the people were female, accounting for 71.6 percent aged 20-40 years, representing 35.8 percent bachelor's degree representing 49.3 percent, higher than bachelor's degree representing 37.3 percent, secondary/vocational accounting for 9.0 percent, vocational certificate./Diploma, accounting for 4.5 percent The duration of work from 10 years or more is 47.8 percent Office of Public Prosecutor Region 8, representing 50.7%. Income 10,001-20,000 baht, equivalent to 31.3 percent. As for the hypothesis testing found that Personal factors, sex, age, education level Operating time Affiliation Differences in income have different opinions on work performance, including 6 aspects which are not significantly different at the 0.05 level.

Keywords: Administrative Opinions, Personnel, Office of Public Prosecutor Region 8

บทนำ

ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอก และภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งเป็นโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมแก่สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์ที่ยั่งยืนของสังคมไทย กรอบแนวคิดการพัฒนาประเทศยังคงยึดหลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (วนิดา แสงสารพันธ์, 2544) และขับเคลื่อนให้บัง

เกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ ยึดแนวความคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจสิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งในระดับปัจเจกครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ขณะเดียวกันยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในกระบวนการพัฒนาประเทศ การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ถือว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนายทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชนสามารถจัดการความเสี่ยง และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2541)

สำหรับการเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพทุนทางการเงิน) มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในส่วนการเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตร มุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติรวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเพิ่มบทบาทไทยในเวทีประชาคมโลก ขณะเดียวกัน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบราชการและข้าราชการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรควบคู่ไปกับปลูกจิตสำนึก ค่านิยมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล), 2549)

ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ทั้งองค์การภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ ให้ความสำคัญและนำแนวคิดนี้ ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์การ

โดยมุ่งให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงาน การลดการควบคุม ให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายสถาบันที่ทำหน้าที่บริหารงานภาครัฐ นอกจากจะต้องกำหนดบทบาทของตนอย่างชัดเจนแล้ว ยังต้องมีความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบต่อแนวทางการใช้อำนาจในการดำเนินงาน ส่วนในองค์การภาคเอกชนที่หันมาให้ความสนใจในเรื่องของธรรมาภิบาล วิธีการและเป้าหมายของการปฏิรูประบบการบริหารของส่วนราชการจะใช้ธรรมาภิบาลเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาขีดความสามารถ โดยมีการส่งเสริมบทบาทให้เกิดการทำงานที่ปราศจากการคอร์รัปชัน หรือการไม่นำผลประโยชน์ของสาธารณะมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว มีการใช้หลักนิติธรรมในการดำเนินงาน หรือสร้างกรอบในการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ลดกฎระเบียบที่มากจนเกินไปที่เป็นต้นเหตุของการทำงานที่ล่าช้า มีการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายการดำเนินงานให้ชัดเจนเพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม มีกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส มีกฎ กติการมายาท ในการบริหารงาน (ประพัฒน์ โพธิ์วรรณ, 2544)

การสร้างธรรมาภิบาลของรัฐนั้นจำเป็นต้องอาศัยระบบการจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ มีภาระรับผิดชอบภายใต้กฎหมาย และนโยบายที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องมีการปฏิรูประบบราชการ เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบภายใต้กรอบของกฎหมาย ซึ่งจุดมุ่งหมายในการสร้างธรรมาภิบาลของภาครัฐนั้น จะต้องพยายามปฏิรูปการบริหารจัดการให้ถูกต้องตามหลักเหตุผล และหน้าที่มีระบบความรับผิดชอบด้านการเงินที่มีประสิทธิภาพมาใช้ และให้มีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ยกกระดับความชำนาญของภาครัฐให้ มีความทันสมัย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8 เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8 เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรในสำนักงานอัยการภาค 8 ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8 จำแนกตามข้อมูลทั่วไปศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปฏิบัติสำหรับการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลให้มีความเหมาะสม สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานในสำนักงานอัยการภาค 8 ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8
3. เพื่อรวบรวมข้อมูลและปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง “ความคิดเห็นของพนักงานในการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพียงครั้งเดียวแล้ว นำมาวิเคราะห์หาข้อมูลและข้อสรุปในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการในหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 71.6 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 28.4 อายุ 20 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.8 อายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.8 อายุ 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.4 อายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.0 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 49.3 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 37.3 มัธยมศึกษา/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 9.0 ปวส./อนุปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 4.5 ระยะเวลาปฏิบัติงาน ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 47.8 รองลงมาได้แก่ 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.9 น้อยที่สุด ได้แก่ 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.4 สำนักงานอัยการภาค 8 คิดเป็นร้อยละ 50.7 สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงสุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 17.9 สำนักงานอัยการจังหวัด คดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 13.4 สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและบังคับคดีจังหวัดสุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 10.4 สำนักงานอัยการคดีศาลสูงภาค 8 คิดเป็นร้อยละ 7.5 รายได้ 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.3 รายได้ 40,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23.9 รายได้ 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.4 รายได้ 30,001 - 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.4 รายได้ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.0 ในส่วนผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงาน หน่วยงานที่สังกัด รายได้ต่างกันมีความคิดเห็นในการทำงานรวมทั้ง 6 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยภาพรวมพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8 ระดับความคิดเห็นในระดับความคิดเห็นจำแนกเป็นรายด้าน 6 ด้านได้ดังนี้

1. ด้านหลักนิติธรรม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากร ในสำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.36$) และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารใช้อำนาจในการบริหารงานอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.37$) ผู้บริหารมีการบริหารงาน การเงินและบุคลากรเป็นไปตามระเบียบราชการ ($\bar{X} = 4.45$) ผู้บริหารมีการกำหนดระเบียบปฏิบัติ และขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของบุคลากรและถือปฏิบัติโดยเสมอภาค ($\bar{X} = 4.27$)

2. ด้านหลักคุณธรรม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากรสำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ บุคลากรในสำนักงานได้รับความเป็นธรรมจากการทำงานเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 4.01$) มีการเสริมสร้างการปฏิบัติตามระเบียบวินัยในสำนักงานแก่บุคลากร ($\bar{X} = 4.27$) ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตาม กฎระเบียบและข้อบังคับของสำนักงาน ($\bar{X} = 4.24$)

3. ด้านหลักความโปร่งใส จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากรสำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ดำเนินการ ไปตามแผนปฏิบัติการ ($\bar{X} = 4.45$) มีกระบวนการทำงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้และสามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย ($\bar{X} = 4.49$) บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กรได้อย่างทั่วถึง และข้อมูลมีความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.36$)

4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากรสำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้เข้าร่วมในการรับรู้เรียนรู้ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.33$) รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมคิดแนวทางหรือร่วมการแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 4.15$) เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการพัฒนาแผนงานหรืองานด้านต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.22$)

5. ด้านหลักความรับผิดชอบ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากรสำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ ใช้เวลาการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ไม่เลือกปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.19$) ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อการบริหารงานใส่ใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะแก้ไข ($\bar{X} = 4.28$) ผู้บริหารมีความพร้อมที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน ($\bar{X} = 4.25$)

6. ด้านหลักความคุ้มค่า จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากรสำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.28$) และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ($\bar{X} = 4.36$) การจัดสรรตำแหน่งบุคลากรมีความเหมาะสมและชำนาญเฉพาะด้านในการปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{X} = 4.09$) การปฏิบัติงานของผู้บริหารมีความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.42$)

อภิปรายผล

ภาพรวมพบว่าความคิดเห็นของบุคลากรในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสำนักงานอัยการภาค 8 ระดับความคิดเห็นในระดับความคิดเห็นจำแนกเป็นรายด้าน 6 ด้าน

ด้านหลักนิติธรรม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากรในสำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับราตรี ร่วมวงษ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวม 6 ด้าน อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม รองลงมาคือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ถัดมาคือ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักการมีส่วนร่วมตามลำดับ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ที่มีเพศต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน และประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้หลัก ธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน (ราตรี ร่วมวงษ์, 2559)

ด้านหลักคุณธรรม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากรสำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ บุคลากรในสำนักงานได้รับความเป็นธรรมจากการทำงานเท่าเทียมกัน มีการเสริมสร้างการปฏิบัติตามระเบียบวินัยในสำนักงานแก่บุคลากร ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตาม กฎระเบียบและข้อบังคับของสำนักงานสอดคล้องกับ บุญสืบ โพธิ์ศรี ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนอาชีวศึกษาเพื่อมุ่งเน้นการผลิตแรงงานมีอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมในทางพุทธศาสนา ที่เป็นหลักคุณธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติให้ถึงความสุขความเจริญแก่ตนเอง และสังคมตลอดทั้งหน่วยงาน สถาบัน และประเทศชาตินั้นมีมากมาย ซึ่งจะนำมากล่าวโดยพอสมควร (บุญสืบ โพธิ์ศรี, 2559)

และ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า คุณธรรม คือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งมั่น ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ เช่น ความรัก ความเมตตา ความสงสารอยากให้ผู้อื่น พ้นทุกข์ ความยินดี ความวางตัวเป็นกลาง ความมีน้ำใจ เสียสละ ความกตัญญูทุกเวที ความ ละอายและกลัวบาป ความเคารพนบถ และความสุภาพอ่อนโยน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุต ฺโต), 2542)

ด้านหลักความโปร่งใส จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากร สำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยก เป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ดำเนินการ ไปตามแผนปฏิบัติการ มีกระบวนการทำงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้และ สามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อบุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กรได้อย่างทั่วถึง และ ข้อมูลมีความถูกต้อง สอดคล้องกับ สมาน รังสิโยกฤษฎ์ กล่าวว่า ความสุจริตและโปร่งใส การบริหารราชการที่มีความสุจริตและโปร่งใส รวมถึงการมีระเบียบและการดำเนินงานที่ เปิดเผย ตรงไปตรงมาประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี เป็นธรรม ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึง การที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่มี หน้าที่กำกับดูแล หรือประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบ และติดตามผลได้ (สมาน รังสิโยกฤษฎ์, 2543)

ด้านหลักการมีส่วนร่วม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากร สำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยก เป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องรับฟังความ คิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมคิดแนวทาง หรือร่วมการแก้ไขปัญหาเปิดโอกาสให้ บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการพัฒนาแผนงานหรืองานด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับ เฉลิม เกิดโมลี กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้ใช้ คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดตัดสินใจ ขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมหนึ่ง ๆ ด้วยตนเองหรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีเสรีภาพ และเสมอภาค (เฉลิม เกิดโมลี, 2553) และ วันชัย วัฒนศัพท์ กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนเป็น กระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะได้เกิดการ ตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมี ส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็น ต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด สำหรับทุก ๆ คน (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543)

ด้านหลักความรับผิดชอบ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากรสำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ ใช้เวลาการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ไม่เลือกปฏิบัติ ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อการบริหารงานใส่ใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะแก้ไข ผู้บริหารมีความพร้อมที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน สอดคล้องกับ วีระ ไชยธรรม กล่าวไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง ความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตนรวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (วีระ ไชยธรรม, 2542)

ด้านหลักความคุ้มค่าจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ของบุคลากรสำนักงานอัยการภาค 8 มีความคิดเห็นด้านลักษณะงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม การจัดสรรตำแหน่งบุคลากรมีความเหมาะสมและชำนาญเฉพาะด้านในการปฏิบัติหน้าที่ปฏิบัติงานของผู้บริหารมีความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สมาน รังสียกฤษฎ์ กล่าวไว้ว่า หลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลว่า เป็นการบริหารที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคคล และมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างคุ้มค่าและเหมาะสมมีการดำเนินการและการให้บริหารประชาชนที่ให้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจและกระตุ้นการพัฒนาของสังคมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ (สมาน รังสียกฤษฎ์, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 71.6 เพศชายคิดเป็นร้อยละ 28.4 อายุ 20 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.8 อายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.8 อายุ 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.4 อายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.0 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 49.3 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 37.3 มัธยมศึกษา/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 9.0 ปวส./อนุปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 4.5 ระยะเวลาปฏิบัติงาน ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 47.8 รองลงมาได้แก่ 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.9 น้อยที่สุด ได้แก่ 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.4 สำนักงานอัยการภาค 8 คิดเป็นร้อยละ 50.7 สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงสุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 17.9 สำนักงานอัยการจังหวัดคดีเยาวชนและครอบครัว

จังหวัดสุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 13.4 สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและบังคับคดีจังหวัดสุราษฎร์ธานี คิดเป็นร้อยละ 10.4 สำนักงานอัยการคดีศาลสูงภาค 8 คิดเป็นร้อยละ 7.5 รายได้ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.3 รายได้ 40,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23.9 รายได้ 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.4 รายได้ 30,001 - 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.4 รายได้ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.0 ซึ่งข้อเสนอแนะผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการดำเนินงานที่จัดระเบียบกฎหมายอย่างเคร่งครัด บางครั้งทำให้ผู้ปฏิบัติงานล่าช้า แต่ควรจะเน้นความโปร่งใส ความสะดวก รวดเร็ว และสามารถตรวจสอบส่วนต่าง ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิม เกิดโมลี. (2553). แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อส่งเสริมกรุงเทพ.
- บุญสืบ โพธิ์ศรี. (2559). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนอาชีวศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการผลิตแรงงานมีอาชีพ. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(2), 216-229.
- ประพัฒน์ โพธิ์วรรณ. (2544). หลักในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา. นครปฐม: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). พุทธศาสนาพัฒนาคน และสังคม. กรุงเทพมหานคร: กรมศาสนา.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2549). หลักธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ราตรี ร่วมวงษ์. (2559). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- วนิดา แสงสารพันธ์. (2544). การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล. วารสารนักบริหาร, 44(2), 91-107.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย.
- วีระ ไชยธรรม. (2542). หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สมาน รังสิโยภักดิ์. (2543). การบริหารราชการไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- สมาน รังสิโยภักดิ์. (2557). การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

อรพินท์ สฟโชคชัย. (2541). สังคมเสถียรภาพและกลไกประชารัฐที่ดี (good governance).
กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับ
นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สุราษฎร์ธานี เขต 2*

DEVELOPMENT OF A SCHOOL ADMINISTRATION MODEL FOR
DEVELOPING CAREER SKILLS OF STUDENTS IN SCHOOLS UNDER
SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สายเพ็ญ บุญทองแก้ว

Saipen Boonthongkaew

บรรจง เจริญสุข

Banjong Jaroensuk

ญาณิศา บุญจิตร

Yanisa boochit

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: saipen_bun@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพในการบริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาแนวทางในการบริหารสถานศึกษา 3) สร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษา 4) ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ การวิจัยมี 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.97 ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารในโรงเรียนที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ 6 คน และขั้นตอนที่ 4 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบมีค่าความเชื่อมั่น 0.87 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ งานบริหารงานบุคคล

* Received 13 June 2020; Revised 1 July 2020; Accepted 18 July 2020

งานวิชาการ งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป 2) แนวทางในการบริหารพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการบริหารงานหลัก 4 งาน คือ 2.1) งานวิชาการ 2.2) งานงบประมาณ 2.3) งานบริหารบุคคล 2.4) งานบริหารทั่วไป 3) ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ พบว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียน มี 4 องค์ประกอบ คือ 3.1) ปัจจัยนำเข้า 3.2) กระบวนการ 3.3) ด้านผลผลิต 3.4) เงื่อนไขความสำเร็จ 4) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารสถานศึกษา, การพัฒนาทักษะอาชีพ

Abstract

The article of this research were to: 1) study the conditions of school administration for developing career skills for students in schools 2) study the guidelines of school administration for developing career skills for students in schools 3) develop the school administration model for developing career skills for students in schools 4) study the suitability and feasibility of the school administration model for developing career skills for students in schools. The research procedure consisted of four steps as follows. Step 1 was used to study the conditions of school administration for developing career skills for students in schools under Suratthani Primary Educational Service Area Office 2. The sample were 127 administrators of schools under Suratthani Primary Educational Service Area Office 2. The questionnaire with a reliability of 0.97 was used to collect data. The data were analyzed by mean and standard deviation. Step 2 was used to study the guidelines of school administration for developing career skills, The sample were five administrators of schools under Office of the Basic Education Commission, which had good practices, selected by purposive sampling. The research instrument was an interview form. Step 3 was used to develop the school administration model for developing career skills for students in schools by 6 professionals. Step 4 was used to evaluate the suitability and feasibility of the school administration model by 127 school administrators. The evaluation form for suitability and feasibility of the model with a reliability of 0.87 was used to collect data. The data were analyzed by mean and standard deviation. The research findings were as follows. 1) The operational conditions of

school administration for developing career skills for students in overall and each aspect were at a high level ranked in descending order: personnel management, academic affair, budgeting, and general administration. 2) The development of the school administration model showed that the model consisted of four components: Component 1, inputs, consisted of four major management tasks: 2.1) academic affair, 2.2) budgeting, 2.3) personnel, and 2.4) general administration 3) The development of the school administration model showed that the model consisted of four components: Component 3.1) inputs 3.2) the process of school administration for developing career skills 3.3) productivity 3.4) success conditions. 4) The suitability and feasibility analysis in overall was at a high level.

Keywords: Model Development, School Administration, Development of Career Skills

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ปลูกฝังความเป็นคนดี มีวินัย พัฒนาทักษะความสามารถการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน มีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาหรืออาชญากรรมต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความยืดหยุ่นทางความคิด รวมถึงทักษะด้านภาษา ศิลปะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจ รวมถึงการวางพื้นฐานการเรียนรู้เพื่อการวางแผนชีวิตและวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยและนำไปปฏิบัติได้ ตลอดจนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เชื่อมต่อกับโลกการทำงาน รวมถึงทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ มีทักษะชีวิต สามารถอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นได้ภายใต้สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม (ยศวดี ดำทรัพย์, 2560) นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง คือ เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย โดยนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ทั้งความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ประกอบกับ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 นโยบายที่ 2 พัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมีประเด็นกลยุทธ์พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต มีสุขภาวะที่ดีสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความร่วมมือทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ ทักษะการเปลี่ยนแปลง (วิจารณ์ พานิช, 2556) ซึ่งทักษะอาชีพ เป็นหนึ่งในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง แนวคิดและหลักการของทักษะนี้ เน้นที่ทักษะในการให้บุคคลสามารถวิเคราะห์ตนเองเลือกอาชีพเพื่อสนองความต้องการของตนเอง พินิจพิจารณาอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของบุคคล สิ่งแวดล้อม ค่านิยม และ ภูมิหลังของบุคคลนั้น ดังนั้น หากบุคคลมีทักษะอาชีพที่เหมาะสม บุคคลนั้นจะมีความพึงพอใจ มีความมั่นคง และประสบความสำเร็จในการดำรงชีพในอนาคต ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ทักษะอาชีพและการดำรงชีพของบุคคล จะได้รับอิทธิพลจากพันธุกรรมของบุคคลนั้นส่วนหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาส่วนหนึ่ง ภูมิหลังครอบครัว และอิทธิพลจากการประกอบอาชีพของบิดามารดาอีกส่วนหนึ่ง (Anne, 1964) ดังนั้นการพัฒนาทักษะอาชีพจึงเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคล เพื่อการประกอบอาชีพพัฒนาศักยภาพ ในตัวบุคคลให้สามารถวิเคราะห์ตนเอง และดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข ซึ่งในการประเมินทักษะนี้นั้น นักเรียนควรได้รับรู้และเข้าใจตนเองในด้านความถนัด ความสนใจ ความสามารถ ความคาดหวังของตนเอง ตลอดจนการเรียนรู้งานเข้าใจลักษณะงาน (Super, D.E. & Crites, J. O., 1995) Ginzberg Eli ได้กล่าวถึงการประเมินและพัฒนาทักษะนี้จะมีประสิทธิภาพที่สุดในช่วงอายุ ระหว่าง 13 - 15 ปี เด็กจะสามารถประเมินความสามารถของตนเองได้ และพิจารณาเลือกอาชีพได้ ตลอดจนสามารถประเมินความสนใจและความสามารถของตนเองว่าตนควรเลือกอาชีพใด (Ginzberg Eli, 1966) ยิ่งไปกว่านั้นการเสริมสร้างการเรียนรู้ทักษะด้านนี้ บุคคลจำเป็นต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นประถม (หรืออนุบาล) ไปจนถึง ม. 6 และมหาวิทยาลัย รวมถึงตลอดชีวิต โดยรูปแบบการเรียนรู้จะจัดให้เหมาะสมตามพัฒนาการของสมอง ให้แก่บุคคลแต่ละกลุ่มอายุและตามพัฒนาการของสมองแต่ละคน เพราะทักษะกลุ่มนี้ใช้รูปแบบวิธีการสอนเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ละบุคคลจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่สำคัญครูต้องทำงานหนักในการคิดค้นหาวิธีออกแบบการเรียนรู้ วิธีกระตุ้นและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของเด็ก (วิจารณ์ พานิช, 2555)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
3. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
4. เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาสภาพในการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 และประเมินรูปแบบ ประชากร คือ ผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 183 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 จำนวน 127 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

2. แนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ประชากร คือผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ดีจำนวน 5 โรงเรียน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 คือ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียน จำนวน 6 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อตรวจสอบรูปแบบ

4. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ประชากร คือ ผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 183 คน กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ในรูปแบบแจกแจง ความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และ วิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความเที่ยง (Reliability) ตามสูตรการหาค่าความเที่ยงของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990)

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่ามีสภาพการบริหารสถานศึกษา ในภาพรวมสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยได้แก่ งานบริหารงานบุคคล งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สรุปได้ว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการบริหารงานหลัก 4 งาน คือ 1) งานวิชาการ ด้านพัฒนาหลักสูตรและด้านการจัดการเรียนการสอน 2) งานงบประมาณ ด้านการจัดสรรทรัพยากรและด้านการระดมทรัพยากร 3) งานบริหารบุคคล ด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ 4) งานบริหารทั่วไป ด้านการสร้างเครือข่ายและการประสานงาน

3. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 รูปแบบ มี 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย การบริหารงานหลัก 4 งาน คือ 1) งานวิชาการ ด้านพัฒนาหลักสูตรและด้านการจัดการเรียนการสอน 2) งานงบประมาณด้านการจัดสรรทรัพยากรและด้านการระดมทรัพยากร 3) งานบริหารบุคคล

ด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ 4) งานบริหารทั่วไปด้านการสร้างเครือข่ายและการประสานงาน องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ มีการใช้วงจรการบริหารคุณภาพ 4 ขั้นตอน 1) การวางแผน (Plan: P) 2) การลงมือปฏิบัติ (Do: D) 3) การตรวจสอบ (Check: C) 4) การปรับปรุง (Action: A) องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจ นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปหารายได้ โดยการช่วยเหลือครอบครัว ประกอบอาชีพหรือฝึกงานในสถานประกอบการหรือผลิตสินค้าจำหน่ายได้ในระหว่างเรียน องค์ประกอบที่ 4 สิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายและการประสานงาน

4. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่ามีสภาพการบริหารสถานศึกษา ในภาพรวมสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ งานบริหารงานบุคคล งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีขอบข่ายและภารกิจการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชา การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงเป็นภารกิจของสถานศึกษาที่จะต้องบริหารจัดการสถานศึกษาที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) จึงส่งผลให้สภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของสมกิต บุญยะโพธิ์ สรุปไว้ว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และองค์คณะบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานและคุณภาพให้แก่เยาวชนในอันที่จะทำให้เกิดการพัฒนาทุก ๆ ด้านอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สมกิต บุญยะโพธิ์, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิรา วิริยะหิรัญไพบูลย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียน

ประถมศึกษาในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการพัฒนาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเก้าเลี้ยว โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านการบริหารบุคคล รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารงานวิชาการ (รุจิรา วิริยะหิรัญไพบูลย์, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของบาทหลวงมงคล จันทรสฤษดิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสังฆมณฑลราชบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (บาทหลวงมงคล จันทรสฤษดิ์, 2559)

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สรุปได้ว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้มีการพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพบริบทของพื้นที่ สอดคล้องกับอาชีพในท้องถิ่น และสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีการจัดการเรียนการสอนการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน มีการวางแผนร่วมกับชุมชน หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมทักษะอาชีพในโรงเรียน ด้านการบริหารงานบุคคล มีการวางแผนการพัฒนาคณาจารย์ให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียน ครูได้รับการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับทักษะอาชีพต่าง ๆ ที่หลากหลายมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนทักษะอาชีพ มีการสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนทักษะอาชีพ ด้านการบริหารทั่วไป การส่งเสริมให้สถาบันอาชีวศึกษาสถานประกอบการ ภูมิปัญญา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะอาชีพอย่างหลากหลาย ส่งเสริมให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงาน ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดรายวิชาหรือทักษะอาชีพสำหรับการเรียนการสอน การประสานงาน การประสานงานกับสถานประกอบการในพื้นที่เพื่อให้นักเรียนได้เข้าไปฝึกงานในสถานที่จริงโดยให้นักเรียนได้เรียนรู้การประกอบอาชีพ รวมทั้งการให้นักเรียนได้ช่วยเหลือผู้ปกครองในการประกอบอาชีพ การประสานงานกับสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่หรือในจังหวัดเพื่อสร้างความร่วมมือในทางวิชาการเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากการส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียน เป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษา เป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคล เพื่อการประกอบอาชีพ พัฒนาศักยภาพในตัวบุคคลให้สามารถวิเคราะห์ตนเอง และดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการศึกษา เตรียมคนเข้าสู่อาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในชีวิต เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างความสามารถในการปฏิบัติงาน

การสร้างอาชีพ ตลอดจนให้ผู้เรียนรู้จักอาชีพ และเห็นเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ นักเรียนได้รับรู้และเข้าใจตนเองในด้านความถนัด ความสนใจ ความสามารถความคาดหวังของตนเอง ตลอดจนการเรียนรู้งานเข้าใจลักษณะงาน สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ สรุปได้ว่า การเสริมทักษะอาชีพในหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถดำเนินการในวิธีการที่หลากหลายประกอบด้วย การบูรณาการในรายวิชาพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดรายวิชาเพิ่มเติมอาชีพ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับอาชีพ การจัดโครงการอาชีพ การจัดฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ การเสริมทักษะอาชีพ ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ทำให้เกิดการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการทำงานเพื่อให้นักเรียนพัฒนาไปสู่การประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิรา วิริยะหิรัญไพบุลย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอแก้งเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอแก้งเลี้ยว ได้แก่ ด้านบริหารงานวิชาการ ควรดำเนินการพัฒนาตามแผนปฏิบัติงาน ติดตาม ตรวจสอบ หลักสูตรมีการปรับเปลี่ยนตามนโยบายให้เหมาะสมกับผู้เรียน ด้านการบริหารงานงบประมาณ ควรมีการตรวจสอบ ติดตามการใช้งบประมาณให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ด้านบริหารงานบุคคล การพัฒนางานด้านบุคคล ดำเนินการแต่งตั้งบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้ตรงกับความสามารถ ส่งเสริมการพัฒนา ความรู้ บุคลากรอยู่เสมอ ด้านบริหารงานทั่วไป มีการปรับภูมิทัศน์สภาพแวดล้อม (รุจิรา วิริยะหิรัญไพบุลย์, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของบาทหลวงมงคล จันทรสุนันต์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัด สังฆมณฑลราชบุรี คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งคำพูดและ กระทำ ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในการมีส่วนร่วมสร้างประโยชน์ให้กับสถานศึกษา และชุมชน ควรมีการประชุม วางแผน ส่งเสริม และผลักดันให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการ วางแผน กลยุทธ์ และมีการกำหนดบทบาท หน้าที่ เป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อผลความสำเร็จ ควรมีการประชุมระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ควรสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจให้แก่บุคลากร โดยจัด สวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้าที่ยั่งยืนในอนาคตให้แก่บุคลากร ควร กำหนดลักษณะงาน ขอบข่าย อำนาจ หน้าที่ ของตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน และมอบอำนาจหน้าที่ ตามความรู้ความสามารถของบุคลากร ควรเน้นบุคลากรให้จัดทำแผนการสอนที่เน้นกิจกรรมด้านการ คิด วิเคราะห์ และควรสร้าง เครื่องมือ การวัดและประเมินผลให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับ กิจกรรม เนื้อหาวิชาเรียน (บาทหลวงมงคล จันทรสุนันต์, 2559)

3. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่ารูปแบบ มี 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ องค์ประกอบ ที่ 3 ผลผลิต และองค์ประกอบที่ 4 สิ่งแวดล้อม ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจาก ในการศึกษา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียน ได้ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการบริหารสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษา ขอบข่ายการ บริหารงานในสถานศึกษา การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียน รูปแบบและการพัฒนา รูปแบบ ที่มีโครงสร้างและเนื้อหาที่สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ จึงทำให้ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ 4 องค์ประกอบ สอดคล้องกับ แนวคิดของ ยศวดี คำทรัพย์ ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบ เป็นเค้าโครงของสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยแสดงโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้นหรือ รูปแบบเป็นการจำลองภาพในอุดมคติที่จะนำไปสู่การอธิบายคุณลักษณะสำคัญของ ปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ที่ไม่มีองค์ประกอบแน่นอน หรือรายละเอียดทุกแง่มุม โดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความถูกต้อง และเชื่อถือได้ (ยศวดี คำทรัพย์, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิราพร สุวรรณศรวล ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่ สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Outputs) และสภาพแวดล้อม (Conditions for Achievements) (วชิราพร สุวรรณศรวล, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัย ของศุภโชค ปิยะสันต์ ได้ทำวิจัยเรื่องศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อ การประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพของโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารที่มีวิธี ปฏิบัติที่ดี มีแนวคิดและหลักการจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ คือ เป็นการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถประกอบอาชีพในท้องถิ่นโดยไม่ทิ้งถิ่นฐานฐาน ที่อยู่พึ่งตนเองได้ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาโดยการมี ส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ สร้างโอกาส การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์สามารถนำไปปฏิบัติหรือประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม และการสอนอาชีพที่มีความสอดคล้องกับสภาพบริบทและศักยภาพในพื้นที่เน้นให้นักเรียนได้ ปฏิบัติจริง มีจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ มีทักษะในการประกอบอาชีพและมีรายได้ระหว่างเรียน (ศุภโชค ปิยะสันต์, 2558) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ อภัยใจ ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ผลการวิจัยพบว่า

สภาพและแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและสภาพแวดล้อม ผลการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย การบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป 2) ด้านกระบวนการประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ การปรับปรุงและการรายงานผลมีการประสานงานเป็นกลไกการขับเคลื่อน 3) ด้านผลผลิต ได้แก่ คุณภาพผู้เรียน และประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เงื่อนไขความสำเร็จ 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1) หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และ 2) มีองค์กรภายนอกให้การสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ และผลการประเมินรูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ณรงค์ อภัยใจ, 2560)

4. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจาก ในการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนมีการดำเนินการตามขั้นตอนโดย การศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารสถานศึกษา และได้นำรูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเพื่อให้ข้อคิดเห็นและเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบ จึงส่งผลให้ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ วชิรา อยู่สุข ที่กล่าวว่า รูปแบบเป็นโครงสร้างที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ศึกษามาของผู้สร้างเพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ วิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ (วชิรา อยู่สุข, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี กล่าวว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผังไดอะแกรม หรือแผนภาพเพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น (ทิศนา ขัมมณี, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ อภัยใจ ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีประโยชน์อยู่

ในระดับมากที่สุด (ณรงค์ อภัยใจ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศรี เณรจาที ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ (สมศรี เณรจาที, 2560) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธำปณัฐ อุดมศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมาก (ธำปณัฐ อุดมศรี, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีข้อบ่งชี้และภารกิจการบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีโรงเรียนส่วนใหญ่มีการบริหารงานหลัก 4 งาน คือ 1) งานวิชาการ ด้านพัฒนาหลักสูตรและด้านการจัดการเรียนการสอน 2) งานงบประมาณ ด้านการจัดสรรทรัพยากรและด้านการระดมทรัพยากร 3) งานบริหารบุคคล ด้านการพัฒนาบุคลากรและด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ 4) งานบริหารทั่วไป ด้านการสร้างเครือข่ายและการประสานงาน รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มี 4 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต และองค์ประกอบที่ 4 สิ่งแวดล้อม รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ **ข้อเสนอแนะ** 1) ในการนำรูปแบบไปใช้ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ให้เข้าใจในทุกขั้นตอน อย่างละเอียด ชัดเจน เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง 2) ควรนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ไปใช้ในการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม 3) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมอาชีพในโรงเรียนให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชนโดย

เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ 4) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนเพื่อหาแนวทางให้เกิดการพัฒนาทักษะอาชีพ 5) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมทักษะอาชีพสอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียนเพื่อนักเรียนจะได้นำไปใช้ในการประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). แนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.
- รูปนัฐ อุดมศรี. (2558). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ อภัยใจ. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ทิตินา แหมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บาทหลวงมงคล จันทรสฤษดิ์. (2559). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ยศวดี คำทรัพย์. (2560). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- รุจิรา วิริยะหิรัญไพบูลย์. (2559). สภาพและแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์. วารสาร SOUTHEAST BANGKOK JOURNAL, 2(2), 79-93.

- วชิรา อยู่สุข. (2559). การพัฒนารูปแบบการสอนปฏิบัติสำหรับผู้สอนวิชาชีพ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วชิราพร สุวรรณศรวล. (2554). รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(พิเศษ), 182-192.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- ศุภโชค ปิยะสันต์. (2558). รูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารบทเรียนจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี. วารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 9(2), 175-189.
- สมกิต บุญยะโพธิ์. (2555). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมศรี เณรจาที. (2560). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 14(27), 10-20.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก <https://www.obec.go.th/about/นโยบายสพฐ-ปีงบประมาณ-พ-ศ-2561>
- Anne. (1964). The Psychology of Occupation. New York: John Willey and Sons.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Ginzberg Eli. (1966). The development of Human Resources. New York: McGraw-Hill.

- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal Education and Psychology Measurement*, 3 (3 0) , 607-610.
- Super, D.E. & Crites, J. O. (1995). *Appraising Vocational Fitness*. Delhi: Universal .Book Stall.

การพัฒนาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
เรื่อง ทฤษฎีกราฟเบื้องต้น ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน*

THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL LITERACY FOR
MATTHAYOMSUKSA 5 STUDENTS IN GRAPH THEORY SECTION
USING CONTEXT – BASED LEARNING

พิมพิชา เอกพันธ์

Pimpicha Ekkapan

มนตรี ทองมูล

Montri Thongmoon

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: pim_ek@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้จากการเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 โรงเรียนบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน จำนวน 5 แผน แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL จำนวน 5 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ประเภทอัตนัย จำนวน 2 ชุด แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสัมภาษณ์นักเรียน รูปแบบการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากรับการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เรื่องทฤษฎีกราฟเบื้องต้น กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดจำนวน 11 คน ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 14.64 คิดเป็นร้อยละ 58.55 ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 หลังจากรับการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL เรื่องทฤษฎีกราฟเบื้องต้น นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 18.64 คิดเป็นร้อยละ 74.55

* Received 9 June 2020; Revised 30 June 2020; Accepted 18 July 2020

ซึ่งนักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ในด้านสถานการณ์หรือบริบท ด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และด้านเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ พบว่าคะแนนของนักเรียนเพิ่มขึ้นและยังผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ด้วย

คำสำคัญ: การรู้เรื่องคณิตศาสตร์, การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน, ทฤษฎีกราฟเบื้องต้น

Abstract

This thesis is the action research. The objective is to improve the mathematical literacy based on the context based learning activities for Matthayomsuksa 5 students. The criteria is satisfying over 60 percents. The target group is 11 students from Matthayomsuksa 5/5, Borabu School in second semester of 2562, is selected by applying the Purposive Sampling technique. The methodology are that we apply 5 plans of the context based learning combining with the KWDL technique, 2 sets of the evaluation in mathematical learning, the observation form in mathematical literacy and the interview form. We apply the mean, percent and standard deviation for analyzing data. The results found that the mathematical literacy in the introduction to graph theory subject of students after learning with our technique, we notice that our method improve mathematical skills of students as the following results. Before applying our method, in the first spiral, we obtain their evaluation score is 14.64 by mean or 58.55%. Afterward, we apply our method to second spiral, we obtain their average score is 18.64 or 74.55% that over 60% satisfying our criteria. In addition, in the sense of mathematical learning skills of students are improving and also satisfying the criteria. Finally, we found that the mathematical literacy for each group is improving in a better way.

Keywords: Mathematical Literacy, Management of Context Based Learning, Graph Theory

บทนำ

การรู้เรื่องคณิตศาสตร์นั้นเป็นสมรรถนะของบุคคลในการที่จะบ่งบอกและเข้าใจบทบาทของคณิตศาสตร์ที่มีต่อโลก ตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ บนพื้นฐานของความรู้ที่เข้มแข็งและเพื่อใช้และผูกพันกับคณิตศาสตร์ที่จะตอบสนองความจำเป็นต่อชีวิตของแต่ละบุคคล ในอัน

ที่จะทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้มีส่วนร่วมในสังคม โดยการนำความรู้คณิตศาสตร์ แนวคิดคณิตศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็น การให้เหตุผล การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร สื่อความหมาย การแก้ปัญหาเชิงคณิตศาสตร์ การติดตามและประเมินผลข้อโต้แย้ง การนำเสนอข้อมูลมาใช้ในการสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริง และเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองที่มีวิจรรย์ญาณ มีความมั่นใจในตนเอง ห่วงใยและสร้างสรรค์สังคม และการรู้เรื่องคณิตศาสตร์เป็นตัวชี้วัดบอกคุณภาพการศึกษา เพื่อการพัฒนาการประเมินทักษะเพื่อชีวิตมากกว่าการเรียนรู้หัวข้อคณิตศาสตร์ตามหลักสูตรในโรงเรียน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงการ PISA ประเทศไทย, 2556) ผู้เรียนจะต้องใช้ความรู้คณิตศาสตร์และความเข้าใจเพื่อช่วยให้เข้าใจประเด็นหรือความจำเป็นอย่างต่าง ๆ ดีความหมายและทำให้ภารกิจนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ ดังนั้นการรู้เรื่องคณิตศาสตร์จึงเป็นความสามารถส่วนบุคคลที่สามารถรู้และเข้าใจบทบาทของคณิตศาสตร์ที่มีในโลกหรือในสถานการณ์จริง สามารถตัดสินใจต่าง ๆ บนพื้นฐานของคณิตศาสตร์ และรู้จักใช้คณิตศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง และเตรียมพร้อมให้ตนเองเป็นพลเมืองที่มีวิจรรย์ญาณห่วงใยและสร้างสรรค์สังคมในอนาคต (Organization for Economic Co-operation and Development, 1999)

การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนควรเน้นให้คณิตศาสตร์สอดคล้องกับชีวิตจริง สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ เนื่องจากคณิตศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทในการประกอบอาชีพในสังคม การเปิดโอกาสให้นักเรียนพบเจอปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและได้ลงมือหาทางแก้ปัญหานั้นด้วยตนเองจะฝึกให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาเป็น และยังช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญในการเรียนมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน (context-based learning approach) มีลักษณะสำคัญ คือ เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาความรู้ด้วยตนเอง สร้างองค์ความรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Seel, N. M., 2012) นำบริบทหรือเหตุการณ์เสมือนจริงที่ใช้ในชีวิตส่วนตัวของนักเรียน สังคมรอบตัวของนักเรียน การประกอบอาชีพต่าง ๆ มาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ของนักเรียน ได้เรียนรู้หาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองและนำไปใช้ในการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน (Gillbert, J. K., 2006) จากงานวิจัยของ บพิธ กิจมี ที่ได้ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบบริบทเป็นฐานในการจัดกิจกรรมชุมนุมคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านเมืองคอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้จัดกิจกรรมเป็นเวลา 8 สัปดาห์ รวม 16 ชั่วโมง พบว่า เมื่อนักเรียนได้เรียนกิจกรรมชุมนุมคณิตศาสตร์ที่เน้นการใช้บริบทเป็นฐานส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่เกิดความสนใจคณิตศาสตร์และตระหนักถึงประโยชน์ของคณิตศาสตร์อย่างน่าพอใจ โดยทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกและอยากศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับคณิตศาสตร์มากขึ้น และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถมองเห็นว่าความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เรียนมานั้นนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง (บพิธ กิจมี, 2551) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

รุ่งทิวา บุญมาโตน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เรื่อง ความน่าจะเป็น ส่วนใหญ่มีการรู้เรื่องคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี (รุ่งทิวา บุญมาโตน, 2560)

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานเนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน โดยการยกบริบทหรือสถานการณ์ที่ใกล้ตัวกับผู้เรียนมาเป็นประเด็นในเชื่อมโยงความรู้และเพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่มีความใกล้ตัวจะทำให้ให้นักเรียนเกิดทักษะที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่ใกล้เคียงกันซึ่งสอดคล้องกับการประเมินการรู้เรื่องทางคณิตศาสตร์ของ PISA ที่ต้องการให้เยาวชนพัฒนาสติปัญญาที่จะใช้คณิตศาสตร์ไปตามบริบทหรือสถานการณ์โดยใช้ความรู้คณิตศาสตร์ที่เคยเรียนรู้มาจากโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยการปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis, S. & Mc Taggart, R. เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการเชื่อมโยงความรู้และการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Kemmis, S. & Mc Taggart, R., 2000) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนใน 1 วงจร ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน (Planning) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) 3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) 4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflection) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีลักษณะทำซ้ำเป็นวงจรทั้งหมด 2 วงจร แบ่งได้ดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 5

วงจรปฏิบัติการที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 – 10

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนจะจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดสถานการณ์ 2) ลงมือปฏิบัติ 3) เรียนรู้แนวคิดสำคัญ 4) นำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 โรงเรียนบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งได้มาโดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีคะแนน

ความสามารถทางการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ต่ำกว่าร้อยละ 60 จากการวิเคราะห์ผลคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาจากการข้อสอบ PISA 2012 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จำนวน 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบริบทเป็นฐานเรื่อง ทฤษฎีกราฟเบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา ระยะเวลา และ กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ซึ่งมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้

วงจรปฏิบัติการ	แผนที่	เรื่อง	วันที่ใช้	เวลา (ชม.)
1	1	กราฟ	มกราคม 2563 - กุมภาพันธ์ 2563	1
	2	เส้นเชื่อมขนานและวงวน		1
	3	จุดยอดประชิด		1
	4	ดีกรีของจุดยอด		1
	5	จุดยอดคู่จุดยอดคี่		1
	6	แนวเดิน		1
2	7	กราฟเชื่อมโยง	กุมภาพันธ์ 2563	1
	8	วงจร		1
	9	วงจรออยเลอร์		1
	10	กราฟออยเลอร์		1
รวม				10

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่อง ทฤษฎีกราฟเบื้องต้นเป็นแบบทดสอบประเภทอัตนัย ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น อ้างอิงจากแนวข้อสอบของ PISA จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 เรื่องกราฟ ชุดที่ 2 เรื่องกราฟออยเลอร์ แต่ละชุดประกอบด้วยข้อสอบ 5 ข้อคำถาม ที่เน้นการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย ด้านเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ได้แก่ ปริมาณความไม่แน่นอนของข้อมูล การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ และปริภูมิและรูปทรงสามมิติ ด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ การคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ การใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ และด้านบริบทหรือสถานการณ์ ได้แก่ บริบทส่วนตัว บริบททางสังคม บริบททางการงานอาชีพ และบริบททางวิทยาศาสตร์ โดยดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

3. แบบสังเกตพฤติกรรมความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมความรู้เรื่องคณิตศาสตร์ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ โดยสังเกต

พฤติกรรมของนักเรียนแล้วบันทึกเป็นระดับความสามารถ 6 ระดับ โดยดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมทุกข้อ คือ 1.00

4. แบบสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ จากการทำแบบสัมภาษณ์ 10 ข้อ โดยดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์นักเรียนทุกข้อ คือ 1.00

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียนที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมระหว่างเนื้อหาบทเรียนกับสถานการณ์ของปัญหาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ และได้ทำการปรับแก้ตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ปฐมนิเทศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน

2. ดำเนินการสอนตามแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ทฤษฎีกราฟเบื้องต้น ตามชั่วโมงปกติของโรงเรียน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน ซึ่งแบ่งเป็น 2 วงจรปฏิบัติการดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ที่เน้นความสำคัญของการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ โดยได้มีการจำลองสถานการณ์ที่นักเรียนพบเจอในชีวิตประจำวันและอยู่รอบตัวของนักเรียนมาปรับใช้ในการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้ลงมือค้นคว้าหาคำตอบ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและช่วยให้เข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น และส่งเสริมความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียน จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้

วงจรปฏิบัติการที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิค KWDL เพื่อพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน นักเรียนได้แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดภายในห้องเรียน จำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้

3. เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากทำการสอนครบตามจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่องภาคตัดกรวย และในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจะสังเกตนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจากใบงาน ใบกิจกรรม บันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อนำไปสะท้อนผล

ของแต่ละวงจรปฏิบัติการ โดยใช้ข้อสอบประเภทอัตนัยที่ได้จัดทำไว้วงจรปฏิบัติการละ 1 ชุด จำนวน 5 ข้อ เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 11 คน

4. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกในงาน การสัมภาษณ์ และคะแนนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์และประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ด้วยการใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาเทียบกับเกณฑ์ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต พฤติกรรมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการมาวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ที่นักเรียนได้แสดงออกในแต่ละด้าน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงจุดในวงจรปฏิบัติการต่อไป พร้อมทั้งวิเคราะห์คะแนนความสามารถของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้นำแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนมาวิเคราะห์แล้วจำแนกคำตอบของนักเรียนซึ่งแบ่งได้เป็น 6 ระดับความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์โดยยึดตามกรอบของ PISA แล้วพิจารณาการเขียนคำตอบของนักเรียนแต่ละคนอยู่ที่ระดับใด

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ พบว่า ผลการพัฒนาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 14.64 คิดเป็นร้อยละ 58.55 ของคะแนนเต็ม และวงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 18.64 คิดเป็นร้อยละ 74.55 ของคะแนนเต็ม ซึ่งนักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ในด้านสถานการณ์หรือบริบท ด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และด้านเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ พบว่าคะแนนของนักเรียนเพิ่มขึ้นและยังผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ด้วย แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์สูงขึ้นเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ทำยวงจรปฏิบัติการที่ 1

วงจรปฏิบัติการที่	การรู้เรื่องคณิตศาสตร์	คะแนน			
		เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
1	1. สถานการณ์หรือบริบท	5	3.18	0.75	63.64
	2. กระบวนการทางคณิตศาสตร์	15	7.36	0.92	49.09
	3. เนื้อหาทางคณิตศาสตร์	5	4.09	0.83	81.82

จากตารางที่ 2 พบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 1 การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน จากแบบทดสอบทำยวงจร ปรากฏว่าด้านที่ 1 ด้านสถานการณ์หรือบริบท ได้คะแนนเฉลี่ย 3.18 คิดเป็นร้อยละ 63.64 ด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ย 7.36 คิดเป็นร้อยละ 49.09 และ ด้านเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ย 4.09 คิดเป็นร้อยละ 81.82

ตารางที่ 3 การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ทำยวงจรปฏิบัติการที่ 2

วงจรปฏิบัติการที่	การรู้เรื่องคณิตศาสตร์	คะแนน			
		เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
2	1. สถานการณ์หรือบริบท	5	4.36	0.81	87.27
	2. กระบวนการทางคณิตศาสตร์	15	9.82	1.08	65.45
	3. เนื้อหาทางคณิตศาสตร์	5	4.45	0.69	89.09

จากตารางที่ 3 พบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 1 การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน จากแบบทดสอบทำยวงจร ปรากฏว่าด้านที่ 1 ด้านสถานการณ์หรือบริบท ได้คะแนนเฉลี่ย 4.36 คิดเป็นร้อยละ 87.27 ด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ย 9.82 คิดเป็นร้อยละ 65.45 และ ด้านเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ย 4.45 คิดเป็นร้อยละ 89.09

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ในรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ทฤษฎีกราฟเบื้องต้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เรื่อง ทฤษฎีกราฟเบื้องต้น พบว่า คะแนนความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของกลุ่มเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.64 คิดเป็นร้อยละ 74.55 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ที่กำหนด และเมื่อ

พิจารณาตามจำนวนนักเรียนที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์พบว่า มีนักเรียนที่คะแนนความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ทั้งสิ้นจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนกลุ่มเป้าหมาย โดยผลการวิจัยเป็นไปตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กำหนดสถานการณ์ ขั้นที่ 2 ลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เรียนรู้แนวคิดสำคัญ ขั้นที่ 4 นำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ในแต่ละขั้นมุ่งเน้นให้นักเรียนแก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาที่กำหนดด้วยตนเอง มีการนำเอาความรู้ที่เรียนผ่านมาแล้วและทักษะคณิตศาสตร์ที่จำเป็นมาใช้ในการสถานการณ์ โดยขั้นที่ 1 กำหนดสถานการณ์ ในขั้นตอนนี้ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่ผ่านบริบทที่อยู่รอบตัวนักเรียนที่อยู่ภายในอำเภอบรบือ โดยมีกระบวนการดังนี้ ครูผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ปัญหาเพื่อให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถระบุประเด็นปัญหาให้นักเรียนได้พูดคุย อภิปรายปัญหา แลกเปลี่ยนกันภายในห้องเรียนและคิดหาแนวทางแก้ไข ปัญหา เมื่อเป็นเรื่องใกล้ตัวก็ทำให้นักเรียนมองเห็นภาพ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในคณิตศาสตร์ และเข้าใจคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทเกี่ยวกับตัวนักเรียน ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาได้ดี และพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบ และความตรงต่อเวลาของนักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ศักดิ์ชาย ขวัญสิน, 2553) ในขั้นที่ 2 ลงมือปฏิบัติ ขั้นตอนนี้ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำเสนอสถานการณ์หรือประเด็นปัญหาในชีวิตจริงมาเป็นสถานการณ์ปัญหาให้นักเรียนได้คิดและสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาและนำไปสู่การแก้ปัญหาให้นักเรียนได้ลงมือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้าหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทำให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์หรืออภิปรายประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหา โดยที่นักเรียนมีการลงมือทำกิจกรรมอย่างอิสระตามความสามารถของแต่ละคน (สกล ตั้งเกาสกุล, 2560) หลังจากนั้น ขั้นที่ 3 เรียนรู้แนวคิดสำคัญ ในขั้นตอนนี้ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีโอกาสออกมาอภิปราย นำเสนอแนวคิดของตนเองเพื่อที่จะหาข้อสรุปร่วมกันและเป็นการฝึกให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในตัวเอง โดยที่ครูจะมีคำถามที่เป็นแนวทางนำไปสู่คำตอบในการสรุปบทเรียน สอดคล้องกับ วรณศิริ หลงรัก ที่กล่าวว่า เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิด มีการเชื่อมโยงมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลายส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการเรียนที่ดีขึ้น และมีทักษะการสื่อสารที่ดีด้วย และขั้นที่ 4 นำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ในขั้นตอนนี้ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถและนำเสนองานของตนเองหลังจากที่ได้หาข้อสรุปไปแล้วและนำความรู้ที่เรียนมาปรับใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ทำให้นักเรียนมีความสนใจ มีความมั่นใจในการนำหลักการทางคณิตศาสตร์มาใช้ อยากออกมานำเสนองานตัวเอง นักเรียนมีความกระตือรือร้น

ที่จะทำกิจกรรมเพราะเห็นว่าคณิตศาสตร์เป็นเรื่องใกล้ตัวและสามารถนำไปใช้ได้จริงได้ (วรรณศิริ หลงรัก, 2553) สอดคล้องกับ บพิธ กิจมี ที่กล่าวว่า การใช้บริบทเป็นฐานส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจในคณิตศาสตร์และตระหนักถึงประโยชน์ของคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกและอยากศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น และนักเรียนสามารถมองเห็นว่าความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เรียนมานั้นสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง (บพิธ กิจมี, 2551)

จากการสังเกตพฤติกรรมความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ในแต่ละวงจรโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณลักษณะ พฤติกรรมที่ต้องการ โดยดำเนินการเป็นวงจรปฏิบัติการ ซึ่งในแต่ละวงจรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติ ขั้นสังเกต และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ โดยทั้ง 4 ขั้นตอนจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ กิจกรรม มีการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน และสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป (สุวิมล ร่องวาณิช, 2543) ทำให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจากการสะท้อนผลเป็นวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยพบว่าวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนรู้แบบใหม่ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมน้อย นักเรียนยังไม่กล้าแสดงออกทางความคิด และยังไม่สามารถนำกระบวนการทางคณิตศาสตร์เข้ามาแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจนส่งผลให้ระดับพฤติกรรมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นั้นอยู่ในระดับที่ 1 จำนวน 2 คน ที่บ่งบอกว่าผู้เรียนนั้นทำโจทย์ตามตัวอย่างที่กำหนดให้ได้ อยู่ในระดับที่ 2 จำนวน 6 คน และอยู่ในระดับที่ 3 จำนวน 3 คน เป็นระดับสูงสุดในวงจรปฏิบัติการนี้แสดงถึงว่าผู้เรียนนั้นสามารถใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ที่มีให้ตามบทนิยามได้ สามารถแปลงปัญหาให้เป็นตัวแปรให้สอดคล้องกับคณิตศาสตร์ได้ นอกจากนี้คะแนนความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 14.64 คิดเป็นร้อยละ 58.55 ของคะแนนเต็ม ซึ่งจะเห็นว่าไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และวงจรปฏิบัติการที่ 2 ผู้วิจัยนำปัญหาไปพัฒนา และปรับแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีการเพิ่มกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน ใช้สถานการณ์ปัญหาที่น่าสนใจเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน มีตัวอย่างที่ครอบคลุม ไม่ง่าย ไม่ยากจนเกินไป และสามารถปรับใช้กับสถานการณ์อื่น ๆ ได้ ต่อยอดในชั่วโมงต่อ ๆ ไปได้ ทำให้นักเรียนมีการสืบค้นหาความรู้ อภิปรายกันในห้องเรียน โดยการใช้การสุ่ม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจ ใส่ใจในการเรียน และทำให้นักเรียนกล้าพูดกล้าที่จะถาม - ตอบคำถามมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้พัฒนา ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับพฤติกรรมนักเรียนมากขึ้น ได้เพิ่มเทคนิคการจัดการเรียนรู้ KWDL เข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กล่าวคือ ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL ที่เน้นการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์

ในด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วย การคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ การใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ การตีความและประเมินผลลัพธ์ ซึ่งการเริ่มต้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการกระบวนการแก้ปัญหา ผู้สอนจะต้องสร้างพื้นฐานให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับกระบวนการแก้ปัญหา (กรมวิชาการ, 2545) เทคนิค KWDL จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในกระบวนการทางคณิตศาสตร์อย่างหลากหลาย ช่วยส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น (นิรันดร์ แสงกุลลาบ, 2547) การดำเนินการสอนการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้เทคนิค KWDL ทำให้นักเรียนแก้ปัญหได้ดี ทำให้เกิดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ต่อเนื่อง มีการทำกิจกรรมทั้งชั้นเรียน มีการฝึกทักษะจากการทำใบงานเป็นรายบุคคล ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน และมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ (ศศิธร แก้วมี, 2554) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียา สิริระบุตร กล่าวว่า เทคนิคการจัดการเรียนรู้ KWDL เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการใช้คำถาม เพื่อนำไปสู่การแก้โจทย์ปัญหา เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามขั้นตอน และสามารถหาวิธีการแก้โจทย์ปัญหาที่ดีที่สุดพร้อมทั้งสามารถให้เหตุผลประกอบได้อย่างชัดเจน ซึ่งพบว่าผู้เรียนแต่ละคนสามารถทำโจทย์ปัญหาในใบงานได้ เนื่องจากโจทย์มีลักษณะคล้ายคลึงจากสถานการณ์แรกที่นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL มีขั้นตอนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ชัดเจน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันส่งผลให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีการร่วมกันอภิปรายขั้นตอนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ทำให้นักเรียนเห็นถึงวิธีการแก้ปัญหามากกว่าหนึ่งวิธีและมีวิธีการหาคำตอบที่ถูกต้องในหลากหลายรูปแบบ ทำให้นักเรียนสามารถเลือกรูปแบบวิธีการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ตามความเหมาะสม (ปรียา สิริระบุตร, 2557) นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติในด้านบวกต่อการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ (ปัทมา เจริญทอง, 2561) ส่งผลให้ระดับพฤติกรรมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนในวงจรปฏิบัติการที่ 2 นั้นอยู่ในระดับที่ 3 จำนวน 2 คน ที่บ่งบอกว่าผู้เรียนนั้นทำโจทย์ตามตัวอย่างที่กำหนดให้ได้ อยู่ในระดับที่ 4 จำนวน 6 คน และอยู่ในระดับที่ 5 จำนวน 3 คน จากจำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 11 คนจะเห็นได้ว่านักเรียนระดับความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนส่วนมากจะอยู่ในระดับ 4 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาตามกระบวนการทางคณิตศาสตร์ได้ นำความรู้ทางคณิตศาสตร์ เนื้อหาทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์จากสถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริง มีการแสดงวิธีการหาคำตอบได้อย่างชัดเจน สามารถใช้หลักการทางคณิตศาสตร์มาอ้างอิงในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ นักเรียนมีความกล้า

แสดงออกในการแสดงวิธีคิดของตนเองมากขึ้น ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงกว่าวงจรปฏิบัติการที่ 1 และผู้วิจัยได้วิเคราะห์คะแนนความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของผู้เรียนจากแบบทดสอบซึ่งพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 18.64 คิดเป็นร้อยละ 74.55 ของคะแนนเต็ม นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 อีกทั้งผู้วิจัยได้วิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยในด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วยการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 3.27 คิดเป็นร้อยละ 65.45 การใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา มีคะแนนเฉลี่ย 3.36 คิดเป็นร้อยละ 67.27 การตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 3.18 คิดเป็นร้อยละ 63.64 และคะแนนรวมของกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 9.82 คิดเป็นร้อยละ 65.45 จะเห็นได้ว่ามีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 60 เมื่อเปรียบเทียบกับวงจรปฏิบัติการที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีคะแนนด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น และคะแนนในแต่ละด้านของกระบวนการทางคณิตศาสตร์อีกด้วย

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาให้นักเรียนสืบค้นหาความรู้ เกิดการเรียนรู้ มีการลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาข้อสรุป ทำให้นักเรียนต้องนำประสบการณ์ ความรู้เดิม ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์มาใช้ รวมทั้งหาคำตอบด้วยตนเองและเกิดการอภิปรายมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น ๆ ภายในห้อง โดยในขั้นตอนของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิwa บุญมาโตน ได้ทำวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน พบว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานที่พัฒนาการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ให้ความสำคัญกับการเริ่มต้นบทเรียนด้วยสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน การใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นกับเพื่อน และเน้นให้นักเรียนได้สร้างสถานการณ์ในบริบทใหม่ ทำให้นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานส่วนใหญ่มีการรู้เรื่องคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดี ทั้งนี้การนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้ KWDL ที่มีขั้นตอนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ชัดเจน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันส่งผลให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน และมีความมั่นใจในกระบวนการแก้ปัญหาของตัวเอง (รุ่งทิwa บุญมาโตน, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการพัฒนาการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน พบว่า นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ในด้านสถานการณ์หรือบริบท ด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และด้านเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ พบว่าคะแนนของนักเรียนเพิ่มขึ้นและยังผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ด้วย **ข้อเสนอแนะทั่วไป** 1) ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ผู้สอนควรเข้าใจขั้นตอน กระบวนการในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนศึกษาหาความรู้โดยที่จุดเริ่มต้นเกิดจากปัญหาที่ผู้สอนมอบให้ แล้วให้ผู้เรียนทำการลงมือศึกษาหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น ครูผู้สอนต้องวางแผนกิจกรรม คำถาม และเวลาให้เหมาะสม 2) สถานการณ์ปัญหาที่นำมาให้ผู้เรียนควรมีความครอบคลุม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ 3) ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL ครูผู้สอนต้องกระตุ้นนักเรียนให้เกิดข้อสังเกต กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน พยายามให้นักเรียนแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็น มีการอธิบายความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ **ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป** 1) ควรมีการศึกษามูลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL ที่เกี่ยวกับความสามารถหรือทักษะในด้านอื่น ๆ เช่น การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ การให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น 2) ควรศึกษาความพึงพอใจเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3) ควรทำการศึกษาในรูปแบบการวิจัยนี้กับเรื่องอื่น ๆ ในวิชาคณิตศาสตร์ว่าวิธีการนี้สามารถพัฒนาความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ได้ครอบคลุมในทุกด้านหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งหนังสือและพัสดุ.
- นิรันดร์ แสงกุหลาบ. (2547). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่องโจทย์ปัญหาทศนิยมและร้อยละของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค K-W-D-L และตามแนว สสวท. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- บพิธ กิจมี. (2551). การใช้การเรียนรู้แบบบริบทเป็นฐานในการจัดกิจกรรมชุมนุมคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านเมืองทอง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรียา สิริระบุตร. (2557). การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาเรื่อง การคูณ การหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL ร่วมกับการวาดรูปบาร์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปัทมา เจริญทอง. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง โจทย์ปัญหาลำดับที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2563 จาก http://www.edu-journal.ru.ac.th/AbstractPdf/2561-3-1_1557111_726_5914622094.pdf
- รุ่งทิวา บุญมาโดน. (2560). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่อง ความเป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรรณศิริ หลงรัก. (2553). ผลของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้านบริบท (Contextual Learning) เรื่อง สถิติ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการเชื่อมโยงและทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศศิธร แก้วมี. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิค K-W-D-L สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศักดิ์ชาย ขวัญสิน. (2553). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องสถิติ โดยการใช้บริบทเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปางแม่ลอบ จังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สกล ตั้งแก้วสกุล. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดการใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้คณิตศาสตร์ และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาคณิตศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงการ PISA ประเทศไทย. (2556). รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น: โครงการ PISA 2012. กรุงเทพมหานคร: เซเวนพรีนติ้งกรุ๊ป.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2543). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Gillbert, J. K. (2006). On the nature of “context” In chemistry education. *International Journal of Science Education*, 28(29), 957-976.
- Kemmis, S. & Mc Taggart, R. (2000). Participatory action research. In N. Denzin & Y. Lincoln (Eds.). (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: sage.
- Organization for Economic Co-operation and Development. (1999). *Measuring Student Knowledge and Skills : A New Framework for Assessment*. Paris: Author.
- Seel, N. M. (2012). *Encyclopedia of the science of learning*. London: Springer Science + Business Media.

การศึกษาความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของ ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก*

NEEDS AND GUIDELINES TO LEARNING MANAGEMENT OF PRIVATE SCHOOL TEACHERS IN PHISANULOK

วุฒิไกร อ่อนอาย

Wuttikrai On-ay

ฉลอง ชาตรุประชีวิน

Chalong Chatrurachewin

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: wuttiikrai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลกโดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่าง เลือกสุ่มแบบแบ่งชั้น ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ(Rating Scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และขั้นตอนที่ 2 แนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดพิษณุโลก ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ทุกองค์ประกอบ 6 ด้านของความต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยองค์ประกอบของความ ต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดระบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ ด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ด้านการสนับสนุนการใช้สื่อ วัสดุและเทคโนโลยี และ ด้านการวัดประเมินผลของการเรียนรู้ ตามลำดับ 2) แนวทางในการ

* Received 4 June 2020; Revised 2 July 2020; Accepted 20 July 2020

ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 18 แนวทาง

คำสำคัญ: ความต้องการ, แนวทาง, การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

Abstract

The article of this research were to analyze demand and ideas of learning management promotion of private school teachers in Phitsanulok province. In this study, we divided into 2 phases. The first phase was to survey needs in order to encourage learning management of private school teachers in Phitsanulok province. The private school teachers in Phitsanulok province were the subjects which were stratified random selection and consisted of 248 persons, and the instrument used for data collection was a rating scale questionnaire with 5 levels. Statistics used in data analysis were mean and standard deviation. The second phase was guidelines for improving learning management of private school teachers, and the data provider consisted of 5 specialists. On the other hands, the tools used in the second phase were structured interview forms, and data was analyzed by content analysis. The finding of this research revealed that: 1) For inspiration to learning management enhancement of private school teachers in Phitsanulok province, the overall view was at the high level; in addition, all 6 components of the demand for increasing learning management of private school teachers in Phitsanulok Province was at the same high level. The average amounts of the elements of the demand for learning management inspiration from high to less amounts were system management of learning administration; the instructor development in learning management; the network building of parents and community participation; supervision of learning management; media, materials, and technology supported learning contribution; and measurement and evaluation of learning, respectively. 2) The actions to strengthen for learning management of private school teachers in Phitsanulok province were composed of 6 parts which consisted of 18 ways.

Keywords: Needs, Guidelines, Learning Management

บทนำ

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคมให้มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัยการศึกษาจึงต้องเป็นพลวัตนั้นคือต้องปรับเปลี่ยนให้ทันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของประเทศชาติและสังคมอยู่ตลอดเวลาการบริหารงานในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและประสบความสำเร็จสูงสุดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น การนำทฤษฎีการบริหารมาประยุกต์ใช้หรือกระบวนการบริหารซึ่งการบริหารที่ดีจะต้องอาศัยทักษะกระบวนการบริหารงานเป็นหลักตลอดจนการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการบริหารจัดการจัดการงานในด้านต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษาระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาของชาติได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาจึงได้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักการสำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษา คือ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยระบุไว้ในหมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน มาตรา 43 ให้เอกชนมีอิสระในการบริหารจัดการ โดยมีแนวปฏิบัติในการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ มาตรา 45 ให้รัฐกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษารวมทั้งในการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาเอกชน โดยให้รับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย นอกจากนี้ในมาตรา 46 ยังกำหนดว่ารัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษาตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการเพื่อให้สถานศึกษาของเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งพาตนเองได้

การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระโดยมีการกำกับติดตามการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ (พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ, 2542) การดำเนินงานวิชาการเป็นงานที่ผู้บริหารต้องใช้ความพยายาม และความสามารถอย่างมากเพื่อนำคณะผู้ร่วมงานและผู้เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนตลอดจนประสานงาน การนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ในกระบวนการบริหารให้การดำเนินงานวิชาการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้การบริหารงานวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารและการที่ผู้บริหารจะทำหน้าที่บริหารงานวิชาการได้อย่างสมบูรณ์จำเป็นต้อง

ให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการและเข้าใจขอบเขตของการบริหารงานวิชาการ ความสำเร็จของสถานศึกษา จึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้นำเป็นสำคัญในการบังคับบัญชาดูแล และควบคุม การบริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา การใช้ศิลปะเชิงใจ ให้งานปฏิบัติงานทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย (อานันตยา คำชมพู, 2551) และงานวิชาการเป็น กลไกหลักที่จะผลักดันให้โรงเรียนได้ผลิตเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ สามารถสร้างชื่อเสียง ให้กับโรงเรียนซึ่งสิ่งที่จะเกิดตามมาก็คือ โรงเรียนจะได้รับการยอมรับ และเกิดความเชื่อมั่น ความศรัทธาจากผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งจะทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ได้เห็น ความสำคัญของการจัดการศึกษาและร่วมมือกันจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน โดยใช้ ทรัพยากรในชุมชนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุน และยังสามารถจัดแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ มากมายจากชุมชนเข้ามาสนับสนุนกิจการของโรงเรียนได้มากยิ่งขึ้นอันจะเป็นการสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชนอีกทางหนึ่ง (ปราโมทย์ อิศรี และพนมพร จันทร ปัญญา, 2551) นอกจากผู้บริหารแล้ว ครูนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ การบริหารงานของผู้บริหารประสบความสำเร็จ เนื่องจากการปฏิบัติงานวิชาการต้องอาศัย ความร่วมมือจากหลายฝ่ายด้วยกัน โดยเฉพาะครูซึ่งถือว่าบุคลากรวิชาชีพ ผู้ทำหน้าที่หลักใน ทางด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ส่งผลโดยตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลกผล การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ หรือ O - NET ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่ำกว่าเกณฑ์เมื่อเทียบกับคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ โดยผล O - NET ของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เฉลี่ย 48.46 วิชาภาษาอังกฤษเฉลี่ย 36.80 วิชาคณิตศาสตร์เฉลี่ย 40.01 วิชา วิทยาศาสตร์ เฉลี่ย 40.46 รวมคะแนนเฉลี่ยทุกวิชา 45.55 (สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ, 2561) ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีปัจจัย ต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องเช่น ตัวผู้เรียน หลักสูตรและปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือคุณภาพการเรียนการสอนอันเนื่องมาจากตัวครู ซึ่งหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีการวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ 3 ระดับ คือ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาและระดับชาติ การวัดผลและประเมินผลระดับชั้นเรียนเป็นหน้าที่ของ ครูผู้สอนที่จะต้องหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น เพียงใด การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน O - NET จึงเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ประสิทธิภาพของผู้เรียนจะได้รับความสำเร็จในการเรียนรู้นั้น ได้แก่การ มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การเสริมแรงของครูและการได้รับคำแนะนำจากครู

ดังนั้นตามที่ได้ทำการสอบนั้นอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน อันเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อครู ที่จะต้องทำการพัฒนาในด้านการจัดการเรียนรู้ต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ มุ่งศึกษาความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก

ประชากร ที่ใช้ในการค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลกในปีการศึกษา 2561 จำนวน 21 โรงเรียน จำนวน 662 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลกในปีการศึกษา 2561 จำนวน 21 โรงเรียน จำนวน ครู 248 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครชชีและมอร์แกน และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ในการแปลความหมายกำหนดเกณฑ์ดังนี้

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา จำนวน 1 ท่าน ผู้อำนวยการสถานศึกษาเอกชน 2 ท่าน และศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 ท่าน รวมผู้ให้ข้อมูล 5 ท่าน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์โดยการสรุปประเด็นและนำเสนอโดยการพรรณาวิเคราะห์(Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดพิษณุโลก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงถึงความต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดพิษณุโลก โดยรวมและรายด้าน

ด้านที่	ความต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้	ระดับความต้องการ			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1	ด้านการจัดระบบการจัดการเรียนรู้	4.38	0.65	มาก	1
2	ด้านการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้	4.32	0.79	มาก	2
3	ด้านการสนับสนุนการใช้สื่อวัสดุและเทคโนโลยี	4.10	0.87	มาก	5
4	ด้านการวัดประเมินผลของการเรียนรู้	4.07	0.88	มาก	6
5	ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้	4.12	0.89	มาก	4
6	ด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	4.31	0.70	มาก	3
รวมเฉลี่ย		4.22	0.79	มาก	-

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.79) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความต้องการสูงสุดคือ ด้านการจัดระบบการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.65) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.79) รองลงมาคือ ด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.70) รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.89) รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนการใช้สื่อ วัสดุและเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.87) รองลงมาตามลำดับ ส่วนความต้องการต่ำที่สุดคือ ด้านการวัดประเมินผลของการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.87)

2. ผลการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน

ด้านที่ 1 การจัดระบบการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

1.1 ผู้บริหารและครูระดมสมองในการร่วมกันออกแบบวิธีการและกำหนดนโยบาย

1.2 ผู้บริหารจัดการเรียนรู้อิงสมรรถนะผู้เรียนและจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำแผนการสอน

1.3 ผู้บริหารควรกำหนดให้มีการนำเสนอเป้าหมายความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้

ด้านที่ 2 การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

2.1 ผู้บริหารควรทำให้เป็นแบบอย่างมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยให้ครูเปลี่ยนบทบาทจากครูสอนเป็นโค้ชให้กับนักเรียน

2.2 ผู้บริหารส่งครูเข้าร่วมอบรมการจัดทำหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ

2.3 ผู้บริหารส่งเสริมครูเข้ารับการอบรมตามความต้องการในการพัฒนาตนเองของ

ด้านที่ 3 การสนับสนุนการใช้สื่อ วัสดุและเทคโนโลยี มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

3.1 ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณ และติดตามการใช้งานสื่อให้คุ้มค่า

3.2 ผู้บริหารส่งครูไปอบรมเชิงปฏิบัติการในการสร้างสื่อการเรียนการสอน

3.3 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูรู้จักการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ด้านที่ 4 การวัดประเมินผลของการเรียนรู้ มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

4.1 วัดผลตามสถานการณ์จริง

4.2 ยึดหลักเกณฑ์ตามระเบียบวิธีปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและการวัดประเมินผล

4.3 จัดอบรมครูเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือการวัดผลประเมินที่สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ด้านที่ 5 การนิเทศการจัดการเรียนรู้ มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

5.1 ผู้บริหารให้ความสนใจแก่ครูผู้สอน โดยการเยี่ยมชมห้องเรียน และให้คำปรึกษา

5.2 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูพูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและให้คำแนะนำแก่ครูในการปรับปรุงการสอน

5.3 การนิเทศจะให้ความช่วยเหลือให้พัฒนาการเรียนการสอนของครู

ด้านที่ 6 การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีแนวทางในการส่งเสริมดังนี้

- 6.1 สถานศึกษาต้องประชาสัมพันธ์ผ่านผู้ปกครองโดยใช้แอปพลิเคชัน
- 6.2 นำเสนอ การแสดงผลงานทางวิชาการของครูและนักเรียน
- 6.3 จัดตั้งทีมดูแลนักเรียนในแต่ละระดับชั้น และ ระดับห้องเรียน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัด พิชญโลก

1. ความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิชญโลก ด้าน การจัดระบบการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ครูมีความต้องการในเรื่องการใช้กระบวนการสอนที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ เพราะว่าความถนัดและความสามารถในการเรียนและรับรู้ของนักเรียนแต่ละคนนั้นต่างกัน ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนรวมถึงเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ นักเรียนจึงจะสามารถลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ตามความถนัดของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช ในการศึกษาวิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 กล่าวว่าความท้าทายของครูผู้สอนนั้นไม่ใช่เพียงแค่การสอนแต่เป็นการออกแบบการสอนและการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อศิษย์โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล และครูผู้สอนจะต้องสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนจากการเรียนรู้แบบลงมือทำ หรือปฏิบัติจนผู้เรียนนั้นเกิดการเรียนรู้เฉพาะตัว จะทำให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาจากประสบการณ์และเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมถึง วัตถุประสงค์ของการผลิตและพัฒนาครูจะต้องมุ่งเน้นในเรื่องของการออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนที่สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงความตระหนักในการจัดการเรียนรู้ตามที่ได้รับการพัฒนามาก็เป็นสิ่งสำคัญ (ภาสกร เรืองรอง และคณะ, 2558)

2. ความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิชญโลก ด้าน การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ครูมีความต้องการในเรื่องการพัฒนาตนเองให้เกิดความรู้ที่มากขึ้น ดังนั้นทางสถานศึกษาได้ส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต พัฒนาครู ให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานที่เหมาะสมกับวิชาชีพชั้นสูง ครูเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนานักเรียน หากครูได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้มีความรู้ ทักษะ มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ย่อมส่งผลให้ในการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ประจง วงกลมจิตร ได้วิจัยการพัฒนาครูกับการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาครูกับการการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยโรงเรียนมีการพัฒนาครูอยู่ในระดับมากทุกด้านอันดับที่ 1 ด้านการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม รองลงมา ด้านการรับการนิเทศ ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และด้านการเข้ารับการอบรม ตามลำดับการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย 2 ในภาพรวมอยู่ในการปฏิบัติมาก โดยการปฏิบัติทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางอันดับที่ 1 ด้านการวัดผลและประเมินผล รองลงมา ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนและด้านการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การพัฒนาครูของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย 2 จำแนกตามความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศสถานภาพในโรงเรียนและประสบการณ์ที่ต่างกัน มีความเห็นว่าการพัฒนาครูกับการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย 2 มีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน (ประจักษ์ วงกลมจิตร, 2548)

3. ความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก ด้านการสนับสนุนการใช้สื่อ วัสดุและเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยี ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องการพัฒนาตนเองและพร้อมที่จะปรับตัว ให้มีความรู้และเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็น เพื่อช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นการสร้างสนับสนุนการใช้สื่อ วัสดุและเทคโนโลยีเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ ให้แก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภาสกร เรืองรอง และคณะ กล่าวว่า ครูผู้สอนจะต้องมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาทักษะความรู้ของตนเอง เพื่อเป็นการตอบคำถามให้กับผู้เรียนและออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่นำสื่อนวัตกรรมมาบูรณาการให้เข้ากับเนื้อเรื่องต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เนื่องจากในปัจจุบันการเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้เรียนมีความคล่องตัวเป็นอย่างมาก ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองได้ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงการตั้งรับคำถามจากผู้เรียนและคำตอบที่เท่าทันปรากฏการณ์ในปัจจุบัน (ภาสกร เรืองรอง และคณะ, 2558) ผลการวิจัยของ ปองทิพย์ เทพอารีย์ พบว่าในการรวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร ครูมีความต้องการได้รับการอบรมเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความรู้และต้องการการสนับสนุนให้มีการพัฒนาตนเองด้านภาษาและเทคโนโลยี เป็นอันดับ 1 จากทั้งหมด 9 ด้าน คิดเป็นร้อยละ 53.04 (ปองทิพย์ เทพอารีย์, 2551)

4. ความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก ด้านการวัดประเมินผลของการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ในการวัดประเมินผลของการเรียนรู้ในห้องเรียน ครูจำเป็นต้องจัดให้มีระบบการกำกับดูแลหรือ

การควบคุมการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นระบบ ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมและชี้แจงหลักเกณฑ์ในการวัดประเมินผลของผู้เรียนให้ตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด ซึ่งสอดคล้องกับ มาลี ประเสริฐเมธ ศึกษาเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอขาง จังหวัดพะเยา จากผลการศึกษาพบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการบริหารการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอขาง จังหวัดพะเยา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการวัดผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นรองลงมา ด้านการบริหารและการจัดการ และด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านการนิเทศภายใน มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ได้รับการศึกษาและได้รับการถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น เป็นสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนจะต้องรับรู้ยึดถือ และปฏิบัติตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กล่าวว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (มาลี ประเสริฐเมธ, 2552)

5. ความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากครูส่วนมาก ต้องการเข้าใจในหลักการนิเทศและวิธีการนิเทศภายในของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นตามวัตถุประสงค์ของการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ สุรเชษฐ์ สร้อยสวิง ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการแนวทางการพัฒนาครู โรงเรียนฝ่ายกวางวิทยาคม อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการการพัฒนาครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนและด้านการวิเคราะห์สังเคราะห์และวิจัย ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาครู พบว่า ครูมีความต้องการการพัฒนาด้วยวิธี 5 วิธี คือ การฝึกอบรม การศึกษาต่อหรือดูงาน การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีมและการนิเทศภายใน (สุรเชษฐ์ สร้อยสวิง, 2552)

6. ความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลก ด้านการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ครูมีความต้องการในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องบทบาทพร้อมกันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนรู้อย่างเต็มตาม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความต้องการและแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดพิษณุโลกนั้น ระดับความต้องการที่สูงที่สุดคือ ด้านการจัดระบบการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาค้นคว้า สามารถนำข้อมูลไปปรับใช้และศึกษาค้นคว้าวิจัย ดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีการศึกษาความต้องการของครูที่มีต่อการเข้าร่วมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดพิษณุโลก
- 2) ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

- ประจักษ์ วงมลจิตร์. (2548). การพัฒนาครูกับการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ปราโมทย์ ธิศรี และพนมพร จันทรปัญญา. (2551). การดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนชนเผ่าศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่नावาง อำเภอแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปองทิพย์ เทพอารีย์. (2551). การศึกษาการพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1 (19 สิงหาคม 2542).
- ภาสกร เรืองรอง และคณะ. (2558). Tablet PC: สื่อการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี , 26(2), 1-12.
- มาลี ประเสริฐเมธ. (2552). การบริหารการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนในอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ. (2561). ประกาศผลสอบ O-NET. เรียกใช้เมื่อ 14 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/2989>
- สุรเชษฐ์ สร้อยสวิง. (2552). ความต้องการและแนวทางการพัฒนาครู โรงเรียนฝายกว้าง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

อานันตยา คำชมพู. (2551). การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

**แนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ
กรณีศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน***
**GUIDELINES FOR THE MANAGING DISTRICT UNITS.
A CACE OF NAN SPECIAL EDUCATION CENTER**

เอกราช สุเต็ม

Ekarach Suteem

หยกแก้ว กมลวรเดช

Yokkaew Kamolvoradej

มานี แสงหิรัญ

Manee Sanghirun

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

E-mail: naibrake@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ 1) ได้แก่กลุ่มบริหารหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ครูและบุคลากร และผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งหมด 18 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา กลุ่มตัวอย่างที่ 2) ได้แก่ กลุ่มบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน จำนวน 7 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานในหน่วยบริการประจำอำเภออยู่ในระดับมาก และพบปัญหาดังนี้ บุคลากรขาดประสบการณ์ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ บุคลากรขาดความรู้ด้านบัญชี ขาดความเข้าใจในการเขียนโครงการ สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ขาดความเข้าใจในระบบงาน ขาดบุคลากรทางกายภาพบำบัด หัวหน้างานขาดประสบการณ์ แนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ดังนี้ กลุ่มบริหารวิชาการ ควรมีการจัดทำแผน IEP ร่วมกับผู้ปกครองเพื่อทราบถึงความต้องการและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ผูกอบบรมบุคลากร ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผู้พิการให้เกิดองค์ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ กลุ่มบริหารแผนงานและงบประมาณ กำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน อบรมพัฒนาบุคลากรด้านแผนงานและงบประมาณให้เกิด

* Received 8 June 2020; Revised 2 July 2020; Accepted 20 July 2020

องค์ความรู้นำไปสู่ทักษะในการปฏิบัติงาน และนิเทศติดตามให้คำแนะนำ กลุ่มบริหารทั่วไป ประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ภาคเอกชน ชุมชน เพื่อร่วมพัฒนาหน่วยบริการ ประจำอำเภอ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน สร้างองค์ความรู้ด้านงานธุรการ กลุ่มบริการงานบุคคล วางแผนอัตรากำลังของครู จัดอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ นิเทศ ติดตามอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ, ศูนย์การศึกษาพิเศษ, คนพิการทางการศึกษา 9 ประเภท

Abstract

The objective of this research paper is to study the state, problems and guidelines for district service unit management. Under the Special Education Center Provincial By a qualitative research method Population and sample groups are divided into 2 groups as follows. Sample group 1) These include the management of district service units. Under the Special Education Center Provincial Teachers and staff and the parents of a total of 18 students Use the structured interview form. And content analysis Sample group 2) Including the group of special education centers In Nan Province, consisting of 7 people, using in-depth interview and content analysis the results of the research showed that. The operational conditions of the district service units were at a high level. And found the following problems Personnel lack experience Insufficient teaching and learning materials Personnel lacking accounting knowledge Lack of understanding in project writing the environment is not favorable for the provision of education for the disabled. Lack of understanding in work systems Lack of physical therapy personnel Inexperienced supervisor. Guidelines for managing district service units. Under the Special Education Center Nan Province as follows: Academic Services Group IEP plans should be developed with parents to understand needs and provide appropriate facilities. Personnel training Parents or carers for the disabled to create a special education body. Planning and Budget Management Group Clearly define roles and responsibilities Training for personnel development in work plans and budgets to create knowledge and lead to operational skills. And supervise, follow up, give advice General management group Coordinate with other government agencies, private sectors, communities to jointly develop the

district service units. Make an operation manual Human Services Group Plan the power of teachers. Creating knowledge about administration. Organize training to develop personnel to have knowledge in special education. Supervision continuously.

Keywords: District Service Unit Management, Special Education Center, Educational Disability 9 categories

บทนำ

เด็กพิการเป็นเด็กกลุ่มหนึ่งที่ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้ได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงเพราะเป็นปัจจัยสำคัญของการแก้ปัญหาคนพิการในระยะยาวอีกทั้งเป็นการช่วยเพื่อให้คนพิการช่วยเหลือตัวเองได้มีความรู้ในการประกอบอาชีพหากเป็นแรงงานก็เป็นแรงงานที่มีฝีมือนอกจากนี้การศึกษายังช่วยให้คนพิการมีความมั่นใจในการเข้าสังคมและปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานรวมถึงการมีครอบครัวสามารถเป็นผู้นำครอบครัวได้อย่างมีความสุข และจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) ซึ่งถือเป็นอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ให้หลักประกันในสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อคนพิการอย่างเสมอภาคทัดเทียมกับบุคคลทั่วไปได้ให้ความสำคัญต่อการขจัดอุปสรรคจากภายนอก และการแก้ไขความเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการ ทั้งด้านการพัฒนาสังคมที่มุ่งพัฒนาบริการในด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนพิการการจัดการเลือกปฏิบัติและการสร้างหลักประกันความเสมอภาคในทุกมิติการเข้าถึงใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้คนไทยทุกคนรวมถึงคนพิการได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่างเท่าเทียมทั่วถึง มีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่า มีการส่งเสริม สนับสนุน และกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนาและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพ การศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เพื่อให้คนพิการมีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

ศูนย์การศึกษาพิเศษคือสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิตและจัดการศึกษาอบรมแก่ผู้ดูแลคนพิการครอบครัวและชุมชนรวมทั้งการจัดสื่อเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการและความช่วยเหลืออื่นใดตลอดจนบริการเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสื่อบริการและความ

ช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการ สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ รวมถึงให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการและประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือนักวิชาชีพ เพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับหรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความจำเป็นของคนพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ได้ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการ 1 อำเภอ 1 ศูนย์ตามเจตนารมณ์ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ โดยบทบาทหน้าที่หลักคือทำให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มการบำบัดฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมทางการศึกษาให้แก่คนพิการทุกประเภท ตลอดจนเป็นแหล่งบริการทางวิชาการการจัดอบรมให้บุคลากรผู้ปกครองอาสาสมัครชุมชนและท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาทางการศึกษาพิเศษให้ทั่วถึงและครบถ้วน ทั้งนี้ต้องมีการจัดระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เด็กพิการได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพสามารถพัฒนาศักยภาพคนพิการในชุมชนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงและยั่งยืน ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามีหลายงานได้แก่การบริหารงานวิชาการการบริหารงานงบประมาณการบริหารงานบุคคลและกลุ่มบริหารงานทั่วไปทั้งนี้เพื่อนำทรัพยากรบุคคลวัตถุดิบเงินทุนเวลา อาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบอื่นๆ มาประสานเข้าด้วยกันให้ขับเคลื่อนสู่วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพเต็มตามศักยภาพของตนเอง ตลอดจนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้บริหารและบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษในการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของคนพิการในชุมชนและพัฒนาเป็นหน่วยบริการซึ่งทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาให้กับคนพิการอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือของพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2560)

ทั้งนี้ในทางปฏิบัติการบริหารหน่วยบริการประจำอำเภอ ในสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ยังขาดสภาพคล่องในการบริหารจัดการ การวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล ระหว่างครู ผู้ปกครองทีมนักสหวิชาชีพ และชุมชน การกระจายอำนาจการบริหารจากหน่วยงานต้นสังกัดสู่การบริหารจัดหน่วยบริการประจำอำเภอ รวมถึงข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดประสบการณ์ทางด้านการบริหารจัดการหน่วยบริการ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยบริการมีความเข้มแข็งและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับกฎหมายนโยบายที่เกี่ยวข้องและสามารถพัฒนาศักยภาพคนพิการในชุมชนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงและยั่งยืน สร้างเครือข่ายจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผน ร่วมปฏิบัติและร่วมประเมินผล การร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ทั้งในลักษณะของผู้ส่งเสริมการเรียนรู้และฟื้นฟูสมรรถภาพ และลักษณะผู้จัดการศึกษา การติดต่อประสานงานและการสนับสนุนอื่นใด ที่เอื้อต่อความต้องการจำเป็น

พิเศษของเด็กพิการ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนพิการ ในด้าน การศึกษาและพัฒนาทางด้านอาชีพ เพื่อสร้างโอกาสในการทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคม ทัดเทียมคนทั่วไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา แนวทางการบริหารจัดการหน่วย บริการประจำอำเภอ กรณีศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์ การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษา พิเศษ ประจำจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์ การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน

1. ขออนุญาตราชการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา พิเศษ ประจำจังหวัดน่าน และผู้ปกครองนักเรียน ที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ 1 เพื่อขอความ อนุเคราะห์ให้ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

2. ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ได้แก่

2.1 ผู้บริหารหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน จำนวน 9 คน ได้แก่ หน่วยบริการประจำอำเภอท่าวังผา จำนวน 4 คน หน่วยบริการประจำอำเภอเวียงสา จำนวน 2 คน และหน่วยบริการประจำอำเภอนาน้อย จำนวน 3 คน

2.2 ครูและบุคลากรที่ปฏิบัติงานใน หน่วยบริการประจำอำเภอ จำนวน 3 คน ได้แก่ หน่วยบริการประจำอำเภอท่าวังผา จำนวน 1 คน หน่วยบริการประจำ อำเภอเวียงสา จำนวน 1 คน และหน่วยบริการประจำอำเภอนาน้อย จำนวน 1 คน

2.3 ผู้ปกครองนักเรียนที่รับบริการในหน่วยบริการประจำอำเภอ จำนวน 6 คน ได้แก่ หน่วยบริการประจำอำเภอท่าวังผา จำนวน 2 คน หน่วยบริการประจำ อำเภอเวียงสา จำนวน 2 คน และหน่วยบริการประจำอำเภอนาน้อย จำนวน 2 คน

ระยะที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน

1. ขออนุญาตราชการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำประเด็นปัญหาจากระยะที่ 1 มาเป็นประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานบุคคล จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไป/หัวหน้ากลุ่มบริหารทั่วไป จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงบประมาณ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล จำนวน 1 คน

3. รวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาสรุปหาแนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์รายบุคคล แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน

ผลการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน พบว่า ตำแหน่งหัวหน้าหน่วยบริการประจำอำเภอ หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน 4 ฝ่าย ครูและบุคลากร มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ด้านปัญหาในการปฏิบัติงานในหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน พบว่า ด้านบริหารวิชาการ ได้แก่ บุคลากรขาดประสบการณ์ด้านการศึกษาพิเศษ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ด้านบริหารแผนงานและงบประมาณ ได้แก่ บุคลากรขาดความรู้ด้านบัญชี ขาดความเข้าใจในการเขียนโครงการ ด้านบริหารทั่วไปด้านบริหารทั่วไป ได้แก่ สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ขาดความเข้าใจในระบบงาน และด้านบริหารงานบุคคล ได้แก่ ขาดบุคลากรทางกายภาพบำบัด หัวหน้างานฝ่ายขาดประสบการณ์

2. แนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน

ผลการหาแนวทางบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ตามโครงสร้างการบริหารงานหน่วยบริการประจำอำเภอ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านกลุ่มบริการวิชาการ มีแนวทางการบริหารจัดการ ควรมีการจัดทำ แผน IEP ร่วมกับผู้ปกครองเพื่อทราบถึงความต้องการและมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อนำไปสู่การจัดสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน ตลอดจนฝึกอบรมบุคลากร ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผู้พิการให้เกิดองค์ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ การผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนอย่างหลากหลาย อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านกลุ่มบริหารแผนงานและงบประมาณ มีแนวทางการบริหารจัดการ โดย ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแล นิเทศติดตาม การดำเนินงานของหน่วยบริการประจำอำเภอ ทั้ง 3 แห่ง ในจังหวัดน่าน ได้แก่ หน่วยบริการ ประจำอำเภอท่าวังผา หน่วยบริการประจำอำเภอเวียงสา และหน่วยบริการประจำอำเภอนาน้อย ดังนี้ 1) จัดทำคำสั่งกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 2) ประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ 3) จัดอบรมพัฒนาศักยภาพด้านแผนงานและงบประมาณ ให้เกิดองค์ความรู้ นำไปสู่ทักษะในการปฏิบัติงานในหน่วยบริการประจำอำเภอ เช่น การเงิน และการบัญชี การจัดทำโครงการเพื่อเสนอของบสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด 4) จัดทำ ข้อมูลสารสนเทศในหน่วยบริการให้เป็นปัจจุบัน เพื่อดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับหน่วยงานต้นสังกัด 5) จัดให้มีคณะนิเทศติดตาม ให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการ

2.3 ด้านกลุ่มบริหารทั่วไป มีแนวทางการบริหารจัดการดังนี้ 1) ปรับสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยการนำงบดำเนินงานที่มีอยู่ ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ภาคเอกชน ชุมชน ชาวบ้าน และถึงผู้ใจบุญ เพื่อร่วมพัฒนาหน่วยบริการประจำอำเภอ 2) จัดทำคำสั่งมอบหมายงานให้ชัดเจน พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในแต่ละฝ่ายงานพร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบให้ครบคลุมครบถ้วน 3) อบรมเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านงานพัสดุและงานธุรการแก่บุคลากร นำไปสู่การปฏิบัติงานในหน่วยบริการประจำอำเภอ 4) ควรมีคณะนิเทศติดตาม ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะแก่บุคลากร

2.4 ด้านกลุ่มบริหารงานบุคคล มีแนวทางการบริหารจัดการดังนี้ 1) วางแผน จัดอัตรากำลังของครูและบุคลากรให้มีความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่รับบริการในหน่วย บริการประจำอำเภอ 2) จัดอบรมพัฒนาศักยภาพที่อยู่ประจำหน่วยบริการให้มีความรู้ด้าน

การศึกษาพิเศษ เช่น การจัดการเรียนการสอน กายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด รวมถึงการสร้างเครือข่ายกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นเพื่อร่วมจัดการศึกษาแก่เด็กพิการ โดยศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน 3) จัดทำปฏิทินงาน เพื่อบ่งชี้หน้าที่ผู้ปกครองและผู้เรียน เพื่อทำการกายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด ตลอดจนให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครอง ในลักษณะของคลินิกประจำหน่วยบริการ โดยทีมนักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด บุคลากรที่จบวิชาเอกพลศึกษา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน อย่างน้อย หน่วยบริการละ 1 ครั้งต่อเดือน 4) การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำหน่วยบริการโดยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ผ่านหัวหน้าหน่วยบริการประจำอำเภอ ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่นรายงานการปฏิบัติงานประจำเดือน รายงานในที่ประชุมประจำเดือน ไลน์กลุ่มเฟสบุ๊กกลุ่ม กล้องวงจรปิด และการออกนิเทศติดตามของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นต้น

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน พบว่า สภาพปัญหาการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพการปฏิบัติงานในหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ตำแหน่งหัวหน้าหน่วยบริการ ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารทั่วไป ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล ตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารแผนงานและงบประมาณ และตำแหน่งครูและบุคลากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งเอาไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับมีการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อสนองต่อเจตนารมณ์ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ที่เป็นการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) และเตรียมความพร้อมแก่คนพิการทางการศึกษาทั้ง 9 ประเภท ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ใกล้บ้าน เพื่อลดข้อจำกัดในการเดินทางมารับบริการของเด็กพิการ ตลอดจนสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตลอดจนให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชนด้วยกระบวนการทางการศึกษา ดำเนินการโดย ส่งเสริมสนับสนุนการให้บริการโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัว และชุมชน สอดคล้องกับ ชูศักดิ์ จันทยานนท์ ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้สำหรับบุคคลออทิสติก พบว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัวชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการร่วมจัดการศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถเป็นผู้จัดการศึกษาได้ สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการก็เช่นกัน ครอบครัวชุมชนและสังคมมีบทบาทในการทำงานแบบมีส่วนร่วมทั้งลักษณะผู้ส่งเสริมการ

เรียนรู้และฟื้นฟูสมรรถภาพและลักษณะผู้จัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมในเชิงการบริหารการจัดการศึกษาการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ (ชูศักดิ์ จันทยานนท์, 2552)

ด้านปัญหาในการปฏิบัติงานในหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดน่าน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ตามโครงสร้างการบริหารหน่วยบริการประจำอำเภอพบว่า ด้านบริหารวิชาการ พบปัญหาในเรื่องของบุคลากรขาดประสบการณ์ด้านการศึกษาพิเศษ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้เฉพาะด้าน เช่น นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด จิตวิทยาคลินิก และหลากหลายวิชาเอก มาทำงานร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน และสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ อาจเป็นเพราะผู้เรียนไม่สามารถใช้สื่อการสอนร่วมกันได้ทั้งหมด เนื่องจากเป็นสื่อการสอนเฉพาะของแต่ละบุคคล ด้านบริหารแผนงานและงบประมาณ พบว่า บุคลากรขาดความรู้ด้านบัญชี ขาดความเข้าใจในการเขียนโครงการ ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคลากรมีความหลากหลายด้านวิชาเอก จำนวนบุคลากรต่อจำนวนนักเรียนในแต่ละหน่วยบริการ ตลอดจนถูกกำหนดด้วยโครงสร้างการบริหารจัดการหน่วยบริการ จึงจำเป็นต้องจัดวางตัวบุคลากรวิชาเอกอื่นที่สามารถปฏิบัติงานด้านงานบัญชีได้เข้ารับหน้าที่นี้แทน ด้านบริหารทั่วไป พบว่าสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ รองลงมาคือขาดความเข้าใจในระบบงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดตั้งหน่วยบริการประจำอำเภอ ได้ขอใช้โรงเรียนยุบเลิกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตัวอาครมีอายุการใช้งานมาแล้วมากกว่า 30 ปี ส่งผลให้เกิดการชำรุดทรุดโทรมได้ง่าย การปรับปรุงซ่อมแซมเป็นไปได้ยาก ส่วนงานด้านธุรการ บุคลากรยังขาดความเข้าใจในระบบงาน อาจเนื่องมาจากบุคลากรปฏิบัติงานหลายหน้าที่ทำให้เกิดความสับสนในระบบงาน และด้านบริหารงานบุคคล พบว่าขาดบุคลากรทางกายภาพบำบัด รองลงมาคือหัวหน้างานฝ่ายขาดประสบการณ์ ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคลากรทางกายภาพบำบัดไม่เพียงพอสำหรับการไปปฏิบัติงานประจำในหน่วยบริการ ส่วนหัวหน้างานฝ่ายขาดประสบการณ์ อาจเนื่องมาจากข้าราชการครูส่วนใหญ่เป็นข้าราชการบรรจุใหม่ ซึ่งยังไม่เคยมีประสบการณ์ด้านบริหารงานบุคคลมาก่อน

2. แนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดน่าน พบว่า มีโครงสร้างการบริหารจัดการอยู่ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านบริหารวิชาการ มีแนวทางการบริหารจัดการดังนี้ 1) การจัดและส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention : EI) และเตรียมความพร้อมของคน ควรมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และตารางการฝึกร่วมกับผู้ปกครองเพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการ และแนวทางในการฝึกที่เหมาะสม 2) การพัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ ควรมีการฝึกอบรมบุคลากร ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผู้พิการให้เกิดองค์ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ การผลิตสื่อการ

เรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนอย่างหลากหลาย อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การจัดระบบและส่งเสริม สนับสนุนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือ อันใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการ ควรมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ร่วมกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการและแนวทางในการฝึกที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละบุคคล รวมถึงสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อผู้เรียน 4) จัดระบบบริการช่วงเชื่อมต่อสำหรับคนพิการ (Transitional Services) โดยมีการกำหนดโปรแกรมให้เหมาะสม ตรงกับความต้องการจำเป็นและความสนใจของนักเรียน มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในการเชื่อมต่อจากสถานศึกษาเดิมให้ สถานศึกษาใหม่ที่รับส่งต่อ มีการร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายของทุกภาคส่วน และมีการติดตามผลหลังจากได้ส่งต่อนักเรียนแล้ว 5) ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยครอบครัวและชุมชน ด้วยกระบวนการทางการศึกษา หน่วยงานและภาคีเครือข่ายควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้พิการในชุมชน 6) เป็นศูนย์กลางข้อมูล รวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม และผลงานของสถานศึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ อย่างสม่ำเสมอมีการให้คำแนะนำทางด้านการศึกษาและเป็นแหล่งข้อมูลด้านการศึกษาพิเศษ มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวว่า มุ่งเน้นการส่งเสริมให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลือ การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ การศึกษา การยอมรับ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2545) และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 กล่าวว่า การศึกษาสำหรับคนพิการมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไปจึงจำเป็นต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทาง การศึกษาเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการอย่างทั่วถึงทุกระบบและทุกระดับการศึกษา และส่งเสริมสถาบันอื่น ๆ รวมทั้งครอบครัวให้มีการจัดการศึกษา (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, 2551) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ผดุง อารยะวิญญู ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อหรือหลักปรัชญาดังต่อไปนี้ 1) ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือคนปกติเมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้วก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษด้วย หากเด็กพิเศษไม่สามารถเรียนในโปรแกรมการศึกษาที่รัฐจัดให้

เด็กปกติได้ ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของเด็กพิเศษ 2) เด็กพิเศษควรได้รับการศึกษาควบคู่ไปกับการบำบัดการฟื้นฟูสมรรถภาพทุกด้านโดยเร็วที่สุด ในทันทีที่ทราบว่าเด็กมีความต้องการพิเศษทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนต่อไป และมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด 3) การจัดการศึกษาพิเศษควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมกับ คนปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพการเรียนการสอนเด็กเหล่านี้จึงควรให้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้ มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เว้นแต่เด็กพิเศษผู้นั้นมีสภาพความพิการหรือความบกพร่องในขั้นรุนแรง จนไม่อาจเรียนร่วมได้อย่างไรก็ตามควรให้เด็กพิเศษได้สัมผัสกับสังคมปกติ 4) การจัดการศึกษา พิเศษต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเสียเปรียบของเด็กพิเศษแต่ละประเภท โดยใช้แนว การศึกษาของเด็กปกติ 5) การศึกษาพิเศษและการฟื้นฟูบำบัดทุกด้าน ควรจัดเป็นโปรแกรมให้ เป็นรายบุคคลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่างอาจจัดเป็นกลุ่มเล็กสำหรับเด็กที่มีความ บกพร่องหรือมีความต้องการคล้ายคลึงกันและอยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน 6) การจัดโปรแกรมการสอนเด็กพิเศษควรเน้นที่ความสามารถของเด็กและให้เด็กมีโอกาสได้ ประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงความพิการหรือความบกพร่องเพื่อทำให้เด็กมีความ มั่นใจว่า แม้ตนจะมีความบกพร่องแต่ก็ยังสามารถบางอย่างเท่ากับหรือดีกว่าคนปกติซึ่ง จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น 7) การศึกษาพิเศษควรมุ่งให้เด็กมีความเข้าใจยอมรับ ตนเองมีความเชื่อมั่นมีสัจการแห่งตนและมุ่งให้ช่วยตนเองได้ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อ ตนเองและสังคม 8) การศึกษาพิเศษควรจัดทำอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่เกิดเรื่อยไปขาดตอนไม่ได้ และควรเน้นถึงเรื่องอาชีพด้วย (ผดุง อารยะวิญญู, 2542)

2.2 ด้านบริหารแผนงานและงบประมาณ มีแนวทางการบริหารจัดการ โดยศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแล นิเทศติดตาม การดำเนินงาน ของหน่วยบริการประจำอำเภอ ทั้ง 3 แห่ง ในจังหวัดน่าน ได้แก่ หน่วยบริการประจำอำเภอท่า วังผา หน่วยบริการประจำอำเภอเวียงสา และหน่วยบริการประจำอำเภอนาน้อย ดังนี้ 1) จัดทำ คำสั่งกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 2) ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจใน การปฏิบัติหน้าที่ 3) จัดอบรมพัฒนาบุคลากรด้านแผนงานและงบประมาณให้เกิดองค์ความรู้ นำไปสู่ทักษะในการปฏิบัติงาน เช่น การเงินและการบัญชี การจัดทำโครงการ เพื่อเสนอของบ สนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด 4) จัดทำข้อมูลสารสนเทศในหน่วยบริการให้เป็นปัจจุบัน เพื่อดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับหน่วยงานต้นสังกัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยบริการกับชุมชน 5) จัดให้มีทีมนิเทศติดตาม ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการ สอดคล้องกับ วารุณี จิรัญเวทย์ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการ ศึกษาสำหรับคนพิการ พบว่า การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการเป็นการรวมพลังระหว่าง หน่วยงานทั้งภาครัฐภาคเอกชนองค์กรชุมชนองค์กรคนพิการผู้ปกครองคนพิการและองค์กร อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษา

สำหรับคนพิการทุกระบบและครบวงจรจึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมพัฒนาระบบการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามนโยบายการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการ (วารุณี จิรัญเวทย์, 2554)

2.3 ด้านบริหารทั่วไป มีแนวทางการบริหารจัดการดังนี้ 1) สภาพแวดล้อม และอาคารสถานที่ไม่เอื้ออำนวย ไม่เหมาะสมต่อการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ เนื่องจากการเปิดหน่วยบริการ เป็นการขอใช้พื้นที่โรงเรียนยุบเลิกของเขตพื้นที่ แต่ละโรงเรียนมีอายุไม่ต่ำกว่า 30 – 50 ปี ทำให้อาคารผุพัง จำเป็นต้องใช้งบในการปรับปรุงจำนวนมาก ทั้งนี้แนวทางการบริหารจัดการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน คือการนำงบประมาณที่มีอยู่รวมกับการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ภาคเอกชน ชุมชน ชาวบ้าน และถึงผู้ใจบุญ เพื่อร่วมพัฒนาหน่วยบริการประจำอำเภอ ให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ตลอดจนจัดให้มีพื้นที่ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางอาชีพ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ แก่ผู้เรียน 2) จัดทำคำสั่งมอบหมายงานให้ชัดเจน ในส่วนของงานธุรการ ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และกำหนดผู้รับผิดชอบให้ครอบคลุมครบถ้วน สอดคล้องกับ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เรื่องการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่จัดโดยชุมชน ดังนี้ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่จัดโดยชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนองค์กรเอกชนหรือสถาบันทางสังคมมีสิทธิในการจัดการศึกษาโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมปฏิบัติและร่วมประเมินผลรวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2550) และ สมชัย วรานุกุลรักษ์ ได้ศึกษา เรื่องการพัฒนาระบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการ พบว่า ลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ มุ่งให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนด้วยตนเองเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงดังนั้นการจัดการเรียนในศูนย์การเรียนรู้จึงเน้นให้นักเรียนมีอิสระในการเรียนใช้สื่อประสมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองภายใต้ความพร้อมและโอกาสของแต่ละคนที่แตกต่างกันหลักการของศูนย์การเรียนรู้ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญมีดังนี้ (สมชัย วรานุกุลรักษ์, 2546) 1) การให้นักเรียนมีอิสระตามความต้องการในการเรียนสามารถยืดหยุ่นเวลาในการเรียนได้ตามความพร้อมความถนัดและความสนใจด้วยตนเอง 2) มีการแสวงหาและพัฒนาสาระความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ให้สามารถตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของนักเรียน 3) มีการผลิตสื่อการเรียนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความต้องการของนักเรียน 4) ศูนย์การเรียนรู้ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนมาใช้บริการได้รับความรู้ที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 5) สร้างบรรยากาศในศูนย์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมนักเรียนและเอื้อต่อการเรียนของนักเรียน 6) มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ภายในศูนย์การเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอน

2.4 ด้านบริหารงานบุคคล มีแนวทางการบริหารจัดการดังนี้ 1) วางแผนจัดอัตรากำลังของครูและบุคลากรให้มีความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนที่รับบริการในหน่วยบริการประจำอำเภอ 2) จัดอบรมพัฒนาบุคลากรที่อยู่ประจำหน่วยบริการให้มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ เช่น การจัดการเรียนการสอน กายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด รวมถึงการสร้างเครือข่ายกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นเพื่อร่วมจัดการศึกษาแก่เด็กพิการ โดยศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน 3) จัดทำปฏิทินงาน เพื่อบันทึกหมายกับผู้ปกครองและผู้เรียนเพื่อทำการกายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด ตลอดจนให้คำแนะนำและแนวทางแก่ผู้ปกครองในลักษณะของคลินิกประจำหน่วยบริการ โดยทีมนักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด บุคลากรที่จบวิชาเอกพลศึกษา ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน อย่างน้อย หน่วยบริการละ 1 ครั้ง ต่อเดือน 4) การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำหน่วยบริการโดยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ผ่านหัวหน้าหน่วยบริการประจำอำเภอ ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น รายงานการปฏิบัติงานประจำเดือน รายงานในที่ประชุมประจำเดือน ไลน์กลุ่ม เฟสบุ๊กกลุ่ม กล้องวงจรปิด เป็นต้น สอดคล้องกับ รัชชนิ สรรเสริฐ ได้ศึกษาเรื่อง การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน กลยุทธ์หลักเพื่อการดูแลคนพิการ พบว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน (Community based rehabilitation) หรือ CBR หมายถึง การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือการเสริมสร้างความสามารถของคนพิการให้มีสมรรถภาพดีขึ้นโดยอาศัยวิธีการทางการศึกษาสังคมและการฝึกอาชีพเพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมทัดเทียมคนทั่วไป (รัชชนิ สรรเสริฐ, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการบริหารจัดการหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน กลุ่มบริการวิชาการ ควรมีการจัดทำแผน IEP ร่วมกับผู้ปกครองเพื่อทราบถึงความต้องการและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ผูกอบรมบุคลากร ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผู้พิการให้เกิดองค์ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ กลุ่มบริหารแผนงานและงบประมาณ กำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน อบรมพัฒนาบุคลากรด้านแผนงานและงบประมาณให้เกิดองค์ความรู้นำไปสู่ทักษะในการปฏิบัติงาน และนิเทศติดตามให้คำแนะนำ กลุ่มบริหารทั่วไป ประสานงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ภาคเอกชน ชุมชน เพื่อร่วมพัฒนาหน่วยบริการประจำอำเภอ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน สร้างองค์ความรู้ด้านงานธุรการ กลุ่มบริการงานบุคคล วางแผนอัตรากำลังของครู จัดอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ นิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะทั่วไป 1) แนวทางการบริหารหน่วยบริการประจำอำเภอ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน ในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์กับศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดน่าน โดยเฉพาะในอนาคตมีแนวโน้มจะเปิดหน่วยบริการประจำ

อำเภอเพิ่มเพื่อบริการเด็กพิการอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ และศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดอื่น ๆ โดยนำผลการวิจัยนี้เป็นทางการบริหารหน่วยบริการประจำอำเภอ ในสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ 2) ควรกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับอัตรากำลังบุคลากรและประเภทของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการไว้ตามจำนวนของผู้รับบริการในแต่ละพื้นที่ 3) ควรกำหนดบทบาทหน้าที่หลักของบุคลากรซึ่งปฏิบัติงานในหน่วยบริการให้ชัดเจน 4) ควรจัดงบประมาณ สื่อสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของหน่วยบริการให้ เพียงพอตามความแตกต่างของแต่ละพื้นที่และจำนวนคนพิการที่ให้บริการ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือในหลายๆภาคส่วน เช่น ครู นักจิตวิทยา นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด โรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สาธารณสุข ผู้ปกครอง ชุมชน ดังนั้นควรทำการศึกษาส่วนนี้ด้วย 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2550). การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการที่จัดโดยชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2562 จาก www.gotoknow.org/posts/283077
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550 – 2554. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด.
- ชูศักดิ์ จันทยานนท์. (2552). รูปแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้สำหรับบุคคลออทิสติก. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: แว่นแก้ว.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 28 ก หน้า 3 (5 กุมภาพันธ์ 2551).
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545. (2545). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 123 ก หน้า 4 (19 ธันวาคม 2545).
- รัชชนิ สรรเสริญ. (2555). การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน กลยุทธ์หลักเพื่อการดูแลคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2562 จาก <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JNAE/article/view/1449/1183>

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 14 (6 เมษายน 2560).
- วารุณี จิรัฐเวทย์. (2554). การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก www.gotoknow.org/posts/283077
- สมชัย วรานุกุลรักษ์. (2546). การพัฒนาระบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ในสถานประกอบการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2560). คู่มือการปฏิบัติงานหน่วยบริการของศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (ปรับปรุงครั้งที่ 1) ปีพุทธศักราช 2560. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2562 จาก <http://special.obec.go.th/>

การพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐาน โดยใช้แบบฝึก
ทักษะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ):
กรณีศึกษานักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนวัดมงคลรัตน์*

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING SKILL AND ENGLISH
WRITING SPELL BASE BY USING A SET OF PRACTICE OF ENGLISH
LEARNING BY FOREIGN LANGUAGE DEPARTMENT (ENGLISH)
CASE STUDY: STAND FOR THE FIFTH GRADES STUDENTS AT
WAT MONGKHONRAT SCHOOL

ประสิทธิ์ เพยกลิน

Prasit Phaiyklin

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

E-mail: toumskp10@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้รูปแบบ One Group Pretest - Posttest Design มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมงคลรัตน์ อำเภอลำลูกกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 20 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐานภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 10 เล่ม 2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก ดำเนินการทดลองโดยให้กลุ่มตัวอย่างทดสอบก่อนเรียน แล้วจึงให้เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป เมื่อเรียนจบแล้วให้นักเรียนทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วจึงนำผลไปวิเคราะห์และ

* Received 9 June 2020; Revised 3 July 2020; Accepted 20 July 2020

ทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที (t - test) ผลการวิจัย พบว่า 1) แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.60/86.83 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การพัฒนา, ทักษะการอ่าน, การเขียนสะกดคำพื้นฐาน, แบบฝึกทักษะ

Abstract

This research was the experimental research by using One Group Pretest – posttest , the objects of this research were 1) for develop to train reading skill and writing spell the base of the Foreign Language Department (English) for the fifth grades students an efficiency 80/80 2) for traditionally compare with student's achievement before and after by using English Reading skill and English Writing spell base of the Foreign Language Department (English) for the fifth grades students. The population used in this research were 20 the fifth grades students at Wat Mongkhonrat School of the academic year 2017 by using English Reading skill and English Writing spell base. The instrument used for data collection were 1) 10 English Reading skill and English Writing spell base for the fifth grades 2) English language learning achievement test which had 4 choices the experience by using sample tests before studied and then using readymade lesson after that the students' evaluate accomplished by using to analyse and hypothesis testing. The statistics used for analyzing data were percentage, mean, standard deviation and t - test statistics the research results were as follows 1) To train the English Reading Skill and the English Writing spell base of the Foreign language Department (English) showed the effectiveness of 88.60/86.83 higher than the standard criteria. 2) The students were learning by training English Reading Skill and English Writing spell base of the Foreign Language Department (English) the achievement after learning were higher than before learning was significantly different at .01 level.

Keywords: Development, Reading Skill, Writing Spell Base, A Set of Practice of English Learning

บทนำ

ภาษานับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะภาษาเป็น ทั้งมวลประสบการณ์และเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์ ถ้าขาดสื่อสำคัญนี้แล้วมนุษย์คงไม่สามารถรวมกันเป็นสังคมได้ ภาษาจึงเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญที่ทำให้คนเข้าใจกัน ภาษา คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน มนุษย์อาศัยทักษะทั้ง 4 ประการสร้างเสริมสติปัญญาและความรู้สึกรู้สีกนึกคิดพัฒนาอาชีพและพัฒนาบุคลิกภาพ รวมทั้งอื่น ๆ อีกมากให้กับตนเองและสังคม ด้วยเหตุผลดังกล่าวภาษาจึงมีบทบาทและความสำคัญสำหรับบุคคลทุกคนของชาติ (วรรณ โสมประยูร, 2537)

ภาษาอังกฤษนับว่าเป็นภาษาสากลของโลก ที่ทุกคนให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะตั้งแต่ ในอดีตจนถึงปัจจุบันภาษาอังกฤษมีความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องใช้ โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารไม่ว่าจะเป็นด้านการเขียนหรือการพูด อีกทั้งยังเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น สิ่งของ เครื่องใช้ ยารักษาโรค รายการวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต (Internet) สารเคมีที่ใช้ในการเกษตร เป็นต้น และในปัจจุบันนั้นการสื่อสารยังต้องใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและรวดเร็ว เพื่อการติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก ภาษาอังกฤษที่แทรกตัวอยู่กับการใช้เครื่องมือเหล่านั้น ถ้าผู้ใช้เครื่องมือในการสื่อสาร ไม่มีความรู้ทางด้านภาษาดังกล่าว ย่อมทำให้เกิดปัญหาการสื่อสารติดขัด ลำบาก นอกจากนี้ภาษาอังกฤษยังแทรกอยู่ตามสื่อต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ทั่วไป ซึ่งทุกคนต้องเรียนรู้และสัมผัสอยู่ทุกวัน ฉะนั้นการเรียนรู้ภาษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนต้องเรียนรู้ถ้ามีโอกาส ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่ประเทศไทยต้องพัฒนาบุคลากรในประเทศให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อจะได้เข้าใจสามารถสื่อสารรู้จักเลือกรับสารสนเทศที่มีประโยชน์ แล้วนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ ตลอดจนนำภาษาอังกฤษไปใช้ได้ถูกต้อง อันจะเป็นการพัฒนาประเทศต่อไป จะเห็นได้จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) ได้ระบุวิสัยทัศน์ของการศึกษาหรือการศึกษาที่พึงประสงค์ในอนาคตไว้ว่า “ต้องพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ เช่น มีความรู้ภาษาต่างประเทศเป็นอย่างดี โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) หลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2539 ระบุมุ่งหมายของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษว่า “เพื่อให้ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อใช้ในการสื่อสารและการแสวงหาความรู้” (กรมวิชาการ, 2539) จากความสำคัญดังกล่าวรัฐจึงกำหนดให้ภาษาต่างประเทศ เป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กำหนดให้มี การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศทุกช่วงชั้น การเรียนภาษาต่างประเทศต้องอาศัยกระบวนการคิด และการฝึกฝนการใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนนำภาษาไปใช้ในสถานการณ์จริง ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ เหมาะสมกับกาลเทศะ และสังคมวัฒนธรรมของการใช้ภาษานั้น ๆ นอกจากนั้นยังต้องเน้นความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ที่เรียนเพื่อเป็นเครื่องมือในการค้นหาความรู้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ และในการศึกษาต่อรวมทั้งการประกอบอาชีพ (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2546)

การอ่านเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่จะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ คนที่มีทักษะในการอ่านย่อมได้เปรียบ สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน เช่น การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ (สนิท ตั้งทวี, 2526) จึงเห็นได้ว่าผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านและมีทักษะในการอ่านย่อมแสวงหาความรู้และศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ในการพูดและการเขียนได้เป็นอย่างดี ไวท์แมน (Wiseman, D. L. & Many, J. E.) กล่าวว่า การสอนอ่านภาษาอังกฤษให้แก่เด็กเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำนั้น ครูควรจะหาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษในด้านการใช้โครงสร้างทางภาษาและการหาความหมายของคำศัพท์อีกด้วย เพราะความรู้ในเรื่องดังกล่าว เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้ผู้อ่านประสบความสำเร็จในการอ่านเพื่อความเข้าใจได้ แต่นักเรียนกลุ่มดังกล่าวจะไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในเรื่องเหล่านี้ (Wiseman, D. L. & Many, J. E., 1992) ส่วนขั้นตอนของ ฮาดเลย์ (Hadley, G. & Hadley, Y.) ได้กล่าวว่า การฝึกหัดการอ่านเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือเป็นภาษาต่างประเทศ การสอนทักษะการอ่านควรสอนหลังจากที่นักเรียนได้อ่านเนื้อหาทั้งหมดไปแล้ว และสอนเฉพาะโครงสร้างทางภาษาและการหาความหมายของคำศัพท์ที่จำเป็นต่อ การอ่านเนื้อหาดังกล่าวเท่านั้น (Hadley, G. & Hadley, Y., 1996)

จากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า ทักษะการอ่านมีปัญหาหลายประการ มีนักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆ คนได้พยายามแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการอ่าน เช่น จิตารักษ์ ดาบพลอ่อน ได้พัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อจับใจความชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 โรงเรียนกุตบากราชบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาภาค กุตบากราช จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพ 80.26/79.08 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 ที่ตั้งไว้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ

นักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ธิดารัก ดาบพลอ่อน, 2542)

นอกจากนี้ ดวงสมร อปราชิตา ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยหนังสือการ์ตูน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนท่าเรือพิทยาคม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า บทเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษด้วยหนังสือการ์ตูนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.75/80.43 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษด้วยหนังสือการ์ตูนมีคะแนนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ดวงสมร อปราชิตา, 2547)

จากการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน วัดมงคลรัตน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า นักเรียนไม่สามารถอ่านและเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษได้ คนที่อ่านได้ก็มีจำนวนน้อยมาก จึงเป็นปัญหาส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อใช้ในการสอนอ่านและเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษ ซึ่งจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและเพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการใช้แบบฝึกกับหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

ด้านเนื้อหา การพัฒนาการอ่านและเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 10 เล่ม ดังนี้

1. Fun with body vocabularies.
2. Fun with family vocabularies.
3. Fun with occupation vocabularies.
4. Fun with animal vocabularies.
5. Fun with fruit vocabularies.
6. Fun with food vocabularies.

7. Fun with vegetable vocabularies.
8. Fun with weather vocabularies.
9. Fun with transportation vocabularies.
10. Fun with sport vocabularies.

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมงคลรัตน์ อำเภอลำลูกกา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 46 คน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมงคลรัตน์ อำเภอลำลูกกา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ขั้นตอนการวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pre - test – Post - test Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543)

ตารางที่ 1 แบบการทดลอง One Group Pretest – Posttest Design

กลุ่ม	Pre-test	Treatment	Post-test
E	T ₁	X	T ₂

E	แทน	กลุ่มทดลอง
T ₁	แทน	การทดสอบก่อนเรียน (pre - test)
X	แทน	การทดลองใช้แผนการสอน
T ₂	แทน	การทดสอบหลังเรียน (post - test)

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. เตรียมความพร้อมของนักเรียนโดยชี้แจงแผนการจัดการการเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสะกดคำ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ
2. ให้นักเรียนทดสอบก่อนเรียน (pre - test) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ จำนวน 30 ข้อ
3. ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยแผนการจัดการการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการสะกดคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้เวลาในการเรียนการสอน 12 ชั่วโมง พร้อมทำใบงานและแบบทดสอบ
4. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (post - test) โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน (pre - test) และให้นักเรียนตอบ

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสะกดคำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. นำผลที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสะกดคำ และเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน

6. นำผลที่ได้จากแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสะกดคำ

ผลการวิจัย

1. การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลคะแนนจากการจัดการการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบย่อยทุกชั่วโมงหลังการสอนคำศัพท์โดยใช้สื่อประกอบการสอน ได้ผลลัพธ์ทางการสอนตามตารางดังนี้

ตารางที่ 2 คะแนนจากการทดสอบตามแบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำพื้นฐานภาษาอังกฤษ โดยใช้แบบฝึกทักษะ

แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียน สะกดคำพื้นฐาน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ
แบบฝึกทักษะ ๑ ชุดที่ 1	10	170	8.50	85.00
แบบฝึกทักษะ ๑ ชุดที่ 2	10	176	8.80	88.00
แบบฝึกทักษะ ๑ ชุดที่ 3	10	173	8.50	85.50
แบบฝึกทักษะ ๑ ชุดที่ 4	10	175	8.75	87.50
แบบฝึกทักษะ ๑ ชุดที่ 5	10	178	8.90	89.00
แบบฝึกทักษะ ๑ ชุดที่ 6	10	175	8.75	87.50
แบบฝึกทักษะ ๑ ชุดที่ 7	10	179	9.00	90.00
แบบฝึกทักษะ ๑ ชุดที่ 8	10	180	9.05	90.50
แบบฝึกทักษะ ๑ ชุดที่ 9	10	182	9.10	91.00
แบบฝึกทักษะ ๑ ชุดที่ 10	10	184	9.20	92.00
คะแนนรวม	120	1772	88.60	886
คะแนนเฉลี่ย			8.86	88.60

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐาน

ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 10 แบบฝึก มีประสิทธิภาพ 88.60/86.63 หมายถึง นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐานทั้ง 10 แบบฝึก คิดเป็นร้อยละ 88.60 และได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 86.63 แสดงว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โดยใช้แบบฝึกทักษะ ที่ผู้รายงานสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

2. เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมแล้วคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งเป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการอ่านและเขียนสะกดคำพื้นฐานสูงขึ้น

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำขั้นพื้นฐานภาษาอังกฤษ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพที่ 88.60/86.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้หมายความว่านักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษคิดเป็นร้อยละ 88.60 และได้คะแนนเฉลี่ยหลังคิดเป็นร้อยละ 86.63 สื่อที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับวิไลรัตน์ วสุรีย์ ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เอกสารจริงเกี่ยวกับท้องถิ่น ในรายวิชา อ0112 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เอกสารจริงเกี่ยวกับท้องถิ่น มีค่าเท่ากับ 87.80/80.50 เป็นไปตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ (วิไลรัตน์ วสุรีย์, 2545)

2. เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมแล้วคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งเป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านการอ่านและเขียนสะกดคำพื้นฐานสูงขึ้นสอดคล้องกับวิไลลักษณ์ ลาจันติก ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบ

บทเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบบทเรียนส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ในการช่วยเหลือกัน ในการเรียนรู้ และหนังสือการ์ตูนได้ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เกิดความกระตือรือร้นและเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น ผลการทดสอบผู้เรียนพบว่านักเรียนมีการพัฒนาทางด้านการอ่านภาษาอังกฤษในด้านทักษะการอ่านออกเสียงคิดเป็นร้อยละ 68 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด และด้านทักษะการอ่านในใจ นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ด้านความคิดเห็นพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบบทเรียนในทุก ๆ ด้าน (วิไลลักษณ์ ลาจันทร์, 2548)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกทักษะ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 88.60/86.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 2) เมื่อเปรียบเทียบการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการใช้แบบฝึกทักษะแล้ว มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนคำพื้นฐานภาษาอังกฤษโดยภาพรวมแล้ว สูงขึ้นกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1) สื่อที่พัฒนานี้ยังสามารถพัฒนาต่อไปให้สมบูรณ์มากขึ้นอีกโดยการวิเคราะห์กระบวนการที่นำมาใช้ในการเรียนรู้และเสริมสร้างคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข แก่นักเรียนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ 2) สำหรับครูในการนำสื่อมาใช้ ต้องศึกษารายละเอียดของการใช้ ขั้นตอนการใช้ และต้องให้สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ และควรเตรียมการสอนมาล่วงหน้า และไม่จำเป็นต้องใช้กระบวนการสอนตามที่กล่าวมาทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2539). การประกันคุณภาพการศึกษา โครงการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ดวงสมร อปราชีตา. (2547). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษด้วยหนังสือการ์ตูน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธิดารักษ์ ดาบพลอ่อน. (2542). การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 11 (ตอนที่ 74 ก), หน้า 1-23 (19 สิงหาคม 2542).
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสารมิตร.
- วรรณิ โสมประยูร. (2537). การสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิไลรัตน์ วสุรีย์. (2545). การพัฒนาแบบฝึกเสริมการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เอกสารจริงเกี่ยวกับท้องถิ่นในรายวิชา อ0112 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิไลลักษณ์ ลาจันทิก. (2548). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบบทเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สนิท ตั้งทวี. (2526). การใช้ภาษาเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2539). แผนพัฒนาการศึกษามัธยมศึกษา (2540-2544). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. (2546). ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา: กรอบและแนวทางการดำเนินงาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Hadley, G. & Hadley, Y. (1996). The Cluture of Learning and the Good Teacher in Japan: An Analysis of students Views. The Language Teacher, 20(9), 53-55.
- Wiseman, D. L. & Many, J. E. (1992). Enabling complex aesthetic responses: An examination of three literary discussion approaches. In D.J.Leu & C.K. Kinzer (EDs.) Literacy research, theory, and practice : View from many perspective, (41 st,Yearbook of the National Reading Conference). Chicago: National Reading Conference.

**แนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะ
ของกรมการขนส่งทางบก***
**GUIDELINES FOR SOLVING PUBLIC TRANSPORTATION SERVICES
OF THE DEPARTMENT OF LAND TRANSPORT**

นิวัฒน์ รังส้อย

Niwat Rungsoi

พีระพงษ์ วรภัทธีระกุล

Peerapong Woraphatthirakul

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

วาสนา รังส้อย

Wasana Rungsoi

โรงเรียนวัดลานบุญ

Watlanboon School, Thailand

E-mail: nptechnical@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก 2) ศึกษาการจัดระบบการให้บริการแท็กซี่สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก และ 3) ศึกษาองค์ประกอบที่เป็นปัญหาในการจัดระบบของแท็กซี่สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่กรมขนส่งทางบก ผู้ประกอบการรถแท็กซี่ ผู้ขับขีรถแท็กซี่ และผู้ใช้บริการรถโดยสารสาธารณะประเภทรถแท็กซี่ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์อุปมาอุปนัย (Analytic Induction) ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก โดยปรับปรุงพฤติกรรมของผู้ขับขี่ด้านความเร็ว และการขับขี่ที่ไม่สุภาพ เพื่อให้ผู้โดยสารมีความรู้สึกปลอดภัยในขณะที่โดยสารเพิ่มมากขึ้น แนวทางควบคุมระบบแท็กซี่โดยสารสาธารณะ การประสานงานของกรมการขนส่งทางบก การร้องเรียนของประชาชนที่ใช้บริการแท็กซี่สาธารณะ และการใช้สื่อเพื่อแก้ไขปัญหา 2) การจัดระบบการให้บริการแท็กซี่สาธารณะของ

* Received 9 June 2020; Revised 5 July 2020; Accepted 26 July 2020

กรมการขนส่งทางบก ปัจจุบันยังไม่มียุทธศาสตร์เฉพาะด้านที่เข้ามาควบคุมดูแลอย่างจริงจัง กฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือระบบที่เหมาะสมต่อการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม ในรถแท็กซี่ยังไม่เหมาะสม และเจ้าพนักงานไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นช่องทางในการเปิดโอกาสให้อาชญากรเข้ามาก่ออาชญากรรมได้ง่าย 3) องค์ประกอบที่เป็นปัญหาในการ จัดระบบของแท็กซี่สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก มีช่องทางร้องเรียนถึง 10 ช่องทาง เช่น สายด่วน 1584 เอกสารหรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์รับเรื่องร้องเรียน ผ่านศูนย์บริการ ข้อมูลของภาครัฐ เป็นต้น

คำสำคัญ: แนวทางการแก้ไข, การให้บริการรถยนต์สาธารณะ, สหกรณ์มิตรแท็กซี่

Abstract

The objectives of the research article were: 1) to study guidelines for solving public transportation services of Department of Land Transport. 2) to study the arrangement of public taxi services of Department of Land Transport and 3) to study the elements that are a problem in organizing public taxi systems of the department of land transport. The study was qualitative research and collect data from in-depth interview of twenty-five that included officers of the Department of Land Transport, taxi entrepreneurs, taxi drivers and customers. The instrument for this research was interview. Data statistics was Analytic Induction. The results of the research were as follows; 1) The guidelines for solving public transportation services of Department of Land Transport by improving the behavior of drivers in the use of speed and impolite driving characteristics to make passengers feel safer while traveling, on the guidelines for controlling the public passenger taxi system, coordination of the Department of Land Transport, subject to complaints of people using public taxis and using media to solve problems. 2) The systematization of public taxi service by Department of Land Transport, currently, there are no specific organizations that seriously control, law relate or system suitable for taxi crime prevention are not appropriate. And official does not use the rules strictly, which is a way for criminals to commit crimes too easily. 3) Element that is problems in the system of public taxis of the Department of Land Transport. There are 10 ways such as hotline 1584, documents or E-mail, website accepting complaints Through the Government Contact center, etc.

Keywords: Guidelines for Solving, Public Transportation Services, Mittare Cooperative Limited

บทนำ

กรมการขนส่งทางบกเป็นหน่วยงานราชการในสังกัดกระทรวงคมนาคม มีหน้าที่ในการควบคุมกำกับดูแลการขนส่งทางถนนของประเทศ เพื่อให้การขนส่งทางถนนมีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ โดยจะใช้เทคนิคการมองภาพอนาคตการวิเคราะห์กระบวนการตามภารกิจปัจจุบัน (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2550) การวิเคราะห์สถานะขององค์กรในปัจจุบันเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนา (กรมขนส่งทางบก, 2558) เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การขนส่งทางถนนเป็นการขนส่งหลักของประเทศมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80 กรมการขนส่งทางถนน จึงเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตประจำวันของคนไทยทุกคนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่น ๆ เนื่องจากการขนส่งทางถนนมีจุดเด่นที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่หรือเรียกว่า door - to - door และการลงทุนในการขนส่งใช้เงินลงทุนไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับ การขนส่งประเภทอื่น รวมถึงอุตสาหกรรมยานยนต์ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตให้ยานยนต์มีความสะดวกและมีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนไม่หยุดยั้ง การขนส่งทางถนนจึงเป็นที่นิยม เนื่องจากมีความสะดวกสบาย แต่การขนส่งทางถนนที่เพิ่มอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ทั้งปัญหาอุบัติเหตุ (ปณิกาน วานากมล, 2545) มลพิษจากการใช้รถ การใช้พลังงานในภาคการขนส่งเป็นอย่างมาก จึงอาจก่อให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพ และส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถของประเทศได้ ดังนั้น ในแผนยุทธศาสตร์กรมการขนส่งทางบกฉบับใหม่ จึงได้มุ่งเน้นบทบาทของกรมการขนส่งทางบกในการเป็นหน่วยงาน ควบคุม กำกับ ดูแล การขนส่งทางถนน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการขนส่งทางถนนที่มีความสมดุล (ชัยสมพล ชาวประเสริฐ, 2546) ทั้งนี้ เพราะระบบขนส่งทางบกถือเป็นระบบขนส่งมวลชนที่ควรพัฒนาอย่างเร่งด่วนที่สุด ทั้งเรื่องของความเร็ว ค่าใช้จ่าย และความปลอดภัย ในการให้บริการ รวมถึงปริมาณของพาหนะที่ให้บริการ และความตรงต่อเวลาหรือความแน่นอน ของการให้บริการ ซึ่งหากพัฒนาระบบขนส่งในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และย่อมส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน (สลิลาทิพย์ ทิพย์ไกรสร, 2553)

ข้อมูลจากศูนย์คุ้มครองผู้โดยสารและรับเรื่องร้องเรียน 1584 กรมการขนส่งทางบกพบว่า ประชาชนร้องเรียนปัญหาการให้บริการรถแท็กซี่ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2559 - มกราคม 2560 จำนวน 15,291 ครั้ง เรื่องปฏิเสธผู้โดยสาร มีการร้องเรียนมากที่สุด จำนวน 6,101 ครั้ง รองลงมา แสดงกิริยาจาไม่สุภาพ ไม่กตมิตอร์ค่าโดยสาร ไม่ส่งผู้โดยสารตามสถานที่ที่ตกลงกัน และขับรถประมาทขาดเสีย ผู้โดยสารสะท้อนปัญหาดังกล่าวที่ว่าที่ผ่านมา ควรมีมาตรการ

กวดขัน แต่ก็เจียบหายไป นับเป็นเรื่องที่น่าอับอายของหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมการขนส่งทางบก จะต้องพิจารณาทบทวนข้อกฎหมาย และการปรับปรุงแก้ไขการควบคุมรถแท็กซี่สาธารณะ การเกิดข้อพิพาททางสังคมระหว่างการให้บริการรถแท็กซี่สาธารณะกับประชาชนผู้ใช้บริการ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546)

ดังนั้น จากปรากฏการณ์วิกฤติปัญหาหลายด้านของรถแท็กซี่สาธารณะดังกล่าวข้างต้น นั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของรัฐบาล กระทรวงคมนาคม และการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐโดยกรมการขนส่งทางบก ซึ่งถือเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญในการพัฒนาระบบการขนส่ง และให้บริการกับประชาชน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะพัฒนาแนวทางการแก้ไขให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก ประเภทรถแท็กซี่ โดยศึกษาข้อมูลจากผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการแท็กซี่แท่งเป็นกรณีศึกษาควบคู่กันไป เพื่อใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ให้ผู้ประกอบการขนส่งสามารถเข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้บริการ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ให้บริการและผู้ให้บริการรถแท็กซี่ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิเสธไม่ไปส่งผู้โดยสาร การไม่กมิตเตอร์ การเรียกเก็บค่าบริการแบบเหมา เป็นต้น (พิบูล ธิปะปาล, 2550) ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการได้รับผลกำไรและผลตอบแทนจากการลงทุนสูงขึ้น ทั้งนี้ เมื่อผู้ให้บริการประทับใจก็จะมีบริการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และยังสามารถลดการใช้รถยนต์ส่วนตัวของประชาชน และลดมลภาวะจากการใช้รถยนต์ได้อีกประการหนึ่งด้วย จึงเป็นเรื่องสำคัญและน่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก
2. เพื่อศึกษาการจัดระบบการให้บริการแท็กซี่สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก
3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เป็นปัญหาในการจัดระบบของแท็กซี่สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยใช้กระบวนการดำเนินการ ประกอบด้วยกระบวนการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน โดยแยกเป็น 4 กลุ่มคือ 1) เจ้าหน้าที่กรมขนส่งทางบก จำนวน 5 ราย

2) ผู้ประกอบการรถแท็กซี่ จำนวน 10 ราย 3) ผู้ขับขีรถแท็กซี่ จำนวน 10 ราย และ 4) ผู้ใช้บริการรถโดยสารสาธารณะประเภทรถแท็กซี่ จำนวน 10 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3. เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยตัวผู้ศึกษาเองเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ตีความ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาโดยกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ไว้ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยใช้ความเที่ยงตรง (Reliability) และความถูกต้อง (Validity)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์อุปมาอุปนัย (Analytic Induction) คือ การตีความ สร้างข้อมูลจากสิ่งที่ป็นรูปธรรม หรือ ปรากฏการณ์ที่มองเห็นและเกิดขึ้นจริงในสังคม เช่น การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การปฏิบัติงาน ฯลฯ ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และจัดการข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก” โดยการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอสรุปผลการสัมภาษณ์ที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก โดยสรุปว่า แนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก ในการให้บริการนี้มีแนวทางและทิศทางที่จะอยู่ในระบบที่ถูกต้องทางกฎหมายอย่างไร มีกรมการขนส่งทางบกและมีหน่วยงานอื่นร่วมด้วย เช่น กรมสรรพากร เพื่อเป็นการดำเนินงานทางด้านภาษี เป็นต้น และต้องมีระบบดิจิทัลเข้ามาดูแลในรูปแบบระบบออนไลน์และในลักษณะของรูปแบบการทำธุรกิจ ในการทำธุรกิจนี้เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ทางด้านการเงิน การคลัง ถึงจะไม่ได้มีระบบกระแสที่ผิดกฎหมายด้านการเงิน หน้าที่ของภาครัฐโดยเฉพาะกรมการขนส่งทางบกมีหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาระบบโดยสารสาธารณะให้มีความเชื่อมั่น ความมั่นใจ และความปลอดภัย ความสบายใจ เพราะประชาชนผู้ใช้บริการรถแท็กซี่สาธารณะจะได้มาใช้บริการระบบสาธารณะ ระบบสาธารณะ คือ การให้บริการไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทางราง สิ่งเหล่านี้จะต้องพัฒนา กรมการขนส่งทางบกไม่ได้มองแค่มุมเดียว และต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการให้บริการประชาชน ให้ประชาชนใช้ระบบสาธารณะอย่างมั่นใจ สบายใจ สภาพปัญหาในปัจจุบันนี้ หากพูดถึงแท็กซี่นั้น ประชาชนผู้ใช้บริการรถแท็กซี่สาธารณะไม่มีความมั่นใจ ไม่มีความสบายใจ แต่ประชาชนผู้บริกรายังคงใช้ เพราะระบบสาธารณะมีความจำเป็น และวิถีชีวิตคนไทยนั้นยังต้องใช้ระบบสาธารณะ ในส่วน

ของภาครัฐนั้น ต้องมีหน้าที่ที่จะต้องพัฒนา ยกระดับ สิ่งเหล่านี้คือทิศทางของการพัฒนาและอยู่ในกรอบของข้อกำหนด กฎหมายมีความสำคัญในการพัฒนา และทางกรมการขนส่งทางบกได้จัดทำโครงการและดูข้อกำหนดว่ากฎหมายมีความผิดในส่วนใดและต้องปรับปรุงอย่างไร โครงการนี้เป็นโครงการเร่งด่วนปี 2559 ถึง 2560 คือ โครงการติดตั้งจีพีเอสในรถโดยสาร จีพีเอสในระบบรถบรรทุกสินค้า รถทุกประเภทนี้จะต้องติดตั้งจีพีเอส แท็กซึ่งต้องมีฐานข้อมูลทั้งผู้ขับ และข้อมูลรถ ทางกรมการขนส่งทางบกได้ออกแบบโมเดลและได้ตั้งชื่อว่า แท็กซีโอเค แท็กซีวีโอพี กรมการขนส่งทางบกมีกรอบกฎหมายโดยใช้อำนาจภายใต้กฎกระทรวงสามารถที่จะให้รถรับจ้างสาธารณะปฏิบัติตาม พรบ. รถยนต์ กรมการขนส่งทางบกมีอำนาจการกำหนดการติดตั้งจีพีเอสแท็กกิ้ง และ จีพีเอสเนวิเกเตอร์ ต่างกัน รถส่วนใหญ่จะติดตั้งเนวิเกเตอร์เพื่อบอกเส้นทาง จีพีเอส แท็กกิ้ง นี่จะเป็นการบอกข้อมูลการติดตาม เพื่อเป็นการบอกข้อมูลของรถและผู้ขับขี่ และมีอุปกรณ์เพื่อดูข้อมูลการแสดงตัวตนของคนขับ และทางกรมการขนส่งทางบกได้เพิ่มความปลอดภัยและใช้ตัวโมดิเตอร์เพื่อไม่ให้มีการเอาเปรียบผู้โดยสาร เพื่อเป็นการตรวจสอบ และประชาชนสามารถคำนวณการให้บริการของรถแท็กซีรถโดยสารสาธารณะนี้ ทางกรมการขนส่งทางบกก็ได้ติดตั้งกล่อง ซีซีทีวี เพื่อการบันทึกเป็น Real time ทั้งหมดนี้เป็นลักษณะแบบสแนปช็อต ในส่วนการบันทึกแบบ Real Time เราจะได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ซึ่งกรมการขนส่งทางบกเองก็ไม่ได้ใช้ข้อมูลทั้งหมดเพราะว่าทางกรมการขนส่งทางบกไม่ได้พูดถึงพยานหลักฐาน มันมีความละเอียดละอ่อนของเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิส่วนบุคคล เรื่องของเวลาการให้บริการของผู้โดยสารที่มีปัญหาเพื่อความปลอดภัย โดยทางกรมการขนส่งทางบกได้ติดตั้งปุ่ม คือ ปุ่มฉุกเฉิน นี่คือโมเดลในการบริหารต่อไป

2. เพื่อศึกษาการจัดระบบการให้บริการแท็กซีสาธารณะของกรมการขนส่งทางบก โดยสรุปว่า ปัจจุบันมีการใช้รถแท็กซีเป็นยานพาหนะในการสัญจรไปมาอย่างกว้างขวาง ทำให้มีบุคคลหันมาประกอบอาชีพขับรถแท็กซีสาธารณะ ซึ่งเป็นช่องทางในการเปิดโอกาสให้อาชนาการเข้ามาทำอาชญากรรมได้ง่าย ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีองค์กรเฉพาะด้านที่เข้ามาควบคุมดูแลอย่างจริงจัง กฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือระบบที่เหมาะสมต่อการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมในรถแท็กซียังไม่เหมาะสม และเจ้าพนักงานไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง อาจเพราะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับรถแท็กซีมีผลประโยชน์มหาศาล ในการใช้กฎหมายและมาตรการในการควบคุมผู้ขับรถแท็กซีที่ใช้บังคับอยู่ ในปัจจุบันยังไม่อาจป้องกันปัญหาอันเกิดจากผู้ขับรถแท็กซีได้เพียงพอ เนื่องจากการกำหนดคุณสมบัติของผู้ขับรถแท็กซียังขาดคุณภาพและมาตรฐานในการควบคุม รวมทั้งการออกใบอนุญาต จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขมาตรการดังกล่าว เช่น ปัญหาแท็กซีไม่รับผู้โดยสาร ไม่มีมารยาทในการขับแท็กซี การขับที่ไม่ปลอดภัย และหนักที่สุดคือการทำตัวเยี่ยงโจร เป็นปัญหาที่สะสมมานานหลายปี ยังไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถจัดการได้ ในลักษณะของประเทศไทยต้องเข้าสู่การพัฒนาอย่างมีโครงสร้าง ทำให้เกิด

แนวทางทิศทางที่ชัดเจนและมีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับสิ่งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายนั่นเอง ประชาชนผู้ใช้บริการนั้นจะสนับสนุนอะไรในส่วนตรงนี้ ทำไมประชาชนผู้ใช้รถยนต์ถึงต้องตรวจสอบสภาพรถ เพื่อไปต่อภาษีรถ ผู้ขับซื้อรถมีการดูแลบำรุงรักษาอย่างไร และมีการปรับซ่อมให้มีความมั่นคงแข็งแรงเพื่อความปลอดภัยสำหรับประชาชนผู้ใช้บริการหรือไม่ ในส่วนตรงนี้ก็มีการตรวจก็ตรวจเพื่อผ่าน ได้มีการทำ ตรอ. ออนไลน์เพื่อตัด ตรอ. ที่ผิดกฎหมาย และส่วนตรงนี้สังคมได้รับประโยชน์ คือ ได้รับประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจะต้องทำให้ถูกต้อง ในอีกมุมมองหนึ่งผู้ประกอบการต่าง ๆ ก็มีการเอาเปรียบประชาชน ในส่วนตรงนี้ก็ไล่ตามกระแสการเข้าถึงไทยแลนด์ 4.0 และนี่มันเป็นกระแส แต่ถ้าหากผู้ใช้บริการรถแท็กซี่สาธารณะมองแบบนักบริหารและมองแบบนัก Public มองแบบภาครัฐที่ประชาชนผู้ใช้บริการรถแท็กซี่สาธารณะจะต้องมาจัดการนั้นมันคือหน้าที่ของรัฐ หน้าที่ของระบบราชการที่จะต้องดูแลโครงสร้างของความถูกต้องในส่วนตรงนี้การมองธุรกิจผิดกฎหมายนั้น ผู้วิจัยควรต้องศึกษาจากพฤติกรรมของมนุษย์ก่อนว่าเป็นอย่างไรมาก่อน และศึกษาธุรกิจและทำไมภาครัฐถึงไม่เปิดช่องในการทำธุรกิจให้ประชาชน

3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เป็นปัญหาในการจัดระบบของแท็กซี่สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก โดยสรุปว่า การร้องเรียนของประชาชนที่ใช้บริการแท็กซี่สาธารณะกับการใช้สื่อเพื่อแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน กรมการขนส่งทางบกมีช่องทางในการให้ประชาชนผู้ใช้บริการรถแท็กซี่โดยสารสาธารณะ มีช่องทางร้องเรียนได้ถึง 10 ช่องทาง เช่น สายด่วน 1584 แอ็กส์หรือจดหมาย จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์รับเรื่องร้องเรียน ผ่านศูนย์บริการข้อมูลของภาครัฐ ติดต่อด้วยตัวเอง Application Social Media หรือโทรสาร จะเห็นได้ว่าช่องทางร้องเรียนมีมากมาย แต่ไม่สามารถตอบโจทย์ให้กับประชาชนผู้ใช้รถแท็กซี่โดยสารสาธารณะที่ถูกกฎหมายได้อย่างทันทั่วถึง ผู้ใช้บริการรถแท็กซี่สาธารณะส่วนใหญ่จึงเลือกใช้บริการร้องเรียนผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งทำให้ได้รับการแก้ไขปัญหาและได้รับการชี้แจงเร็วกว่าช่องทางร้องเรียนไปยังกรมการขนส่งทางบกโดยตรง กรมการขนส่งทางบกก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการให้บริการของรถแท็กซี่โดยสารสาธารณะที่ถูกต้องตามกฎหมายที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการขนส่งเอง ต่างจากการร้องเรียนผู้ให้บริการรถอุเบอร์ ในกรณีถ้าเกิดปัญหาการให้บริการของผู้ขับรถอุเบอร์ ประชาชนผู้ใช้บริการเมื่อมีการร้องเรียนสามารถได้รับการแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วถึง กับมาตรการการลงโทษที่เด็ดขาด ของผู้กำกับดูแลด้านบริการซึ่งผู้โดยสารที่ใช้บริการส่วนใหญ่จะเป็นสุภาพสตรี ซึ่งสนใจประเด็นด้านความปลอดภัยมากกว่ารถแท็กซี่สารพัดสีของกรมการขนส่งทางบก เพราะผู้โดยสารสามารถเห็นใบหน้าคนขับ และข้อมูลต่าง ๆ ของคนขับล่วงหน้า ก่อนที่จะขึ้นรถ หากเกิดอะไรขึ้นก็มีข้อมูลที่จะติดตามได้ แท็กซี่อุเบอร์ยังมีการติดตั้งระบบจีพีเอสที่สามารถติดตามได้ตลอดเวลา มีระบบการให้คะแนนคนขับจากผู้โดยสาร ข้อมูลโดยสารทุกเที่ยว มีการเก็บเข้าในระบบเพื่อตรวจสอบย้อนหลังได้ มีศูนย์บริการให้ความช่วยเหลือผู้โดยสารตลอด 24 ชั่วโมง นี่คือ “ความปลอดภัย”

ที่อุเบอร์มอบให้กับ “ผู้โดยสาร” ซึ่งกรรมการขนส่งทางบกยังไม่มี แต่ปล่อยให้ผู้โดยสารเผชิญปัญหาตามยถากรรมตนเอง ทางเดียวที่จะแก้ปัญหาวาฮากรรมรถแท็กซี่ไปจนถึงอุบัติเหตุรถขนส่งโดยสารสาธารณะที่เกิดขึ้นมากมาย นั่นคือ กรรมการขนส่งทางบก จะต้อง “ปฏิรูป” ระบบขนส่งสาธารณะ ให้มีความเป็นระบบ “สากล”

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1. แนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรรมการขนส่งทางบก โดยความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาของกรรมการขนส่งทางบก มีหลายประเด็นที่ผู้วิจัยขอขยายความ เรื่องแรก ความยุ่งยากและเกิดความสับสนให้กับประชาชนคนไทยเป็นอย่างมาก ในเรื่องของสหกรณ์แท็กซี่ ทำไมในการขอจัดตั้งสหกรณ์แท็กซี่ถึงต้องไปขอจัดตั้งสหกรณ์แท็กซี่ที่กรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องยานพาหนะแต่ประการใด ทำให้เกิดความยุ่งยากและสับสนกับบุคคลที่จะไปขออนุญาตจัดตั้ง “สหกรณ์แท็กซี่” ผู้วิจัยได้สอบถามประชาชนผู้ใช้บริการรถแท็กซี่สาธารณะว่า “สหกรณ์แท็กซี่ ขึ้นตรงกับหน่วยงานใด” คำตอบคือ กรรมการขนส่งทางบก ทุกคนมีความคิดเห็นเป็นอย่างนั้น การเริ่มต้นที่จะมีสหกรณ์แท็กซี่สาธารณะมันก็เกิดความสับสนให้กับประชาชนคนไทยและผู้ใช้บริการแท็กซี่สาธารณะ หรือ เพราะคำว่า “สหกรณ์” หรือต้องไปทำเรื่องขออนุญาตจัดตั้งสหกรณ์แท็กซี่ที่กรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ให้เรียบร้อยก่อน เมื่อเอกสารเสร็จสมบูรณ์ถึงจะมีสิทธิ์มาขอจดทะเบียนรถแท็กซี่สาธารณะในกลุ่มของสหกรณ์ได้ กรรมการขนส่งทางบกทำไมถึงไม่ทำเรื่องเสนอ ขอให้สหกรณ์แท็กซี่มาขึ้นตรงกับกรรมการขนส่ง อีกทั้งกรรมการขนส่งทางบกจะได้สร้างจุด One Stop Service ในพื้นที่ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติพงศ์ ชัยกิตติภรณ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการให้บริการรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพฯ (ขสมก.) การศึกษาในครั้งนี้ โดยกรรมการขนส่งทางบก ในหนึ่งปีมีการออกมาตรวจผู้ขับรถแท็กซี่สาธารณะว่ามีใบขับขี่สาธารณะกันหรือไม่ หรือ ถ้ามีใบขับขี่หมดอายุแล้วหรือยัง มีการตรวจ ๆ ก็ครั้งในหนึ่งปี เพราะในปัจจุบัน การเช่ารถแท็กซี่สาธารณะ ส่วนใหญ่แล้วผิดกฎหมายเกือบทั้งสิ้นสหกรณ์แท็กซี่ และแท็กซี่ส่วนบุคคลไม่สามารถนำรถที่จดทะเบียนในนามของสหกรณ์ และในนามส่วนบุคคลมาให้บุคคลอื่น ที่ไม่ใช่เจ้าของรถมาขับให้บริการกับประชาชนผู้ใช้บริการได้ ผู้ที่สามารถจะให้เช่าได้จะต้องเป็นนิติบุคคลเท่านั้น ซึ่งทางกรรมการขนส่งทางบกทราบเรื่องนี้เป็นอย่างดี แต่ก็ไม่สามารถออกมาควบคุมและแก้ไขปัญหาการให้เช่ารถแท็กซี่ที่ผิดกฎหมาย และผิดเงื่อนไขการจดทะเบียนและการให้บริการ (กิตติพงศ์ ชัยกิตติภรณ์, 2559)

ประเด็นที่ 2. แนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก โดยผู้ประกอบการรถแท็กซี่ มีความเห็นร่วมกันในแนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบกแท็กซี่ โดยผู้ให้บริการทั้งหมดมีมาตรการจำกัดความเร็วรถแท็กซี่ของสหกรณ์แท็กซี่มิตรแท้ มีการตรวจสอบสภาพรถและระบบเชื้อเพลิงตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภูมิรินทร์ บุญล้อม ได้ทำการศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ขับขี่รถแท็กซี่ ผลการศึกษาพบว่ามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ขับขี่รถแท็กซี่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฉบับ คือ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 แต่บทบัญญัติและมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้ไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพในการป้องกันการก่ออาชญากรรมที่เกิดจากผู้ขับรถแท็กซี่ได้ จากการศึกษากฎหมายดังกล่าวข้างต้นจึงพบปัญหาดังนี้ ปัญหาการจัดทำประวัติคนขับรถแท็กซี่ ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการใช้เครื่องสื่อสารและมีเตอร์ค่าโดยสารของรถแท็กซี่ ตลอดจนปัญหาการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขับรถแท็กซี่ (ภูมิรินทร์ บุญล้อม, 2558)

ประเด็นที่ 3. แนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก โดยผู้ขับรถแท็กซี่ มีความเห็นร่วมกันว่า แนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก รถแท็กซี่ โดยสภาพรถแท็กซี่สหกรณ์แท็กซี่มิตรแท้ มีสภาพใหม่ สอดคล้องกับการบังคับใช้ของกรมการขนส่งทางบกระบุให้รถที่วิ่งในเส้นทางที่มีระยะทางไม่เกิน 300 กิโลเมตร ต้องเป็นรถใหม่ที่มีอายุการใช้งานไม่เกิน 7 ปี โดยเริ่มบังคับใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 มีลักษณะดอกยางหรือความลึกหรือของดอกยางอยู่ในระดับที่ควรเปลี่ยนยาง เพื่อการยึดเกาะถนนและเพื่อความสามารถในการหยุดรถ สอดคล้องกับการทบทวนเอกสารเรื่องความรู้เกี่ยวกับสะพานยางว่า ถ้าหากความลึกของดอกยางเหลือ 1.6 มิลลิเมตร (เทียบเท่าก้านไม้ขีด) ควรเปลี่ยนยางรถ จากการสอบถามพบว่าเจ้าของรถทราบว่าควรทำการเปลี่ยนยางตาม เนื่องจากระดับสะพานยางถึงจุดที่เกินสะพานยางแล้ว และอยู่ระหว่างการเปลี่ยนยางรถยนต์ พร้อมทั้งมีเข็มขัดนิรภัย มีลักษณะการยึดนอตติดกับพื้นรถที่แน่นหนาแข็งแรง และใช้เชื้อเพลิง NGV และ LPG ซึ่งในภาพรวมไม่ถึงถึงดับเพลิงให้เห็นในตัวรถหรือส่วนโดยสาร เหนือประตูทางออกรถพบสติ๊กเกอร์ เบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อดี หากพบว่าผู้ขับขี่มีพฤติกรรมขับขี่ไม่สุภาพ แสดงให้เห็นว่าเจ้าของรถตระหนักในด้านความปลอดภัยที่อาจเกิดจากสภาพของยานพาหนะในการขนส่งผู้โดยสารของรถแท็กซี่สหกรณ์แท็กซี่มิตรแท้ สอดคล้องกับการศึกษาของ เพ็ญพิชชา ศรีสมาริโสภณ ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการให้บริการแท็กซี่ไทยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการให้บริการให้บริการแท็กซี่ไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน และเสนอแนวทางการพัฒนาระบบแท็กซี่ไทย ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ แล้วจึงนำ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ประกอบการรถแท็กซี่นักริชาการจากฝ่ายสำนักงานการขนส่งผู้โดยสาร และนักริชาการฝ่ายกองตรวจการ ประกอบกับสอบถามเพิ่มเติมในส่วนของการความคิดเห็นและทัศนคติของคนขับรถแท็กซี่กับผู้โดยสาร โดยในปัจจุบันนี้ต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่า สังคมปัจจุบันอินเทอร์เน็ตได้เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตสังคมของคนปัจจุบันไปอย่างกลมกลืน ดังจะเห็นได้ทั่วไปที่คนส่วนใหญ่หยิบใช้มือถือตลอดเวลาที่ว่างไม่ว่าจะทำอะไร ที่ไหน อย่างไร หรือเจอเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็จะเลือกที่จะถ่ายรูปหรืออัดคลิปไว้ หรือแม้กระทั่งต้องการแสดงอารมณ์ มีความสุข ความเศร้า ความโกรธ ก็จะต้องลงในสื่อสังคมออนไลน์ให้ผู้อื่นได้รับรู้ (เพ็ญพิชชา ศรีสมานธิโสภณ, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก โดยมีผลมาจากการกำหนดนโยบายการบริหารการจัดการ ติดตาม ควบคุมเพื่อแก้ไขปัญหา ผู้ขับขี่รถแท็กซี่โดยสารสาธารณะให้เป็นไปตามกฎหมาย การแก้ปัญหาการแท็กซี่โดยสารสาธารณะผิดกฎหมาย การขาดการรายงานของผู้ประกอบการให้เขารถแท็กซี่โดยสารสาธารณะ และเป็นนโยบายตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารการจัดการระบบแท็กซี่สาธารณะที่ชัดเจน มีกฎหมายที่มีบทลงโทษที่รุนแรง กรมการขนส่งทางบกควรตระหนักว่า การให้บริการรถแท็กซี่โดยสารสาธารณะ และผู้ใช้บริการรถแท็กซี่โดยสารสาธารณะ พร้อมทั้งควรจัดให้มีบริการรถแท็กซี่อยู่บนเงื่อนไขกฎหมายภายใต้ข้อบังคับของกรมการขนส่งทางบก และยืนยันว่าการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขกฎหมายจะไม่แก้ไขเพื่อรองรับบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งในขณะนี้กรมการขนส่งทางบกอยู่ระหว่างการแก้ไขกฎหมายเพื่อยกระดับมาตรฐานแท็กซี่ ทั้งความปลอดภัยและการให้บริการ และผู้ประกอบการหรือผู้ขับควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบสภาพอุปกรณ์เกี่ยวกับ ความปลอดภัยในตัวรถ ความพร้อมใช้งาน และจุดที่ติดตั้งให้สามารถเห็นได้ชัด น่าจะเป็นการลดการสูญเสียชีวิตลงได้ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ซึ่ง ควรมองปัจจัยอื่นที่มีความแตกต่างไปจากงานวิจัยนี้ เพื่อให้เกิดมุมมองแนวคิดที่หลากหลาย พร้อมทั้งควรศึกษาในระดับพื้นที่เป็นรายภูมิภาค เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำมาปรับปรุงกลยุทธ์ของแนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก ให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ และควรเปลี่ยนเครื่องมือหรือเทคนิคในการวิจัย เพราะอาจจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งการร่วมกันทำความเข้าใจปัญหาในรูปแบบวิธีการจัดการปัญหาของกรมการขนส่งทางบกนำมาเชื่อมโยงกับความสามารถและกำหนดทางเลือกใหม่ในแนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรมการขนส่งทางบก ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1) กรมการขนส่งทางบก ควรให้ความสำคัญกับ

ผู้ประกอบการแท็กซี่โดยสารสาธารณะที่ถูกกฎหมาย เพื่อให้ผู้ประกอบการรถแท็กซี่โดยสารสาธารณะให้ความร่วมมือกับภาครัฐ สอดส่อง รายงานข้อมูลของผู้กระทำความผิดในการให้บริการ โดยภาครัฐเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือ กำกับ แนะนำ มิใช่ใช้แต่มาตรการจับปรับแต่เพียงอย่างเดียว 2) กรรมการขนส่งทางบกควรตระหนักว่า การให้บริการรถแท็กซี่โดยสารสาธารณะ และ ผู้ใช้บริการรถแท็กซี่โดยสารสาธารณะ ไม่ใช่ปัญหาระยะสั้นที่เพิ่งเกิดขึ้น กรรมการขนส่งทางบกควรพิจารณากำหนดทิศทางทางการบริหารจัดการรถแท็กซี่โดยสารสาธารณะที่ผิดกฎหมาย และถูกกฎหมาย แต่ผิดในการรับบริการ รวมถึงประชาชนผู้ใช้บริการที่ได้รับผลกระทบไว้ในแผนพัฒนาของกรรมการขนส่งทางบกด้วย 3) ควรจัดให้มีบริการรถแท็กซี่อยู่บนเงื่อนไขกฎหมายภายใต้ข้อบังคับของกรรมการขนส่งทางบก และยืนยันว่าการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขกฎหมาย จะไม่แก้ไขเพื่อรองรับบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งในขณะนี้ กรรมการขนส่งทางบกอยู่ระหว่างการแก้ไขกฎหมายเพื่อยกระดับมาตรฐานแท็กซี่ ทั้งความปลอดภัยและการให้บริการ เพื่อให้ผู้โดยสารได้รับการบริการที่ปลอดภัยมากที่สุด 4) ควรมีการควบคุมการบริการรถโดยสารสาธารณะ ที่ไม่ใช่หมายถึงแค่แท็กซี่ แต่รวมไปถึงบริการอื่น ๆ ให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ มีมารยาทในการให้บริการที่ได้มาตรฐานจริง ๆ ผู้โดยสารจะได้มีความมั่นใจ 5) ผู้ประกอบการหรือคนขับควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบอุปกรณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยในตัวรถ ความพร้อมใช้งาน และจุดที่ติดตั้งให้สามารถเห็นได้ชัด อาจทำให้ลดความรุนแรงและการสูญเสียชีวิตจากการเกิดอุบัติเหตุลง ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อแนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรรมการขนส่งทางบก สู่ความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ความมองปัจจัยอื่นที่ความแตกต่างไปจากงานวิจัยนี้ เพื่อให้เกิดมุมมองแนวคิดที่หลากหลาย พร้อมทั้งควรศึกษาในระดับพื้นที่เป็นรายภูมิภาค เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำมาปรับปรุงกลยุทธ์ของแนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรรมการขนส่งทางบกให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ 2) ควรเปลี่ยนเครื่องมือหรือเทคนิคในการวิจัย เพราะอาจจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งการร่วมกันทำความเข้าใจปัญหาในรูปแบบวิธีการจัดการปัญหาของกรรมการขนส่งทางบก นำมาเชื่อมโยงกับความสามารถและกำหนดทางเลือกใหม่ในแนวทางการแก้ไขการให้บริการรถยนต์สาธารณะของกรรมการขนส่งทางบกต่อไป 3) ต้องมีการศึกษาในเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อเป็นการอธิบายในรายละเอียดบางอย่างให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งการเพิ่มเติมตัวแปรที่มีส่วนสำคัญในเรื่องนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ เพื่อเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญพิชชา ศรีสมาธิโสภณ. (2558). แนวทางการพัฒนาระบบการให้บริการแท็กซี่ไทย. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการด้านโลจิสติกส์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมขนส่งทางบก. (2558). แผนยุทธศาสตร์กรมการขนส่งทางบก (2554 - 2558). กรุงเทพมหานคร: กลุ่มนโยบายและแผนกองแผนงาน.
- กิตติพงศ์ ชัยกิตติภรณ์. (2559). การพัฒนาการให้บริการรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.). กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์ (1991).
- ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2546). การตลาดบริการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ปณิกา วนากมล. (2545). คุณภาพบริการของโรงพยาบาลค่ายธนะรัชต์ตามการรับรู้ของผู้รับบริการ. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิบูล ทิปะปาล. (2550). หลักการตลาดยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค.
- ภุมรินทร์ บุญล้อม. (2558). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ขับขี่รถแท็กซี่. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 3(2), 62-66.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธีระฟิล์ม และโซเท็กซ์ จำกัด.
- สลิลทิพย์ ทิพย์ไกรสร. (2553). โลจิสติกส์กับการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย. วารสารนักบริหาร (Executive Journal), 30(2), 211-218.

การพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ด้วยการจัดการเรียนรู้
แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*

THE DEVELOPMENT OF THE COMPETENCY IN COLLABORATIVE
PROBLEM SOLVING BY USING LEARNING MANAGEMENT
THROUGH DEEPER SCAFFOLDING FRAMEWORK
OF MATHAYOMSUKSA 4 STUDENT

สุวิมล ภาวัง

Suwimol Pawang

สุมาลี ชุกำแพง

Sumalee Chookhampaeng

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: suwimolpawang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์: เพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/4 โรงเรียนบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ที่มีปัญหาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ 20 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง รูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจำนวน 3 วงจรปฏิบัติการเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานจำนวน 9 แผน แบบสังเกตสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ และแบบทดสอบสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า: การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานนักเรียนมีการพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเพิ่มขึ้นตามลำดับจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 ถึง 3 ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเป็นร้อยละ 56.46 ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 66.67 และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 78.33 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 เนื่องจากสถาน

* Received 13 June 2020; Revised 11 July 2020; Accepted 29 July 2020

การที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์ของนักเรียนช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจอยากเรียนรู้ ตั้งปัญหา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาร่วมกันนำไปสู่การอภิปรายเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันรวมถึง การกำหนดบทบาทหน้าที่ และควบคุมให้นักเรียนทำตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายช่วย ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการ จัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานนั้น ช่วยพัฒนา สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนได้

คำสำคัญ: สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ, การจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บน ฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Abstract

The action research was: To develop the collaborative problem solving competency Ability of student in grade 10th in order to pass the criteria of 70 percent of full score. The purposive sampling consisted of 20 grade 10th student who were studying in the second semester, academic year 2019, at Borabu school in Mahasarakham province. The methodology of this research was classroom action research consisting of 3 cycles. The research instruments were: 9 lesson plans of Deeper Scaffolding Framework, the collaborative problem solving competency observation form, the collaborative problem solving activity worksheet and the collaborative problem solving competency test. The research results indicated that the learning model process through Deeper Scaffolding Framework. Their collaborative problem solving competency increased significantly from first to third cycle of the classroom action. ability mean scores in the first, the second, and the third cycles were 54.46, 66.67, and 78.33 percent respectively. It obviously be seen that the students' mean score passed the criteria in the third cycles. Because situations related to student's experience help to encourages the student to be interested in learning, definid and understand the problem leading to discuss and solve the problem together including assign roles and teamwork. It helps students to develop appropriate collaborative problem solving competency. So, Deeper Scaffolding Framework can help develop students collaborative problem - solving competency.

Keywords: Collaborative Problem Solving Competency, DEEPER Scaffolding Framework, Action Research

บทนำ

การเจริญเติบโตเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแตกต่างไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 เพราะเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูง เศรษฐกิจเติบโตแบบก้าวกระโดด กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นนี้เองส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป (วรารคณา ทองนพคุณ, 2554) ดังนั้น การศึกษาจึงต้องเตรียมความพร้อมเพื่อให้นักเรียนสามารถออกไปดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ให้ได้ (Partnership for 21st Century skills, 2015) ซึ่งสมรรถนะหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นในการจัดการศึกษาและเป็นสมรรถนะที่ต้องการให้ปรากฏในกลุ่มแรงงานโดยเฉพาะแรงงานด้านวิทยาศาสตร์ หรือกลุ่มแรงงานที่เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต (Hilton, M. (Rapporteur), 2010) ได้แก่ สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือหรือ Collaborative Problem Solving Competency (OECD, 2013) เพราะการทำงานของนักวิทยาศาสตร์ต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน มีการอธิบายและการแสดงเหตุผลของตนเองพร้อมทั้งมีการโต้แย้งซึ่งกันและกัน โดยอาศัยการศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบและการสะท้อนผลบนพื้นฐานความรู้ของตน (Antonenko, P. P., 2014) ไม่เพียงเท่านั้นองค์กรระดับโลก ได้แก่ UNESCO, European Commission และ ATC21S ต่างให้ความสนใจในสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ โดยกล่าวว่า สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเป็นสมรรถนะที่ช่วยขับเคลื่อนสังคมโลก (Care, E. & Griffin, P., 2014) ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการใช้ชีวิตประจำวันของเรานั้นต่างก็ได้รับอิทธิพลจากการร่วมมือกัน ไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียน ที่ทำงาน หรือเวลาว่าง เราจะต้องเผชิญหน้ากับสภาพแวดล้อมที่ทำให้เราต้องใช้ทักษะสังคม ต้องได้ทำงานร่วมกัน ประสานงานกันกับผู้อื่น ในส่วนของประเทศไทยได้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการคิดแก้ปัญหา โดยระบุเป็นประเด็นสำคัญในเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และตัวบ่งชี้การปฏิรูปการศึกษาของไทยในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552 - 2561 ในยุทธศาสตร์ข้อที่ 4 ที่ต้องการเร่งพัฒนาคนไทยให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาเนื่องจากในปัจจุบันยังถือว่าต่ำกว่าเป้าประสงค์ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) ส่วนด้านทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ด้านสังคมมีความต้องการเร่งพัฒนาบุคคลในช่วงของวัยเรียนให้เกิดทักษะความร่วมมือในสังคมขึ้นเนื่องจากตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาสังคมไทยพบปัญหาที่มีสาเหตุมาจากการขาดการยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลที่ทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการขาดความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาอีกเป็นจำนวนมาก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ทำให้ทราบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือมีความสำคัญที่ควรเร่งสร้างให้เกิดกับนักเรียนที่กำลังเติบโตเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศ

นอกจากนี้องค์กรเพื่อความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) ได้จัดตั้งโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศ

สมาชิกที่ภาครัฐจัดให้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตของประชากรอายุ 15 ปี โดยใน PISA 2003 และ PISA 2012 ได้มีการประเมินด้านการแก้ปัญหา (Problem Solving) ซึ่งจากรายงานผลการประเมิน พบว่านักเรียนมากกว่า 50% มีสมรรถนะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานโดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 425 จากค่าเฉลี่ย OECD 500 อีกทั้งยังมีการแก้ปัญหาอยู่ในระดับต่ำกว่าระดับ 1 (ผู้แก้ปัญหาระดับต่ำ) ในสัดส่วนสูงถึง 41% แสดงว่านักเรียนไทยยังไม่สามารถแก้ปัญหาในระดับพื้นฐานได้จะประสบความสำเร็จในการทำงาน หรือการศึกษาต่อในระดับสูง (สุนีย์ คล้ายนิลและคณะ, 2549) สะท้อนให้เห็นถึงนักเรียนไทยยังมีระบบทางความคิดต่ำ มีความสามารถในการจัดการกับปัญหาค่ามาตรฐานและยังเป็นตัวบ่งบอกถึงคุณภาพของการศึกษาในประเทศรวมไปถึงความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและประชาคมโลกในอนาคต (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557) และใน PISA 2015 ได้มีการกำหนดกรอบและเปลี่ยนมาเป็นการประเมินด้านการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ (Collaborative Problem Solving) และทำข้อสอบด้วยคอมพิวเตอร์ เนื่องจากเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการศึกษาในอนาคต ซึ่งผลการประเมินสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือพบว่า นักเรียนไทยขาดสมรรถนะในการแก้ไขปัญหาแบบร่วมมือ โดยนักเรียนไทยมีคะแนน 436 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมของ OECD ซึ่งเท่ากับ 500 คะแนนอยู่ค่อนข้างมาก (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) และผู้วิจัยสำรวจสภาพปัญหา โดยใช้แบบทดสอบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของปรีชาต ผาสุข ไปทดสอบกับนักเรียนโรงเรียนบรบือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/4 ทั้งหมด 28 คน พบว่านักเรียน 20 คน มีคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอน พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงเน้นในด้านเนื้อหาทฤษฎี ไม่เน้นกิจกรรมในการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถในการแก้ปัญหา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกันของนักเรียนจึงเป็นสาเหตุให้ผู้เรียนขาดการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในการเรียนรู้ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้ยังขาดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ และควรปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครูให้ดีขึ้น (ปรีชาต ผาสุข, 2560)

อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาแบบร่วมมือจะไม่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับบางอย่างไม่ได้ส่งผลให้เกิดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเสมอไป (Näykki, P. et al., 2014) ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือให้ปรากฏในตัวนักเรียนครูต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ลงมือทำด้วยตัวเอง (Learning By Doing) ฝึกการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันและส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น (วิจารณ์ พานิช, 2557) ผู้สอนต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) คือเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียน

จะทำให้นักเรียนได้พึ่งตนเองรู้จักที่จะเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาาร่วมกันกับผู้อื่น ได้แบ่งปันและช่วยเหลือกัน (ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ และวรางคณา ทองนพคุณ, 2557) ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะให้กับนักเรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้จึงต้องเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมหรือเลือกประสบการณ์ที่มีความหมายให้กับนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือถูกพัฒนาขึ้นมาหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งในปี 2011 ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Scaffolding Problem Based Learning) (Antonenko, P. P. et al., 2011) และพัฒนากรอบการเสริมต่อการเรียนรู้แบบ DEEPER (DEEPER Scaffolding Framework) ซึ่งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีบทบาทในการแก้ปัญหาาร่วมกันในชีวิตจริง (Jahanzad, F., 2012) และสมาชิกในกลุ่มจะมีโอกาสแบ่งปันความเข้าใจของตนกับเพื่อนและทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาส่งเสริมให้มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน แบ่งปันข้อมูลและแหล่งข้อมูล ความรู้ทัศนคติและประสบการณ์ ทั้งยังก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเพิ่มประสิทธิภาพของวิธีแก้ปัญหาอีกด้วย ซึ่งแตกต่างจากการแก้ปัญหาคนเดียว (OECD, 2013) จากการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรูปแบบต่าง ๆ พบว่าในงานวิจัยต่างประเทศได้มีการใช้ DEEPER Scaffolding Framework เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ผลวิจัยพบว่า นักศึกษาในกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนั้น พัฒนาขึ้นโดย Antonenko, P. P. et al. เป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เชื่อว่านักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง แต่ในช่วงแรกของการเรียนรู้จะเกิดจากบทบาทเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน เพื่อน และตัวผู้เรียนเอง โดยการจัดเตรียมสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การให้คำแนะนำการให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนในขณะที่ผู้เรียนกำลังอยู่ในพื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development) ซึ่งเป็นระยะห่างระหว่างระดับพัฒนาการที่เป็นจริงกับระดับพัฒนาการที่สามารถเป็นไปได้ (Antonenko, P. P. et al., 2011) จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือไปสู่ขั้นหรือระดับพัฒนาการที่สูงขึ้น ครูและบุคคลอื่นที่มีความรู้และความสามารถมากกว่าก็จะลดบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำเพื่อให้นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองต่อไป (Raymond, E., 2000)

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยให้

ความสำคัญในแง่ของความสามารถในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart แต่ละวงรอบมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning: P) ลงมือปฏิบัติการตามแผน (Action: A) สังเกตการณ์ (Observation: O) และการสะท้อนกลับ (Reflection: R) ผู้วิจัยได้นำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 วงจรปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/4 โรงเรียนบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ที่มีปัญหาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้พื้นฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อม จำนวน 9 แผน 14 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือทำวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 12 ข้อ 24 คะแนน
3. แบบสังเกตสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ
4. ใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้พื้นฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เรื่องชีวิตในสิ่งแวดล้อม จำนวน 9 แผน 14 ชั่วโมง มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง คำอธิบายรายวิชา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง 2560

1.2 ศึกษาเนื้อหาในวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อม ในหนังสือเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

1.3 วิเคราะห์เนื้อหา/หน่วยการเรียนรู้ จำนวนหน่วยกิต ซึ่งโรงเรียนบรปือรายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ รหัสวิชา ว31101 มี 1.5 หน่วยกิต กำหนดการจัดการเรียนรู้ 3 ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน 20 สัปดาห์ เวลารวม 60 ชั่วโมง

1.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา สารการเรียนรู้ จุดประสงค์เรียนรู้ และเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อกำหนดเป็นรายละเอียดในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบการเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน

1.5 ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยผู้วิจัยได้เลือกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้เสริมต่อการเรียนรู้ตามแบบ (DEEPER Scaffolding Framework) ของ Antonenko, P. P. et al. ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ระบุปัญหา ขั้นที่ 2 ค้นหาข้อมูล ขั้นที่ 3 อธิบายวิธีการแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาต่อผู้อื่น ขั้นที่ 5 ประเมินวิธีการแก้ปัญหา ขั้นที่ 6 สะท้อนผลที่ได้จากเรียน (Antonenko, P. P. et al., 2011)

1.6 ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน และนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จสมบูรณ์ไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการเขียนแผน และประเมินผล จากนั้นปรับปรุงตามคำแนะนำ

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพด้านความถูกต้องของแผนการจัดการเรียนรู้ พร้อมปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2. แบบทดสอบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง 2560 โดยศึกษาถึงมาตรฐานสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และตัวชี้วัดที่สอดคล้องต่อการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ

2.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประเมินสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือรวมทั้งแนวทางในการสร้างแบบทดสอบตามกรอบการประเมินของ PISA 2015

2.3 สร้างแบบทดสอบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือปรับจากกรอบการประเมินสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของ PISA 2015 โดยแบบทดสอบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือมีทั้งหมด 3 ชุด ชุดละ 12 ข้อคำถาม ครอบคลุมสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ 3 สมรรถนะย่อย ได้แก่ สมรรถนะการสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มี

ร่วมกัน สมรรถนะการเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และสมรรถนะการสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ

2.4 นำแบบทดสอบมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะย่อยของสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือกับจุดประสงค์ที่วัด จำนวนข้อสอบที่สร้าง และจำนวนข้อสอบที่ต้องการ

2.5 นำแบบทดสอบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือแบบไม่อิงเนื้อหาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

2.6 นำแบบทดสอบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือที่แก้ไขแล้วเสนอต่อคณะผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ที่วัด จากนั้นทำการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของคณะผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการพิมพ์แบบทดสอบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ โดยเลือกใช้ข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 - 1.00

3. การสร้างแบบสังเกตสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบสังเกตสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ

3.2 วิเคราะห์องค์ประกอบที่บ่งชี้ถึงสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือทั้ง 3 ด้าน เพื่อสร้างประเด็นที่จะนำมาใช้ในแบบสังเกต

3.3 กำหนดกรอบพฤติกรรมที่จะทำการสังเกตเพื่อทำให้ทราบถึงการแก้ปัญหาแบบร่วมมือในระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน

3.4 สร้างเกณฑ์การประเมินแบบสังเกตพฤติกรรม โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ จากนั้นจึงจัดทำแบบสังเกตสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ โดยแบบสังเกตจะครอบคลุมสมรรถนะย่อยทั้ง 3 สมรรถนะ คือ 1) การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกัน 2) การเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา 3) การสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่ม

3.5 นำแบบสังเกตสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของแบบสังเกตสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ และทำการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.6 นำแบบสังเกตสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และทำการแก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่สังเกตจากนั้นทำการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของคณะผู้เชี่ยวชาญ

3.7 ดำเนินการพิมพ์แบบสังเกตสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

4. ใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ มีวิธีการสร้าง ดังนี้

4.1 ศึกษาทฤษฎีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้พื้นฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน

4.2 ศึกษาด้านเนื้อหารายวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เรื่อง ชีวิตในสิ่งแวดล้อม

4.3 วิเคราะห์องค์ประกอบที่บ่งชี้ถึงสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือทั้ง 3 สมรรถนะ

4.4 กำหนดขอบข่ายการบันทึกข้อมูลของนักเรียนในใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ดังนี้

4.4.1 สมรรถนะ 1 การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกัน คือ นักเรียนสามารถระบุประเด็นปัญหาจากสถานการณ์ได้ถูกต้อง รวมทั้งสามารถใช้ข้อมูลในการอธิบายถึงที่มาของปัญหาได้

4.4.2 สมรรถนะ 2 การเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา คือ นักเรียนสามารถเขียนวิธีการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ได้ และสามารถเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสมที่สุด

4.4.3 สมรรถนะ 3 การสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่ม คือ นักเรียนสามารถระบุหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างชัดเจน

4.5 สร้างใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนตามที่ได้วางแผนไว้ และสร้างเกณฑ์การประเมิน โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ จากนั้นจึงจัดทำใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ โดยใบกิจกรรมจะครอบคลุมสมรรถนะย่อยทั้ง 3 สมรรถนะ คือ 1) การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกัน 2) การเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา 3) การสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่ม

4.6 นำใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

4.7 นำใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือที่ทำการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน นำผลการตรวจสอบ

และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ให้เหมาะสมกับลำดับขั้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.8 นำใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือและใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ โดยทำการเก็บข้อมูลจากผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยเป็นระยะ ๆ

2. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ จะใช้ในการเก็บข้อมูลทำวงจรปฏิบัติการแต่ละวงจรจนครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ และใบกิจกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ จากการทำกิจกรรมในชั้นเรียน มาวิเคราะห์ตีความและสรุปผลในรูปของการบรรยาย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

2.1 นำแบบทดสอบสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือมาตรวจให้คะแนน โดยแบ่งเกณฑ์การตรวจออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2 คะแนนเมื่อนักเรียนเลือกตอบตัวเลือกที่แสดงถึงสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือในระดับสูง

1 คะแนนเมื่อนักเรียนเลือกตอบตัวเลือกที่แสดงถึงสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือในระดับกลาง

0 คะแนนเมื่อนักเรียนเลือกตอบตัวเลือกที่แสดงถึงสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือในระดับต่ำ

2.2 ทำการรวบรวมคะแนนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายแต่ละคนและนำข้อมูลคะแนนที่ได้ได้มาคิดเป็นร้อยละ (%) และนำผลที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์อย่างน้อยร้อยละ 70 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

2.3 แบบทดสอบจำนวน 12 ข้อ คะแนนเต็ม 24 คะแนน นักเรียนที่มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 17 คะแนน คือนักเรียนที่มีสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการจัดการการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 20 คน พบว่านักเรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 90 และได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.80 คิดเป็นร้อยละ 78.33 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด และมีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ 70 ของคะแนนเต็ม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 15 และได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.55 คิดเป็นร้อยละ 56.46 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด โดยจากการดำเนินงานพบว่า ชั้นระบุปัญหานักเรียนยังมีความสับสนและยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตน ดังนั้นผู้วิจัยจึงปรับแก้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มทุกคนก่อนดำเนินกิจกรรมอื่น และนักเรียนไม่ช่วยกันระบุปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ผู้วิจัยจึงทำการแก้ไขโดยให้นักเรียนเขียนปัญหาลงในสมุดของแต่ละคน แล้วแจ้งให้นักเรียนทราบว่ามีการตรวจสอบสุดท้ายคาบใช้คะแนนเป็นตัวกระตุ้น และชั้นอธิบายวิธีการแก้ปัญหามีนักเรียนบางกลุ่มไม่สื่อสารร่วมกันเพื่อเลือกวิธีการแก้ปัญหา มีสมาชิกกลุ่มเพียง 2 คนเท่านั้นที่สื่อสารร่วมกัน ผู้วิจัยแก้ไขโดยไปกระตุ้นการทำงานของแต่ละกลุ่มและทำการสอบถามแนวทางที่แต่ละกลุ่มเลือกพร้อมทั้งเขียนลงกระดาน เพื่อให้นักเรียนสื่อสารกันเพื่อเลือกแนวทางให้มากขึ้น

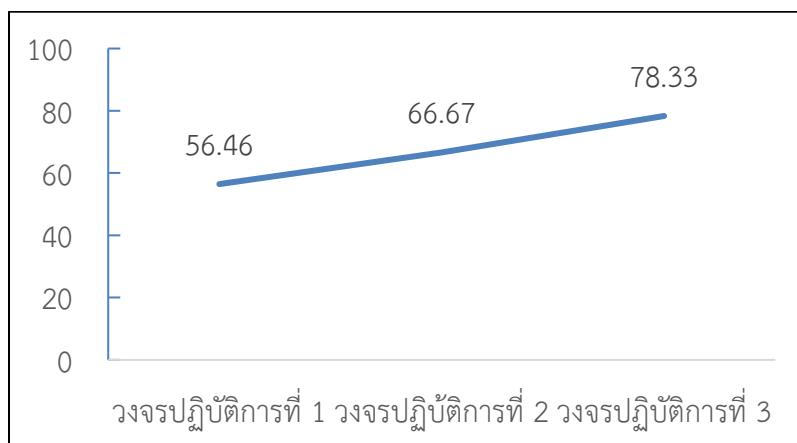
วงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนมีคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 45 และได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.00 คิดเป็นร้อยละ 66.67 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด จากการดำเนินการในวงจรปฏิบัติการที่ 1 ผู้วิจัยได้นำปัญหาที่มาปรับแก้ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 พบว่าค่าคะแนนเพิ่มขึ้น แต่ยังมีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากชั้นระบุปัญหา พบว่า นักเรียนบางคนยังไม่สามารถระบุปัญหาได้ด้วยตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงปรับแก้โดยเน้นการจับคู่อภิปรายและระบุปัญหาร่วมกันกับเพื่อน เพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจสถานการณ์ที่กำหนดให้ ชั้นอธิบายวิธีการแก้ปัญหามีนักเรียนบางกลุ่มที่ไม่มีการสื่อสารกันในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาก็ทำให้วิธีการแก้ปัญหาก็เลือกไม่ตรงประเด็นที่ศึกษา ผู้วิจัยจึงทำการแก้ไขโดยสอบถามหน้าชั้นเรียนว่าแต่ละ

กลุ่มเลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบใดเพื่อเป็นการกระตุ้นการสื่อสารโต้แย้งกันในการเลือกวิธีการแก้ปัญหา และมีนักเรียนบางกลุ่มสามารถแบ่งหน้าที่ได้แต่การให้เหตุผลไม่สอดคล้องหรือไม่มีการระบุหน้าที่และเหตุผลเลย ผู้วิจัยจึงทำการแก้ไขโดยอธิบายวิธีการศึกษาและในการแบ่งหน้าที่ที่ผู้วิจัยจะคอยชี้แนะให้นักเรียนแบ่งหน้าที่ให้สอดคล้องกับความสามารถของสมาชิกแต่ละคน

วงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 90 และได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.80 คิดเป็นร้อยละ 78.33 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด และมีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ในวงจรปฏิบัติการนี้นักเรียนผ่านเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยได้นำปัญหาแต่ละวงจรปฏิบัติการมาปรับแก้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อีกทั้งนักเรียนเริ่มคุ้นชินกับการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานจึงส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือในวงจรปฏิบัติการที่ 3 บรรลุผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

เมื่อเขียนกราฟแสดงพัฒนาการของร้อยละของคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือในแต่ละวงจรปฏิบัติการแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ร้อยละคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือในแต่ละวงจรปฏิบัติการ

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 สูงขึ้นตามลำดับหลังจากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้พื้นฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งผลคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือจากแบบทดสอบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่แบ่งการพัฒนาออกเป็น 3 วงจรปฏิบัติการมีผลในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 15 นักเรียนมีคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเฉลี่ยเป็นร้อยละ 56.46 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด และนำปัญหาจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 มาปรับปรุงเพิ่มเติมในวงจรปฏิบัติการที่ 2 โดยผู้วิจัยสร้างความสนใจให้แก่นักเรียนกระตุ้นโดยการยกตัวอย่างสถานการณ์ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวเพื่อให้นักเรียนร่วมอภิปรายเพื่อระบุปัญหา และปรับแก้กิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนแบ่งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มทุกคนก่อนดำเนินกิจกรรมอื่น เพื่อให้นักเรียนเตรียมความพร้อมของตนเองได้รับรู้ ว่าตนเองมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติงานแบบไหนบ้าง รวมทั้งผู้วิจัยกระตุ้นให้นักเรียนร่วมพูดคุย การสื่อสารโต้แย้งกันมากขึ้นเพื่อกำหนดเป้าหมาย วิธีการแก้ปัญหา และสรุปเป็นมติของกลุ่ม ดังที่ ทิศนา ขัมมณี กล่าวไว้ว่า การที่นักเรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นแลประสบการณ์ และสรุปเป็นข้อสรุปของกลุ่ม ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างนักเรียน และผู้วิจัยได้นำเอาข้อควรปรับปรุงในวงจรปฏิบัติการที่ 1 ไปปรับแก้กระบวนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 (ทิศนา ขัมมณี, 2557)

วงจรปฏิบัติการที่ 2 สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 45 และนักเรียนมีคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเฉลี่ยเป็นร้อยละ 66.67 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด และในวงจรปฏิบัติการที่ 2 มีการปรับปรุงกิจกรรม โดยขึ้นระบุปัญหา พบว่า นักเรียนบางคนยังไม่สามารถระบุปัญหาได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ขึ้นระบุปัญหาผู้วิจัยให้เน้นการจับคู่อภิปรายและระบุปัญหาร่วมกันกับเพื่อน เพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจสถานการณ์มากขึ้น ดังที่ Jahanzad, F. กล่าวว่านักเรียนระบุปัญหาผ่านการปรึกษากันในกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดการค้นพบมุมมองและความสามารถของสมาชิกในทีม แบ่งปันพูดคุยเพื่อให้เข้าใจปัญหา และกิจกรรมในขั้นอธิบายวิธีการแก้ปัญหาผู้วิจัยสอบถามหน้าชั้นเรียนว่าแต่ละกลุ่มเลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบใด สนับสนุนให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการโต้แย้งกันเพื่อให้ได้แนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด (Jahanzad, F., 2012) สอดคล้องกับ Antonenko, P. P. กล่าวว่า นักเรียนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยนักเรียนจะได้แย้งกันด้วยเหตุและหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

ที่ตนได้สืบค้นมา และในการแบ่งหน้าที่ผู้วิจัยช่วยชี้แนะให้นักเรียนแบ่งหน้าที่ให้สอดคล้องกับความสามารถของสมาชิกแต่ละคน และร่วมกันคิดเพื่อช่วยให้ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด อีกทั้งการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา ผู้วิจัยหาสิ่งกระตุ้นให้แก่ นักเรียน เช่น ให้ข้อจำกัดด้านเวลา หรือเดินเข้าไปกระตุ้นโดยการสอบถามความคืบหน้าในการปฏิบัติงานของนักเรียน สำหรับนักเรียนที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์เมื่อศึกษาในรายละเอียดตามชั้นต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำเอาข้อควรปรับปรุงในวงจรปฏิบัติการที่ 2 ไปปรับแก้กระบวนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 (Antonenko, P. P., 2014)

วงจรปฏิบัติการที่ 3 พบว่า สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 90 และนักเรียนมีคะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเฉลี่ยเป็นร้อยละ 78.33 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ที่ปรากฏผลเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้พื้นฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เชื่อว่านักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง แต่ในช่วงแรกของการเรียนรู้จะเกิดจากบทบาทเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน เพื่อน และตัวผู้เรียนเอง โดยการจัดเตรียมสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การให้คำแนะนำการให้ความช่วยเหลือ จนกระทั่งนักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ 1) ระบุปัญหา 2) ค้นหาข้อมูล 3) อธิบายวิธีการแก้ปัญหา 4) นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาต่อผู้อื่น 5) ประเมินวิธีการแก้ปัญหา 6) สะท้อนผลที่ได้จากเรียน สอดคล้องกับ Smit, J. et al. เสนอว่า การเสริมต่อการเรียนรู้เป็นการช่วยเหลือชั่วคราวเพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่ไม่สามารถทำงานให้สำเร็จได้ด้วยตนเองมีสมรรถนะเพิ่มขึ้นและทำงานได้สำเร็จด้วยความช่วยเหลือจากผู้สอนและเพื่อน รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนด้วยกัน ด้วยวิธีการช่วยเหลือที่หลากหลาย เช่น เครื่องมือ หรือแหล่งเรียนรู้ในฐานะที่เป็นสื่อกลาง อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ตามกรอบการเสริมต่อการเรียนรู้พื้นฐานของการใช้ปัญหาเป็นแนวทางการเสริมต่อการเรียนรู้บนพื้นฐานการแก้ปัญหารูปแบบหนึ่งที่ใช้ในการฝึกการแก้ปัญหาใช้หลักการเรียนแบบ Problem-Based Learning (PBL) ให้นักเรียนประสบกับสถานการณ์ในชีวิตจริง (Real world issues) (Smit, J. et al., 2012) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เสนอไว้ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คือ การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเฝ้าหาความรู้เพื่อแก้ปัญหา เน้นผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจในสิ่งที่ต้องการแสวงหาความรู้ และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีมภายในกลุ่มผู้เรียน โดยผู้สอนมีส่วนร่วมน้อยที่สุดซึ่งการเรียนรู้จากปัญหาอาจเป็นสถานการณ์จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้พื้นฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ ในช่วงแรกของการเรียนจะเกิดจากบทบาทเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน เพื่อน และตัวผู้เรียน โดยการจัดเตรียมสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งใช้หลักการเรียนแบบปัญหาเป็นฐาน Problem - Based Learning (PBL) ให้นักเรียนประสบกับสถานการณ์ในชีวิตจริงใช้สถานการณ์ปัญหาเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ ให้นักเรียนค้นพบและแก้ปัญหา สร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา ให้นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นกระบวนการกลุ่ม สามารถแสดงออกถึงความคิดเห็นของตนเอง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนะชัย ทะยอม และคณะ ได้ทำการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือโดยใช้กรอบแนวคิดแบบ DEEPER เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ โดยในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรอบแนวคิดแบบ DEEPER ที่ส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยแบบปฏิบัติการทั้งหมด 3 วงจร สำหรับกลุ่มเป้าหมายนั้นคือนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์จำนวน 37 คน จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือได้เป็นอย่างดี คือการกำหนดสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน ผสมกับการมอบหมายภาระงาน ได้แก่ การทำการทดลองเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการหาคำตอบในการแก้ปัญหา การสร้างชิ้นงานและการทดสอบผลการแก้ปัญหา เป็นต้น สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน นอกจากนั้นการอภิปรายโต้แย้ง ยังส่งผลให้นักเรียนสะท้อนความคิดและประเมินความเข้าใจร่วมกันอีกด้วย 2) หลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีการพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงวงจรที่ 3 จากการใช้แบบทดสอบสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีสมรรถนะอยู่ในระดับสูงและปานกลางและเมื่อพิจารณาสมรรถนะย่อยที่นักเรียนมีการพัฒนามากที่สุด คือ สมรรถนะการสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่มส่วนสมรรถนะการเลือกวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา เป็นสมรรถนะย่อยที่นักเรียนพัฒนาน้อยที่สุด (ชนะชัย ทะยอม และคณะ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นักเรียนกลุ่มเป้าหมายเมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้พื้นฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานในแต่ละวงจรปฏิบัติการ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือจากวงจรปฏิบัติการที่ 1 วงจรปฏิบัติการที่ 2 และวงจรปฏิบัติการที่ 3 เพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่มุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะ

การแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียน แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานนี้สามารถพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียน สามารถช่วยให้นักเรียนมีสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ข้อเสนอแนะ 1) จากผลการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือได้ ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานต่อสมรรถนะด้านอื่น เช่น สมรรถนะการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ สมรรถนะการคิดอย่างเป็นระบบ เป็นต้น 2) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาลักษณะกลุ่มของนักเรียนว่ามีผลต่อการแสดงสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือหรือไม่ หากลักษณะของกลุ่มส่งผลต่อรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือแล้ว กลุ่มในลักษณะใดส่งเสริมให้นักเรียนสามารถแสดงสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ชนะชัย ทะยอม และคณะ. (2560). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 28(2), 34-45.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- ปาริชาติ ผาสุข. (2560). วิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือด้วยการจัดการเรียนรู้ ตามกรอบการเสริมต่อการเรียนรู้แบบ DEEPER เรื่อง ระบบย่อยอาหารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12(34), 127-140.
- วรางคณา ทองนพคุณ. (2554). ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 คืออะไรมีความสำคัญอย่างไรในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความท้าทายในอนาคต (21st century skills: the challenges ahead). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ และวรางคณา ทองนพคุณ. (2557). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความท้าทายในอนาคต 21st century skills: the challenges ahead. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). ผลการประเมิน PISA 2012
คณิตศาสตร์ การอ่านและวิทยาศาสตร์นักเรียนรู้อะไรและทำอะไรได้บ้าง.
กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). สรุปข้อมูลเบื้องต้น.
กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง.
กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- _____. (2550). แนวทางจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้
ปัญหาเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุนีย์ คล้ายนิล และคณะ. (2549). สมรรถนะการแก้ปัญหาสำหรับโลกวันพรุ่งนี้.
กรุงเทพมหานคร: เซเวนพรีนติ้ง กรุ๊ป.
- Antonenko, P. P. (2014). Fostering collaborative problem solving and 21st century
skills using the DEEPER scaffolding framework. *Research and Teaching*,
43(6), 79-88.
- Antonenko, P. P. et al. (2011). DEEPER e-learning with Environment for
collaborative learning integrating problem solving experiences (ECLIPSE).
*Proceedings of World Conference on E-Learning in Corporate,
Government, Healthcare, and Higher Education*, 1(1), 1811-1816.
- Care, E. & Griffin, P. (2014). An approach to assessment of collaborative problem
solving. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*, 9(3),
367-388.
- Hilton, M. (Rapporteur). (2010). Exploring the intersection of science education
and 21st Century skills: A workshop Summary. National research council.
Retrieved January 25, 2019, from http://www.k12accountability.org/resources/STEMEducation/Intersection_of_Science_and_21st_C_Skill_s.pdf

- Jahanzad, F. (2012). The influence of the DEEPER scaffolding framework on problem solving performance and transfer of knowledge. Stillwater, Oklahoma: Oklahoma State University.
- Näykki, P. et al. (2014). Socio-emotional conflict in collaborative learning - A process-oriented case study in a higher education context. *International Journal of Educational Research*, 68(1), 1-14.
- OECD. (2013). Draft collaborative problem solving framework. Retrieved March 1, 2019, from <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisa2015draftframeworks.htm>
- Partnership for 21st Century skills. (2015). P21 framework definitions. Retrieved 13 October 2019 จาก <http://www.p21.org/our-work/p21-framework>
- Raymond, E. (2000). Cognitive characteristics learners with mild disabilities. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon, A Pearson Education Company.
- Smit, J. et al. (2012). conceptualisation of whole-class Scaffolding. *British Educational Research Journal*, 39(5), 817-834.

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเข้าถึง
คอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ
คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560*

LEGAL PROBLEMS OF THE DETERMINATION OF OFFENSES
CONCERNING COMPUTER ACCESS ACCORDING TO
COMPUTER CRIME ACT B.E. 2550 (2007) AND
AMENDMENT (NO. 2) B.E. 2560 (2017)

เกียรติเฉลิม รักษงาม

Kiatchaloe Rakngam

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: c.hal.oem@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 2) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในส่วนของ การเข้าถึงคอมพิวเตอร์ 3) วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ และ 4) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยข้อมูลจากเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ประกอบด้วย 1) ปัญหาขอบเขตและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับข้อความที่นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่เป็นข้อมูลปลอม และข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ บทบัญญัติของกฎหมายไม่ได้อธิบายและยกตัวอย่างลักษณะข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ 2) ปัญหาการตีความเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิยามความหมายคำว่า ข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม หรือข้อมูลที่เป็นเท็จ ซึ่งไม่มีบทบัญญัติที่รองรับว่าเป็นการกระทำความผิดในเรื่อง การคัดลอก หรือทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ และ 3) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งข้อมูลอันเป็นเท็จ หลอกลวง

* Received 17 June 2020; Revised 15 July 2020; Accepted 4 August 2020

และลามก บทบัญญัติของกฎหมายมิได้บัญญัตินิยามคำศัพท์คำว่า “ลามก” ไว้ ทำให้มีปัญหาการตีความ และยากที่จะพิจารณาว่าเป็นความผิดหรือไม่ แนวทางการแก้ไขปัญหามหาพรราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายให้มีความชัดเจน เช่น กำหนดลักษณะ และพฤติกรรมการกระทำความผิด รวมทั้งบัญญัติฐานความผิดให้ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในอนาคต โดยนำกฎหมายต่างประเทศมาใช้เป็นแนวทาง และแก้ไขระดับอัตราโทษให้มีความเหมาะสม

คำสำคัญ: การกระทำความผิด, ข้อมูลคอมพิวเตอร์, การคุ้มครองสิทธิ

Abstract

This article were to study 1) the concepts and theories regarding determination of offenses concerning computer access according to the Computer Crime Act B.E. 2550 (2007) and Amendment (No. 2) B.E. 2560 (2017), 2) the legal measures relating to the committing of computer-related offenses regarding computer access, 3) analyze legal problems relating to the determination of offenses concerning computer access, and 4) propose guidelines for solving problems and suggesting solutions for the determination of offenses regarding computer access. This qualitative research was conducted by searching data from documents. The study found that legal problems of the determination of offenses comprised the Computer Crime Act B.E. 2550 (2007) and Amendment (No. 2) B.E. 2560 (2017) 1) boundary issues and law enforcement concerning messages imported into fake computer systems And false computer data the provisions of the law do not explain and give examples of false computer data. 2) Problems of interpretation regarding the definition of offenses. Fake computer data or false information which does not have provisions that support the offense of copying or copying computer data, and 3) Legal problems relating to the submission of false, deceptive and obscene information. The provisions of the law do not define the term "obscene" to cause interpretation and it is difficult to consider whether it was a mistake or not. Guidelines for solving problems on the Computer Crime Act the provisions of the law should be added to be clear such as; specifying the nature and behavior of the offense, including the offenses that occur in the future by using foreign law as a guideline and amend the penalty rate to be appropriate.

Keywords: Offense, Computer Data, Protection Rights

บทนำ

เป็นเวลามากกว่า 30 ปีที่ระบบอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของมนุษย์มากขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา รวมทั้งการติดต่อสื่อสาร อินเทอร์เน็ตทำให้บุคคลสามารถติดต่อถึงกันได้ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการสื่อสารดังกล่าว ทำให้โลกทั้งใบมีขนาดเล็กลงจนเกิดเป็นสังคมหนึ่งในโลกอินเทอร์เน็ต ที่เรียกกันว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์ (ธนวัฒน์ สีนเกษม, 2558) ต่อมา ได้มีการพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์ประสานเข้ากับอินเทอร์เน็ต ทำให้บุคคลที่มีระบบอินเทอร์เน็ตสามารถเข้าสู่สังคมนี้ได้โดยผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้แก่ Facebook, YouTube, Twitter, Line, WhatsApp หรือ Instagram (ภาณุพงศ์ เฉลิมสิน, 2562) เครือข่ายเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของคนในโลกนี้ แล้วยังสามารถทำให้เกิดเป็นระบบศูนย์รวมข้อมูลออนไลน์ที่มีผู้คนเข้ามาแสดงความคิดเห็นหรือแบ่งปันประสบการณ์ที่ได้รับมา จนทำให้ปัจจุบันถ้าบุคคลใดที่ต้องการจะทำกิจกรรมหรือธุรกรรมใด ๆ จะต้องศึกษาข้อมูลที่มีอยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อที่จะนำข้อมูลที่มีอยู่มาประกอบการตัดสินใจเข้าทำกิจกรรมที่ตนสนใจ เครือข่ายสังคมออนไลน์จึงสร้างประโยชน์ได้เป็นอย่างมากให้กับผู้ที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และความบันเทิง ในขณะเดียวกันก็สร้างปัญหาให้กับผู้คนในสังคมอย่างมาก ที่อาจเป็นไปได้โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เช่น การแสดงความคิดเห็นที่นำมาสู่ความแตกแยก การหลอกลวง หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ ซึ่งผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์หลายคนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปเมื่อเข้าสู่โลกของสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตคนเรามากขึ้นทั้งในด้านการศึกษา และการประกอบอาชีพ เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ชีวิตผู้คนสะดวกและรวดเร็วขึ้น แต่อีกด้านหนึ่ง เมื่อมีการใช้งานคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมากขึ้นก็เป็นช่องทางที่มีโจรฉกฉวยคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการก่ออาชญากรรมในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนากฎหมายให้ก้าวทันเทคโนโลยีสารสนเทศเช่นเดียวกันนานาอารยประเทศ โดยเริ่มปฏิรูปกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. 2541 และได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฉบับแรกขึ้นในปี พ.ศ. 2550 เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำที่ทำให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือทำให้การทำงานของระบบคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิ

ชอบ ทำให้เสียหายทำลายแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ การส่งสแปมเมล และการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น กฎหมายฉบับนี้เป็นลักษณะกฎหมายอาญา และมีการกำหนดลักษณะของการกระทำความผิดในส่วนการเข้าถึง (Access) แนวคิดพื้นฐานเรื่องการกำหนดความผิดในฐานการเข้าถึงโดยมิชอบ ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้บัญญัติถึงการกระทำความผิดที่บังคับใช้กับการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ได้ (สราวุธ ปิตียาศักดิ์, 2561)

ในขณะที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่มีอยู่เดิมนั้นได้บังคับใช้มาเป็นเวลาหลายปี จนกระทั่งเกิดความไม่เหมาะสมกับสภาพปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่มีลักษณะเปลี่ยนไป เพราะเริ่มมีความล้าสมัยไม่เท่าทันเทคโนโลยี และภัยคุกคามต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ขึ้นมาเพื่อแก้ไขกฎหมายฉบับเดิมในบางเรื่อง (สุพิศ ปราณีตพลกรัง, 2560) ถึงแม้ว่ากฎหมายฉบับใหม่ที่ตราขึ้นจะยังคงไว้ซึ่งโครงสร้างหลัก ๆ ของกฎหมายเดิม แต่ก็ได้ความพยายามที่จะอุดช่องว่างในกฎหมายเดิมหลายประการ เพื่อให้กฎหมายมีความทันสมัย แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับใหม่นี้ยังมีถ้อยคำที่เป็นปัญหาในการตีความ และการนำไปใช้อยู่หลายประเด็น ซึ่งความไม่ชัดเจนของถ้อยคำเหล่านั้นอาจนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ และนำไปสู่การลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งประเด็นปัญหาของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่ควรนำมาแก้ไขมีหลายประการ ได้แก่ ปัญหาเรื่องขอบเขต และการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาการตีความอันเนื่องมาจากนิยามความหมาย และปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งข้อมูลอันเป็นเท็จ หลอกลวง ลามก

ปัญหาดังกล่าวเมื่อพิจารณา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ ในมาตรา 4 กำหนดว่า ผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นอันมีลักษณะเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสามารถบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท ให้รัฐมนตรีออกประกาศกำหนดลักษณะและวิธีการส่ง รวมทั้งลักษณะและปริมาณของข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่เป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับ และลักษณะอันเป็นการบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ได้กำหนดมาตรการลงโทษไว้ในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 โดยบัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ 1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือน หรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่ การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา 2) นำเข้าสู่ระบบ คอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการ รักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ ของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิด ความตื่นตระหนกแก่ประชาชน 3) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา 4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ และ 5) เผยแพร่ หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม 1), 2), 3) หรือ 4)

ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครอง และป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิด แต่ก็ได้มีมาตราใดที่บัญญัติถึงผลกระทบที่จะมีต่อผู้เสียหายในด้านต่าง ๆ เพราะเหตุที่ได้รับข้อมูลปลอม หรือข้อมูลที่เป็นเท็จ และยังไม่ได้บัญญัติถึงขอบเขตของคำว่า ข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม และข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ จึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่อง ข้อความ ที่นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่เป็น ข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม และข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ ลักษณะข้อความที่นำเข้าสู่และมีขอบเขตของข้อความที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และ ลักษณะของการบิดเบือนข้อมูล ที่ทำให้เกิดปัญหาความไม่แน่นอนของความหมายคำว่า ข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ ทำให้เกิดปัญหาการนำสภาพบังคับ ที่มีอยู่ในมาตรา 14 และข้อความเท็จ หรือข้อความที่เกินความจริงที่ทำให้การบิดเบือนของ ข้อมูลข่าวสารที่นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์บนระบบอินเทอร์เน็ต จะส่งผลกระทบให้กับผู้ที่เข้าชม ตัดสินใจทำสัญญาด้วยนั้น ถือว่าเป็นการฉ้อฉลถึงขนาดที่ทำให้สัญญาเป็นโมฆียะ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการ เข้าถึงคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 เพื่อให้ครอบคลุมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่ชัดเจน ขอบเขต การบังคับใช้ที่คลุมเครือ รวมถึงอำนาจเจ้าหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่กว้างเกินไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในส่วนของการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเข้าถึงคอมพิวเตอร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เน้นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) โดยการค้นคว้าและวิจัยจากหนังสือ และบทความทางวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และจากความคิดเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ การนำเข้าข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกฎหมายนานาประเทศ ทำการพิจารณา และวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ทำการพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมที่สุดในการนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทย เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสูงสุด และชัดเจนที่สุด ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายอาญาที่ไม่เจาะจงเฉพาะในรูปแบบของ Common Law และ Civil Law ซึ่งพิจารณากฎหมายประเทศต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่สอดคล้องกับกฎหมายไทยมากที่สุด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 โดยวิเคราะห์จากปัญหาการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น พบว่ามีปัญหาสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาขอบเขตและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่เป็นข้อมูลปลอม และข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จในเครือข่ายสังคมออนไลน์

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 (1) บัญญัติขึ้นเพื่่อมุ่งเอาผิดผู้ที่นำข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อหลอกลวงผู้อื่นให้เข้ามาทำธุรกรรม

แต่ด้วยเหตุที่ข้อความที่กฎหมายเขียนไว้ค่อนข้างกว้าง ทำให้เกิดการตีความได้หลากหลาย จึงทำให้มีผู้ตีความรวมถึงการแสดงความคิดเห็นลงบนระบบคอมพิวเตอร์ด้วย ส่งผลให้ผู้ตีความใช้ช่องว่างของตัวบทกฎหมายนี้ที่เขียนไว้เพียงว่าการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายกับผู้อื่น อีกทั้งกฎหมายไม่มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมลักษณะข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ และความเสียหายที่เกิดขึ้นมีลักษณะใด ถึงแม้ว่ากฎหมายฉบับนี้ผู้เขียนจะพยายามปิดช่องว่างของกฎหมายของฐานความผิดตามมาตรา 14 แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติจริง ก็ยังมีบุคคลที่ส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ ดัดแปลงข้อความบางอย่างเพื่อเป็นการหยอกล้อกันเล่นในกลุ่มสมาชิกในครอบครัว และเพื่อน ๆ บ้าง ในประเด็นนี้ถือว่าการนำเข้าสู่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ เช่นกันหากแต่ขาดความประสงค์ร้าย การจะถือว่าการกระทำความผิดทุกกรณีนั้นไม่น่าจะเป็นไปได้ จึงเป็นเรื่องที่ควรนำมาเป็นข้อยกเว้นในกรณีที่มีได้เจตนาร้าย

2. ปัญหาการตีความเกี่ยวกับการกระทำความผิด ของนิยามความหมายคำว่า ข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม หรือข้อมูลที่เป็นเท็จ

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ได้ประกาศลงราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2560 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ทำการแก้ไขกฎหมายฉบับเดิม มีประเด็นที่แก้ไขใหม่ คือ การแก้ไขมาตรา 14 เพื่อป้องกันการนำมาใช้ฟอรัมหมิ่นประมาท เนื่องจากในอดีต มาตราที่ 14 นำมาสู่การฟ้องร้องดำเนินคดีอาชญากรรมเกี่ยวกับเนื้อหาในโลกออนไลน์ ซึ่งปัจจุบันได้มีการนำข้อความ ข้อมูลคอมพิวเตอร์มาใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย จนมีการคัดลอกหรือทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์มาจัดเก็บไว้เป็นของตนเอง โดยที่เจ้าของไม่ได้อนุญาต อีกทั้งยังนำข้อมูลมาดัดแปลงแล้วเผยแพร่จนทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลเดิม หรือบางคนนำไปใช้เพื่อเป็นคู่แข่งทางธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ให้ความหมายว่า การทำซ้ำ หมายถึง การคัดลอก ไม่ว่าวิธีใด ๆ เพื่อเลียนแบบ ทำสำเนา ทำแม่พิมพ์ บันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกทั้งเสียงและภาพจากต้นฉบับ จากสำเนา หรือจากโฆษณาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งปัญหาก็คือ บุคคลทั่วไปมักจะเข้าใจว่าการดักจับข้อมูลเป็นการทำสำเนาข้อมูลลักษณะหนึ่ง ทั้งที่การดักจับข้อมูลกับการทำสำเนานั้นมีความแตกต่างกัน การทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไม่ถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมายของประเทศไทย

ทั้งนี้เพื่อให้การตีความของกฎหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การนิยามความหมายจะต้องแปรเปลี่ยนไปตามแนวความคิด ความเชื่อตามลักษณะของสังคม สถานการณ์ และความต้องการของประชาชน ดังนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ควรมีการตีความขอกฎหมายให้ครอบคลุม

และควรมีการนิยามความหมายของการคัดลอกหรือการทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ว่าลักษณะใดเป็นความผิด และมีกำหนดทิศทางทางกฎหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยการเพิ่มนิยามใหม่ที่มีลักษณะตีความได้กว้างก็จะยิ่งทำให้กฎหมายบังคับใช้กับการจำกัดการแสดงความคิดเห็นบนโลกออนไลน์ได้กว้างขวางด้วยเช่นกัน และคำว่า ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน ยังถือว่าเป็นเรื่องที่พิสูจน์กันได้ยาก และไม่ชัดเจนว่าประชาชนที่ได้รับข้อมูลแล้วตื่นตระหนกตกใจกันแค่ไหน ถ้ามีการแก้ไขกฎหมายต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า มาตราใดใช้กับการฉ้อโกง ปลอมแปลง หรือหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ตหรือออนไลน์ และเขียนให้ชัดเจนว่าไม่ให้เอาไปใช้กับเรื่องหมิ่นประมาทที่มีระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญา

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งข้อมูลอันเป็นเท็จ หลอกลวง และลามก การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลลามก ได้มีการบัญญัติความรับผิดและกำหนดโทษในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 มาตรา 14 แต่ได้มีการบัญญัตินิยามคำว่า “ลามก” ไว้ว่ามีความหมายอย่างไรจึงทำให้มีปัญหากฎหมาย และเป็นเรื่องยากที่จะพิจารณาว่าข้อมูลที่นำเข้านั้นเป็นความผิดหรือไม่ และยังพบปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันลามกโดยการเผยแพร่ภาพสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และปัญหาการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันลามกโดยแพร่ภาพสดผ่านสังคมออนไลน์ เพื่อการโฆษณาขายสินค้า หรือหากำไร โดยการนำเอาภาพลักษณ์ และแรงดึงดูดทางเพศที่มีลักษณะลามกอนาจาร หรือมีเนื้อหาไม่เหมาะสมมาใช้แสวงหาผลประโยชน์ เพื่อให้ตนเองหรือเว็บไซต์ได้รับความนิยม และเป็นที่น่าสนใจ รวมถึงการโฆษณาสินค้าด้วยการเผยแพร่ภาพสดที่มีลักษณะลามก

ดังนั้น เพื่อให้บทบัญญัติความผิดในการเผยแพร่ข้อมูลหรือภาพลามกผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีความสอดคล้องกับกฎหมายของต่างประเทศ และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14(4) ที่มีบทบัญญัติที่ต้องการควบคุมการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันมีลักษณะลามกอนาจารที่ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ เนื่องจากการกระทำความผิดดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไป สังคมและศีลธรรมอันดีของประชาชน และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อพิจารณาจากกฎหมายของสาธารณรัฐอินเดียในเรื่องความผิดและบทลงโทษตลอดจนการบัญญัติกฎหมายที่มีลักษณะเพื่อคุ้มครองเด็ก เยาวชน และสังคม และเพื่อให้กฎหมายสอดคล้องกับกฎหมายของต่างประเทศ จึงควรเพิ่มโทษในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ หรือถ่ายทอดสื่อลามกในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยนำกฎหมายของสาธารณรัฐอินเดียมากำหนดอัตราโทษในกฎหมายของประเทศไทย โดยการแบ่งบทลงโทษออกเป็น 2 ลักษณะ

คือ การกระทำความผิดครั้งแรก และการกระทำความผิดครั้งที่สองหรือครั้งต่อ ๆ ไปโดยให้อัตราการลงโทษสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามจำนวนครั้งของผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ ควรกำหนดมาตรการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการนำเข้าสู่ข้อมูลที่เกิดขึ้นในสังคมออนไลน์ด้วย

อภิปรายผล

ปัญหาขอบเขตและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่เป็นข้อมูลปลอม และข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นเพราะว่าการแพร่หลายของข่าวปลอม (Fake News) เกิดขึ้นมาพร้อมกับอิทธิพลของสังคมออนไลน์ (Social Media) และประชาชนมีความสนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง และมีความต้องการสร้างข่าวปลอมเพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองกันอย่างเป็นกิจจะลักษณะเพื่อหวังผลทางการเมือง โดยเฉพาะในช่วงของการหาเสียงเลือกตั้ง และเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 (1) พบว่า บทบัญญัติไว้ค่อนข้างกว้าง และไม่มีมาตรการทางกฎหมายสำหรับควบคุมลักษณะข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉันทปณัฏฐ์ รัตนพันธ์ ที่พบว่า กฎหมายสารบัญญัติของไทยที่มีอยู่บางส่วนได้นำมาปรับใช้กับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ที่เกิดขึ้น แต่ไม่ครอบคลุมทั้งหมด เพราะอาชญากรรมประเภทนี้มีรูปแบบที่หลากหลาย (ฉันทปณัฏฐ์ รัตนพันธ์, 2547) และผลการวิจัยของ สาวิตรี สุขศรี พบว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติต้องประกอบความผิดเรื่องการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ การจารกรรมข้อมูลไว้ค่อนข้างกว้าง เพื่อให้สามารถปรับใช้กับการกระทำความผิดในรูปแบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจารกรรมข้อมูล แต่ไม่ได้กำหนดฐานความผิดในเรื่องการเข้าถึงข้อมูลโดยมิชอบไว้ ส่วนเครือรัฐออสเตรเลียได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และให้คำจำกัดความคำว่า การเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ ไว้ว่า การแสดงข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์หรือการประมวลผลของข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือการคัดลอก หรือย้ายข้อมูลไปยังที่อื่นในคอมพิวเตอร์ หรือไปยังอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล (สาวิตรี สุขศรี, 2556) และ ไวส์ (Wise, E. M.) กล่าวว่า กฎหมายของสหรัฐอเมริกา กำหนดว่า การเข้าถึงระบบหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้รับอนุญาตนั้นตามกฎหมายจะถือว่าเป็นความผิดทางอาญา และการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบนั้น (Wise, E. M., 1992) ดังผลการศึกษาของ พิญดา เลิศกิตติกุล พบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ตามกฎหมายประเทศเยอรมนีนั้นได้บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา (Criminal Code Strafgesetzbuch, StGB) ซึ่งความผิดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบนี้ กฎหมายประเทศเยอรมนีได้กำหนดการกระทำความผิดที่เรียกว่าการเจาะระบบข้อมูล (Data Espionage) (พิญดา เลิศกิตติกุล, 2550)

ปัญหาการตีความเกี่ยวกับการกระทำความผิด ของนิยามความหมายคำว่า ข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม หรือข้อมูลที่เป็นเท็จ เป็นเพราะว่า ในปัจจุบันมีการนำ ข้อมูลคอมพิวเตอร์มาใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย เช่น เพื่อการศึกษา การค้าขายสินค้า โดยการคัดลอกหรือทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์มาจัดเก็บไว้เป็นของตนเองโดยที่เจ้าของไม่ได้ อนุญาต และยังนำข้อมูลคอมพิวเตอร์มาดัดแปลง หรือบิดเบือนข้อมูล เพื่อนำไปเผยแพร่จนทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลเดิม หรือบางคนนำไปใช้เพื่อเป็นคู่แข่งทางธุรกิจ เป็นต้น ด้วยเหตุที่การคัดลอกหรือการทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดรองรับ หรือบัญญัติว่าเป็นการกระทำความผิด ดังกรณีศึกษาทางคดีเกี่ยวกับข้อมูลคอมพิวเตอร์ได้เคย การกระทำการคัดลอกหรือทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์จนถึงขั้นเป็นคดีนำเสนอขึ้นสู่ศาล บางคดีได้รับการตัดสินให้ยกฟ้อง เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และมาตรา 328 เป็นคดีความผิดอัน “ยอมความกันได้” ส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด ทางคอมพิวเตอร์มาตรา 14 (1) เป็น “ความผิดอันยอมความกันไม่ได้” ทำให้หนักกฎหมาย หรือแม้แต่คำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็วินิจฉัยไปในหลายรูปแบบ บางคดีก็ยกฟ้องทั้งหมด บางคดีก็พิพากษาลงโทษเฉพาะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และมาตรา 328 บางคดีก็พิพากษาลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญาและตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการ กระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ด้วย ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับบทนิยามของคำศัพท์นี้ สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ อัญธิกา ณ พิบูลย์ พบว่า สาเหตุที่ทำให้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ไม่สามารถบังคับใช้ได้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความไม่ชัดเจนและความไม่ครอบคลุมของบทนิยามศัพท์ จึงทำให้เกิดปัญหาการตีความว่า การกระทำนั้นไม่เข้าข่ายเป็นความผิด (อัญธิกา ณ พิบูลย์, 2551) และสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ กษิดิศ ศรีธธาสุข พบว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 นั้นไม่ได้บัญญัติว่าการทำสำเนา ข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นเป็นการกระทำความผิด และตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์ว่าด้วยละเมิดก็ไม่มีระบุเรื่องการทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ไว้ และยังไม่มีบทคุ้มครอง ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย (กษิดิศ ศรีธธาสุข, 2560)

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งข้อมูลอันเป็นเท็จ หลอกลวง และลามก เป็นเพราะว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 มาตรา 14 มิได้มีบทบัญญัตินิยามคำว่า “ลามก” ไว้ว่ามีความหมายอย่างไรจึงทำให้มีปัญหาการตีความ และเป็นเรื่องยากที่จะพิจารณาว่าข้อมูลที่ นำเข้านั้นเป็นความผิดหรือไม่ และยังพบปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การนำเข้าสู่ระบบ คอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันลามกโดยการเผยแพร่ภาพสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และปัญหาการ นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันลามกโดยแพร่ภาพสดผ่านสังคมออนไลน์ เพื่อการ

โฆษณาขายสินค้า หรือหากำไร โดยการนำเอาภาพลักษณ์ และแรงดึงดูดทางเพศที่มีลักษณะลามกอนาจาร หรือมีเนื้อหาไม่เหมาะสมมาใช้แสวงหาผลประโยชน์ เพื่อให้ตนเองหรือเว็บไซต์ได้รับความนิยมและเป็นที่น่าสนใจ รวมถึง การโฆษณาสินค้าด้วยการเผยแพร่ภาพสดที่มีลักษณะลามก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุริย์ฉาย พลวัน พบว่า ปัญหาของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 มีได้บัญญัติคำนิยามของคำว่า “ลามก” ไว้ในบทบัญญัติ แต่กฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป คือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 287 (สุริย์ฉาย พลวัน, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ในมาตรา 14 มีประเด็นที่เป็นปัญหา คือ ปัญหาขอบเขตและการบังคับใช้เกี่ยวกับการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่เป็นข้อมูลปลอม และข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ปัญหาการตีความเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิยามความหมายคำว่า ข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม หรือข้อมูลที่เป็นเท็จ และปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งข้อมูลอันเป็นเท็จ หลอกลวง และลามก ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรนำกฎหมายของต่างประเทศที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มาพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาปรับบทบัญญัติของกฎหมายประเทศไทย ให้สอดคล้องกับนานาประเทศและมีความทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1) ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนของนิยามศัพท์ของกฎหมายฉบับใหม่ให้ชัดเจน ว่ายังคงใช้อ้างอิงจากฉบับเดิม หรือเพิ่มเติมความหมายอะไรบ้าง มีการกำหนดรายละเอียด ลักษณะ และพฤติการณ์ของคำศัพท์นั้น ๆ ให้ชัดเจนว่าจะมีลักษณะอย่างไรบ้าง และบทบัญญัตินิยามศัพท์เพิ่มเติมให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นคำศัพท์เฉพาะทางคอมพิวเตอร์ โดยนำข้อกฎหมายของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทาง เพื่อให้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มีความชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น 2) ควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนของฐานความผิดให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยกำหนดลักษณะและพฤติกรรมการกระทำความผิดให้ชัดเจนว่าหมายถึงการกระทำในลักษณะใดบ้าง รวมทั้งบัญญัติฐานความผิดเพิ่มเติมให้ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยนำบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศมาเป็นแนวทาง

เอกสารอ้างอิง

- กษิติศ ศรีทาสุข. (2560). ปัญหาการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากการ
ทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์.
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ฉันทปณัฏฐ์ รัตนพันธ์. (2547). อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์: ศึกษาการกำหนดฐานความผิดและ
การดำเนินคดีอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนวัฒน์ สีนเกษม. (2558). ปัญหาการนำเข้าข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมหรือที่เป็นเท็จตามมาตรา
14(1) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. ใน
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พิญดา เลิศกิตติกุล. (2550). พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
พ.ศ. 2550 ศึกษากรณีความรับผิดทางอาญาเกี่ยวกับการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์และ
ข้อมูลคอมพิวเตอร์. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาณุพงศ์ เกลิมสิน. (2562). กฎหมาย 4.0. สงขลา: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สรารัฐ ปิตยาศักดิ์. (2561). คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ
คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
นิติธรรม.
- สาวตรี สุขศรี. (2556). อาชญากรรมคอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ตตามกฎหมายเยอรมัน. วารสาร
นิติศาสตร์, 42(3), 499-532.
- สุพิศ ปราณีตพลกรัง. (2560). กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สุรียฉาย พลวัน. (2561). ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด
เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550: ศึกษากรณีการเผยแพร่ภาพลามกผ่านสื่อสังคม
ออนไลน์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อัญธิกา ณ พิบูลย์. (2551). ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการ
กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตร
มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Wise, E. M. (1992). United States Computer Crimes and Other Crimes Against
Information Technology . In Review of Penal Law. U.S.A.

การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2*
INFORMATION ADMINISTRATION FOR LEARNING AND TEACHING
DEVELOPMENT OF TEACHERS IN SURATTHANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ศิวกร หนูนะ

Siwakorn Noona

อโนทัย ประสาน

Anotai Prasan

ปรีชา สามัคคี

Pricha Samakkhi

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: siwakorn_109@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา เปรียบเทียบ และนำเสนอแนวทางในการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครูผู้ปฏิบัติงานด้านระบบสารสนเทศ จำนวน 246 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการแจกแจงหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (Independent t - test) และวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าเอฟ (F - test One Way Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่าการนำข้อมูลไปใช้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 2) การเปรียบเทียบการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่งและระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อจำแนกตาม ขนาดสถานศึกษา พบว่าไม่

* Received 16 June 2020; Revised 14 July 2020; Accepted 9 August 2020

แตกต่างกัน 3) แนวทางในการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ได้เสนอแนวทางคือสถานศึกษาควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล มีเครื่องมือที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูลและแจ้งผลหลังการประมวลผลข้อมูล และมีการจัดเก็บข้อมูลเป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

คำสำคัญ: สารสนเทศ, การบริหารระบบสารสนเทศ, พัฒนาการจัดการเรียนการสอน

Abstract

The purpose of this research were to study, compare, and present recommendations for the administration of information systems for the development of teaching for teachers in Surat Thani Primary Educational Service Area Office 2. Quantitative Research, the research samples consisted of 2 groups, including administrators and teachers who work with information systems. Combined, the sample size consisted of 246 people. The primary tool used to collect data was a questionnaire with a 5 - rating scale. Data analysis was done by a computer software to calculate the distribution of frequency, percentage, mean, and standard deviation. An Independent t - test and F - test One Way Analysis were also used for more detailed analysis of the data. Results demonstrated that, 1) Administration of information for the development of teaching for teachers in Surat Thani Primary Educational Service Area Office 2 was found to be at a high level when considered from multiple aspects. The aspect that received the highest average score was the use of information. The second highest average score was data collection. The least average score was data validation. 2) Comparisons of administration of information systems for the development of teaching for teachers in Surat Thani Primary Educational Service Area Office 2, taking into account position and level of education, revealed statistically significant differences at .05. However, when compared across school sizes, there were no statistical differences observed. 3) Guidelines for the management of information systems to improve teaching preparations for teachers in the Primary Educational Service Area Office of Surat Thani, Area 2, recommends the following. Educational institutions should be collected information that was current and up – to – date. The information should further

be checked for accuracy. There should be tools to analyze the information, and ensure that there was accurate reporting of the analysis afterwards. Moreover, the information should be categorized. This was to ensure that the analysis of the information, when utilized, will achieve the intended purpose.

Keywords: Information, Information Administration, Learning and Teaching Development

บทนำ

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ระบบสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้านส่งผลให้บุคลากรและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่ตนเองและหน่วยงานทั้งในสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้มีความแตกต่างระหว่างผู้มีข้อมูลกับผู้ไม่มีข้อมูลและผู้มีความรู้กับผู้ไม่มีความรู้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ในปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยได้ใช้กรอบนโยบายเทคโนโลยีฉบับแรก (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554) และได้มีการนำผลการใช้พัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์มากขึ้น และในปี พ.ศ. 2554 รัฐบาลได้กำหนดกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ. 2554 – 2563 ขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554) โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาที่ต้องก้าวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลข่าวสารในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาในหมวดที่ 9 เรื่องเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาปัจจุบันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติงานในโรงเรียนเพื่อใช้ในการบริหารมากขึ้น โดยมุ่งหวังให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนคือการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554)

การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในสถานศึกษาทั้งการบริหารงานและวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานธุรการ การเงิน พัสดุ และครุภัณฑ์ อีกทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารงานที่ประสบผลสำเร็จได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องเอาการบริหารเชิงระบบมาใช้ในการจัดระบบสารสนเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากในสถานศึกษามีข้อมูลมาก กระจัดกระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ ตามภาระหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง หากไม่มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งไม่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอีกทั้งยังไม่มีความเป็นระเบียบ แล้วเกิดความยุ่งยากในการนำไปใช้ ผู้บริหารและ

ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ในโรงเรียนนั้นจะมีความรู้เกี่ยวกับระบบสารสนเทศด้วยตนเอง ซึ่งมักจะเกิดจากการเรียนรู้และฝึกฝนด้วยตนเอง ฝ่ายวิชาการเป็นผู้ใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารมากที่สุด ส่วนใหญ่ไม่มีการเชื่อมโยงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์กับภายนอกรูปแบบการจำแนกการเก็บรวบรวมและการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศยังมีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์เป็นส่วนน้อยปัญหาที่คือการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้อุปกรณ์เครื่องมือที่ล้ำสมัยและไม่เพียงพออีกทั้งการบริหารในโรงเรียนแต่ละแห่งมีแนวทางปฏิบัติแตกต่างกันระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจึงไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันเท่าที่ควร (กิตติศักดิ์ คำผัด, 2553)

ข้อมูลและสารสนเทศที่ดีมีส่วนสำคัญในการนำไปใช้อย่างยิ่งเพราะการนำข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน ทันต่อเหตุการณ์มาใช้ในการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารหน่วยงานจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร และยังทำให้กระบวนการบริหารองค์กรบังเกิดผลดีและผู้นำสามารถนำไปใช้ในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีก (ณรงค์ แก้วกัญญา, 2555) ในการดำเนินการจัดระบบบริหารและสารสนเทศเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้ตามมาตรฐาน ผู้ที่เกี่ยวข้องควรศึกษาแนวคิดและดำเนินการทั้งสองส่วนควบคู่กันไปในขณะที่เดียวกันเพื่อให้มีความสอดคล้องและเกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารและการจัดการศึกษา

งานสารสนเทศเป็นงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกองค์กรมีข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพย่อมเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ อย่างไรก็ตามหากทำการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศไม่ถูกต้องอาจทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพลดลงและเพิ่มการใช้งบประมาณมากขึ้น จึงควรพัฒนาให้มีระบบสารสนเทศที่เหมาะสมกับหน่วยงานและเป็นระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เขต 2, 2562) ก็ประสบกับปัญหาหลายประการอาทิ บุคลากรของโรงเรียนขาดความรู้เรื่องสารสนเทศไม่มีประสบการณ์และยังไม่เห็นความสำคัญที่จะใช้ประโยชน์จากข้อมูลและระบบสารสนเทศ จากปัญหาดังกล่าวนับว่าเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน เพราะจะเป็นผลกระทบต่อการบริหารระบบสารสนเทศโรงเรียนผู้วิจัยจึงมีความสนใจเรื่องการพัฒนาปัญหาการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 เพราะระบบสารสนเทศโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอก จากการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 2 ได้ให้ความสำคัญ และถือว่าเทคโนโลยี สารสนเทศในระบบอินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัย ซึ่งมีหน้าที่เป็นครูผู้ปฏิบัติงานด้านระบบสารสนเทศของโรงเรียน จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย เรื่อง การบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ตามขั้นตอนโดยลำดับดังนี้

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 183 คน และครูผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารระบบสารสนเทศ จำนวน 183 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งหมด 366 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครูผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารระบบสารสนเทศ จำนวน 123 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2562 รวมทั้งหมด 246 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงและใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) กำหนดโรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียน การสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ปรับตามวิธีของลิเคอร์ท Likert (Likert, R., 1967) โดยถามครอบคลุม 6 ขั้นตอน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผลข้อมูล 4) การจัดเก็บข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล 6) การนำข้อมูลไปใช้ และแนวทางการจัดการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียน การสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยถามครอบคลุม 6 ขั้นตอน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผลข้อมูล 4) การจัดเก็บข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล 6) การนำข้อมูลไปใช้

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี หลักการ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลกำหนดขอบเขตของเนื้อหา เพื่อดำเนินการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหาและกรอบแนวคิดการวิจัย โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะจากนั้นนำมาแก้ไข ปรับปรุงเนื้อหาการใช้ภาษาให้ถูกต้อง นำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและด้านวัดผลและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน โดยมีความรู้และประสบการณ์ในด้านระบบสารสนเทศและการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ แล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2554) นำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการบริหารระบบสารสนเทศ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษา และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นจะต้องเกิน 0.70 (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2554) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .97 เมื่อแบบสอบถามผ่านการหาคุณภาพแล้ว จึงนำไปใช้เป็นแบบสอบถามฉบับจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยถึงผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารระบบสารสนเทศซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัยพร้อมหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 และเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับด้วย 2 วิธี ดังนี้ 1) ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมด้วยตนเอง 2) ให้ตัวแทนเก็บรวบรวม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาระดับการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเปรียบเทียบการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อ

พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบค่าที (Independent t - test) การเปรียบเทียบการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F - test One Way Analysis)

สมมติฐานของการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารระบบสารสนเทศ ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษาที่แตกต่างกัน มีการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 แตกต่างกัน

ผลการวิจัย

การศึกษาการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ เกี่ยวกับการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ เกี่ยวกับการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

การบริหารระบบสารสนเทศ	n = 246		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การเก็บรวบรวมข้อมูล	4.17	0.51	มาก
2. การตรวจสอบข้อมูล	4.12	0.62	มาก
3. การประมวลผลข้อมูล	4.14	0.59	มาก
4. การจัดเก็บข้อมูล	4.14	0.61	มาก
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	4.14	0.61	มาก
6. การนำข้อมูลไปใช้	4.19	0.60	มาก
รวม	4.15	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การนำข้อมูลไปใช้ ($\bar{X} = 4.19$) รองลงมา คือการเก็บรวบรวมข้อมูล ($\bar{X} = 4.17$) การวิเคราะห์ข้อมูล ($\bar{X} = 4.14$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การตรวจสอบข้อมูล ($\bar{X} = 4.12$)

2. การเปรียบเทียบ การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษา พบว่า

2.1 ผลการเปรียบเทียบ การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบ การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง

การบริหารระบบสารสนเทศ	ผู้บริหาร		ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การเก็บรวบรวมข้อมูล	4.11	0.44	4.23	0.56	1.82	0.06
2. การตรวจสอบข้อมูล	4.03	0.56	4.22	0.66	2.34*	0.02
3. การประมวลผลข้อมูล	4.05	0.48	4.23	0.67	2.41*	0.01
4. การจัดเก็บข้อมูล	4.00	0.55	4.28	0.63	3.72*	0.00
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	4.00	0.51	4.27	0.67	3.46*	0.00
6. การนำข้อมูลไปใช้	4.05	0.59	4.33	0.59	3.72*	0.00
รวม	4.04	0.52	4.26	0.63	2.91*	0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่าโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 แต่ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าจะไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบ การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา

การบริหารระบบสารสนเทศ	ปริญญาดรีหรือเทียบเท่า		สูงกว่าปริญญาดรี		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การเก็บรวบรวมข้อมูล	4.26	0.59	4.12	0.45	1.91	0.05
2. การตรวจสอบข้อมูล	4.30	0.66	4.03	0.58	3.26*	0.00
3. การประมวลผลข้อมูล	4.28	0.68	4.07	0.53	2.39*	0.01
4. การจัดเก็บข้อมูล	4.35	0.65	4.03	0.56	4.02*	0.00
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	4.34	0.68	4.03	0.54	3.58*	0.00
6. การนำข้อมูลไปใช้	4.36	0.56	4.10	0.61	3.27*	0.00
รวม	4.31	0.63	4.06	0.54	3.07*	0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

2.3 ผลการเปรียบเทียบ การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบ การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

การบริหารระบบสารสนเทศ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. การเก็บรวบรวมข้อมูล	ระหว่างกลุ่ม	0.11	2	0.05	0.22	0.80
	ภายในกลุ่ม	64.29	243	0.26		
	รวม	64.41	245			
2. การตรวจสอบข้อมูล	ระหว่างกลุ่ม	0.01	2	0.00	0.01	0.98
	ภายในกลุ่ม	95.26	243	0.39		
	รวม	95.27	245			
3. การประมวลผลข้อมูล	ระหว่างกลุ่ม	0.28	2	0.14	0.40	0.66
	ภายในกลุ่ม	86.48	243	0.35		
	รวม	86.77	245			
4. การจัดเก็บข้อมูล	ระหว่างกลุ่ม	0.45	2	0.22	0.59	0.55
	ภายในกลุ่ม	91.55	243	0.37		
	รวม	92.00	245			
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	ระหว่างกลุ่ม	0.22	2	0.11	0.29	0.74

การบริหารระบบสารสนเทศ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
5. การวิเคราะห์ข้อมูล	ภายในกลุ่ม	92.21	243	0.37	0.40	0.66
	รวม	92.43	245			
6. การนำข้อมูลไปใช้	ระหว่างกลุ่ม	0.30	2	0.15	0.32	0.73
	ภายในกลุ่ม	90.39	243	0.37		
	รวม	90.69	245			
	ระหว่างกลุ่ม	0.23	2	0.11		
รวม	ภายในกลุ่ม	86.70	243	0.35	0.32	0.73
	รวม	86.93	245			

จากตารางที่ 4 พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตาม ขนาดสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะการจัดการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

3.1 ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่าการบริหารระบบสารสนเทศควรให้ความสำคัญกับข้อมูลต้องเป็นปัจจุบัน รองลงมาให้มีการแสดงความคิดเห็นว่าการจัดการระบบสารสนเทศควรมีการเก็บข้อมูลได้ถูกต้องตามประเภท และควรมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบและควรมีการวางแผนและการกำหนดขั้นตอนในการเก็บข้อมูล

3.2 ด้านการตรวจสอบข้อมูล การให้ความสำคัญกับนำข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง รองลงมาคือควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบข้อมูล คิดว่าข้อมูลควรมีความสมบูรณ์และความเป็นปัจจุบัน สุดท้ายคือผู้ตรวจสอบข้อมูลต้องมีความรู้ความสามารถ

3.3 ด้านการประมวลผลข้อมูล จากข้อเสนอแนะคิดว่าควรให้ความสำคัญกับการแจ้งผลการตรวจสอบข้อมูล รองลงมาคิดว่าควรมีเครื่องมือในการประมวลผลข้อมูล ถัดมาคิดว่าควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการประมวลผลข้อมูล และสุดท้ายคิดว่าควรมีความรวดเร็วและสามารถตรวจสอบได้

3.4 ด้านการจัดเก็บข้อมูล จากข้อเสนอแนะสูงสุด คิดว่าควรให้ความสำคัญกับเก็บเป็นหมวดหมู่เป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นข้อมูล รองลงมาคือการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถใช้ช่องทางที่หลากหลายโดยเฉพาะการใช้สื่อเทคโนโลยีและแอปพลิเคชัน สุดท้ายคือ การแต่งตั้งคณะกรรมการการจัดเก็บข้อมูล

3.5 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล จากข้อเสนอแนะคือการให้ความสำคัญกับวิเคราะห์ข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์และนำมาพัฒนา รองลงมาคือ การให้ความสำคัญกับ

การมีความชำนาญในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องมือที่ทันสมัยและรวดเร็ว และสุดท้ายคือการแต่งตั้งคณะกรรมการการวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 ด้านการนำข้อมูลไปใช้ ข้อเสนอแนะสูงสุด คือการให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ รองลงมาคือข้อมูลมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ สุดท้ายได้ให้ข้อเสนอแนะว่าข้อมูลที่ได้อาจมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดและควรจะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การบริหารสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในด้านการนำข้อมูลไปใช้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องมาจากผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารระบบสารสนเทศให้ความสำคัญกับระบบสารสนเทศ (Information System) ดังที่ จีราวรรณ คุ่มปลี ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียน อำเภอลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด กล่าวถึงสารสนเทศที่ได้ควรนำไปใช้ประโยชน์ในการติดตาม กำกับ และวางแผนในการพัฒนางานได้ง่าย เช่น ใช้ในการจัดทำ แผนพัฒนาสถานศึกษาด้านต่าง ๆ เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน กำหนดกลยุทธ์การพัฒนา และกำหนดแผนปฏิบัติการประจำปี (จีราวรรณ คุ่มปลี, 2558) สอดคล้องกับ กิตติศักดิ์ คำผัด ที่ได้ศึกษาเรื่องระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงานครูที่ปรึกษา กรณีศึกษา วิทยาลัยเทคนิคแพร่กล่าวว่าเป็นวิธีการดำเนินการกระทำข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการในการนำข้อมูลไปใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด พบว่าสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารศึกษา เห็นความสำคัญของการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้บริหารด้านต่าง ๆ จึงมีการวางแผนในการจัดเก็บและการนำไปใช้ได้ครอบคลุมในเรื่องที่ต้องการ มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ทำข้อมูลให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และผู้บริหารนิเทศ กำกับ ติดตามผลและควรมีการวางแผนในการจัดเก็บที่ดี (กิตติศักดิ์ คำผัด, 2553)

2. การเปรียบเทียบ การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

2.1 การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนจำแนกตามตำแหน่งโดยรวมและรายด้าน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไป

ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งมอบหมายงาน ในการจัดทำระบบสารสนเทศมีความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับ นพพร ย่องโย ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าผู้บริหารได้มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีการวางแผนและกำหนดเนื้อหาการเก็บรวบรวมข้อมูล และข้อมูลที่ได้ถูกทำให้มีความสัมพันธ์หรือมีความหมายนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการบริหารจัดการของโรงเรียน พบว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็วในการทำงาน และช่วยในการพัฒนาการทำงานในสถานศึกษา (นพพร ย่องโย, 2550)

2.2 การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะวุฒิการศึกษาที่บุคลากรทางการศึกษาสำเร็จมานั้นเมื่อเข้าระบบงาน รับมอบหมายงานที่แบ่งขั้นตอนการทำงานออกเป็นระบบชัดเจนแต่ละฝ่าย ทั้งนี้จึงสอดคล้องกับ กิตติศักดิ์ คำผัด ได้ทำวิจัยเรื่องระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงานครูที่ปรึกษา กรณีศึกษาวิทยาลัยเทคนิคแพร่ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประมวลผลข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะเป็นวิธีการดำเนินการกระทำข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการในการนำไปใช้ จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าได้มีการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในงานบริหารมากขึ้นนอกจากการพิมพ์เอกสารหรือรายงานต่าง ๆ และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขอบข่ายภาระงาน ซึ่งครูผู้ปฏิบัติงานสามารถจัดระบบสารสนเทศได้เป็นอย่างดี (กิตติศักดิ์ คำผัด, 2553)

2.3 การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง หรือสถานศึกษาขนาดใหญ่ต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อขับเคลื่อนบริหารงานและโรงเรียนให้มีความก้าวหน้า และในปัจจุบันการดำเนินงานด้านการบริหารระบบสารสนเทศได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยให้สถานศึกษามีการจัดการบริหารระบบสารสนเทศในสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการใช้งานทั่วถึงทั้งผู้บริหาร ครูและนักเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ปติวรดา ถาดโรสง ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อการดำเนินงานของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 และพบว่าครูผู้ปฏิบัติงานมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมือนกัน ปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบ นโยบายและแนวปฏิบัติเดียวกัน มีการเรียนรู้การใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตลอดจนครูผู้ปฏิบัติงานได้ผ่านการอบรมและได้รับวิทยากรใหม่ๆ ที่เหมือนกัน

จากเหตุผลดังที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า ขนาดของสถานศึกษาไม่มีผลต่อการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู (ปติวรดา ภาตไธสง, 2559)

3. แนวทางในการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวมของสถานศึกษา ได้เสนอแนวทางในการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ทั้ง 6 ขั้นตอน คือ

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการบริหารระบบสารสนเทศควรให้ความสำคัญกับข้อมูลต้องเป็นปัจจุบันมีการเก็บข้อมูลได้ถูกต้องตามประเภท มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนและการกำหนดขั้นตอนในการเก็บข้อมูลอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ธนพล สีสุข ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการระบบสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องเป็นปัจจุบันและถูกต้องเพราะเป็นกิจกรรมแรกของระบบสารสนเทศที่ต้องให้ความสำคัญมากที่สุด (ธนพล สีสุข, 2559)

3.2 การตรวจสอบข้อมูล มีการให้ความสำคัญกับนำข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบข้อมูล และข้อมูลควรมีความสมบูรณ์ มีความเป็นปัจจุบันและผู้ตรวจสอบข้อมูลต้องมีความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับ ศิริินภา แก้วกามา ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจากระบบสารสนเทศในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอสีคิ้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 พบว่า ข้อมูลที่ได้มาต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องเพื่อให้ได้เนื้อหาและข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งเป็นหัวใจหลักของระบบสารสนเทศทำให้เนื้อหาและข้อมูลมูลนั้นสามารถเชื่อถือได้ (ศิริินภา แก้วกามา, 2557)

3.3 การประมวลผลข้อมูล ควรมีเครื่องมือในการประมวลผลข้อมูล มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการประมวลผลข้อมูลและควรมีความรวดเร็วและสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับ จิราวรรณ คัมปลี ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจากระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนอำเภอคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า การประมวลผลข้อมูลเป็นการนำข้อมูลมาประมวลผลเป็นสารสนเทศจำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่ทันสมัยและเพียงพอต่อความต้องการ (จิราวรรณ คัมปลี, 2558)

3.4 การจัดเก็บข้อมูล มีการให้ความสำคัญกับเก็บเป็นหมวดหมู่ เป็นระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้นข้อมูล มีการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถใช้ช่องทางที่หลากหลาย โดยเฉพาะการใช้สื่อเทคโนโลยีและแอปพลิเคชันและมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการจัดเก็บข้อมูล สอดคล้องกับ ธนพล สีสุข ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการระบบ

สารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจัดเก็บข้อมูลซึ่งเป็นด้าน ที่ได้รับข้อมูลแล้ว จากการประมวลผลข้อมูล ถ้ามีการจัดการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและสามารถ นำมาใช้ ประโยชน์ได้ไม่สูญหายไป ก็จะสะดวกต่อการค้นหาเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ การจัดเก็บอาจ จัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสาร หรือแฟ้มอิเล็กทรอนิกส์ ตามศักยภาพของสถานศึกษา แต่ต้องคำนึงถึง ระบบของการค้นหาให้สะดวกต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน (ธนพล สีสุข, 2559)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล มีการให้ความสำคัญกับวิเคราะห์ข้อมูลได้ ตรงตามวัตถุประสงค์และนำมาพัฒนา การให้ความสำคัญกับการมีความชำนาญในการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องมือที่ทันสมัยและรวดเร็ว และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการ วิเคราะห์ข้อมูล สอดคล้องกับ ธนพล สีสุข ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการ จัดการระบบสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า สถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นสรุปข้อมูลสารสนเทศตามความต้องการของสถานศึกษา ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ รวดเร็ว และ ถูกต้องจึงเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลจำเป็นต้องทำโดยบุคลากรที่มีความ เชี่ยวชาญในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะทำให้ได้สารสนเทศที่ถูกต้องแม่นยำ และ นำไปใช้ประโยชน์ได้ ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ (ธนพล สีสุข, 2559)

3.6 การนำข้อมูลไปใช้ มีการให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลไปใช้ได้ ตรงตามวัตถุประสงค์ข้อมูลมีความถูกต้องและเชื่อถือได้และข้อมูลที่ได้ควรมีประสิทธิภาพและ เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สอดคล้องกับ สุนันทา หาผลดี ที่ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดระบบสารสนเทศเพื่อบริการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 การนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ รายงานข้อมูลไปยัง หน่วยงานต้นสังกัดตามระยะเวลาที่กำหนด เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล และสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทราบทั้งในและนอกโรงเรียน มีรูปแบบการ รายงานผลและนำเสนอข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งในรูปเอกสารแผ่นพับ รูปเล่ม วารสาร และผ่าน ทางระบบอินเทอร์เน็ต นำข้อมูลที่ได้ไปวางแผน แก้ไข พัฒนา และปฏิบัติจริงในการบริหาร สถานศึกษา (สุนันทา หาผลดี, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีการบริหารระบบ สารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการนำข้อมูลไปใช้

มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดการเปรียบเทียบการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน จำแนกตาม ตำแหน่งและระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อจำแนกตาม ขนาดสถานศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกัน แนวทางในการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ได้เสนอแนวทางคือ สถานศึกษา ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล มีเครื่องมือที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูลและแจ้งผลหลังการประมวลผลข้อมูล และมีการจัดเก็บข้อมูลเป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ จากการศึกษาการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้านการตรวจสอบข้อมูล เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ควรมีการจัดฝึกอบรม ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) จากผลของการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารนอกจากการพิมพ์เอกสารหรือรายงานต่าง ๆ และมีกระบวนการบริหารระบบสารสนเทศตามขอบข่ายภาระงาน ซึ่งครูผู้ปฏิบัติงานสามารถจัดระบบสารสนเทศได้เป็นอย่างดี จึงเป็นแนวทางให้ผู้บริหารและครูได้นำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู 3) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานและมีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านระบบสารสนเทศของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสารสนเทศให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านระบบสารสนเทศของโรงเรียนควรมีเห็นความสำคัญของระบบสารสนเทศภายในโรงเรียนและมีการพัฒนาตนเองในด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2554). กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2554. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กิตติศักดิ์ คำผัด. (2553). ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงานครูที่ปรึกษา กรณีศึกษา วิทยาลัยเทคนิคแพร่. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จิราวรรณ คุ่มปลี. (2558). การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียน อำเภอคลองใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

- ประถมศึกษาตราด. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณรงค์ แก้วกัญญา. (2555). การพัฒนาระบบสารสนเทศงานกิจการนักเรียน โรงเรียนโนนไทย คุรุอุปถัมภ์ อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนพล สีสุข. (2559). การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการระบบสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- นพพร ย่องไย. (2550). การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้สารสนเทศทางวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปติวรดา ถาดไธสง. (2559). การบริหารระบบสารสนเทศเพื่การดำเนินงานของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2554). การวิจัยประเมินผลการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลวารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6(17), 31-42.
- ศิริินภา แก้วกามา. (2557). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอสีคิ้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เขต 2. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2562. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2562 จาก www.surat2.go.th/data/plan_62.pdf
- สุนันทา หาผลดี. (2557). แนวทางการจัดระบบสารสนเทศเพื่การบริหารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11(54), 201-211.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). The human organization. New York: McGraw-Hill.

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้
ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ เรื่อง ความน่าจะเป็น*

DEVELOPMENT OF PROBLEM – SOLVING ABILITY IN MATHEMATICAL
FOR MATHAYOMSUKSA 4, USING INQUIRY BASED LEARNING
AND COOPERATIVE PROBLEM SOLVING
LEARNING PACKAGE PROBABILITY

สุประวีณ์ สังข์ทอง

Suprawee Sangthong

มนตรี วงษ์สะพาน

Montree Wongsaphan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: s_suprawee@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ เรื่อง ความน่าจะเป็น ให้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 18 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง หลังจากการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ลักษณะแบบทดสอบเป็นแบบอัตนัย จำนวน 3 ชุด 2) แบบสังเกตพฤติกรรมในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 3) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง ความน่าจะเป็น จำนวน 10 แผนการเรียนรู้ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ พบว่าในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนยังไม่คุ้นเคย

* Received 13 June 2020; Revised 15 July 2020; Accepted 10 August 2020

กับวิธีการสอนมีนักเรียนบางส่วนที่ยังขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในการทำกิจกรรม โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 62.04 ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนเริ่มคุ้นเคยกับวิธีการสอนแต่ยังขาดความรอบ ความใส่ใจในการทำงาน โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 68.06 และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีความคุ้นเคยกับวิธีการสอนและมีความรอบคอบในการทำงานเพิ่มมากขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 78.47 ซึ่งนักเรียนกลุ่มเป้าหมายผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

คำสำคัญ: การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้, ชุมฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ, วิจัยเชิงปฏิบัติการ

Abstract

This research of the action research approach. The purpose of the study was to improve mathematical problem – solving skills of grade – 10 students using inquiry – based learning and cooperative problem – solving learning package so that the students gained a learning achievement mean score in the topic of probability of 70% of the total score. The sample group consisted of 18 grade – 10 students from classroom no. 4/2, semester 2/2020, Phadung Naree School, Muang district, Maha Sarakham; they were selected through purposive sampling using a mathematical problem – solving test as a sampling unit. The instruments used in the study included 1) 3 sets of a 4 – choice mathematical problem – solving test, 2) a mathematical problem – solving behavior observation form and 3) 10 lesson plans on probability. The collected data were analyzed using arithmetic mean, standard deviation, and percentage. Findings: After implementing inquiry – based learning and using the cooperative problem – solving learning package, in the first spiral, some of the students displayed a lack of basic knowledge required to perform learning activities; the mean score was 62.04%. In the second spiral, students were accustomed to the learning approach, however, they were imprudent and did not pay attention to the activities; the mean score was 68.06%. Lastly, in the third spiral, students were more accustomed to the learning approach and paid more attention to the activities; the mean score was 78.47% which passed the criteria set of 70% from the total score.

Keywords: Mathematical Problem Solving, Inquiry – Based Learning, Cooperative Problem Solving Learning Package, Action Research

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้า อย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เพราะนอกจากสาระการเรียนรู้ที่เป็นความรู้ทางคณิตศาสตร์แล้ว ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญสำหรับนักเรียนเช่นกัน เพราะความรู้ทางคณิตศาสตร์และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์เป็นของคู่กัน เมื่อมีความรู้แล้วจำเป็นต้องมีทักษะจึงจะสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ และทักษะและกระบวนการแก้ปัญหายังรวมทักษะอื่น ๆ ที่สำคัญเข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้นผู้ที่มีทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาก็มีความรู้ ประสบการณ์ ระบบการคิดและการตัดสินใจที่ดีพอ (อัมพร ม้าคอง, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับ สิริพร ทิพย์คง ได้กล่าวไว้ว่า การแก้ปัญหานั้นเป็นหัวใจสำคัญของคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องอาศัยทักษะการคิดคำนวณ หลักการ กฎ สูตรต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะทักษะในการแก้ปัญหามีความสำคัญต่อชีวิตและสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ในการสอนนักเรียนให้รู้จักแก้ปัญหาได้นั้นจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีขั้นตอน มีระเบียบแบบแผน และรู้จักตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (สิริพร ทิพย์คง, 2545)

การแก้ปัญหามathematics เป็นกระบวนการที่นักเรียนควรจะได้เรียนรู้ ผึกฝน และพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน การแก้โจทย์ปัญหามathematics จะช่วยให้นักเรียนมีแนวทางการคิดที่หลากหลาย มีนิสัยกระตือรือร้น และมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ตลอดจนเป็นทักษะพื้นฐานที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ตลอดชีวิต (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551) การแก้ปัญหามathematics เป็นกระบวนการทางความคิดที่จะนำความรู้ ความสามารถทางคณิตศาสตร์มาผสมผสานกับประสบการณ์ในการแก้โจทย์ปัญหาที่ผู้แก้ปัญหามีอยู่ ไปใช้

ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สิ่งที่จะช่วยให้การแก้โจทย์มีระบบ ระเบียบ เป็นขั้นตอน และทำให้การแก้โจทย์ปัญหามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ซึ่งสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ แต่ผู้สอนก็สามารถจะยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนได้ ขั้นตอนเหล่านี้เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อนหรือยุ่งยาก และสามารถใช่วิธีสอนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย รวมทั้งสื่อการสอนและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบก็ง่าย ๆ โดยทุกขั้นตอนในรูปแบบการสอนเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีอิสระในการคิดการแสดงออกและการปฏิบัติ เพื่อสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ รวมทั้งให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะทางคณิตศาสตร์ได้อย่างเต็มที่ โดยกิจกรรมการเรียนการสอน มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม เป็นการกล่าวหรืออ้างถึงความรู้ หรือทักษะพื้นฐานคณิตศาสตร์ที่มีอยู่ที่เดิมและที่สัมพันธ์กับเนื้อหาใหม่ที่กำลังจะเรียน เพื่อนำไปสู่เนื้อหาใหม่และเป็นการเชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ให้มีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน และเป็นการเตรียมความพร้อมของนักเรียนและนำเข้าสู่บทเรียนโดยนำเรื่องที่สนใจเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เรียนมาแล้วเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนสร้างคำถาม เพื่อนำเข้าสู่เนื้อหาใหม่ที่จะเรียนต่อไป โดยครูอาจจะใช้เกม นิทาน ปัญหา สถานการณ์ การคิดในใจ และกิจกรรมอื่น ๆ พร้อมทั้งใช้สื่อการสอนหรือวัสดุอุปกรณ์แสดงประกอบ 2) ขั้นสอนเนื้อหาใหม่ เป็นขั้นที่ครูนำเสนอบทเรียนใหม่หรือเนื้อหาใหม่ ซึ่งควรแบ่งออกเป็นตอน ๆ เพื่อให้เข้าใจง่าย ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากและมักจะต้องใช้เวลามากกว่าขั้นอื่น ๆ เพื่อให้เป็นขั้นที่ทำให้เกิดแนวคิดมโนคติ ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ อาจใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ 3) ขั้นสรุป ขั้นสรุปนี้มีทั้งสรุปความเข้าใจ สรุปวิธีทำ และสรุปวิธีแก้ปัญหา เพื่อต้องการให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปมโนคติ หลักการ วิธีแก้ปัญหาและประโยคสัญลักษณ์ การคิดคำนวณ วิธีลัด ข้อควรสังเกต สูตรและกฎ 4) ขั้นฝึกทักษะ เป็นขั้นฝึกความรู้และความเข้าใจให้เกิดเป็นทักษะ การคิดคำนวณ ทักษะการแก้ปัญหาและเกิดความคงทนในการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน รวมทั้งนำไปใช้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย โดยให้ผู้เรียนฝึกทำแบบฝึกหัดจาก แผนภูมิ บัตรงาน หนังสือเรียนและแบบฝึกหัดเสริมทักษะ ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นควรจะมีทั้งกิจกรรมรายบุคคลและแบบที่ทำร่วมกัน 5) ขั้นนำความรู้ไปใช้ในการสอนวิชาคณิตศาสตร์นั้น นอกจากควรจะสอนให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นแล้ว ครูยังต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ทางด้านคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริงด้วย 6) ขั้นประเมินผล เป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจตรวจสอบผลการเรียนรู้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่อย่างไร โดยครูจะทำการประเมินตามสภาพความเป็นจริงที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรม

การเรียนรู้ตลอดเวลา ครูอาจใช้วิธีวัดผลต่าง ๆ เช่น สังเกตการตอบคำถามหรือการถามคำถามทุกขั้นตอนการสอน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546)

จากความสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การแก้โจทย์ปัญหาเป็นจุดประสงค์หลักของการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และการแก้ปัญหาเป็นทักษะกระบวนการที่เป็นหัวใจของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ (National Council of Teachers of Mathematics (NCTM), 1991) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นหาความรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ และเป็นตัวกระตุ้นต่อไปในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และการสืบค้นข้อมูลที่ต้องการจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนในด้านทักษะการเรียนรู้มากกว่าความรู้ที่นักเรียนจะได้มา ครูเป็นเพียงผู้สนับสนุน ซึ่งมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ที่ผู้วิจัยใช้ในการจัดการเรียนรู้มีทั้งหมด 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม 2) ขั้นสอนเนื้อหาใหม่ 3) ขั้นสรุป 4) ขั้นฝึกทักษะ 5) ขั้นนำความรู้ไปใช้ 6) ขั้นประเมินผล และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ เรื่อง ความน่าจะเป็น ให้มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการและขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามขั้นตอนขององอาจ นัยพัฒน์ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection) (องอาจ นัยพัฒน์, 2548) โดยดำเนินการทั้งสิ้น 3 วงจรปฏิบัติการ แบ่งได้ดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 4

วงจรปฏิบัติการที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 – 7

วงจรปฏิบัติการที่ 3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 – 10

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนจะใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม 2) ขั้นสอนเนื้อหาใหม่ 3) ขั้นสรุป 4) ขั้นฝึกทักษะ 5) ขั้นนำความรู้ไปใช้ 6) ขั้นประเมินผล

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 18 คน ของโรงเรียนผดุงนารี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 แผนการจัดการจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา ระยะเวลา และกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ซึ่งมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับคุณภาพดี มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้

วงจรปฏิบัติการ	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชม.)
1	1	การทดลองสุ่ม	1
	2	ปริภูมิตัวอย่าง	1
	3	เหตุการณ์	1
	4	การหาจำนวนสมาชิกของเหตุการณ์	1
	5	ความหมายของความน่าจะเป็น	1
2	6	ความน่าจะเป็น	1
	7	การประยุกต์ความน่าจะเป็นกับหลักการนับเบื้องต้น	1
	8	การประยุกต์ความน่าจะเป็นกับการจัดหมู่	1
3	9	การประยุกต์ความน่าจะเป็นกับเซต	1
	10	การประยุกต์ความน่าจะเป็นกับตรรกศาสตร์	1

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 3 ชุด ชุดที่ 1 เรื่อง เหตุการณ์ ชุดที่ 2 เรื่อง ความน่าจะเป็น และชุดที่ 3 เรื่อง การประยุกต์ความน่าจะเป็น แต่ละชุดประกอบไปด้วยข้อคำถาม 3 ข้อ คำถาม ที่เน้นเรื่องการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วย การทำความเข้าใจปัญหา แนวทางในการแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบ และสรุปผลคำตอบ โดยดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ทุกข้อ คือ 1.00

3. แบบสังเกตพฤติกรรมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ โดยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแล้วบันทึกเป็นระดับความสามารถ 4 ระดับ โดยดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมทุกข้อ คือ 1.00

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการตรวจสอบความเหมาะสมระหว่างเนื้อหาบทเรียนกับสถานการณ์ของปัญหาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และได้ทำการปรับแก้ตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ประมุขนิเทศนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือเป็นสื่อ

2. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ความน่าจะเป็น ตามชั่วโมงปกติของโรงเรียน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 10 แผน ซึ่งแบ่งเป็น 3 วงจรปฏิบัติการดังนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่เน้นให้นักเรียนนำความรู้เดิมมาเรียนรู้ร่วมกับความรู้ใหม่ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและช่วยให้เข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้

วงจรปฏิบัติการที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ โดยเน้นไปที่กระบวนการวางแผนแก้ปัญหาและการใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน โดยผู้วิจัยได้เพิ่มตัวอย่างการวางแผนแก้ปัญหาในสถานการณ์ปัญหาที่หลากหลาย และให้นักเรียนได้ลองวางแผนแก้ปัญหากับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับตัวอย่าง และกระตุ้นนักเรียนโดยใช้คำถามให้นักเรียนได้คิดเพื่อหาแนวทางในการวางแผนการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่จากเดิมเพื่อพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน นักเรียนได้แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างเป็นขั้นตอน จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้

วงจรปฏิบัติการที่ 3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ โดยเน้นการจัดกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเน้นให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้

3. เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากทำการสอนครบตามจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น

และในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจะสังเกตนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจากใบงาน ใบกิจกรรม บันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อนำไปสะท้อนผลของแต่ละวงจรปฏิบัติการ โดยใช้ข้อสอบประเภทอัตนัยที่ได้จัดทำไว้วงจรปฏิบัติการละ 1 ชุดจำนวน 3 ข้อ เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 18 คน

4. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกในใบงาน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์และประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาเทียบกับเกณฑ์ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในระหว่างปฏิบัติการวิจัย และหลังจากสิ้นสุดการปฏิบัติการวิจัย ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจากการสังเกตพฤติกรรมและการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้แสดงมาในแต่ละด้านขณะปฏิบัติการกิจกรรม จากคะแนนแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงจุดในวงจรปฏิบัติการต่อไป ผู้วิจัยได้นำคะแนนมาวิเคราะห์และเทียบเกณฑ์ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ผลจากการทำกิจกรรมและใบงานในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละคาบเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้เหล่านี้มาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขและปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 62.04 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย วงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 68.06 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 78.47 ของคะแนนเต็ม มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 16 คิดเป็นร้อยละ 88.89 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการรู้เรื่องคณิตศาสตร์สูงขึ้นเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ในแต่ละวงจรปฏิบัติการซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 2 – 4

ตารางที่ 2 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1

วงจรปฏิบัติการที่	การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	คะแนน			
		เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
1	1. ทำความเข้าใจปัญหา	6	5.22	0.74	87.04
	2. แนวทางในการแก้ปัญหา	6	4.17	0.99	69.44
	3. ดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบ	6	3.17	0.96	52.78
	4. สรุปผล	6	2.33	1.28	38.89

จากตารางที่ 2 พบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 1 การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจปัญหา 2) แนวทางในการแก้ปัญหา 3) การดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบ 4) สรุปผล จากแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ ปรากฏว่าการทำความเข้าใจปัญหานักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 5.22 คิดเป็นร้อยละ 87.04 แนวทางในการแก้ปัญหานักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 4.17 คิดเป็นร้อยละ 69.44 ดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 3.17 คิดเป็นร้อยละ 52.78 และสรุปผลนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 2.33 คิดเป็นร้อยละ 38.89 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 2

วงจรปฏิบัติการที่	การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	คะแนน			
		เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
2	1. ทำความเข้าใจปัญหา	6	5.50	0.62	91.67
	2. แนวทางในการแก้ปัญหา	6	4.39	0.83	73.15
	3. ดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบ	6	3.50	0.98	58.33
	4. สรุปผล	6	2.94	0.96	49.07

จากตารางที่ 3 พบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 1 การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจปัญหา 2) แนวทางในการแก้ปัญหา 3) การดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบ 4) สรุปผล จากแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ ปรากฏว่าการทำความเข้าใจปัญหานักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 5.50 คิดเป็นร้อยละ 91.67 แนวทางในการแก้ปัญหานักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 4.39 คิดเป็นร้อยละ 73.15 ดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 3.50 คิดเป็นร้อยละ 58.33 และสรุปผลนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 2.94 คิดเป็นร้อยละ 49.07 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 3

วงจรปฏิบัติการที่	การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	คะแนน			
		เต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
3	1. ทำความเข้าใจปัญหา	6	6.00	0.00	100.00
	2. แนวทางในการแก้ปัญหา	6	4.72	0.83	78.70
	3. ดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบ	6	4.22	0.59	70.37
	4. สรุปผล	6	3.89	0.52	64.81

จากตารางที่ 4 พบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 1 การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจปัญหา 2) แนวทางในการแก้ปัญหา 3) การดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบ 4) สรุปผล จากแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ ปรากฏว่าการทำความเข้าใจปัญหานักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 6.00 คิดเป็นร้อยละ 100.00 แนวทางในการแก้ปัญหานักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 4.72 คิดเป็นร้อยละ 78.70 ดำเนินการแก้ปัญหาและหาคำตอบนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 4.22 คิดเป็นร้อยละ 70.37 และสรุปผลนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 3.89 คิดเป็นร้อยละ 64.81 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยได้ทำการพัฒนาทั้งหมด 3 วงจรปฏิบัติการ เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม ซึ่งแต่ละวงจรปฏิบัติการได้ผลดังต่อไปนี้

วงจรปฏิบัติการที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ มีคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.89 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 62.04 โดยกลุ่มเป้าหมายมีทั้งหมด 18 คน มีคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์รวมถึงเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 7 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 38.89 ของจำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือสามารถทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่เพิ่มมากขึ้น อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ เป็นวิธีที่เน้นให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดร่วมกันอย่างมีเหตุผล และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

ด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนที่ชัดเจน เข้าใจง่าย นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงทำให้เกิดความเข้าใจและเกิดทักษะมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมนิชา ทวีบท พบว่าการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมการสอนแบบการแก้ปัญหาแบบร่วมมือมีพัฒนาในการแก้ปัญหาที่สูงขึ้นจากก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกระบวนการแก้ปัญหาของกลุ่มตามขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนสามารถส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ในวงจรปฏิบัติการนี้ยังมีนักเรียนอีก 11 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 61.11 ของจำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มนี้ยังขาดการวางแผนในการแก้ปัญหา ส่งผลให้การดำเนินการตามแผนและสรุปมีความผิดพลาด ซึ่งทำให้คะแนนที่ได้ไม่ถึงเกณฑ์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักเรียนอาจจะยังไม่คุ้นเคยกับการจัดกิจกรรมในรูปแบบใหม่ที่ไม่เคยเจอมาก่อน ทำให้เกิดความไม่มั่นใจ และกังวลในการวางแผนแก้ปัญหา ส่งผลให้นักเรียนใช้เวลามากเกินไปทำให้เวลาในการดำเนินกิจกรรมไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา ดังนั้น การพัฒนาให้นักเรียนกลุ่มนี้มีความสามารถในการแก้ปัญหามากขึ้น ครูผู้สอนต้องมีเทคนิคในการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดค้น สำรวจวิธีการแก้ปัญหา และให้โอกาสกับผู้เรียนในทางเลือก หรือสืบเสาะหาปัญหาที่ตนเองสนใจ ซึ่งทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจและความกระตือรือร้นของนักเรียน (พิมนิชา ทวีบท, 2560) และสิริพร ทิพย์คง มีแนวคิดว่าการอภิปรายร่วมกันในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนคณิตศาสตร์ ได้ทักษะการเป็นผู้ฟังและการเป็นผู้พูด ตลอดจนทักษะการคิด ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความรู้ทางคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น (สิริพร ทิพย์คง, 2559)

วงจรปฏิบัติการที่ 2 ซึ่งในวงจรปฏิบัติการนี้ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือเช่นเดิม แต่เน้นไปที่กระบวนการวางแผนแก้ปัญหาและการใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน โดยผู้วิจัยได้เพิ่มตัวอย่างการวางแผนแก้ปัญหาในสถานการณ์ปัญหาที่หลากหลาย และให้นักเรียนได้ลองวางแผนแก้ปัญหากับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับตัวอย่าง และกระตุ้นนักเรียนโดยใช้คำถามให้นักเรียนได้คิดเพื่อหาแนวทางในการวางแผนการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่จากเดิม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มแบบฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการวางแผนแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้การวางแผนแก้ปัญหามากขึ้น พร้อมทั้งกำชับเวลาในการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนกระชับเวลาในการแก้ปัญหา ซึ่งในวงจรปฏิบัติการนี้พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ย 16.33 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 68.06 โดยกลุ่มเป้าหมายมีทั้งหมด 18 คน มีคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาวางคณิตศาสตร์รวมถึงเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 9 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 50.00 ของจำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ และกระชับเวลาในการทำกิจกรรม ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีงานวิจัยของ ัญญา แนวง พบว่า เมื่อใช้คำถามกระตุ้นและสร้างความสนใจให้นักเรียนอยากเรียน แล้วให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายกับเพื่อน แล้วนำข้อสรุปไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมและแบบฝึกหัดของตัวเอง นักเรียนจะมีความเข้าใจมากขึ้น จนทำให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดของตนเองให้รู้จักการสังเกต การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และหาข้อสรุปด้วยตนเอง (ัญญา แนวง, 2561)

วงจรปฏิบัติการที่ 3 ซึ่งในวงจรปฏิบัติการนี้ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือเช่นเดิม โดยในวงจรปฏิบัติการนี้จะเน้นไปที่ขั้นตอนการดำเนินการแก้ปัญหา ใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือ และเน้นการใช้คำถามกระตุ้นนักเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการให้นักเรียนออกมานำเสนอการแก้ปัญหาสถานการณ์ที่แปลกใหม่หน้าชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้แก่สมาชิกภายในชั้นเรียน โดยให้ภายในกลุ่มจะมีเพื่อนคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งคอยกำชับเวลาในการทำกิจกรรมของนักเรียน ซึ่งในวงจรปฏิบัติการนี้ พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ย 18.83 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 78.47 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้ โดยกลุ่มเป้าหมายมีทั้งหมด 18 คน มีคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์รวมถึงเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 16 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 88.89 ของจำนวนนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย แสดงให้เห็นว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ให้นักเรียนได้ปฏิบัติเอง โดยมีเพื่อนคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนด้วยกันพึงพาอาศัยในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนยังช่วยให้นักเรียนได้ช่วยในการไตร่ตรองคำตอบ ส่งผลให้นักเรียนมีความมั่นใจในคำตอบมากยิ่งขึ้น กล้าคิด กล้าเขียนคำตอบ จึงส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมฉิชา ทวีบท ที่พบว่า การแก้ปัญหาแบบร่วมมือมีพัฒนาการของการแก้ปัญหาที่ดีขึ้นตามลำดับ และหลังการจัดการเรียนรู้ครบทุกวงจรปฏิบัติการนักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่สูงขึ้น โดยพบว่า หลังสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการที่ 3 ยังมีนักเรียนอีกจำนวน 2 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 11.11 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ยังมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากนักเรียนขาดเรียนบ่อย ส่งผลให้เรียนไม่ทันเพื่อนภายในชั้นเรียน ไม่เข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ นักเรียนไม่มีแรงจูงใจในการเรียนมองวิชาคณิตศาสตร์ว่าเป็นวิชาที่ยาก ไม่มีความพยายามในการเรียนรู้ (พิมฉิชา ทวีบท, 2560)

จากการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือเป็นสื่อ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมวิธี

หนึ่งกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ เป็นการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งนี้ยังเป็นวิธีที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีความสนใจ อยากรู้ อยากเห็น กระตือรือร้นในการเรียน และยังเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะทางด้านสังคม การคิด การแก้ปัญหา รวมทั้งความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนนั้นยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น สื่อการเรียน การสอน ครูมีความน่าสนใจ แปลกใหม่ หลากหลาย ใบงาน ใบกิจกรรมควรมีสถานการณ์ปัญหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการเลือก และประเมินความเหมาะสมตามลักษณะข้อคำถาม และมีคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความคิดที่แปลกใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังจบวงจรปฏิบัติการที่ 1 เท่ากับ 14.89 คิดเป็นร้อยละ 62.04 ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังจบวงจรปฏิบัติการที่ 2 เท่ากับ 16.33 คิดเป็นร้อยละ 68.06 และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังจบวงจรปฏิบัติการที่ 3 เท่ากับ 18.83 คิดเป็นร้อยละ 78.47 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะทั่วไป 1.1) ในการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ควรมีการวางแผนเรื่องเวลาและจัดเตรียมเนื้อหาให้แม่นยำและสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1.2) ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมนั้นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความพร้อมในการเรียน ความพร้อมด้านความรู้พื้นฐานเดิมในรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนแต่ละคนก่อนการแบ่งกลุ่ม 1.3) ควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลายกับเรื่องเดียวกัน และผู้สอนนั้นจะต้องระลึกอยู่เสมอว่าการที่จะแก้ปัญหาได้นั้น ผู้เรียนจะต้องมีพื้นฐานความรู้ที่เพียงพอและมีเวลาในการคิดได้ใช้ความสามารถในการสร้างความเข้าใจ และอาจจะมีนักเรียนจำนวนมากที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ถ้าผู้สอนจัดกิจกรรมให้ไม่เหมาะสม 1.4) ครูควรเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้คำถามที่ให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและใช้คำถามอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดเพื่อสร้างความรู้ใหม่ เมื่อผู้เรียนได้เข้าใจในเนื้อหาส่วนนั้นแล้ว ความรู้ที่เกิดขึ้นจะเป็นความรู้ที่คงทนที่สามารถให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 2) ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป 2.1) ควรมีการศึกษา

เปรียบเทียบผลที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ 2.2) ควรมีการศึกษาผลที่เกิดจากการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับชุดฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์เรื่องอื่น ๆ หรือในระดับชั้นอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ัญญา แนวคง. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยร่วมกับเทคนิค Think – Pair – Share ที่มีต่อมโนทัศน์และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(1), 29-41.
- พินิจา ทวีบท. (2560). การพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ เนตรวิวิจัย ครั้งที่ 13: วิจัยและนวัตกรรม ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม, พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). การจัดการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์มืออาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ส.เจริญการพิมพ์.
- _____. (2560). ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ส.เจริญการพิมพ์.
- สิริพร ทิพย์คง. (2545). การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- _____. (2559). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การประยุกต์ของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวโดยใช้เทคนิค KWDL โรงเรียนทุ่งศรีอุดม จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 31(1), 74-84.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2548). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- อัมพร ม้าคอง. (2554). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

National Council of Teachers of Mathematics (NCTM). (1991). Professional and Standards for Teaching Mathematics. Reston Virginia: The National Council of Teachers of Mathematics.

ผลของการใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์
ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*
EFFECTS OF USING PHONICS PRACTICAL BOOKS TO DEVELOP
ENGLISH VOCABULARY LEARNING FOR PRIMARY II STUDENTS

วรกานต์ โสคะโน

Worakan Sokhano

กนกกาญจน์ กิตติชาติชาวาลิต

Kanokkam Kittichartchaowalit

พนาน้อย รอดชู

Phananoi Rotchu

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: woraworamay@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างแบบฝึกทักษะโฟนิกส์และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนโรงเรียนชุมชนวัดท่าสุธาราม เครือข่ายทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้หน่วยโรงเรียนในเครือข่ายเป็นหน่วยในการสุ่มทำการทดลองโดยให้นักเรียน เรียนด้วยแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ จำนวน 6 ชุด ชุดละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ จำนวน 6 ชุด ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 0.95 2) แผนการจัดการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 18 แผน ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 0.90 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าความเชื่อมั่น 0.87 มีค่าอำนาจจำแนก 0.33 และ มีค่าความยากง่าย 0.59 และ 4) เกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น สถิติทดสอบที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อ

* Received 19 June 2020; Revised 20 July 2020; Accepted 10 August 2020

พัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพที่ 84.29/82.50 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: แบบฝึกทักษะโฟนิกส์, การสอนโฟนิกส์, การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research were to create efficiency of phonics practical books to be effective and to compare the achievement in English vocabulary learning before and after using phonics practical books for primary II students. The participants were 20 primary II students in second semester of 2019 academic year at Chumchonwattasutharam School selected by simple random sampling. The duration of the experiment was eighteen hour that the students studied the six phonics practical books. The research instruments consisted of 1) phonics practical books for developing English vocabulary learning consisted of 6 phonics practical books with content validity index of 0.95 2) lesson plan for English vocabulary learning consisted of eighteen lesson plans with content validity index of 0.90 3) English vocabulary learning achievement test with reliability index of 0.87, discrimination index of 0.33, and difficulty index of 0.59 4) the criteria of English vocabulary learning achievement. The data were statistically analyzed by using mean, standard deviation, the efficiency of the phonics practical books, consistency index, discrimination, reliability and t-test for dependent. The results of the research showed that 1) the phonics practical books to developing English vocabulary learning for Primary II students by the researcher was at 84.29/82.50 2) achievement in English vocabulary learning before and after using the Phonics practical book for Primary II students were significantly higher than before learning at .05.

Keywords: Phonics Practical Books, Phonics Teaching, English Vocabulary Learning

บทนำ

ภาษาเป็นตัวกลางสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลหรือข่าวสารหนึ่งไปสู่แหล่งอีกข่าวสารหนึ่ง นับได้ว่าเป็นสื่อกลางการเชื่อมโยงโลกเข้าด้วยกัน ซึ่งภาษาที่ถูกยอมรับเป็นภาษาสากล (International Language) คือภาษาอังกฤษ โดยภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อสารประมาณ 25 เปอร์เซ็นต์ของประชากรโลก ทั้งนี้ภาษาอังกฤษ มีผู้ใช้เป็นภาษาแม่ประมาณ 328 ล้านคน และมีคนที่ใช้ทั่วโลกทั้งหมดประมาณ 1.8 พันล้านคน (คิตา เยี่ยมขันติถาวร, 2557) ทั้งนี้ การมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษก็ถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพราะจะทำให้บุคคลสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องตามสถานการณ์ รวมไปถึง สังคม วัฒนธรรมนั้น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจะเป็นโอกาสในการดำรงชีวิตต่าง ๆ เช่น การศึกษาต่อต่างประเทศ การจ้างงาน หรือแม้แต่การได้รับโอกาสต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่พัฒนาโอกาสของตนเอง แต่ยังส่งผลถึงการพัฒนาก้าวหน้าของประเทศชาติได้อีกด้วย

ในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากขึ้นใน พ.ศ. 2558 ได้มีการประกาศเจตนารมณ์เข้าร่วมประชาคมอาเซียน ซึ่งผลพวงดังกล่าวยังคงมีมาอย่างต่อเนื่อง จวบจนปัจจุบันในสถานศึกษาต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากขึ้น ได้ประกาศนโยบาย รวมไปถึงจัดการเรียนการสอน เพื่อเน้นการใช้ภาษาอังกฤษ หรือแม้แต่รัฐบาล ก็ยังคงส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยมากขึ้น โดยรัฐบาลได้กำหนดให้นักเรียนต้องเรียนภาษาอังกฤษในทุกระดับชั้น ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ คาดหวังว่าหลังจากผ่านการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศแล้วผู้เรียนสามารถใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงความสามารถในการแสวงหาความรู้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังคาดหวังว่าผู้เรียนจะมีความรู้ความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมที่หลากหลายและสามารถถ่ายทอดแนวคิดของวัฒนธรรมไทยส่งต่อไปยังสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้กำหนดหัวข้อเกี่ยวกับด้านภาษาเพื่อการสื่อสารไว้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง - พูด - อ่าน - เขียน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ดีความนำเสนอข้อมูลความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) หากแต่การศึกษารายวิชาภาษาอังกฤษในประเทศไทยที่ผ่านมาถึงปัจจุบันประสบกับปัญหาที่เด็กไทยซึ่งเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศนั้น ไม่สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์ได้ ทั้งนี้การสอนออกเสียงภาษาอังกฤษในโรงเรียนต่าง ๆ นั้นจะเป็นไปในลักษณะการอ่านเป็นคำ ดังตัวอย่างการเรียนภาษา อังกฤษในชั้นเรียน เช่น cat สะกดว่า ซี/ เอ/ ที อ่านว่า แคท โดยที่จริงแล้วตัวเด็กอาจเกิดความสงสัยประการหนึ่งว่าซี/ เอ/ ที อ่านว่า แคท ได้อย่างไร (ดวงใจ ตั้งสง่า, 2555) นักเรียนจดจำเพียง ตัวอักษร คำศัพท์

และความหมายโดยไม่รู้ที่มาของหลักการอ่านคำศัพท์ที่แท้จริง เมื่อเจอคำศัพท์ที่ยากมากขึ้นจึงทำให้เด็กอ่านไม่ได้ จากปัญหาการออกเสียงภาษาอังกฤษของเด็กไทยย่อมส่งผลกระทบต่อทักษะอื่น ๆ ตามมาเพราะการออกเสียงเป็นเสมือนกุญแจสำคัญในการสร้างรากฐานทางภาษาดังนั้นแล้วการขาดทักษะทางการออกเสียงจึงส่งผลกระทบต่อทักษะทางภาษาอื่น ๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้คำศัพท์ การที่ผู้เรียนจะพัฒนาความรู้คำศัพท์ให้ได้นั้น ผู้เรียนจะต้องออกเสียงได้เพื่อที่จดจำเสียงที่สอดคล้องกับตัวอักษรที่ปรากฏ ดังเช่น Krashen กล่าวไว้ว่าการออกเสียงจะค่อย ๆ ทำให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้คำศัพท์และความรู้ด้านโครงสร้างไวยากรณ์ (Krashen, S. D., 1987)

การสอนแบบโฟนิกส์ (Phonics Instruction) จึงเป็นตัวเลือกที่สำคัญที่จะนำมาพัฒนาการออกเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โฟนิกส์เป็นการสอนอ่านออกเสียงที่ได้รับความนิยมมากในการเรียนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาเพราะเป็นการปูพื้นฐานความรู้ที่จำเป็นอันนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางภาษาในด้านการฟัง การอ่าน การพูด และการเขียนในการเรียนระดับชั้นที่สูงขึ้น นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้มักมีสาเหตุมาจากปัญหาในการอ่านรวมถึงการขาดความรู้ด้านการถอดรหัสเสียงและความสัมพันธ์ของหน่วยเสียงกับตัวอักษร โดยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์นั้นจะเน้นย้ำให้ผู้เรียนออกเสียงได้ตามหลักการออกเสียงยกตัวอย่างเช่น cat ประกอบด้วยตัวอักษร 3 ตัว [c] [a] [t] ซึ่งการสอนแบบโฟนิกส์จะช่วยให้ผู้เรียนอ่านตัวอักษรในลักษณะ /k/ /æ/ /t/ ผู้เรียนก็จะสามารถจดจำเสียงที่ปรากฏสอดคล้องกับตัวอักษรและจำความหมายของคำศัพท์ได้ (Jones, S. A. & Deterding, D, 2007) มีการศึกษาอย่างละเอียดของ Shaywitz มหาวิทยาลัยเยล (Yale University) พบว่าหลักสูตรโฟนิกส์เป็นระบบที่ช่วยกระตุ้นเซลล์สมอง ทำให้มีการสร้างเส้นใยสมองใหม่ และทำให้เส้นใยสมองเดิมแตกตัว และแบ่งบานอย่างถาวร เนื่องจากมีเลือดไปสูบฉีดในสมอง ส่วนที่รับรู้ภาษามากขึ้น ซึ่งแตกต่างกับสมองของเด็กที่เรียนภาษาอังกฤษด้วยวิธีอื่น (NIH/National Institute Of Child Health And Human Development, 2004) เช่นเดียวกับ Grant กล่าวว่า การสอนโฟนิกส์ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านสูงกว่าการเรียนการสอนแบบเดิม (Whole language) วิธีการสอนนี้ทำให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับเสียงตัวอักษร การสะกดคำ และการเรียนรู้คำศัพท์ และมีการพัฒนาที่ดีขึ้นในด้านการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ รวมไปถึงสามารถออกเสียงภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง (Grant, M., 2014)

ปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนในโรงเรียนชุมชนวัดท่าสุทธารามในระดับประถมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่มาจากการท่องจำ จากการตรวจสอบการออกเสียงและการเข้าใจความหมายคำศัพท์ของนักเรียน พบว่า นักเรียนไม่สามารถจดจำคำศัพท์ได้มากเท่าที่ควร อีกทั้งยังไม่สามารถเดาเสียงคำศัพท์ได้ เพราะไม่รู้เสียงตัวอักษร ส่งผลให้ไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ ยิ่งไปกว่านั้นนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นไม่สามารถอ่าน

คำศัพท์เสียงสั้นๆ ได้ รวมถึงไม่สามารถวิเคราะห์คำศัพท์ได้ เช่น หากนักเรียนอ่านคำว่า cat ได้ แล้วครูลองเปลี่ยนคำศัพท์ที่มีลักษณะเดียวกันได้ คือ คำศัพท์ที่มีสระและตัวสะกดเหมือนกัน แค่เปลี่ยนเพียงพยัญชนะต้น นักเรียนกลับไม่สามารถอ่านได้ เพราะวิธีการเรียนรู้เป็นเพียงการท่องจำแบบไม่มีหลักการ ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาต่อเนื่องที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนในระดับชั้นสูงขึ้น เห็นได้จากผลการทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ของโรงเรียนชุมชนวัดท่าสุทธาราม สามปีย้อนหลัง สามารถสรุปผลได้ดังนี้ ปีการศึกษา 2558 มีค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียนร้อยละ 29.50 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 40.31 ปีการศึกษา 2559 มีค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียนร้อยละ 27.63 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 34.59 และ ปีการศึกษา 2561 มีค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียนอยู่ที่ 30.50 ซึ่งยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 36.34 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2561) จะเห็นได้ว่าผลการทดสอบจะมีค่าเฉลี่ยที่ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศทุกปี ทั้งนี้หลังจากได้สอบถามนักเรียนพบว่า นักเรียนไม่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ อีกทั้งส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจความหมายคำศัพท์ จึงส่งผลให้ไม่สามารถทำข้อสอบได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจำเป็นต้องหาวิธีการสอนที่มีความเหมาะสม ไปใช้ในการพัฒนาความสามารถด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียน และสร้างเครื่องมือการศึกษาที่น่าสนใจมาประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนนั้นประสบผลสัมฤทธิ์ตามต้องการ จึงเกิดเป็นแนวทางการนำวิธีการสอนโฟนิกส์มาช่วยในการเรียนรู้คำศัพท์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจความหมายและเสียงที่ถูกต้องของคำศัพท์ ซึ่งนวัตกรรมที่จะนำมาส่งเสริมการเรียนคำศัพท์ผู้เรียนก็คือแบบฝึกทักษะ ซึ่งแบบฝึกเป็นนวัตกรรมที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจบทเรียนได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนสามารถทบทวนสิ่งที่เรียนไปแล้วได้ด้วยตนเอง และทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนของตน ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาผลของการใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน เครือข่ายทุ่งตะโก จำนวน 15 โรงเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 230 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนภาษาอังกฤษพื้นฐาน โรงเรียนชุมชนวัดท่าสุธาราม เครือข่ายทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้หน่วยโรงเรียนในเครือข่ายเป็นหน่วยในการสุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วย แบบฝึกทักษะที่ 1 Alphabet Sound, แบบฝึกทักษะที่ 2 Short Vowel A, แบบฝึกทักษะที่ 3 Short Vowel E, แบบฝึกทักษะที่ 4 Short Vowel I, แบบฝึกทักษะที่ 5 Short Vowel O, แบบฝึกทักษะที่ 6 Short Vowel U 2) แผนการจัดการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 18 แผน เป็นเวลา 18 ชั่วโมง โดยแผนการสอนจะสอดคล้องกับแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน จำนวน 50 ข้อ ซึ่งประกอบด้วย ตอนที่ 1 ความสามารถในการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 25 ข้อ ตอนที่ 2 สามารถบอกความหมายของคำศัพท์ที่อ่าน จำนวน 25 ข้อ รวมข้อสอบทั้งหมด 50 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ ทดสอบก่อนเรียน กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คนด้วยแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 50 ข้อ ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยแบบฝึกทักษะโฟนิกส์กับกลุ่มตัวอย่าง 18 ชั่วโมง สอนสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 ชั่วโมง และเมื่อดำเนินการทดลองสอนจนครบ 18 ชั่วโมง แล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษชุดเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลของการใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ วิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะโฟนิกส์โดยเปรียบเทียบ

กับเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยการหาค่าค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าความยากง่าย และค่าความเชื่อมั่น และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์ หาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test dependent)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

กลุ่มทดลอง	จำนวนนักเรียน	ค่าเฉลี่ย E1 คะแนนจากการทดสอบระหว่างเรียน		ค่าเฉลี่ย E2 คะแนนจากการทดสอบหลังเรียน	
		ระหว่างเรียน		หลังเรียน	
		(120 คะแนน)		(50 คะแนน)	
		คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	20	101.15	84.29	41.25	82.50

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากคะแนนเฉลี่ยแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ระหว่างเรียนทั้ง 6 ฉบับ เท่ากับ 101.15 คิดเป็นร้อยละ 84.29 และคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเท่ากับ 41.25 คิดเป็นร้อยละ 82.50 นั่นคือ ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.29/82.50 ดังนั้น สรุปได้ว่า แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพสามารถนำไปสอนนักเรียนได้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	20	27.35	7.55	13.48	.000*
หลังเรียน	20	41.25	6.36		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เท่ากับ 27.35 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.55 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนหลังการ

ทดลองใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เท่ากับ 41.25 ที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.36 ค่าสถิติที่ได้จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 13.48 ซึ่งมากกว่าค่าที่ได้จากการเปิดตารางที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.7291 สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างสูงขึ้น หลังทดลองเรียนด้วยแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลของการใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สามารถนำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 84.29/82.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เป็นที่น่าสังเกตว่าค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ มากกว่าค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ อาจเนื่องจากประสิทธิภาพของกระบวนการ ได้มาจากการทดสอบทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนในแต่ละหน่วย ซึ่งมีเนื้อหาที่ไม่มากนัก และเป็นเนื้อหาเฉพาะเรื่อง มีการแยกเสียงสระอย่างชัดเจน เมื่อเรียนเสร็จแต่ละหน่วยนักเรียนจะได้ทำแบบทดสอบระหว่างเรียนทันที ทำให้การทดสอบแต่ละครั้งผู้เรียนไม่เกิดการสับสนและสามารถทำคะแนนออกมาได้สูง ส่วนค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ที่ต่ำกว่านั้น อาจเป็นเพราะเนื้อหาที่หลากหลายขึ้น กว่าจะได้ทำการทดสอบต้องเรียนครบทุกสระก่อน จึงทำให้ผลคะแนนออกมาน้อยกว่า สอดคล้องตามหลักเกณฑ์การหาประสิทธิภาพของชัยยงค์ พรหมวงศ์ ที่กล่าวไว้ว่าหากนวัตกรรมมีประสิทธิภาพถึงระดับที่กำหนดแล้ว ก็มีคุณค่านำไปใช้ได้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) สอดคล้องกับสุนันทา ปัญญารัตน์ ได้ศึกษาการพัฒนาการสอนอ่านออกเสียง และเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษด้วยวิธีสอนแบบโฟนิกส์ ผลการศึกษาพบว่า ชุดฝึกทักษะโฟนิกส์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.57/84.77 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 (สุนันทา ปัญญารัตน์, 2554) และยังสอดคล้องกับ ลักษณะพันธ์ บำรุงรัตนกุล ได้ศึกษาพัฒนาการสะกดคำและพัฒนาการออกเสียงภาษาอังกฤษ หลังจากได้รับการเรียนการสอนด้วยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ แบบชุดฝึกมีประสิทธิภาพ 81.20/80.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 (ลักษณะพันธ์ บำรุงรัตนกุล, 2555) ถึงอย่างไรก็ตาม ค่าความต่างของกระบวนการและผลลัพธ์ก็ยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมสามารถสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจมีเหตุผลดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 แบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านการวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนรู้คำศัพท์รวมถึงปัญหาด้านการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนมาเป็นอย่างดี ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการสร้างแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ จึงเกิดเป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างแบบฝึกทักษะ คือ การยึดจิตวิทยาการเรียนรู้ ที่คำนึงถึงระดับขั้นและพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบอก

วัตถุประสงค์และคำสั่งที่ชัดเจนใช้คำที่สั้นกระชับรัดเพื่อให้ผู้เรียนอ่านง่ายและเข้าใจง่าย คำศัพท์ที่ปรากฏอยู่ในแบบฝึกทักษะมาจากคำศัพท์พื้นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเหมาะสมกับระดับของผู้เรียนและเป็นไปตามพัฒนาการของอายุ คำศัพท์ที่ปรากฏอยู่ด้านในก็เข้าใจง่าย เป็นคำศัพท์เชิงรูปธรรม ใช้ภาพในการช่วยสื่อความหมายเนื่องจากระดับชั้นของผู้เรียนอาจมีปัญหาด้านการอ่านถึงแม้จะเป็นภาษามาแม็กก็ตาม ผู้วิจัยจึงใช้รูปภาพช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในแบบฝึกทักษะและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านอาทิ Bock, อำนวย เลื่อมใส และประภาพร ถิ่นอ่อง ที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ คือ คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน แบบฝึกทักษะที่หลากหลาย เริ่มระดับความง่ายไปยาก แลเหมาะสมกับระดับอายุของผู้เรียน (Bock, S, 1993); (อำนวย เลื่อมใส, 2546); (ประภาพร ถิ่นอ่อง, 2553)

ประการที่ 2 แบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีรูปแบบน่าสนใจ ดึงดูดผู้เรียน แบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นมีสีสันสดใส มีการใช้รูปภาพสื่อถึงความหมาย มีแบบฝึกทักษะที่หลากหลายท้าทายผู้เรียนจากง่ายไปยาก เช่น แบบฝึกทักษะชุดที่ 1 จะเริ่มด้วยการคัดลอกตัวอักษรเพื่อช่วยในการจำ จากนั้นจะเพิ่มระดับความยากด้วยการจัดเรียงคำศัพท์ให้ถูกต้อง และจะเพิ่มระดับความยากมากขึ้นด้วยการตัดตัวอักษรบางตัวออกให้นักเรียนได้เติมลงไปเอง จนสุดท้ายนักเรียนจะต้องเขียนคำศัพท์ตัวนั้นเอง และเนื้อหาแต่ละบทจะไม่ยาวเกินไป วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ก็ถูกนำมาปรับใช้เพื่อให้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้วิจัยได้นำหลักการสอนโฟนิกส์ มานำเสนอในรูปแบบที่หลากหลายของแบบฝึกทักษะ โดยเริ่มจากให้นักเรียนรู้จักเสียงตัวอักษร แล้วนำมาสู่การประสมคำเข้าด้วยกัน และนักเรียนจะได้เรียนรู้คำศัพท์ที่มีลักษณะเดียวกันซ้ำ ๆ รวมถึงคำศัพท์ทุกคำจะเป็นรูปธรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจความหมายของคำได้ดี สอดคล้องกับหลักการของ Fitzgerald, J.A. & Fitzgerald, P.G ที่ให้คำแนะนำในการสอนภาษาอังกฤษด้วยวิธีโฟนิกส์ ว่าการเห็นคำศัพท์ พัฒนาจากคำที่มีความหมาย คำที่มีประโยชน์ที่สุด ยกตัวอย่างแบบฝึกทักษะเล่มที่ 1 Short vowel A ในการจัดการเรียนการสอนจะเริ่มด้วยการให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับหลักการออกเสียง A และออกเสียงตามเจ้าของภาษา จากนั้นจะให้ผู้เรียนได้ทดลองทำแบบทดสอบก่อนเรียน ต่อไปเป็นขั้นตอนการนำเสนอคำศัพท์ จำนวน 10 คำ ที่ใช้ A เป็นสระ แล้วเริ่มให้ผู้เรียนได้ฝึกออกเสียงคำศัพท์จากนั้นจึงเพิ่มการเรียนรู้ความหมายเข้าไป โดยในการสื่อความหมายของคำ จะใช้รูปภาพแทนการเขียนความหมาย เมื่อผู้เรียนเริ่มเข้าใจหลักการออกเสียงและความหมายแล้วนั้นก็จะเป็นการให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนซ้ำ ๆ ด้วยแบบฝึกทักษะ จากนั้นจะเป็นการสรุปความรู้ด้วยการสอดแทรกกิจกรรม หรือเกมเข้ามาใช้ในการสรุปองค์ความรู้ และสุดท้ายจะเป็นการทำแบบทดสอบหลังเรียน (Fitzgerald, J.A. & Fitzgerald, P.G, 1967)

2. ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 หลังจากที่ได้รับข้อมูลของคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 20 คน มาแปลผล พบว่าผลของงานวิจัยที่ได้สอดคล้องกับสมมติฐานของงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ โดยหลังจากที่ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้ง 20 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้รับการเรียนการสอนด้วยแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้ว มีการพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่สูงขึ้น ทั้งนี้อาจมีเหตุผลมาจาก

ประการที่ 1 วิธีการสอนโฟนิกส์เป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการเรียนรู้คำศัพท์ของผู้เรียน โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทดลองสอนด้วยกิจกรรมโฟนิกส์ควบคู่กับใช้แบบฝึกทักษะในชั้นเรียน กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ไม่เคยเรียนด้วยโฟนิกส์มาก่อน ผลปรากฏว่าวิธีการสอนโฟนิกส์ช่วยส่งเสริมการอ่านออกเสียงและการเรียนรู้คำศัพท์ของผู้เรียน อีกทั้งผลการวิจัยยังพบว่าผู้เรียนสามารถอ่านคำศัพท์ที่ไม่เคยเรียนมาแต่มีองค์ประกอบของหน่วยเสียงคล้ายคำศัพท์ที่เรียนไปแล้วได้อย่างถูกต้อง โดยวิธีการวัดผลสัมฤทธิ์จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง วัดความสามารถในการอ่านออกเสียงคำศัพท์ ใช้แบบทดสอบปากเปล่ารายบุคคลเป็นการวัดผลแบบทางตรง (Direct assessment) ซึ่งสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้ตรงตามทักษะที่ต้องการวัดได้เป็นอย่างดี ในเรื่องความรู้ความสัมพันธะระหว่างตัวอักษรและเสียงของตัวอักษรและการแยกเสียงและผสมเสียงในคำ และการที่ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนสามารถทำแบบทดสอบได้นั้น แสดงให้เห็นว่าบทเรียนโฟนิกส์ทั้ง 6 หน่วยการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ส่วนที่สองของแบบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบทดสอบเลือกตอบเพื่อวัดความสามารถในการเข้าใจความหมายคำศัพท์ ซึ่งเป็นการเลือกรูปภาพให้ตรงกับความหมายของคำศัพท์ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาคะแนนในแบบทดสอบย่อย 2 ส่วนนี้ พบว่าผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 20 คน มีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน ในแบบวัดผลสัมฤทธิ์ส่วนที่ 1 ด้านความสามารถในการอ่านออกเสียงคำศัพท์ ผู้วิจัยได้ใช้คำศัพท์ที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในบทเรียนเลย เพื่อทดสอบว่าถ้าผู้เรียนได้เรียนตามรูปแบบโฟนิกส์แล้วนั้น จะทำให้ผู้เรียนสามารถอ่านคำศัพท์อื่นที่มีลักษณะโครงสร้างเดียวกับคำศัพท์ที่เรียนมาได้หรือไม่ สอดคล้องกับ Lapp & Flood ที่กล่าวว่าการสอนโฟนิกส์นอกจากจะเป็นการส่งเสริมความสามารถที่ให้นักเรียนแยกแยะหน่วยเสียงและเชื่อมโยงหน่วยเสียงได้แล้วยังสามารถทำให้ผู้เรียนประยุกต์ความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการกำเนิดเสียงสามารถนำไปวิเคราะห์เมื่ออ่านคำศัพท์ใหม่ ๆ ได้ถูกต้อง (Lapp, D. & Flood, J, 1992) สอดคล้องกับวิจัยของ ปิยมาศ กิ่งน้ำฉา ได้ศึกษาการใช้วิธีสอนโฟนิกส์ผ่านกลวิธีช่วยจำเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการจำคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ผ่านกลวิธีช่วยจำสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.01 (ปิยามาศ กิ่งน้ำฉา, 2559) ทั้งนี้ ญัณพล สุริยมณฑล ได้ศึกษาการสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมการออกเสียงและความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าวิธีการสอนแบบโฟนิกส์จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ของผู้เรียน สามารถสังเกตได้ว่าถ้าผู้เรียนออกเสียงคำศัพท์ได้ ผู้เรียนก็จะรู้ความหมายของคำนั้น (ญัณพล สุริยมณฑล, 2561)

ประการที่ 2 แบบฝึกทักษะโฟนิกส์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นช่วยในการจดจำคำศัพท์ของผู้เรียนเนื่องจากลักษณะของแบบฝึกทักษะใช้รูปภาพในการสื่อความหมายเพื่อส่งเสริมการจดจำในนักเรียนระดับเล็ก ๆ สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี กล่าวว่าผู้สอนควรให้ตัวอย่าง เช่น การให้ดูรูปภาพหรือดูของจริง วิธีนี้เหมาะกับการสอนคำที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ นักเรียนได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง มีการวัดผลตนเองอยู่บ่อย ๆ ทำให้นักเรียนรู้การกระทำของตนเองและสร้างแรงจูงใจ มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง และมีเพื่อนในการร่วมคิดร่วมทำเป็นไปตามกฎแห่งการฝึกหัดของธอร์นไดค์ (Thorndike) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนได้ฝึกหัดหรือกระทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ย่อมจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง อีกทั้งหลังจากผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว มีการวัดผลเพื่อเป็นการทบทวนทันที ทำให้นักเรียนได้จดจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น (ทิศนา ขัมมณี, 2551) สอดคล้องกับ ปัญจลักษณ์ ถวาย ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกกิจกรรมเพิ่มพูนคำศัพท์ร่วมกับการอ่าน ซึ่งมีการให้ทำกิจกรรมโดยใช้คำศัพท์ที่กำหนดซ้ำ ๆ เพื่อช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจในคำศัพท์ และผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนด้วยแบบฝึกกิจกรรมเพิ่มพูนคำศัพท์ร่วมกับการอ่านสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (ปัญจลักษณ์ ถวาย, 2556)

ดังนั้นการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ จึงส่งผลให้คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แบบฝึกทักษะโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพที่ 84.29/82.5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 80/80 ดังนั้นจึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่าแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ว่าผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนวัดท่าสุทธารามเครือข่ายทุ่งตะโก จังหวัดชุมพรหลังใช้แบบฝึกทักษะโฟนิกส์ด้านการเรียนรู้คำศัพท์สูงกว่าก่อนเรียน ข้อเสนอแนะในการนำแบบฝึกทักษะไปใช้ 1) ในการจัดการเรียนการสอนควรจัดกิจกรรมสอดแทรกเพลง หรือเกม เพื่อทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน และเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่

รวมไปถึงครูควรมีการตั้งกฎกติกาในการใช้แบบฝึกทักษะอย่างชัดเจนว่าเวลาไหนต้องทำกิจกรรม เวลาไหนต้องใช้แบบฝึก เพราะผู้เรียนบางคนอาจจะทำล่วงหน้าโดยไม่สนใจฟังคำสั่ง 2) ผู้เรียนควรมีพื้นฐานด้านการจดจำตัวอักษรพิมพ์เล็ก พิมพ์ใหญ่ (Aa - Zz) เป็นอย่างดี ถ้าผู้เรียนจำตัวอักษรไม่ได้ การเรียนแบบโฟนิกส์ก็จะไม่เกิดประสิทธิภาพ และผู้เรียนต้องแยกเสียงของแต่ละตัวอักษรได้อย่างถูกต้อง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนไม่สับสนเมื่อเรียนรู้คำศัพท์ที่มีรูปร่างของตัวอักษรใกล้เคียงกัน เช่น Big – Dig, Sit – Zip, Nip – Hip หากนักเรียนยังสับสนตัวอักษรอยู่ จะทำให้อ่านออกเสียงผิดได้ 3) ห้องเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอน ควรเป็นห้องที่กว้างขวาง เหมาะกับการจัดกิจกรรมกลุ่มที่นักเรียนต้องมีการเคลื่อนที่เพื่อมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในกลุ่มของตนเอง และระหว่างกลุ่ม **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการสอนด้วยโฟนิกส์ ไม่จำกัดเพียงการออกเสียง เช่น การใช้การสอนโฟนิกส์เพื่อพัฒนาการเขียน เพื่อเป็นผลวิจัยที่มีประโยชน์ เพื่อที่จะยืนยันว่า วิธีการสอนโฟนิกส์ช่วยพัฒนาภาษาอังกฤษไปสู่ทักษะอื่น ๆ ของผู้เรียนได้ด้วย 2) การศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการเพิ่มระดับความยากของคำศัพท์ จากสระเดี่ยวเป็นสระประสม และทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น เพื่อพิสูจน์ว่าแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ช่วยพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ได้จริง 3) การทดสอบความสามารถการอ่านของผู้เรียนไม่ควรเป็นคำศัพท์ที่ปรากฏในบทเรียนทั้งหมด เนื่องจากผู้เรียนอาจใช้วิธีการจดจำ แล้วนำมาตอบ แต่ควรเป็นคำศัพท์ที่มีลักษณะเดียวกัน ผู้เรียนจะได้เกิดการวิเคราะห์เสียงแล้วอ่านออกมา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7-20.
- ณัฐพล สุริยมณฑล. (2561). การสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมการออกเสียงและความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 8(2), 117-123.
- ดวงใจ ตั้งสง่า. (2555). ขวณลูกเรียนภาษาอังกฤษ ตอน โฟนิิกส์คืออะไร ทำไมต้องเรียน. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2562 จาก <http://taamkru.com/th/โฟนิกส์คืออะไร-ทำไมต้องเรียน/>.

- ทิตนา แคมมณี. (2551). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาพร ถิ่นอ่อง. (2553). การพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การแยกตัวประกอบของพหุนามดีกรีสอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา (วิจัยและพัฒนาการศึกษา). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปัญญาลักษณ์ ถวาย. (2556). การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่เรียนโดยใช้แบบฝึกกิจกรรมเพิ่มพูนคำศัพท์ร่วมกับการอ่าน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปิยมาศ กิ่งน้ำฉา. (2559). การใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ผสมผสานกลวิธีช่วยจำ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวิชาการและงานอาชีพ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ลักษณะพันธ์ บำรุงรัตนกุล. (2555). การพัฒนาการสะกดคำและออกเสียงภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ด้วยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพ. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ศิตา เยี่ยมขันติถาวร. (2557). เปลี่ยนมุมมองใหม่เพื่อพัฒนาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 5(พิเศษ), 208-222.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2561). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินักเรียน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. เรียกใช้เมื่อ 14 กรกฎาคม 2562 จาก <http://www.niets.or.th>.
- สุนันทา ปัญญารัตน์. (2554). การพัฒนาการสอนอ่านออกเสียงและเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนลำสนุ่น อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อำนวย เลื่อมใส. (2546). การสร้างหนังสือและแบบฝึกทักษะประกอบการเรียนภาษาไทย เรื่อง ผาน้ำอ้อย แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- Bock, S. (1993). Developing materials for the Study of Literature. *English Teaching Forum*, 31(63), 2-4.
- Fitzgerald, J.A. & Fitzgerald, P.G. (1967). *Fundamental of Reading Instruction*. America: The Bruce.
- Grant, M. (2014). Longitudinal Study from Reception to Year 2: The Effects of a Systematic Synthetic Phonics Program on Reading, Writing and Spelling. *Reading Reform Foundation*. Retrieved July 12, 2019, from <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwipiMW16YjrAhUGA3IKHRCsA6oQFjAAegQIBBAB&url=http%3A%2F%2Fwww.rtf.org.uk%2Fpdf%2FGrant%2520Follow-Up%2520Studies%2520-%2520May%25202014.pdf&usq=AOvVaw2kcPq0UbREvjJkWJys>
- Jones, S. A. & Deterding, D. (2007). *Phonics and beginning reading: a practical guide for teachers in Southeast Asia*. Singapore: McGraw-Hill Education (Asia).
- Krashen, S. D. (1987). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. New York: Prentice Hall.
- Lapp, D. & Flood, J. (1992). *Teaching reading to language*. New York: Macmillan.
- NIH/National Institute Of Child Health And Human Development. (2004). *Imaging Study Reveals Brain Function Of Poor Readers Can Improve*. Retrieved July 12, 2019, from www.sciencedaily.com/releases/2004/04/040420011157.htm

ผลของการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริม
ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

THE EFFECTIVENESS OF CONCEPT MAPPING LEARNING PACKAGE TO
ENHANCE ENGLISH READING COMPREHENSION ABILITY OF
PRIMARY STUDENT V

ประภัศร กาญจนชัย

Prapatsorn Kanjanachai

พนาน้อย รอดชู

Phananoi Rotchu

กนกกาญจน์ กิตติชาติเชาวลิต

Kanokkarn Kittichartchaowalit

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: kanjanachai.kwang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจจากการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนจำนวน 15 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้หน่วยโรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม โรงเรียนบ้านห่านเพชร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ แผนการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษ มีค่าความยากง่าย 0.43 ค่าความเชื่อมั่น 0.77 และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ

* Received 18 June 2020; Revised 21 July 2020; Accepted 10 August 2020

ทดสอบที่ ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 85.18/80.35 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมฝึกทักษะ, การอ่านเพื่อความเข้าใจ, ผังมโนทัศน์, การเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The objectives of this article were 1) to create and study about the effects of a concept mapping learning package to enhance English reading comprehension abilities of primary students V according to the 80/80 standard, 2) to compare the students' English reading comprehension abilities before and after using the concept mapping learning package, and 3) to study the students' satisfaction towards the concept mapping learning package. The participants were 15 primary students V using the simple random sampling from Banhanphet School, semester 2 academic year 2019. The research instruments used were the concept mapping learning package, lesson plans, and pretest - posttest which showed the difficulty at 0.43 and reliability at 0.77 and a questionnaire on students' satisfaction towards the concept mapping learning package. The statistics used for this study were percentage, mean, standard deviation and t - test. The study revealed that the effects of the concept mapping learning package to enhance students' English reading comprehension abilities was 85.18/80.35 of efficiency. The students' abilities on reading comprehension after using the concept mapping learning package was higher than before with the significance .05 and the students' satisfaction towards the concept mapping learning package was at the high level.

Keywords: Learning Package, Reading comprehension, Concept mapping, Active learning

บทนำ

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีบทบาทมากในยุคที่สังคมมีการพัฒนาดำเนินไปอย่างรวดเร็วทำให้มีการติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก ซึ่งการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศที่พูดกันคนละภาษานั้น เครื่องมือที่จำเป็นที่สุดก็คือ ภาษาสากล ที่ยอมรับกันทั่วโลกและภาษาหนึ่งที่นับได้ว่า

เป็นภาษาสากลก็คือ ภาษาอังกฤษ ดังนั้นภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารเป็นอย่างมาก ซึ่งภาษาอังกฤษนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งและจำเป็นมากขึ้นเรื่อย ๆ ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาความรู้และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการเจรจาต่อรองสำหรับการแข่งขันด้านเศรษฐกิจและสังคมในระดับสากล ภาษาอังกฤษจึงเป็นเครื่องมืออันดับหนึ่งสำหรับใช้สื่อสารสร้างสัมพันธ์สู่โลกกว้าง ภาษากลางของโลกและของมนุษยชาติ เป็นภาษาที่มนุษย์บนโลกใช้ติดต่อกันเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ทุกชาติทุกภาษาจึงบรรจุวิชาภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองรองลงมาจากภาษาประจำชาติ เป็นแกนหลักของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ปฐมวัยไปจนถึงการศึกษาตลอดชีวิต ดังนั้นการเรียนการสอนมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารโดยบูรณาการทั้ง 4 ทักษะ ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งทักษะการอ่านมีโอกาสนในการใช้มากที่สุด เนื่องจากมีเอกสาร หนังสือ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และมีความจำเป็นมากที่สุดในการหาความรู้ กรองแก้ว กรรณสูตร กล่าวว่า ในประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาประจำชาติ หรือใช้เป็นภาษาที่สอง เช่น ประเทศไทย ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เป็นทักษะที่จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับคนในชาติ (กรองแก้ว กรรณสูตร, 2543) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ รวมทั้ง Clifford, T. และ Harmer, Jeremy มี ความเห็นพ้องกันว่า การอ่านเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ สามารถช่วยกระตุ้นการพูดคุยเพื่อแสดงความคิดเห็น การใช้จินตนาการ ให้ความรู้และทักษะเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพการงาน เกิดความมั่นใจในตนเองถึงแม้ว่า การอ่านภาษาอังกฤษจะมีความสำคัญและได้รับการส่งเสริมให้ฝึกอ่านด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546); (Clifford, T., 1966); (Harmer, Jeremy, 2001) ตามที่ องค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือ OECD ประกาศผลการทดสอบโครงการประเมินผล นักเรียนนานาชาติ หรือ PISA ประจำปี 2015 (เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2559) ผลสอบของประเทศไทย คะแนนวิชาการอ่านอยู่ที่อันดับ 57 ซึ่งอันดับและคะแนนลดลงจากการทดสอบในปี 2012 แสดงให้เห็นว่าทักษะการอ่านของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่ทำให้การสอนอ่านไม่ประสบผลสำเร็จ มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านครูผู้สอนที่ใช้วิธีการสอนไม่เหมาะสม 2) ด้านผู้เรียนขาดทักษะการอ่านและขาดแรงจูงใจ และ 3) ด้านความเหมาะสมหรือความยากง่ายของเรื่องที่อ่าน (เสาวภา ฉายะบุระกุล, 2546) ทั้งนี้ได้มีการวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ ซึ่งมี 3 สาเหตุหลัก คือ 1) ครูผู้สอน ที่ขาดการออกแบบกระบวนการสอนอ่านที่ชัดเจน มีวิธีการสอนที่ไม่หลากหลาย 2) นักเรียน ที่มีความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษต่ำ มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษและคิดว่าภาษาอังกฤษเป็นเรื่องที่ยากโดยเฉพาะการอ่านเป็นทักษะที่น่าเบื่อซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านแล้วจับประเด็นสำคัญได้ และ 3) ความยากง่ายของข้อสอบ ซึ่งจากการวิเคราะห์ผลคะแนน O - NET รายข้อพบว่า ข้อสอบที่ปรากฏคะแนนเป็นศูนย์นั้นจะเกี่ยวข้องกับการอ่านเนื้อเรื่องที่ยาก

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิธี กระบวนการและชุดแบบฝึกเสริมทักษะ ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และสามารถสร้างองค์ความรู้โดยการจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านแล้ว สามารถนำไปสรุปความคิดสำคัญได้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ากระบวนการสอนและ สื่อการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกเสริมทักษะผังมโนทัศน์ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิด ความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยกิจกรรมที่ปฏิบัติในชุดแบบฝึกเสริมทักษะนั้นจะครอบคลุม เนื้อหาที่เรียนไปแล้ว ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น มีความเชื่อมั่น ฝึกทำงาน ด้วยตนเอง และช่วยให้ครูทราบปัญหาและข้อบกพร่องของนักเรียนในเรื่องที่เรียน สามารถ แก้ปัญหาได้ทันที ทั้งนี้ชุดแบบฝึกทักษะ มีหลากหลายกิจกรรม มีตัวอย่างและภาพประกอบ เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน และสามารถจดจำได้อย่างแม่นยำ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ คงทนถาวร อีกทั้งการใช้ผังมโนทัศน์เป็นวิธีหนึ่งของการเรียนรู้เชิงรุก จึงได้นำมาใช้ในการเรียน การสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ช่วยให้นักเรียน เกิดความกระตือรือร้นและสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ด้วยตัวนักเรียนเองทำให้ได้ใช้ทักษะการคิดระดับสูงสามารถที่จะประมวลความรู้ เน้นบทบาท และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ช่วยให้การเรียนรู้ทักษะการอ่านมีความน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งผัง มโนทัศน์ ช่วยอธิบายความคิดที่แสดงถึงโครงสร้างความรู้ที่ผู้เรียนมีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่แสดง ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่มีความหมายระหว่างความคิดรวบยอดต่าง ๆ โดยอยู่ในรูปของ ข้อความหรือภาพและเข้าใจองค์ความรู้ได้อย่างชัดเจน และสามารถนำไปทบทวนได้ทุกครั้ง ที่ ต้องการ ดังนั้นผังมโนทัศน์จึงเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์มากในการจัดการเรียนรู้ แสดงถึงการ เชื่อมโยงของมโนทัศน์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างความรู้ และเนื่องจากทักษะการอ่านภาษา ที่ 2 เป็นเรื่องยาก การใช้แผนผังมโนทัศน์ช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดวิเคราะห์ เกิดความเข้าใจและจับประเด็นสำคัญในเนื้อหาสาระที่อ่านได้อย่างดี ส่งเสริมให้สามารถ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเรื่องได้ สามารถเห็นภาพความคิดรวบยอดในรูปแบบที่จับต้องได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเครื่องมือนี้มาจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะ ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทาง ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่สูงขึ้น นอกจากนี้การใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ยัง สามารถเป็นแนวทางในการสอนทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจให้มีประสิทธิภาพ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อ ความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจจากการใช้ ชุดกิจกรรม ฝึกทักษะผังมโนทัศน์ก่อนเรียนและหลังเรียน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะ ผังมโนทัศน์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในเครือข่ายเวียงหลวง อ.เวียงสระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 120 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านนทานเพชร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 15 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

3.1 ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจมีขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ ศึกษาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี รายภาคศึกษา และเนื้อหาเกี่ยวกับสาระภาษาและ วัฒนธรรม จากหนังสือเรียน วารสาร บทความ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งศึกษาเทคนิควิธีการสร้าง และพัฒนาแบบ ฝึกทักษะจากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 กำหนดจำนวนเนื้อหาในการสร้างชุดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยเลือกเนื้อหาที่ สอดคล้องกับสาระภาษาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3.1.3 นำชุดกิจกรรมฝึกทักษะนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ และให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้อง นำมาปรับปรุงแก้ไข และทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์

3.1.4 นำทดลองใช้กับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะ (E_1 , E_2) ตามเกณฑ์ 80/80

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้การสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.2.1 ศึกษาหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักการ แนวคิด เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการสอนทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ และกำหนดขั้นตอนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์

3.2.2 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์

3.2.3 ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) นำแผนการจัดการเรียนรู้มาแก้ไขปรับปรุง ให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะที่ได้รับและนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.2.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.3 แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

การสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 ศึกษาเกี่ยวกับขอบข่ายของเนื้อหาวิชา วิธีการและเทคนิคในการสร้างแบบทดสอบจากเอกสาร หนังสือ และตำรา จากนั้นสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

3.3.2 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อพิจารณาว่าข้อสอบแต่ละข้อสอดคล้องกับตัวชี้วัดหรือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และนำมาปรับปรุงแก้ไข ให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง

3.3.3 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ทดลองจริงกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น

3.3.4 นำไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจ

เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

3.4.1 ศึกษาการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจจากเอกสารต่าง ๆ และสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์

3.4.2 กำหนดค่าน้ำหนักการให้คะแนนแบบสอบถามความพึงพอใจ แต่ละข้อคำถามหรือรายการเชิงนิมิต

3.4.3 ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามความพึงพอใจให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกหรือปรับปรุงแบบสอบถามตามความเหมาะสม ครอบคลุมตามประเด็นที่ต้องการวัด

3.4.4 นำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วให้นักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างทำเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาและจัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษแบบสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านห่านเพชร อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 15 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

4.2 ชี้แจงนักเรียนกลุ่มตัวอย่างถึงเป้าหมายในการวิจัยการสอนอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกและผังมโนทัศน์ ถึงวัตถุประสงค์ของการทดลอง วิธีการดำเนินการทดลอง เวลาเรียน และวิธีการวัดและประเมินผล

4.3 ทำการทดสอบนักเรียนก่อนการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะผังมโนทัศน์ โดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ

4.4 ดำเนินการทดลองสอน จำนวน 9 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง และใช้เวลาในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

4.5 ทำการทดสอบนักเรียนหลังการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ ใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ

4.6 ประเมินความพึงพอใจ โดยทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์

4.7 นำคะแนนที่ได้จากการวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกทักษะตามเกณฑ์ 80/80

5.2 เปรียบเทียบความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ก่อนและหลังการเรียนรู้ โดยหาค่า t - test แบบ Dependent ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (Percentage) ของคะแนนการทดสอบวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียน

5.3 ศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

กลุ่มทดลอง	จำนวนนักเรียน	ค่าเฉลี่ย E1 คะแนนจากการทดสอบระหว่างเรียน		ค่าเฉลี่ย E2 คะแนนจากการทดสอบหลังเรียน	
		ระหว่างเรียน (90 คะแนน)		หลังเรียน (20 คะแนน)	
		คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	15	1150	85.18	241	80.35

จากตารางที่ 1 พบว่า ชุดกิจกรรมแบบฝึกทักษะผังมโนทัศน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 85.18/80.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 แสดงว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้สอนได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน

การสอน	N	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	15	6.00	2.36	12.75*
หลังเรียน	15	16.67	2.73	

* $p < .05$ ($t_{14} = 1.7613$)

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่า t คำนวณได้เท่ากับ 12.75 ซึ่งมากกว่าค่า t ในตาราง แสดงให้เห็นว่าหลังการเรียนด้วยชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

ตารางที่ 3 การสอบถามความพึงพอใจการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

รายการประเมินรายด้าน	$\bar{x}$	S.D.
ด้านกระบวนการและขั้นตอนการสอน	4.32	0.24
ด้านครูผู้สอน	4.20	0.23
ด้านเนื้อหา	4.46	0.25
ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.46	0.15
สรุป	4.36	0.22

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจในการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.24 ด้านครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.23 ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.23 ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.15 ด้านความพึงพอใจภาพรวมที่มีต่อการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 ผลสรุปรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.25 แสดงว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ผลของการใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถนำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 85.18/80.35 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80 ซึ่งตรงกับสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาการเรียนการสอนและได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับปัญหา และสร้างชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อ ส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามหลักการ ทฤษฎี ตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ คือการผลิตสื่อหรือชุดการสอนนั้นก่อนนำไปใช้ จำเป็นต้องนำสื่อหรือชุดการสอนที่ผลิตขึ้นไปทดสอบประสิทธิภาพ

เพื่อดูว่าสื่อหรือชุดการสอนช่วยให้ กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด รวมทั้งผ่านการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยมีการจัดลำดับเนื้อหาจากง่าย ไปหายากโดยการกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่มีความสนใจอยากเรียนรู้มากที่สุดก่อน ดังตัวอย่างการเรียงลำดับจากความสนใจของนักเรียนมากที่สุดต่อไปนี้ ได้แก่ เรื่อง Halloween fun! เนื่องจากวันฮาโลวีน เป็นเรื่องที่นักเรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้มาบ้างแล้วและนักเรียนให้ความสนใจเพราะเป็นเทศกาลที่มี กิจกรรมมากมายทำให้อยากรู้อยากเห็นรายละเอียดเพิ่มมากขึ้น เรื่อง School in the UK เป็นเรื่องที่นักเรียนให้ความสนใจเพราะนักเรียนอยากรู้ว่าโรงเรียนในต่างประเทศนั้นมีความเหมือนหรือความแตกต่างจากโรงเรียน ในประเทศของตนอย่างไรบ้าง และเรื่อง ASEAN Festival เป็นวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ตัวนักเรียน รวมทั้งชุดกิจกรรมฝึกทักษะมีภาพที่เกี่ยวกับบทอ่านประกอบการเรียนการสอนช่วยดึงดูดความสนใจ ของนักเรียนทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ ที่ได้เสนอหลักจิตวิทยาการสอนอ่านเกี่ยวกับชุดกิจกรรมว่าชุดกิจกรรมนั้นมีลักษณะเด่น คือ มีภาษาที่เข้าใจง่าย ใช้ คำศัพท์พื้นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา 2551 มีความเหมาะสมตามช่วงวัยของผู้เรียน เนื้อหามีความชัดเจน มีสีสันสวยงามและมีรูปภาพประกอบเนื้อหา ที่กระตุ้นความสนใจในการ เรียนรู้ รวมทั้งผังมโนทัศน์มีการแยกประเด็นหัวข้อที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิด จินตนาการตามเรื่องที่อ่าน และจากการศึกษาชุดกิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้การ ค้นพบด้วยตนเอง ปฏิบัติการทำงานร่วมกันและเกิดทักษะในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดีสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2545)

นอกจากนี้การใช้ผังมโนทัศน์ในการสรุปบทเรียนในแต่ละหน่วยช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำใจความสำคัญในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากในการทำกิจกรรมด้วยชุดกิจกรรมฝึกชุดทักษะผังมโนทัศน์นั้นครูได้มีการใช้คำถามนำทางเพื่อสร้างตัวอย่างในการทำผังมโนทัศน์ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีแนวทางในการคิดจากการอ่านเป็นอย่างดี อีกทั้งครูได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือทำงานผ่านกระบวนการกลุ่มที่สนับสนุนให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างอิสระ โดยระหว่างการทำกิจกรรมนั้นได้ มีการนำวิธีการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเข้ามาใช้อีกด้วย ส่งผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมและร่วมมือกันในการทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้น นักเรียนได้สร้างข้อตกลงระหว่างเพื่อนด้วยตนเอง ซึ่งทุกคนมีโอกาสนในการเป็นผู้นำและผู้ตามแตกต่างกันไปในทุกกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันตลอดการทำกิจกรรมทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนสำคัญในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ทิศนา ขัมมณี กล่าวว่า ผังมโนทัศน์ถือเป็นเครื่องมือทางความคิดได้ดีเนื่องจากความคิดลักษณะเป็นนามธรรมอยู่ในสมองจำเป็นต้องมีการแสดงออกมาให้เห็นเป็น

รูปธรรม ผังมโนทัศน์เป็นรูปแบบของการแสดงออกของความคิดที่มองเห็นและอธิบายได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผังมโนทัศน์ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบกระบวนการคิดของตน (ทิตินา แคมมณี, 2560) ซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยของ Mansoureh Kalhor & Goodarz Shakibaei ได้ศึกษาเรื่องการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจผ่านแผนผังความคิด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการสอนการอ่านภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนชาวอิหร่านผ่านการทำแผนผังความคิด กลุ่มทดลองจะได้รับการสอนอ่านผ่านแผนผังความคิด และกลุ่มควบคุมจะได้รับการสอนอ่านแบบทั่วไป โดยใช้การทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน การวิเคราะห์จะใช้ t - test ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าแผนผังความคิดเป็นกลยุทธ์ที่มีผลดีต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีความหมายและการอ่านเพื่อความเข้าใจ ซึ่งนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนผังความคิดมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าการสอนอ่านแบบทั่วไป (Mansoureh Kalhor & Goodarz Shakibaei, 2012) และสอดคล้องกับ ปนัดดา ศิริพานิช ที่ศึกษาการใช้เทคนิคผังความคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถเพื่อความเข้าใจ: กรณีศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ด้อยความสามารถ ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านโดยใช้เทคนิคผังความคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถเพื่อความเข้าใจหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (ปนัดดา ศิริพานิช, 2553)

2. ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เป็นผลมาจากการสร้างชุดกิจกรรมอย่างเป็นระบบผ่านการวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนรู้ครอบคลุมทั้ง 4 ทักษะ มีการจัดลำดับกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรโดยเรียงลำดับเรื่องที่อ่านจากความสนใจมากที่สุดของนักเรียนไปสู่น้อยที่สุด จัดลำดับเนื้อหาตามขั้นตอน มีกิจกรรมที่หลากหลายใช้สื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ และมีการฝึกอ่านอย่างต่อเนื่องถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของการฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจซึ่งการที่นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะอย่างต่อเนื่องทำให้สามารถพัฒนาการอ่านได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กนกพร อยู่ครบ ที่พบว่า ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 83.25/86.59 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ และความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีสงครามวิทยา ที่ได้รับการสอนด้วยชุดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ พบว่า คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (กนกพร อยู่ครบ, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทา กุมภา คือ ชุดกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการสร้างแผนผังความคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.32/75.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด 75/75 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษ หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นันทา กุมภา, 2553)

3. การใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ อยู่ในระดับ มาก โดยนักเรียนสนใจและชอบอ่านภาษาอังกฤษมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการอ่านจับใจความ ทั้งนี้เพราะการเรียนด้วยชุดกิจกรรมสามารถปูพื้นฐานในการอ่านจับใจความได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเนื้อหาที่ประกอบอยู่ในชุดกิจกรรมนั้นเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนอยากรู้อยากเห็นและให้ความสนใจ และกิจกรรมต่าง ๆ ในชุดกิจกรรมช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้มีความสนุกและเพลิดเพลินกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก สังเกตได้จากความกระตือรือร้นและความสนใจของผู้เรียนตลอดการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจนั้น เป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ในชุดกิจกรรมฝึกทักษะผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติทุกขั้นตอน ครูผู้สอนมีบทบาทหน้าที่เพียงแค่คอยให้คำปรึกษาและสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเป็นผลให้นักเรียนมีอิสระและมีความสุขในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวรรณ ศรีสุใส เรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ เรื่อง Travel โดยใช้เทคนิค CIRC สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ เรื่อง Travel โดยใช้เทคนิค CIRC มีประสิทธิภาพ 78.92/77.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกส่งเสริมการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับมาก (สุภาวรรณ ศรีสุใส, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 85.18/80.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้และเป็นไปตามสมมติฐาน นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการนำชุดกิจกรรมไปใช้ 1) ควรนำวิธีการเรียนรู้แบบ Active learning เทคนิค

อื่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ นักเรียนได้มีการเรียนรู้อย่างหลากหลายมากขึ้น และเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนทั้งด้านการนำเสนอเนื้อหา การทำแบบทดสอบหรือ กิจกรรมต่าง ๆ ในบทเรียน 2) ควรเพิ่มรูปแบบของผังมโนทัศน์ในการจัดการเรียนการสอนให้ หลากหลายมากขึ้นโดยอาจมีการใช้ผังมโนทัศน์ที่แตกต่างกัน 2 - 4 รูปแบบ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ ฝึกทักษะและพัฒนากระบวนการคิดที่สอดคล้องกัน ระหว่างเนื้อหาและรูปแบบของผังมโนทัศน์ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรปรับชุดกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความ เข้าใจให้มีความทันสมัยและน่าสนใจมากขึ้น สำหรับการนำไปใช้กับนักเรียนในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น 2) ควรศึกษาความคงทนในการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะ ผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริม ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เสาวภา ฉายะบุรุษกุล. (2546). วิจัยสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า จำกัด.
- กนกพร อยู่ครบ. (2555). การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เรื่องวันสำคัญและเทศกาลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. เลย: โรงเรียน ศรีสงครามวิทยา.
- กรองแก้ว กรรณสูตร. (2543). ปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษของเด็กไทย. เรียกใช้เมื่อ 7 กรกฎาคม 2561 จาก shorturl.at/etMP0
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการ ศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7-20.
- ทิตินา แชมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทา กุมภา. (2553). การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ เทคนิคการสร้างแผนผังความคิด เรื่อง My house and home สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปนัดดา ศิริพานิช. (2553). การพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยการสอนอ่านด้วยการใช้แผน ที่ความคิด. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษเป็น ภาษานานาชาติ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2545). หลักและวิธีการสอนอ่านภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาววรรณ ศรีสุกใส. (2554). เรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ เรื่อง Travel โดยใช้เทคนิค CIRC สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Clifford, T. (1966). Mougan and Richard A King Introduction to Psycjology. New York: Mcgraw – Hill Book.
- Harmer, Jeremy. (2001). The Practice of English Language Teaching. (3rd ed.). China: Longman.
- Mansoureh Kalhor & Goodarz Shakibaei. (2012). Teaching reading comprehension through concept map. Life Science Journal, 9(4), 725-731.

การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ
หลักการการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*

A DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITY BASED ON PROBLEM
BASED LEARNING COOPERATED WITH COLLABORATIVE LEARNING
APPROACH FOR PROMOTING PROBLEM SOLVING COMPETENCY
OF MATTHAYOMSUKSA 4 STUDENTS

ศศิวิมล ภูศรีโสม

Sasiwimon Phusaisom

กัญญารัตน์ โคจร

Kanyarat Cojorn

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: milksasiwimon1996@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยพิจารณาจาก 1) เพื่อศึกษาและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน ให้ผ่านเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) 3) เพื่อศึกษาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน จำนวน 7 แผน 11 ชั่วโมง 2) แบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ จำนวน 1 ชุด ชุดละ 24 ข้อ 3) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 1 ชุด ชุดละ 20

* Received 14 May 2020; Revised 22 July 2020; Accepted 11 August 2020

ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิภาพ และดัชนีประสิทธิผล ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.27/85.43 2) ดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน มีค่าเท่ากับ 0.7500 3) สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.91 จากคะแนนเต็ม 48 คะแนน แสดงว่านักเรียนมีสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมืออยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, การเรียนรู้ร่วมกัน

Abstract

The article of this research were to study the effect of using a development of learning activity based on problem – based learning cooperated with collaborative learning approach of Matthayomsuksa 4 /1 Students by considering in 1) to investigate the efficiency of learning activity based on problem – based learning cooperated with collaborative learning approach to meet the 75/75 criterion of efficiency, 2) to examine the effectiveness index (E.I.) of learning activity based on problem – based learning cooperated with collaborative learning approach, and 3) to study the collaborative problem solving competency of the students who learned with learning activity based on problem – based learning cooperated with collaborative learning approach. The sample consisted of 35 Matthayomsuksa 4 /1 students in the second semester of academic year 2019 from Borabu School, Borabu, Mahasarakram. The sample was recruited by a cluster random sampling technique. The research instruments employed in this study were as follows: 1) seven lesson plans of problem – based learning cooperated with collaborative learning approach, 2) the collaborative problem – solving competency test, and 3) the achievement tests. The data was analysed by using mean, percentage, standard deviation, the efficiency, and effectiveness index (E.I.). The findings of this study were described as follows: 1) the efficiency of learning activity based on problem – based learning cooperated with collaborative learning approach was 77.27/85.43 , 2) the effectiveness index (E.I.) of learning activity based on problem – based

learning cooperated with collaborative learning approach was 0.7500 3) the mean score of the students' competence on collaborative problem solving was 38.91 out of 48 points. It showed that students were at the highest level of collaborative problem – solving competency.

Keywords: Promoting Problem Solving Competency, Learning Based on Problem Based Learning, Collaborative Learning

บทนำ

การเจริญเติบโตของสังคมโลกสู่ศตวรรษที่ 21 ทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนโลกแตกต่างจากเดิมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจที่เติบโตแบบก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไป (วรารคนา ทองนพคุณ, 2554) ดังนั้นการศึกษาจึงต้องเตรียมความพร้อมเพื่อให้นักเรียนสามารถออกไปดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Partnership for 21st Century Skills, 2010) ซึ่งสมรรถนะหนึ่งที่สำคัญที่จำเป็นในการจัดการศึกษาและเป็นสมรรถนะที่ต้องการให้ปรากฏในกลุ่มแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานด้านวิทยาศาสตร์หรือกลุ่มแรงงานที่เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต (Hilton and Rapporteur., 2010) ได้แก่ สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ หรือ Collaborative Problem Solving Competency เป็นสมรรถนะที่จะต้องอาศัยการทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกันระดมความคิดในการทำความเข้าใจกับปัญหา และต้องมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดมาใช้แก้ไขปัญหามาในสถานการณ์หนึ่ง ๆ อีกทั้งในการแก้ปัญหาก็จำเป็นต้องอาศัยความรู้ในหลาย ๆ ศาสตร์สาขาวิชา (OECD., 2013) จึงจำเป็นต้องมีคนที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ มาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาพร้อมกับการโต้แย้งซึ่งกันและกันโดยอาศัยการศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบและการสะท้อนผลบนพื้นฐานความรู้ของตน (Antonenko et al., 2014) ไม่เพียงเท่านั้นองค์กรระดับโลก ได้แก่ Unesco, European Commission และ Atc21S ต่างให้ความสนใจในสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือโดยกล่าวว่าสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเป็นสมรรถนะที่ช่วยขับเคลื่อนสังคมโลก (Care & Griffin, P., 2014) ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการใช้ชีวิตประจำวันของเรานั้นต่างก็ได้รับอิทธิพลจากการร่วมมือกันไม่ว่าจะในโรงเรียนหรือที่ทำงานเราจะต้องเผชิญหน้ากับสภาพแวดล้อมที่ทำให้เราได้ใช้ทักษะทางสังคมให้ทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินผลโดยองค์กรเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Oecd) ดำเนินจัดโครงการการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme For International Student Assessment หรือ Pisa) มีจุดประสงค์เพื่อสำรวจว่าระบบการศึกษาของประเทศได้

เตรียมเยาวชนให้พร้อมสำหรับการใช้ชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมอนาคตเพียงพอหรือไม่ โดยในปี 2015 เป็นปีแรกที่ Pisa เพิ่มการประเมินสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ นอกเหนือจากการประเมินการรู้ (OECD., 2013) โดยให้ความหมายของสมรรถนะนี้ว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าร่วมกระบวนการแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่จากการรายงานผลการวิจัยเปรียบเทียบกับนานาชาติในโครงการ Pisa ส่วนของการประเมินผลการแก้ปัญหาร่วมกัน (Interactive Problem Solving) ผลปรากฏว่านักเรียนไทยมีสมรรถนะการแก้ปัญหาต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการปัญหาของนักเรียนไทยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยรวม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557) ซึ่งสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือที่นักเรียนจะต้องประกอบไปด้วย 3 สมรรถนะ คือ การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกัน การเลือกวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา การสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่ม สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือถือได้ว่าเป็นสมรรถนะที่สำคัญต่อนักเรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาจากชีวิตประจำวันซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากวิธีดั้งเดิมที่เน้นตัวสาระความรู้ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นใช้นักเรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งที่ใช้ปัญหาจริงหรือสถานการณ์จำลองเป็นตัวเริ่มต้นกระตุ้นการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดในขณะที่นักเรียนทำงานโดยใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลาง และการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการเรียนการสอนที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวันและมีความสำคัญต่อผู้เรียน ตัวปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหารวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาการเรียนรู้แบบนี้มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้โดยการขึ้นนำตนเองซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหาอย่างมีความหมาย (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2544) จากที่กล่าวมาข้างต้นแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถช่วยส่งเสริมสมรรถนะการแก้ปัญหานักเรียนได้และคือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ปัญหาจริงหรือสถานการณ์จำลองเป็นตัวเริ่มต้นกระตุ้นการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิด และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ตามหลักการ (Collaborative Learning) เป็นวิธีการเรียนที่จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยผู้เรียนต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีความรับผิดชอบต่อกันร่วมกันทั้งโดยการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมีความสำเร็จของทุกคน

และของกลุ่มเป็นเป้าหมายสำคัญในการเรียนฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักการเรียนร่วมกับผู้อื่นเป็น การเรียนรู้แบบแข่งขันกันฉันท์มิตร (York University, 2003); (Karel et al., 2005); (Bulu, S. T. & Yildirim, Z., 2008); (สาริพันธุ์ ศุภวรรณ, 2545)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ ร่วมกันเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถออกแบบหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลายรวมทั้งจะ ช่วยให้ผู้เรียนได้วางแผนและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ เป็นวิธีการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน แสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มมีการปรึกษาหารือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการปลูกฝังทักษะการทำงานเป็นกลุ่มและสามารถพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบ ร่วมมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ หลักการ การเรียนร่วมกัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้ผ่านเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดย ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการเรียนร่วมกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ ร่วมกัน (Collaborative Learning) ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสารเพื่อสังเคราะห์กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมการจัดการโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ ร่วมกัน (Collaborative Learning) และนำไปทดลองใช้

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning)

ประชากร

ประชากร คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบรบือ เขต 26 จังหวัด มหาสารคาม ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมด 3 ห้อง รวมจำนวนนักเรียน 100 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนบรบือ ปีการศึกษา 2562 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสารเพื่อสังเคราะห์กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบรบือ

ระยะนี้เป็นการศึกษาเอกสารเพื่อสังเคราะห์กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) โดยการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2560 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์คำอธิบายรายวิชา สาระการเรียนรู้และเนื้อหาเรื่อง งานและพลังงานของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ศึกษาความหมายของการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ศึกษารูปแบบการสอน บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมการจัดการโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) และนำไปทดลองใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง งานและพลังงานซึ่งเป็นแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกันจำนวน 7 แผน 11 ชั่วโมง
2. แบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเป็นข้อสอบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 24 ข้อ
3. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง งานและพลังงาน เป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง งานและพลังงาน เป็นแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) จำนวน 7 แผน 11 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2560 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระสำคัญและตัวชี้วัดรวมถึงเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชม.)
1	งาน	2
2	กำลัง	1
3	พลังงานจลน์	2
4	พลังงานศักย์โน้มถ่วง	1
5	พลังงานศักย์ยืดหยุ่น	2
6	กฎการอนุรักษ์พลังงาน	1
7	เครื่องกลอย่างง่าย	2

โดยแต่ละแผนจะมีขั้นตอน 6 ขั้นตอนตามหลักของ โดยจะนำหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) เข้าไปแทรกในทุกขั้นของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา เป็นขั้นที่ผู้สอนกำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหาจากนั้นครูให้นักเรียนเขียนปัญหาที่ตนเองสนใจแล้วแบ่งกลุ่มตามปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ครูจะคอยกำหนดขอบเขตปัญหาของแต่ละกลุ่มให้เกี่ยวข้องกับเนื้อหา

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนทราบสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้แล้ว ครูให้นักเรียนทุกคนคิดหาแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาวางแผนและออกแบบวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหาพร้อมทั้งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาไปร่วมกันเขียนสรุปลงในใบกิจกรรมภายในกลุ่ม โดยที่ครูผู้สอนตั้งคำถามเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่การแก้ปัญหา

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษา เป็นขั้นที่ผู้สอนอำนวยความสะดวกสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าและนักเรียนร่วมกันแบ่งเนื้อหา ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองแล้วนำสิ่งที่ตนเองได้ศึกษามาร่วมกันสรุปลงในใบกิจกรรมภายในกลุ่ม จากนั้นสมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมกันเสนอวิธีปรับแก้ไข ในขั้นนี้สมาชิกทุกคนจะต้องมีการติดตามผลการดำเนินงานของเพื่อนทุกคนในกลุ่มลงในใบกิจกรรมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนได้ทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ เป็นขั้นที่นักเรียนนำหลักการแก้ปัญหาที่ได้มาสังเคราะห์เป็นความรู้ภายในกลุ่มและสังเคราะห์ความรู้ร่วมกับครูผู้สอน

ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลของกลุ่มตนเองและประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่และประเมินว่าวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดในการแก้ปัญหาที่ถูกต้องหรือไม่

ขั้นที่ 6 ขั้นเสนอและประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้สอนจะประเมินผลงานของผู้เรียนจากการนำเสนอโดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน และครูอาจจะสรุปกิจกรรมเพิ่มเติม นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและดำเนินการแก้ไขปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยค่าความเหมาะสมของแผนที่ 1 – 7 ได้เท่ากับ 4.58, 4.58, 4.64, 4.16, 4.71, 4.63 และ 4.64 ตามลำดับ และค่าความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผนมีค่าเท่ากับ 0.80

2. แบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ

2.1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความหมายและกรอบการประเมินสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของ Pisa 2015 จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้

เข้าใจถึงสมรรถนะย่อยของการแก้ปัญหาแบบร่วมมือและสามารถสร้างข้อสอบที่สามารถวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือได้ตามกรอบการและคำนิยามของ Pisa 2015

2.2 สร้างแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ โดยลักษณะแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือนั้นเป็นสถานการณ์ตัวเลือก 3 ตัวเลือกโดยคำตอบจะมี 3 ระดับคะแนนคือ 2 คะแนน 1 คะแนน และ 0 คะแนน (OECD., 2013) จำนวน 36 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อสอบมาจำนวน 24 ข้อคำถามเพื่อเลือกไว้ใช้ ซึ่งลักษณะของข้อสอบเป็นข้อคำถามแบบที่วัดสมรรถนะทั้ง 3 สมรรถนะ คือ การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกัน การเลือกวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา การสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่ม โดยมีเกณฑ์การเทียบคะแนนจากแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือตามกรอบการประเมินของ Pisa 2015 โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (บุณชม ศรีสอาด, 2545) เกณฑ์ในการแปลผลความหมายให้ทุกระดับมีช่วงคะแนนเท่ากันคือ มาก มากที่สุด ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2.3 นำแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการแก้ไข

2.4 นำแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือมีค่าตั้งแต่ 0.80 – 0.10

2.5 นำแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือที่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

2.6 นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกพบว่าค่าความยาก (p) และค่าอำนาจแจกแจง (r) มีค่าตั้งแต่ 0.20 – 0.41 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของครอนบัค ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.80

3. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบจากหนังสือการวัดและการประเมินผลทางการศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้และกำหนดจำนวนข้อสอบ

3.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เพื่อคัดเลือกไว้ใช้ 20 ข้อ และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข

3.3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบมีค่าตั้งแต่ 0.80 – 1.00

3.4 นำข้อสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.5 นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกพบว่าค่าตั้งแต่ 0.20 – 0.41 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยวิธีของโลเวท (Lovett) (อรนุช ศรีสะอาด, 2550) และแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยนำเครื่องมือวิจัยที่ได้ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้ว ในระยะที่ 2 มาใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบรบือ ที่เรียนวิชาฟิสิกส์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. การเตรียมการ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพของกลุ่มตัวอย่าง จัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียน ชี้แจงให้ผู้เรียนทราบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) จัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning)

3. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 7 เรื่องงานและพลังงาน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

4. นำแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนไปใช้ในขณะดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้

5. นำแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือที่วัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือทั้ง 3 สมรรถนะจำนวน 24 ข้อ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างหลังจากสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนการสอน

6. นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างหลังจากสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนการสอน

7. นำคะแนนที่ได้จากการวัด ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) วิชา ฟิสิกส์ เรื่อง งานและพลังงาน ตามเกณฑ์ 75/75 โดยคำนวณหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ E_1/E_2 จากคะแนนผลการเรียนระหว่างเรียน และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2. หาค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) เรื่อง งานและพลังงาน จากการ นำคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนไปวิเคราะห์โดยใช้สูตรการหาค่า (E.I.)

3. นำข้อมูลที่ได้รวบรวมโดยใช้แบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือซึ่ง วิเคราะห์โดยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ร้อยละ (%) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปแปลความหมายโดยใช้มาตราส่วนในการประมาณค่า (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ผลการวิจัย

1. ผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกันโดยประสิทธิภาพของกระบวนการ ได้แก่ ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งหมดที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมความร่วมมือ ใบกิจกรรมเดี่ยว และการทดสอบย่อยท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผน ในอัตราส่วน 40:30:30 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ซึ่งหมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทั้งหมดที่ได้จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ หลังเรียนด้วยการจัด กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่ได้จากการสังเกต พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ผลงานระหว่างเรียน ทดสอบย่อย และแบบทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

นักเรียนทั้งหมด 35	คะแนนรวมระหว่างเรียน				สัดส่วนคะแนน (40:30:30)				
	พฤติกรรมความร่วมมือ (56)	ใบกิจกรรมเดี่ยว (42)	ทดสอบย่อย (42)	รวม (140)	พฤติกรรมความร่วมมือ (40)	ใบกิจกรรมเดี่ยว (30)	ทดสอบย่อย (30)	รวม (100)	ทดสอบหลังเรียน (20)
รวม	1590.00	1256.00	1049.00	3895.00	1135.71	898.99	750.35	2704.58	598.00
$\bar{X}$	45.42	35.88	29.97	111.28	32.44	25.68	21.42	79.57	17.08
S.D.	4.33	1.63	2.63	5.74	3.09	1.23	1.83	4.11	1.18
ร้อยละ	81.10	85.44	71.36	79.49	71.12	85.62	71.46	77.27	85.43
ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้					$E_1/E_2 = 77.27/85.43$				

จากตารางที่ 2 พบว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ เรื่องงานและพลังงานมีประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 77.27 และมีประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 85.43 แสดงว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.27/85.43 ซึ่งประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75

2. ดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน ที่ได้จากการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผลปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการหาดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning)

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{x}$	S.D.	E. I.	ร้อยละ
ก่อนเรียน	35	20	292	8.3428	2.1901	0.7500	75.0000
หลังเรียน	35	20	598	17.0857	1.1801		

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าดัชนีประสิทธิผลได้เท่ากับ 0.7500 ซึ่งค่าดัชนีประสิทธิผลมาจากการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ซึ่งมีคะแนนเต็ม 20 คะแนน ได้คะแนนรวมก่อนเรียนของนักเรียนทั้งหมด 292 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ย 8.3428 คะแนนและหลังเรียนมีคะแนนรวมเท่ากับ 598 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ย 17.0857 คะแนน ดังนั้นค่าดัชนีประสิทธิผลจึงมีค่าเท่ากับ 0.7500

3. สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียน หลังจากที่ได้รับการพัฒนา กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย 3 สมรรถนะ มีดังต่อไปนี้ 1) การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกัน 2) การเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา 3) การสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่ม นักเรียนมีคะแนนในแต่ละสมรรถนะย่อยปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียน หลังจากรับการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning)

คะแนนสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ					สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ
(48)					
การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกัน (16)	การเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา (16)	การสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่ม (16)	รวม (48)		
$\bar{x}$	12.94	13.00	12.97	38.91	
S.D.	2.11	1.34	1.40	4.85	

จากตารางที่ 4 พบว่าสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนที่เรียนหลังจากรับการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย 3 สมรรถนะ มีดังต่อไปนี้ 1) การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกัน 2) การเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา 3) การสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่ม นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 12.94 13.00 12.97 ตามลำดับ เมื่อนำทั้ง 3 สมรรถนะมารวมกับพบว่ามีค่าเท่ากับ 38.91 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมืออยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการวิเคราะห์พบว่าสมรรถนะที่มากที่สุดคือสมรรถนะที่ 2) การเลือกวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาและสมรรถนะที่น้อยที่สุดคือ สมรรถนะที่ 1) การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกัน

อภิปรายผล

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 77.27/85.43 หมายความว่า ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียน คือ สังเกตพฤติกรรม การร่วมมือ ใบกิจกรรมเดี่ยว และแบบทดสอบย่อยท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผน คิดเป็นร้อยละ 77.27 และได้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนจากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 85.43 แสดงว่าแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดและประสิทธิภาพของผลลัพธ์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้มีการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นข้อสอบชุดเดียวกันอาจส่งผลให้ผู้เรียนจำข้อสอบได้ ทำให้คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่ามากจึงส่งผลให้ประสิทธิภาพของผลลัพธ์มีค่าสูงกว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ และใน

การทำกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความตั้งใจในการทำใบกิจกรรมเดี่ยว มีการสืบค้นข้อมูล เพื่อนำมาแก้ปัญหา อีกทั้งผู้สอนเน้นให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดด้วยตนเองและมีการสะท้อนผล กลับเพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ถึงข้อบกพร่องของตนเองทำให้ประสิทธิภาพของกระบวนการเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดในส่วนของคุณภาพของผลลัพธ์นั้น ผู้สอนให้นักเรียนทำการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองทำแบบทดสอบย่อยด้วยตนเองทำให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพของผลลัพธ์จึงสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการเน้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นตัวสาระ ความรู้และนักเรียนเป็นสำคัญโดยจะใช้ปัญหาจริงหรือสถานการณ์จำลองเป็นตัวเริ่มต้นกระตุ้น การเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดแก้ไขปัญหา ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจใน เนื้อหามากขึ้นและที่สำคัญคือนักเรียนสามารถเกิดสมรรถนะในการแก้ปัญหาจากการใช้องค์ ความรู้พื้นฐานเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากสืบค้นข้อมูล (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2544) และเนื่องจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานใช้ร่วมกับหลักการ (Collaborative Learning) เป็นวิธีการเรียนที่จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันเป็น กลุ่มเล็ก ๆ โดยผู้เรียนต้องพึ่งพาอาศัยกันมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกันทั้งโดย การปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน ความสำเร็จของทุกคนและของกลุ่ม เป็นเป้าหมายสำคัญในการเรียน เป็นการเรียนรู้แบบแข่งขันกันฉันท์มิตรซึ่งจะทำให้นักเรียน มีกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (York University, 2003); (Karel et al., 2005); (Bulu, S. T. & Yildirim, Z., 2008); (สาริพันธุ์ ศุภวรรณ, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับภฤติยา จงรักษ์ (ภฤติยา จงรักษ์, 2559) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาชีววิทยา เรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ผลปรากฏว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 77.24/75.20 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (กิตานันท์ มลิทอง, 2548) ได้ทำการหา ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้การเรียนรู้ร่วมกัน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ผลปรากฏว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 86.71/85.34

2. ดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ หลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) เท่ากับ 0.7500 หมายความว่านักเรียนมี คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนหลังจากเรียนด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) คิดเป็นร้อยละ 75.00 แสดงว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพ เพราะในการ ทำกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนตั้งใจทำใบกิจกรรมเดี่ยวแล้วนำมาร่วมกันระดมความคิดลง ในใบกิจกรรมกลุ่ม อีกทั้งผู้สอนเน้นให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดด้วยตนเองและมีการสะท้อนผลกลับ เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ถึงข้อบกพร่องของตนเอง นักเรียนมีการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้

ในการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้นทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) เป็นการเน้นให้รู้ผ่านกระบวนการและขั้นตอนของการแก้ปัญหาซึ่งถือว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับนักเรียนเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องเป็นผู้ลงมือกระทำทดลอง หาคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองและผ่านกระบวนการกลุ่มเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่สามารถนำผลที่ได้จากการเรียนรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงได้โดยใช้กระบวนการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์จึงทำให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้จากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการของตนเองส่งผลคะแนนหลังเรียนมีค่ามากกว่าคะแนนหลังเรียน (ดวงมาลา จาริขานนท์, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับพลศักดิ์ แสงพรมศรี (พลศักดิ์ แสงพรมศรี, 2558) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.647 ดวงรัตน์ ศรีวงษ์ชล ได้ทำการวิจัยเรื่องการเรียนรู้แบบร่วมกัน พบว่าค่าดัชนีประสิทธิผล 0.8500 (ดวงรัตน์ ศรีวงษ์ชล, 2550)

3. สมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ที่ได้จากแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.91 คะแนน ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมืออยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินร้อยละของคะแนนสอบหลังเรียนทั้ง 3 สมรรถนะย่อยคือ 1) การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกันมีคะแนนเฉลี่ย 12.94 คะแนน 2) การเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหามีคะแนนเฉลี่ย 13.00 คะแนน 3) การสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ย 12.97 คะแนน ซึ่งเมื่อนำทั้ง 3 สมรรถนะมารวมกับพบว่ามีคะแนนเท่ากับ 38.91 คะแนน ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมืออยู่ในระดับมากที่สุด และจากผลการทดสอบสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือในสมรรถนะย่อยทั้ง 3 สมรรถนะพบว่าสมรรถนะที่มีคะแนนสูงสุดคือสมรรถนะที่ 2 คือการเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา เพราะในการทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) นักเรียนสามารถช่วยกันคิดหาแนวทางการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้รู้สาระข้อมูลที่จำเป็นที่ต้องใช้แก้ปัญหาทำให้สมรรถนะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะใช้ปัญหาจริงหรือสถานการณ์จำลองเป็นตัวเริ่มต้นกระตุ้นการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหาโดยจะบูรณาการความรู้ที่ต้องการให้นักเรียนได้รับกับการแก้ปัญหาเข้าด้วยกัน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะมุ่งพัฒนานักเรียนในด้านทักษะการเรียนรู้และพัฒนานักเรียนสู่การเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองได้ (Gallagher, S. A., 1997) และเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถออกแบบหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลายรวมทั้ง

ให้ผู้เรียนได้วางแผนและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นวิธีการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มมีการปรึกษาหารือช่วยเหลือซึ่งกัน สามารถประกันได้ว่าสมาชิกในกลุ่มปฏิบัติงานตามบทบาทที่ตกลงกันไว้ในขณะที่มีการแก้ปัญหา นักเรียนมีความคิดริเริ่มและทำตามหน้าที่ได้รับมอบหมายและช่วยเหลือกันได้ดีเมื่อเกิดปัญหา และสามารถพัฒนาสมรรถภาพการแก้ปัญหาแบบร่วมมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปราณี หีบแก้ว ที่ใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบกลุ่มพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 คิดเป็นร้อยละ 80.95 (ปราณี หีบแก้ว, 2552) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกันการศึกษาของ แคทรียา มุขมาลี ซึ่งใช้จัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานแบบกลุ่มเช่นกันพบว่า คะแนนหลังการจัดการเรียนรู้แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและสังเกตพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญนักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นได้ทดลองแก้ปัญหาใช้สื่อการเรียนที่หลากหลายใช้กระบวนการกลุ่มให้นักเรียนอภิปรายและนำเสนออีกทั้งได้ความรู้และความสุขกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (แคทรียา มุขมาลี, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ในการเรียนวิชาฟิสิกส์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 77.27/85.43 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) มีค่าเท่ากับ 0.7500 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนหลังจากเรียนด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 75.00 และสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือที่ได้จากแบบวัดสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนผลการศึกษาพบว่า ร้อยละของคะแนนสอบหลังเรียนทั้ง 3 สมรรถนะย่อยคือ 1) การสร้างและเก็บรักษาความเข้าใจที่มีร่วมกันมีคะแนนเฉลี่ย 12.94 คะแนน 2) การเลือกวิธีดำเนินการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหามีคะแนนเฉลี่ย 13.00 คะแนน 3) การสร้างและรักษาระเบียบของกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ย 12.97 คะแนน ซึ่งเมื่อนำทั้ง 3 สมรรถนะมารวมกับพบว่ามีความคะแนนเท่ากับ 38.91 คะแนน ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมืออยู่ในระดับมากที่สุด **ข้อเสนอแนะ** 1) ข้อเสนอแนะทั่วไป 1.1) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) เป็นการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียน ศึกษาและหาความรู้ตามสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียน

เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ 1.2) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในแต่ละขั้นตอนจะมีกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งบางกิจกรรมจำเป็นต้องใช้เวลามาก ครูผู้สอนอาจจะต้องยืดหยุ่นตามความเหมาะสมให้มีความสอดคล้องกับระยะเวลาเรียน 1.3) หลักสำคัญของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานครูควรมีการพัฒนาสื่อการสอนให้หลากหลายเพื่อรองรับกับความสนใจที่จะเรียนรู้ของนักเรียน และเพื่อสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน 2) ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป 2.1) ควรศึกษาและพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหลักการการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) ในระดับชั้นอื่น ๆ เนื้อหาอื่น ๆ เพื่อเป็นการศึกษาว่ากิจกรรมข้างต้นมีความเหมาะสมกับระดับชั้นอื่นและเนื้อหาอื่นหรือไม่ 2.2) ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรสร้างแบบทดสอบ 2 ชุดแบบคู่ขนาน (Parallel Form) ซึ่งจะใช้แบบทดสอบ 2 ชุด ที่มีเนื้อหาและความยากง่ายพอ ๆ กัน นำไปสอบกับผู้สอบกลุ่มเดียวกันเพื่อไม่ให้นักเรียนสามารถจำข้อสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนไปตอบในแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนได้

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา จงรักษ์. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับการใช้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 9(2), 96-106.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- แคทรียา มุขมาลี. (2557). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา วิทยาศาสตร์ เรื่อง อาหารกับการดำรงชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดวงมาลา จาริขานนท์. (2551). การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านเพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์ด้วยแบบฝึกทักษะสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดวงรัตน์ ศรีวงศ์คล. (2550). การเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับกิจกรรมออนไลน์แบบ WebQuest. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา, 19(62), 35-69.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- ปราณี ทับแก้ว. (2552). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์ เรื่อง ทฤษฎีการและสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พลศักดิ์ แสงพรมศรี. (2558). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ชั้นสูง และเจตคติต่อการเรียนเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ ได้รับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษากับแบบปกติ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, 9(ฉบับพิเศษ), 401-418.
- พวงรัตน์ บุญญารักษ์. (2544). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหา PROBLEM – BASED LEARNING. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรางคณา ทองนพคุณ. (2554). ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ความท้าทายใน อนาคต (21" century skills: The Challenges Ahead). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ กรุงเทพฯ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). โครงการประเมินผลนักเรียน ร่วมกับ นานาชาติ. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2561 จาก <http://pisathailand.ipst.ac.th>
- สาริพันธุ์ ศุภวรรณ. (2545). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้ แบบร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กเร่ร่อน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรนุช ศรีสะอาด. (2550). การวัดและประเมินผลการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กทม: ประสานการพิมพ์.
- Antonenko et al. (2014). Fostering collaborative problem solving and 21st century skills using the DEEPER scaffolding framework. *Journal of college science teaching*, 43(6), 78-87.
- Bulu, S. T. & Yildirim, Z. (2008). Communication Behaviours and Trust in Collaborative Online Teams. *Educational Technology & Society*, 11(1), 132-147.
- Care & Griffin, P. (2014). An approach to assessment of collaborative problem solving. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*, 9(3), 367-388.

- Gallagher, S. A. (1997). Problem Based Learning: Where Did It Come from, What Does It Do, and Where Is It Going. *Journal for the Education of the Gifted*, 20(4), 332-362.
- Hilton and Rapporteur. (2010). Exploring the intersection of science education and 21 Century skills: A workshop Summary. Retrieved May 23, 2019, from <http://www.csinet.org/wp-content/uploads/2013/07/%09Intersection-of-Science-Education-and-21st-Century-Skills.pdf>
- Karel et al. (2005). Measuring perceived sociability of computer – supported collaborative learning environments. *Computers & Education*, 49(2), 176-192.
- OECD. (2013). Draft collaborative problem – solving framework. Retrieved May 20, 2019, from <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisa2015draftframeworks.htm>
- Partnership for 21st Century Skills. (2010). Frameworkdefinitions. Retrieved June 9, 2019, from <http://www.p21.org/documents/P21 – FrameworkDefinitions. Pdf>
- York University. (2003). Collaborative Learning. Retrieved July 9, 2019, from <http://www.yorku.ca/academicintegrity/collaborative1.html>

กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก*

THE ACTIVITIES THAT SUPPORT THE LEARNING MODEL OF
THE 21ST CENTURY STUDENTS' LEARNING SKILLS ACCORDING
THE LEARNING AND INNOVATION SKILL OF SCHOOLS IN
THE EASTERN REGION

ธีรังกูร วรบำรุงกุล

Theerangkoon Warabamrungskul

พรสวัสดิ์ ศิรศานันท์

Pornsawad Sirasatanan

สมปอง มุลมณี

Sompong Mulmanee

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand

เรงวิชัย นิลโคตร

Reongwit Nilkote

มหาวิทยาลัยมหิดล

Mahidol University, Thailand

E-mail: theerawara@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม มีขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางปรับปรุง/พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 3 การวางแผนทางปฏิบัติได้เป็นกิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก เป็นตัวแทนสถานศึกษาโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน จำนวน 100 คน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจำแนกประเภทของข้อมูลแล้วสังเคราะห์สรุปผลภาพรวม

* Received 7 June 2020; Revised 30 June 2020; Accepted 16 July 2020

ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผน ได้แก่ กิจกรรมให้ความรู้และพัฒนากิจกรรมแบบบูรณาการ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน สื่อ วิธีการสอน และการวัดและประเมินผล และ 3) ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอนและผู้บริหาร ปัญหาและอุปสรรคของผู้เรียนและผู้สอน ได้แก่ 1) ขาดความพร้อมที่จะเรียนรู้และขาดวินัยในการเรียน 2) ไม่มีสมาธิและขาดความสนใจการเรียน 3) ขาดความสามารถในการเข้าถึงอุปกรณ์และสื่อที่ทันสมัย 4) ไม่สามารถจัดได้ทุกภาคการศึกษา 5) ขาดความต่อเนื่อง และ 6) จัดได้เฉพาะในคาบเรียนเท่านั้น

คำสำคัญ: กิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้, รูปแบบการเรียนรู้, ทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21, ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

Abstract

This article is intended. The research was participatory action research and there are 3 steps to precede such as 1) to analyze the situation regarding skills development of the students in the 21st century 2) to create guidelines for improve / develop learning activities 3) the strategic planning is an activities to support learning model of the 21st century students' learning skills according the learning and innovation skill of schools in the Eastern region. The representative of the school using in-depth interview form selects the specific model by main informant was school administrators, teachers and students all 100 persons. The participatory observation by content analysis and then classify the data and synthesize the summary result. The study suggest that activities to support learning model of the 21st century students' learning skills according the learning and innovation skill of schools in the Eastern region were integrated learning management that including with 1) planning such as educational activities and integrated activity development 2) learning management such as teachers, students, media, teaching methods, test and evaluation and 3) class room environment that provide to study such as students, teachers and school administrator. It was found that the problem and obstacle of students and teachers such as 1) not ready to learn and lack of discipline 2) less of concentration and interested in studying 3) they couldn't access modern

equipment and media 4) it wasn't ready for every semester 5) no continuation and 6) it was ready for class room only.

Keywords: Activities That Support The Learning, Learning Model, 21 st Century Students' Skills, Learning And Innovation Skill

บทนำ

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 20 แตกต่างกันมากเพราะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้คนลดการเรียนรู้ทางด้านวิชาการลงแต่ไปเพิ่มการพัฒนาทักษะต่าง ๆ มากขึ้นทั้งด้านทักษะในการใช้ชีวิต ทักษะการคิด และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (ICT) ซึ่งสอดคล้องและสัมพันธ์กับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 จำนวน 5 ด้าน (วิจารณ์ พานิช, 2555) คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด (Learning Thinking Skills) 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (Life Skill และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (ICT Literacy) ดังนั้น การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Content) เป็นการเรียนรู้หลายทาง หรือการบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับผู้สอน สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ได้ โดยเฉพาะการใช้ ICT มาใช้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และการเรียนรู้การใช้ ICT ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทักษะชีวิตและอื่น ๆ ส่วน Core Subjects นั้นเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพจะเป็นส่วนเสริมของสมรรถนะทั้ง 5 ด้านเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการศึกษาขั้นสูงต่อไป ดังนั้นวิธีการเรียนรู้จึงเปลี่ยนจากท่องจำเป็นการปฏิบัติและการบูรณาการหลาย ๆ ศาสตร์เข้าด้วยกัน

กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ กล่าวคือ มีการเน้นคุณภาพ ความสามารถของผู้สอนลดปริมาณความซ้ำซ้อนของเนื้อหา มีการนำผลการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ด้านสมองและจิตวิทยาการเรียนรู้ของมนุษย์มาปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการศึกษาทุกระดับทั้งในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา มีการศึกษาวิจัยและนำผลการวิจัยมาปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีการจัดการประชุมเชิงวิชาการจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อกระตุ้นให้นักการศึกษาได้เห็นความสำคัญและนำไปใช้เพื่อขับเคลื่อนนโยบายทางการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ในส่วนของผู้ปฏิบัติการ เช่น ครู อาจารย์ ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ความสำคัญและให้ผู้เรียนมีบทบาทมากขึ้น ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เช่น การจัดการสอนแบบบูรณาการการสอนโดยใช้โครงงาน การสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นต้น จากการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาของไทยดังตัวอย่างที่กล่าวข้างต้นนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของไทยในกระบวนการจัดการศึกษา การนำแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ต่าง ๆ มาปรับเปลี่ยนแนวทางในการจัดการศึกษาแบบเดิม จำเป็นอย่างยิ่งที่นักการศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้อง ครู อาจารย์ และผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อที่จะนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาใช้ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกันเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลกระทบในการจัดการศึกษาในอนาคตหรือส่งผลให้การใช้ทักษะศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมไม่บรรลุเป้าหมาย โดยมักมีผู้เข้าใจว่าการสอนด้วยทักษะเป็นการสอนเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์เท่านั้น เนื่องด้วยการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรทั่วไปจะเน้นที่สอนวิชานี้เป็นหลัก (พรทิพย์ ศิริภัทราชัย, 2556)

คนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะสูงในการเรียนรู้และปรับตัว ผู้เรียนจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้และในขณะเดียวกันก็ต้องมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิต แนวคิดสำคัญที่นำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยเรื่องนี้ ประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์เป็นฐาน (Experiential learning) 2) แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic learning) 3) แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ความเข้าใจ 6 ด้าน ตามแนวคิดของแม็คทายและวิกกินส์ (McTighe, J. & Wiggins, G.) 4) การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่สาระการเรียนรู้ (McTighe, J. & Wiggins, G., 2004); (Joyce, B. et al., 2009); (ทิศนา ขัมมณี, 2553) เพื่อให้ได้กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงใช้การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ด้วยการเลือกโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเฉพาะเจาะจง จำนวน 2 โรงเรียนดังรายละเอียดการดำเนินการวิจัย

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษากิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำมาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเตรียมพร้อมเปลี่ยนแปลงทักษะจากกระบวนทัศน์ใหม่ ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและทัศนคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ ทัศนคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรม ความสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี รวมถึง

ความสามารถใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ความสำเร็จและความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางปรับปรุง/พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 3 การวางแผนทางปฏิบัติได้เป็นกิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

แหล่งข้อมูล การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) โดยกำหนดคุณสมบัติสถานศึกษาต้นแบบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานศึกษาด้านนวัตกรรม จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และโรงเรียนบ่อวิทยาการ ตำบลบ่อ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน 2) ครูผู้สอน จำนวน 10 คน 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 40 คน และ 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 40 คน ทั้งหมดจำนวน 100 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับงานบริหารการศึกษาและงานจัดการเรียนการสอน มีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่รับผิดชอบ และนักเรียนที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านการศึกษาของแต่ละห้องเรียน และข้อมูลที่ได้ครบถ้วนจากการสัมภาษณ์ตามจำนวนนี้ถือว่าเหมาะสมเพราะเป็นข้อมูลที่อึดตัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ด้านการวางแผนการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ 5) ข้อเสนอแนะ นำบทสนทนาที่ได้มาวิเคราะห์ และสรุปเป็นภาพรวม

การหาคุณภาพเครื่องมือ วิธีเลือกแบบเจาะจง ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ (Cronbach, L. J., 1990)

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้อาจจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ของข้อมูล สังเคราะห์ แปลความหมายและตีความข้อมูล โดยอ้างอิงจากคำพูดของผู้ให้ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลเพื่อได้ข้อค้นพบในการวิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตีความข้อมูลเชิงคุณภาพ พร้อมทำการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องจนครบและสมบูรณ์ และนำเสนอผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างแนวทางปรับปรุง/พัฒนานักกิจกรรมการเรียนรู้

แหล่งข้อมูล การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) โดยกำหนดคุณสมบัติสถานศึกษาต้นแบบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานศึกษาด้านนวัตกรรม จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และโรงเรียนบ่อวิทยาคาร ตำบลบ่อ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน 2) ครูผู้สอน จำนวน 10 คน ทั้งหมดจำนวน 20 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับงานบริหารการศึกษาและงานจัดการเรียนการสอน มีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่รับผิดชอบ และข้อมูลที่ได้ครบถ้วนจากการสัมภาษณ์ตามจำนวนนี้ถือว่าเหมาะสมเพราะเป็นข้อมูลที่อึดตัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ด้านการวางแผนการเรียนรู้อยู่ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ 4) ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อยู่ และ 5) ข้อเสนอแนะ นำบทสนทนาที่ได้มาวิเคราะห์ และสรุปเป็นภาพรวม

การหาคุณภาพเครื่องมือ วิธีเลือกแบบเจาะจง ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)

ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ (Cronbach, L. J., 1990)

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ของข้อมูล สังเคราะห์ แปลความหมายและตีความข้อมูล โดยอ้างอิงจากคำพูดของผู้ให้ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลเพื่อได้ข้อค้นพบในการวิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตีความข้อมูลเชิงคุณภาพ พร้อมทำการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องจนครบและสมบูรณ์ และนำเสนอผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนทางปฏิบัติได้เป็นกิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียง

แหล่งข้อมูล โดยกำหนดคุณสมบัติสถานศึกษาต้นแบบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถานศึกษาด้านนวัตกรรม จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และโรงเรียนบ่อวิทยาคาร ตำบลบ่ออำเภอลุม จังหวัดจันทบุรี และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน 2) ครูผู้สอน จำนวน 10 คน ทั้งหมดจำนวน 20 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับงานบริหารการศึกษาและงานจัดการเรียนการสอน มีระยะเวลาการทำงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่รับผิดชอบ และข้อมูลที่ได้ครบถ้วนจากการสัมภาษณ์ตามจำนวนนี้ถือว่าเหมาะสมเพราะเป็นข้อมูลที่อึดตัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการสังเกตผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและผลการวิเคราะห์ ตลอดจนผลของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ของข้อมูล สังเคราะห์ แปลความหมายและตีความข้อมูล โดยอ้างอิงจากคำพูดของผู้ให้ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลเพื่อได้ข้อค้นพบในการวิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตีความข้อมูลเชิงคุณภาพ พร้อมทำการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องจนครบและสมบูรณ์ และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียง พบว่า มีโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

และโรงเรียนบ่อวิทยาการ ตำบลบ่อ อำเภอลำทะลุ จังหวัดจันทบุรี เป็นโรงเรียนเป้าหมายที่มีความพร้อมและให้ความร่วมมือในการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุนทั้งด้านความรู้ กระบวนการ การให้คำแนะนำและการนิเทศติดตามทั้งกระบวนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านการวางแผน ประกอบด้วย

1.1 กิจกรรมให้ความรู้ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 แก่ คณะครูและผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม และโรงเรียนบ่อวิทยาการ รวมจำนวน 20 คน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับร่างรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก และจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก

1.2 วางแผนพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก โดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation – Influence – Control: A – I – C) เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อจัดทำหน่วยการจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ

1.2.1 ขั้นตอน A (Appreciation) วิเคราะห์สภาพการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกในอดีตจนถึงปัจจุบันและกำหนดอนาคตของผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมวิจัยแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เกี่ยวกับการจัดทำหน่วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ผู้เรียนต้องการ รวมทั้งรับฟังข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และเท่าเทียมกัน และสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับสภาพการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก ประกอบด้วย

1.2.1.1 ด้านการบริหาร ประกอบด้วย

(1) การบริหารวิชาการส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจของนักเรียนให้ใส่ใจกับเนื้อหาที่ครูกำลังสอน เพราะปัจจุบันมีสื่อและเทคโนโลยีเรื่องอื่น ๆ ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนออกจากห้องเรียน ออกจากเนื้อหาที่ครูสอนได้เยอะมาก

รวมถึงบางครั้งครูจัดการเรียนการสอนก็ใช้เทคนิคและวิธีการเดิม ๆ จึงทำให้นักเรียนเบื่อเนื้อหาในชั้นเรียน

(2) การบริหารงบประมาณ ตามที่โรงเรียนได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาเป็นรายหัวส่งผลให้โรงเรียนเราที่อยู่ไกลและมีนักเรียนจำนวนน้อยได้รับงบประมาณน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้โรงเรียนเราไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน และสุดท้ายจะส่งผลต่อการประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูและผลการเรียนของนักเรียน

(3) การบริหารบุคคลเมื่อพิจารณาตามระบบการจัดครูต่อนักเรียน หากเป็นโรงเรียนใหญ่หรือโรงเรียนในเมือง อาจไม่มีปัญหาเรื่องครูไม่ครบชั้นเรียน และครูไม่ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่ถ้าเป็นโรงเรียนบ้านนอก โรงเรียนติดเขตชายแดน โรงเรียนขนาดเล็กจะมีปัญหาดังกล่าวเห็นได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ครูและผู้บริหารที่อยู่ต้องช่วยกันดูแลนักเรียนให้ได้ นี่ก็เป็นปัญหาการบริหารงานบุคคลที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงไม่ควรมองข้าม

(4) การบริหารทั่วไป อาคาร สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอนตามที่รัฐจัดสรรให้บางที่ไม่เพียงพอ บางอย่างมีแต่ไม่สามารถใช้งานได้เกิดประสิทธิภาพได้ เพราะเก่าไม่สามารถใช้งานได้ตามปกติ เสื่อมคุณภาพเรื่องเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ทั้งหมด แต่เราก็พยายามปรับประยุกต์ใช้สิ่งที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด เหมือนคำคมที่ว่า “คนเก่งมองหาสิ่งที่ขาด คนฉลาดพัฒนาสิ่งที่มี”

1.2.1.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

(1) ผู้สอนขาดโอกาสในการพัฒนา กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมให้กับนักเรียน

(2) ผู้เรียนบางกลุ่ม บางคนมีบุคลิกลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม บางกลุ่มมีปัญหาสุขภาพ หรือไม่มีสมาธิในการเรียน ไม่ได้ได้รับการปลูกฝังให้มีความรักในการเรียนรู้จากครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครอง หรือผู้คนแวดล้อม จึงทำให้ไม่สนใจกิจกรรมการเรียน กิจกรรมที่จะต้องใช้กระบวนการคิด ไม่สามารถรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายได้ เป็นต้น

(3) สื่อการเรียนรู้ หากมองออกนอกโรงเรียน จะเห็นว่า สื่อส่วนมากไม่ส่งเสริมการคิดให้กับนักเรียนเลย มีแต่ช่วยให้เขารู้จักเข้าทาง ลงเหว

ลงนรก หรือถ้ามองในโรงเรียนอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมให้กับนักเรียน

(4) วิธีการสอน บางครั้งหากมองเฉพาะวิธีการสอนในโรงเรียนอย่างเดียวก็น่าเหมือนไม่ยุติธรรมกับครูในโรงเรียน เพราะคนที่ควรต้องมีวิธีการสอนที่ดีและสอนนักเรียนได้ดีที่สุด คือ พ่อแม่ผู้ปกครอง แต่พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ใช้เวลาในการประกอบอาชีพ และนักเรียนบางส่วนไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ นักเรียนจึงไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควร รวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เข้าใจกระบวนการสอน จึงขาดการมีส่วนร่วมในการติดตาม ส่งเสริม นักเรียนให้ได้รับการพัฒนาตามที่โรงเรียน ครู ผู้บริหาร ต้องการปลูกฝังให้เข้าเป็น สรุปได้ว่า วิธีการสอนที่ได้นอกจากการสอนของครูแล้ว การสอนของพ่อแม่ผู้ปกครองก็สำคัญไม่น้อย เช่น พ่อแม่ผู้ปกครองสอนให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านก็จะมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมาก

(5) การวัดและประเมินผล ปัจจุบันไม่นิยมวัดว่านักเรียนรู้อะไร แต่นิยมวัดว่า นักเรียนรู้และทำอะไรได้บ้าง หรือวัดผลจากข้อสอบแบบเขียนตอบเพียงอย่างเดียว แต่นิยมวัดด้วยการประเมินตามสภาพจริง ใช้เครื่องมือและวิธีการวัดประเมินที่หลากหลาย เช่น การสอบภาคปฏิบัติ การเขียนตอบ การสอบปากเปล่า การมอบหมายงานให้ปฏิบัติ การสังเกตพฤติกรรม เป็นต้น จึงจะเป็นการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนในยุคปัจจุบันได้

1.2.1.3 ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

(1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน เป็นการสร้างบรรยากาศความเป็นเพื่อนที่ดีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนของนักเรียน เมื่อนักเรียนมีเพื่อนในห้องเรียนย่อมทำให้มีความสุขในการเรียน และมีเพื่อนภายในโรงเรียนย่อมจะสามารถร่วมสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จะทำให้เกิดการร่วมมือ ร่วมใจกันทำงานในส่วนของการเรียนและกิจกรรมของโรงเรียน จึงมีส่วนในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนได้อีกทางหนึ่ง

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เป็นวิธีการที่ดีที่จะช่วยให้นักเรียนสนใจในการเรียน เป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอน เป็นเงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนักเรียนได้มาก จะช่วยให้นักเรียนกระตือรือร้นที่จะเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารมีหน้าที่ในการวางนโยบายในระดับโรงเรียนและส่งเสริม สร้าง กระตุ้นให้นโยบายเกิดเป็นรูปธรรมในตัวผู้เรียน จึงเป็นการส่งเสริมคุณภาพของนักเรียนผ่านกระบวนการบริหารจัดการภายในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการในภาพรวม การบริหารจัดการ

สภาพแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ เมื่อผู้บริหารสามารถบริหารจัดการได้ดี ย่อมมีผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนในโรงเรียนได้

1.2.2 ขั้นตอน I (Influence) การสร้างแนวทางปรับปรุง/พัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการเพื่อหาวิธีการ และเสนอแนวทางการพัฒนาตามที่มีองภาพ กิจกรรมการเรียนรู้โดยนำร่องรูปแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่คณะผู้วิจัยร่างขึ้นมาช่วยกันหาแนวทางวิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการที่จะสอดคล้องกับบริบทโรงเรียน โดยนำความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มที่มีองภาพในอนาคตมาพิจารณาร่วมกัน ขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ขั้นตอนที่ 1 คือ การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยแสดงความคิดเห็น และเสนอกิจกรรม จากนั้นจึงนำมาเสนอต่อที่ประชุมทีละกลุ่ม และขั้นตอนที่ 2 คือ การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม ผู้ร่วมวิจัยจัดหมวดหมู่และเรียงลำดับกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมที่เหมือนกันรวมไว้ด้วยกัน แล้วจึงพิจารณาต่อว่ากิจกรรมใดมีข้อจำกัดอย่างไร เพื่อเลือกกิจกรรมที่สำคัญที่สุดมากำหนดแนวทางปฏิบัติ ในขั้นตอนนี้สรุปข้อมูลได้ดังนี้

1.2.2.1 การศึกษา ทำความเข้าใจ ทฤษฎี หลักการ และแนวคิด โดยการกำหนดแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนา กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

1.2.2.2 ยุทธศาสตร์ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้แนวคิด วิธีการเทคนิค ในการกระตุ้น แนะนำผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจบทเรียนที่มีเนื้อหาจำนวนมากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากการสรุปความ การสืบค้นข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

1.2.2.3 กระบวนการเรียนรู้ เป็นการกำหนดขั้นตอน กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ในขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยสรุปได้ 6 ขั้นตอน คือ

(1) การทบทวนและชี้แจง โดยดำเนินการดังนี้

1) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทบทวนบทเรียนในครั้งก่อนหน้าด้วยคำถาม 2) ผู้สอนเชื่อมโยงคำตอบข้างต้นเพื่อเข้าสู่บทเรียน 3) ผู้สอนชี้แจงการทำกิจกรรมพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และจับกลุ่มให้ผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน คณะผู้เรียนตามความพร้อมในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

(2) การจัดกลุ่มบ้าน (home group) ให้แก่ผู้เรียน จากนั้นสมาชิกในกลุ่มบ้านแบ่งประเด็นการศึกษาตามใบกิจกรรม และร่วมกันศึกษาตามประเด็นที่รับผิดชอบ

(3) การรวมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (expert group) นำผู้ ที่รับผิดชอบศึกษาประเด็นเดียวกันมารวมกลุ่มกัน เพื่อร่วมกันศึกษา สืบค้น วิเคราะห์ และหา ข้อสรุป

(4) การกลับกลุ่มบ้าน (return home group) โดย นำสิ่งที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมาสอนเพื่อนในกลุ่มบ้าน และผลัดกันสอนจนครบทุกคน

(5) การตรวจสอบความรู้ โดยให้ผู้เรียนทำ แบบทดสอบและร่วมกันเฉลย จากนั้นให้สรุปบทเรียนโดยใช้คำถามและภาพ

(6) การชื่นชมกลุ่มยอดเยี่ยม โดยมอบรางวัลหรือ คำชมเชยให้แก่กลุ่มที่มีผลการทดสอบดี

1.2.3 ขั้นตอน C (Control) การวางแผนทางปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ผู้ ร่วมวิจัยนำแนวทาง ปฏิบัติในขั้นตอน I (Influence) มากำหนดผู้รับผิดชอบตามกิจกรรมที่ กำหนดขึ้น พร้อมตกลง รายละเอียดของการดำเนินการตลอดกิจกรรม ผู้ร่วมวิจัยบันทึกข้อสรุป ของกิจกรรมที่แต่ละกลุ่ม นำเสนอ ในขั้นตอนนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ทำให้ได้หน่วยการจัดการ เรียนรู้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการ เรียนรู้และนวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม ได้หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เด็กหัวเห็ด” จำนวน 16 ชั่วโมง และโรงเรียนบ่อวิทยาการ ได้หน่วย การเรียนรู้เรื่อง “กว่าจะมาเป็นนา” จำนวน 25 ชั่วโมง โดยระหว่างกระบวนการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ คณะผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้มีการปฏิบัติ และการสังเกต เพื่อเป็นการนำ แผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ให้สามารถนำไปปฏิบัติจริงตามที่กำหนดไว้ ได้ โดยให้ผู้นำกลุ่มประชุมระดมสมองเพื่อกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้และมีคณะผู้วิจัยทำหน้าที่ ให้ คำแนะนำ พิจารณาถึงความเหมาะสมของกิจกรรมในแต่ละด้าน และประสานบุคลากรของ โรงเรียนที่เกี่ยวข้อง เมื่อสิ้นสุดกระบวนการนี้ ครูผู้ร่วมวิจัยที่เข้าร่วมกิจกรรมจะมีความมั่นใจ และเชื่อในความสามารถตนเองในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้มากขึ้น

สรุปได้ว่า หลังจากผู้ร่วมวิจัยผ่านการจัดการกิจกรรมในขั้นตอน ขั้นตอน C1 คือ ผู้ร่วมวิจัยเสนอผู้รับผิดชอบของแต่ละกิจกรรมที่คิดว่าดีที่สุดและพร้อมจะนำมาปฏิบัติได้ ทำให้ ได้ครูผู้รับผิดชอบแผนการจัดการเรียนรู้ที่แยกย่อยออกจากหน่วยการเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียน อย่างชัดเจน และขั้นตอน C2 ผู้ร่วมวิจัยกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียดที่ ประกอบด้วย ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน

การเรียนรู้/ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สำคัญ สำคัญการเรียนรู้ จุดเน้นการพัฒนา ผู้เรียน การบูรณาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ชี้นำหรือภาระงาน เกณฑ์การ ประเมินชี้นำหรือภาระงาน กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ การวัดและ ประเมินผล สรุปผลการจัดการเรียนรู้ ปัญหา/อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ข้อเสนอแนะ ความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

การปฏิบัติและการสังเกต เป็นการนำแผนการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของ ทั้ง 2 โรงเรียนไปปฏิบัติจริงตามที่กำหนดไว้ โดยให้ผู้นำกลุ่มประชุมระดมสมองเพื่อกำหนด กิจกรรมการเรียนรู้และมีคณะผู้วิจัยทำหน้าที่ให้คำแนะนำ พิจารณาถึงความเหมาะสมของ กิจกรรมในแต่ละด้านและประสานบุคลากรของโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง เมื่อสิ้นสุดกระบวนการนี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในความสามารถตนเองในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้แบบบูรณาการได้มากขึ้น พบว่า ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัยสามารถ สรุปหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและทรัพยากรที่มีอยู่จริง ในชุมชน สามารถนำหน่วยการจัดการเรียนรู้ออกไปเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระได้เป็นอย่างดี

การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน เป็นขั้นการนำผลการสังเกตของคณะผู้วิจัยและผู้ร่วม วิจัย บันทึกกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา กิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มาตีความ อธิบาย วิเคราะห์และสังเคราะห์ พบว่า ผลดีจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1. เป็นการบูรณาการการเรียนรู้ที่ผสมผสานหลาย ๆ กลุ่มสาระเข้าในหน่วยการเรียนรู้ เดียวกัน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงระหว่างความรู้ระหว่างกลุ่มสาระได้ชัดเจน เป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมและมีพื้นฐานในการเรียนรู้ มีความสนใจในเนื้อหาวิชา

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมที่ หลากหลายเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ผ่านหน่วยการเรียนรู้เดียวกัน ผู้เรียนมี ความรู้ที่เชื่อมโยงและกว้างออกไปมากกว่าเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้เชิงเดี่ยวรายกลุ่ม สาระเดียว เป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้หลักเหตุผลในการหาคำตอบ มีการลงมือปฏิบัติ และการจัดกิจกรรมกลุ่มจากกิจกรรมการเรียนการสอน

3. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีความสนใจและฝึกทักษะการเรียนรู้และ นวัตกรรม เช่น หน่วยการจัดการเรียนรู้เรื่อง กว่าจะมาเป็นนา โรงเรียนบ่อวิทยาคาร

4. กิจกรรมการเรียนรู้สร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หลังจากที่ผู้เรียนเรียนรู้ไปสักระยะผู้เรียนจะแสดงความคิดเห็นเป็นของตัวเอง ครูผู้สอนอาจใช้เป็นชุดคำถามการเรียนรู้เข้ามา

โดยจะมีใบงานเป็นกลุ่มไว้ให้ผู้เรียนแล้วแบ่งผู้เรียนให้เข้ามาศึกษาที่ละกลุ่ม ผู้เรียนต้องมีความรู้ด้วยจึงจะต่อยอดความคิดของผู้เรียน และแต่ละกลุ่มจะช่วยตอบคำถามและสามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง และผู้เรียนคนอื่นจะมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของเพื่อน

5. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาวิธีการสอน มีรูปแบบการสอนหลากหลายวิธีทั้งการสอนในห้องเรียน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่รอบตัว

6. กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการสร้างทักษะการคิด สามารถทำให้ผู้สอนเน้นในประเด็นที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจ และมีวิธีการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย

7. กิจกรรมการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ครูสามารถเอาใจใส่ผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ และเป็นกิจกรรมที่มีความสนุกสนาน ไม่สร้างความกดดันและความเครียดให้แก่ผู้เรียนมากเกินไป

8. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้มีการคิดวิเคราะห์ และควรมีการนำไปให้ผู้เรียนปฏิบัติซ้ำ ๆ เพื่อให้มีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

9. ครูผู้สอนสามารถนำผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรม การเรียนของผู้เรียน และต่อยอดการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อื่น ๆ ได้อีก

10. ปัญหาและอุปสรรคในการนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการไปใช้ หลังจากปิดหน่วยการจัดการเรียนรู้และทำกิจกรรมสรุปร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและครูผู้บริหารสถานศึกษา ที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัย พบว่า

10.1 นักเรียนบางคนยังไม่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และขาดระเบียบวินัยในการเรียน

10.2 นักเรียนยังไม่มีสมาธิในการเรียน ทำให้ไม่สนใจในการเรียนเท่าที่ควร

10.3 นักเรียนยังไม่สามารถเข้าถึงอุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนที่ทันสมัยได้อย่างทั่วถึง

10.4 การนำวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ อาจไม่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ตลอดทุกภาคการศึกษาอย่างสมบูรณ์

10.5 ครูผู้สอนชอบที่จะทำงานตามภาระ ตามกลุ่มสาระ จึงทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของการพัฒนาอย่างสมบูรณ์

10.6 การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยแบ่งการเรียนรู้เป็นคาบเรียน

ดังนั้น การพัฒนา กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก พบว่าเป็นการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการผสมผสานเนื้อหาในหลายกลุ่ม

สาระเข้าในหน่วยการเรียนรู้เดียว มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การวัดและประเมินผลเน้นใน 3 ส่วน คือ ด้านความรู้ด้านทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริงในงานวิจัยเรื่องนี้ ดังหน่วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของทั้ง 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม เรื่อง “เด็กหัวเห็ด” และโรงเรียนบ่อวิทยาการ เรื่อง “กว่าจะมาเป็นนา”

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนากิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก พบว่ากิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการผสมผสานเนื้อหาในหลายกลุ่มสาระเข้าในหน่วยการเรียนรู้เดียว มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การวัดและประเมินผลเน้นใน 3 ส่วน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ และเป็นประสบการณ์ตรงที่เชื่อมโยงสัมพันธ์ในวิชาการหลาย ๆ กลุ่มสาระการเรียนรู้ในลักษณะสหวิทยาการ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการแสวงหาความรู้ ตลอดจนแนวคิดของผู้เรียนเพื่อให้เกิดความรู้แบบองค์รวม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาสาระ และประหยัดเวลาในการจัดทำแผนการเรียนรู้และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกิดตามสภาพจริงของชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับอรรถธัญญา สุชาติโนบล; ทิศนา ขัมมณี; พิกุล เอกวรารากร; ปัญญา ทองนิล; กิตติชัย สุชาติโนบล และ Joyce, B. et al. ที่กล่าวว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน (อรรถธัญญา สุชาติโนบล, 2545); (ทิศนา ขัมมณี, 2553); (พิกุล เอกวรารากร, 2550); (ปัญญา ทองนิล, 2553); (กิตติชัย สุชาติโนบล, 2555); (Joyce, B. et al., 2009) สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. กำหนดหัวข้อสาระการเรียนรู้ โดยเริ่มจากโครงสร้างของหลักสูตรในระดับท้องถิ่นหรือที่ใช้อยู่ด้วยการระดมสมองจากผู้เรียนและครูสอน เป็นการดึงให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น หัวข้อที่จะนำมาสอนแบบบูรณาการได้สมควรเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันมากที่สุด

2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจนว่า เมื่อเรียนรู้เรื่องนี้จบแล้วผู้เรียนควรจะได้อะไรบ้าง ซึ่งควรจะสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามช่วงชั้นด้วย ถ้าจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. กำหนดเนื้อเรื่อง โดยขยายเนื้อหาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นแต่ละวิชา

4. กำหนดขอบเขตการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เรียน และจัดคาบเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม และต้องมีความยืดหยุ่นตามกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหา โดยเฉพาะถ้าเป็นการบูรณาการระหว่างวิชาจัดเวลาให้เหมาะสมเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

5. ดำเนินกิจกรรม ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการที่หลากหลายและให้มีการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งภายในท้องถิ่นและชุมชน และจากแหล่งข้อมูลภายนอก

6. ประเมินผล โดยเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง อาจประเมินในลักษณะของการใช้แฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน การสังเกต กิจกรรมการปฏิบัติจริง การสนองตอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการพัฒนาความรู้ของผู้เรียน

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงมีผลต่อการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก ดังปรากฏผลกับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยทั้ง 2 โรงเรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมของโรงเรียนในภาคตะวันออก เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้เรียนสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้ ด้านการอภิปรายผล สรุปได้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในระดับมัธยมศึกษา นั้น ผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายให้ผู้เรียนฟัง มาใช้วิธีการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าการนั่งฟังบรรยายตลอดบทเรียน กล่าวคือ ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ลงมือปฏิบัติ เจริญสถานการณ์ หรือ วิจัย โดยใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และมีใช้วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง โดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งความรู้ ทักษะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและมีเสถียรภาพ มีการส่งเสริม

การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่หลากหลาย ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระอย่างเป็นรูปธรรม จากการศึกษาข้อมูลมีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกันผู้วิจัยได้สรุปในภาพรวมได้ว่า เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย ได้แก่ เนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่สอน (เนื้อหา) และวิธีที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ผ่านการทดลองใช้อย่างเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในบริบทของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน และควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่กว้างขึ้นไปเหนือระดับสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้สร้างหน่วยการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษาอย่างหลากหลาย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปี 2561 และขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านจนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามแนวพุทธเพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทแห่งสังคมไทยยุคปัจจุบัน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แหมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ปัญญา ทองนิล. (2553). รูปแบบการพัฒนาสมรรถภาพการสอนโดยการบูรณาการแบบสอดแทรกสำหรับนักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรทิพย์ ศิริภทราชย์. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. วารสารนักบริหาร, 33(2), 49-56.

- พิกุล เอกวางกูร. (2550). การวิจัยและพัฒนาระบบวัดและประเมินผลเรียนรู้แบบบูรณาการระดับประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.
- อรัญญา สุธานีโนบล. (2545). การสอนแบบบูรณาการ. วารสารวิชาการ, 5(2), 20-38.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Joyce, B. et al. (2009). Models of teaching. (8th ed). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- McTighe, J. & Wiggins, G. (2004). Understanding By Design Professional Development Workbook. Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD). Egypt: Alexandria University.

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการ
กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่จังหวัดตาก ด้วย
กระบวนการ เอไอซี*

DEVELOPMENT OF HEALTH PROMOTION AND DISEASE PREVENTION
MODAL OF THE LOCAL HEALTH SECURITY FUND COMMITTEE
TAK PROVINCE WITH A-I-C PROCESS

อดิศร สมเจริญสิน

Adisorn Somcharoensin

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก

Tak Provincial Health Office, Thailand

E-mail: somcharoensin@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาของการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ จังหวัดตาก 2) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนฯ ด้วยกระบวนการ เอไอซี 3) ประเมินรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้น 4) เปรียบเทียบผลทดลองใช้รูปแบบฯ แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผลการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของกองทุนฯ 66 กองทุน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานกองทุนฯ 18 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน คณะกรรมการกองทุนฯ 41 คน รวบรวมข้อมูลจากผลการดำเนินงานกองทุนฯ ปี 2560 การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสนทนากลุ่ม ประชุมรับฟังความคิดเห็น และประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานกองทุนฯ ส่วนใหญ่ยังไม่ผ่านการประเมิน โดยเฉพาะด้านการจัดการบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับหญิงมีครรภ์และด้านการจัดการบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ใหญ่ เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดพี่เลี้ยงในการกำกับติดตามช่วยเหลือ รูปแบบฯ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ 3.1) การจัดตั้งครูพี่เลี้ยงจังหวัด 3.2) การสร้างความรู้ให้กับคณะกรรมการกองทุนฯ 3.3) การสร้างแนวทางการพัฒนางาน 3.4) การสร้างแนวทางปฏิบัติการ 3.5) สรุปและ

* Received 9 June 2020; Revised 27 July 2020; Accepted 13 August 2020

ประเมินผล 4) ผลผลิต 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินรูปแบบฯ ด้านความเหมาะสม และเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ คณะกรรมการกองทุนฯ มีความรู้ มีแนวทางดำเนินงาน มีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการประเมินด้านชุดสิทธิประโยชน์ทั้ง 5 ชุดผ่านการประเมิน

คำสำคัญ: รูปแบบ, คณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่, กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่, กระบวนการเอไอซี

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the conditions, the problems, of health promotion and disease prevention operations of the Local Health Security Fund Committee, Tak Province, 2) to create model of health promotion and disease prevention of the health insurance fund committee with AIC process, and 3) to evaluate the model, and 4) to compare the results using the model. It is research and development. Data sources and sample groups were the fund's health promotion and disease prevention performance 66 Funds, 18 stakeholders in the operation of the Security Fund, 9 experts, 41 sub-district health insurance fund committees. The research instruments were fund performance analysis 2017, workshop, focus, and evaluate the model. The data were analyzed using percentage, means, standard deviation, and content analysis. The results revealed that: Fund operations most of them have not been evaluated. Especially in the provision of services according to the benefit package for pregnant women and the provision of services according to the benefit package for adults. This is because the fund committee still lacks knowledge, understanding and lack of mentors to supervise, follow, help. The model consisted of 5 elements: the first element was the goal. The second element was the input. The third element was element was the 5 steps of process 1) establishment of provincial mentors, 2) creating knowledge 3) creating guidelines for job, 4) creating a guideline for fund committees, 5) improving. The fourth element was products. The fifth element was condition for success. The evaluation of the model's suitability and feasibility was at a high level. The results of the trial using the model the fund committee has knowledge there is

a way to operate there was a statistically significant increase in participation. The results of the assessment of all five sets of benefits passed.

Keywords: Format, Local or Regional Health Insurance Fund Committee, Health Insurance Fund, A-I-C Process

บทนำ

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีมติเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 เห็นชอบให้จัดตั้งกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตในระดับท้องถิ่น นโยบายดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจ บนหลักแนวคิดลดบทบาทของรัฐส่วนกลางในการดำเนินการเอง (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช), 2557)

จากผลการดำเนินงานของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติในโครงการสร้างศักยภาพการมีส่วนร่วมในระบบหลักประกันสุขภาพ พบว่า มีการตื่นตัวของเครือข่ายภาคในพื้นที่ทั้งในระดับองค์กรและบุคคล เกิดความตระหนักในระบบหลักประกันสุขภาพของกลุ่มเป้าหมาย ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการพบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ยังคงยึดติดกับแผนพัฒนาตำบล มีความขัดแย้งกันภายใน มีการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหาร เช่น การเปลี่ยนผู้นำองค์กรมีผลต่อการเปลี่ยนนโยบาย ตามด้วยการประสานงานกับภาคีในพื้นที่ที่ยังไม่ชัดเจน แกนนำของกระบวนการในพื้นที่ไม่เข้าใจอย่างชัดเจน ในเป้าหมายหลักประกันสุขภาพ บางกิจกรรมมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อย เนื่องจากช่วงจังหวะและเวลาการจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วม (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2554)

จากการประเมินการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่จังหวัดตากในปี 2560 จำนวน 66 กองทุน ซึ่งจำแนกตามการจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์พบว่า กองทุนส่วนใหญ่ของจังหวัดตากประเมินไม่ผ่านทั้ง 5 หมวดดังนี้ หมวดที่ 1 การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับหญิงมีครรภ์ พบว่าผ่านการประเมินเพียงร้อยละ 19.7 หมวดที่ 2 การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับเด็ก (แรกเกิดถึงต่ำกว่า 6 ปี) ผ่านร้อยละ 30.3 หมวด 3 การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับเด็กโต (อายุ 6 ปีถึงต่ำกว่า 25 ปี) ผ่านร้อยละ 28.8 หมวด 4 การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป) ผ่านร้อยละ 27.3 และหมวด 5 การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับผู้พิการและทุพพลภาพ ผ่านร้อยละ 37.9 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก, 2561)

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้นพบว่างานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย จึงต้องหารูปแบบที่จะช่วยให้คณะกรรมการกองทุนฯ ได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่จังหวัดตาก เพื่อนำไปสู่แนวทางการดำเนินงานในกองทุนฯ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ จังหวัดตาก
2. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ จังหวัดตาก ด้วยกระบวนการเอไอซี
3. ประเมินรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ จังหวัดตาก ด้วยกระบวนการเอไอซี
4. เปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ จังหวัดตาก ด้วยกระบวนการเอไอซี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพและปัญหาการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนฯ แหล่งข้อมูล คือ ผลการดำเนินงานของกองทุนฯ ในปี 2560 จำนวน 66 กองทุน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบฯ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่

2.1 การร่างรูปแบบฯ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานกองทุนฯ 18 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานกองทุนฯ โดยใช้กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.2 ตรวจสอบรูปแบบฯ โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขและมีส่วนรับผิดชอบในการบริหารจัดการกองทุนฯ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาและวิจัย ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบฯ โดยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงาน

ด้านสาธารณสุขและมีส่วนรับผิดชอบในการบริหารจัดการกองทุนฯ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาและวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบฯ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กองทุนฯ จำนวน 3 กองทุน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) คัดเลือกอำเภอ โดยวิธีเจาะจง คืออำเภอแม่ระมาดโดยผู้วิจัยต้องการอำเภอที่เป็นตัวแทนของพื้นที่ที่เป็นทั้งพื้นราบ พื้นที่สูง พื้นที่ที่มีความหลากหลายทางประชากร และพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ คัดเลือกกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนฯ โดยวิธีสุ่มตัวอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลาก (Labeling Method) จำนวน 41 คน และวิเคราะห์ผลก่อนและหลังการทดลองการพัฒนารูปแบบฯ เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เปรียบเทียบความรู้ แนวทาง กระบวนการ และการมีส่วนร่วมดำเนินงานโดยใช้สถิติ Paired t – test

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพและปัญหาการดำเนินงานของคณะกรรมการ กองทุนฯ

ตารางที่ 1 การประเมินผลการดำเนินงานกองทุนฯ ปี 2560 จำแนกตามการจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์

(N = 66)

ที่	การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์	ผ่าน		ไม่ผ่าน	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับหญิงมีครรภ์	13	19.7	53	80.3
2	การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับเด็ก (แรกเกิดถึงต่ำกว่า 6 ปี)	20	30.3	46	69.7
3	การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับเด็กโต (อายุ 6 ปีถึงต่ำกว่า 25 ปี)	19	28.8	47	71.2
4	การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป)	18	27.3	48	72.7
5	การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับผู้พิการและทุพพลภาพ	25	37.9	41	62.1

จากตารางที่ 1 พบว่า กองทุนฯ ส่วนใหญ่ของจังหวัดตากประเมินไม่ผ่านทั้ง 5 หมวด ดังนี้ หมวดที่ 1 การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับหญิงมีครรภ์ พบว่าผ่านการประเมินเพียงร้อยละ 19.7 หมวดที่ 2 การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับเด็ก (แรกเกิดถึงต่ำกว่า 6 ปี) ผ่านร้อยละ 30.3 หมวด 3 การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับเด็กโต

(อายุ 6 ปีถึงต่ำกว่า 25 ปี) ผ่านร้อยละ 28.8 หมวด 4 การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป) ผ่านร้อยละ 27.3 และหมวด 5 การจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับผู้พิการและทุพพลภาพ ผ่านร้อยละ 37.9

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบฯ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ

2.1 ร่างรูปแบบฯ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานกองทุนฯ จำนวน 18 ท่าน

2.2 ตรวจสอบรูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ได้รูปแบบฯ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของกองทุนฯ ให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการดำเนินงานที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ชุมชนและภาคีเครือข่ายสุขภาพมีส่วนร่วมพัฒนา และสนับสนุนการดำเนินงาน ให้เกิดระบบงานที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว มีประสิทธิภาพ อันจะทำให้มีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของกองทุนต่อไป

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญของรูปแบบฯ ดังนี้

1. แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคตามมาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข

2. แนวทางการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค มี 5 ขั้นตอนคือ

1. การจัดตั้งครูพี่เลี้ยงจังหวัด มีคุณสมบัติดังนี้ 1) ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องกองทุนฯ 2) ต้องมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ 3) ต้องมีจิตอาสา จัดบริการ 4) มีเจตคติที่ดี และ มีความมุ่งมั่น ในการเป็นผู้ให้ 5) มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงาน และมีความตระหนักเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม 6) ชยัน มีความอดทนต่อการเผชิญกับอุปสรรค 7) ชอบเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ แล้วนำมาใช้ในการพัฒนาการทำงาน 8) มีทักษะด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 9) มีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร 10) มีความเข้าใจ สามารถช่วยเหลือ สนับสนุน ปรับปรุงแก้ไข เป็นที่ปรึกษาที่ดีและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองพร้อมจะเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อทำงานส่วนรวม

2. การสร้างความรู้ให้กับคณะกรรมการกองทุนฯ เป็นกระบวนการให้องค์ความรู้ในเรื่องการทำงาน กองทุนฯ การสร้างสุขภาพและการป้องกันโรค

ซึ่งตรงกับกระบวนการเอไอซี ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation: A) คือ ขั้นตอนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์

3. การสร้างแนวทางการพัฒนางานให้กับคณะกรรมการ กองทุนฯ เป็นการระดมความคิดและหาทางเลือก ในการทำงานกองทุนฯ ซึ่งตรงกับ กระบวนการเอไอซี ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence: I) คือขั้นตอนการหา วิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์ หรือที่ได้ช่วยกันกำหนด วิสัยทัศน์

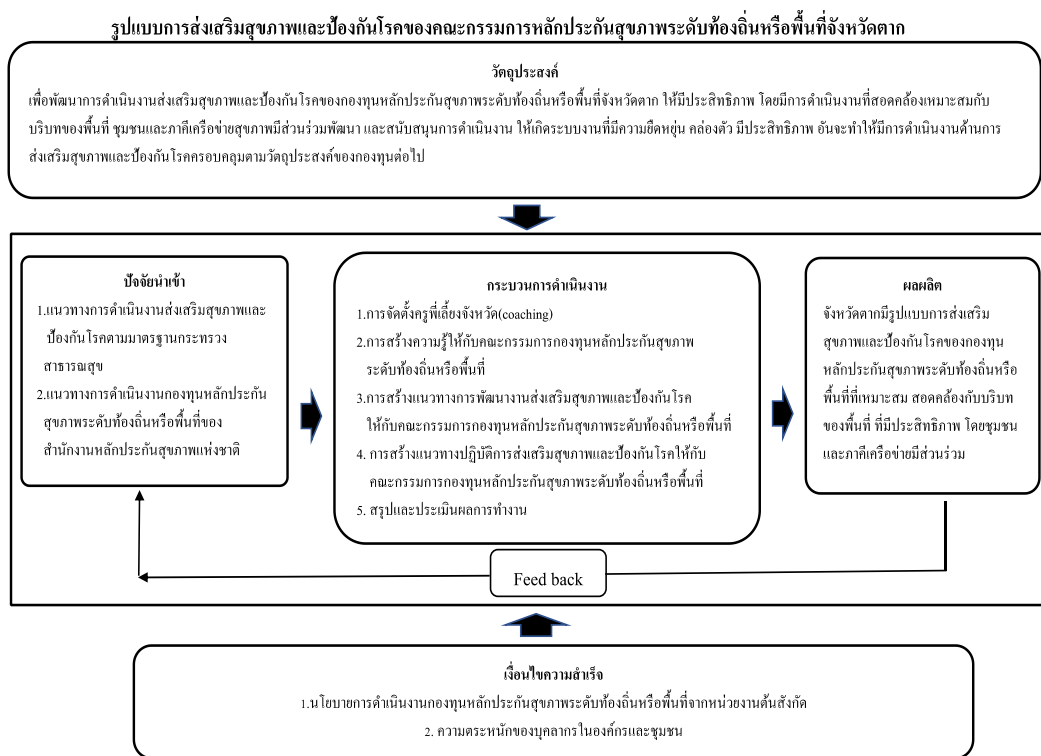
4. การสร้างแนวทางปฏิบัติการให้กับคณะกรรมการ กองทุนฯ เป็นการนำแนวทางที่ได้จากการระดมสมองมาใช้เป็นวิธีการทำงาน ซึ่งตรงกับ กระบวนการเอไอซี ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control: C) คือ ยอมรับและทำงาน ร่วมกัน

5. สรุปและประเมินผลการทำงาน เป็นกระบวนการ รวบรวมข้อมูลมาสรุปวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบในการดำเนินการ

องค์ประกอบที่ 4 ผลผลิต จังหวัดตากมีรูปแบบฯที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ที่มีประสิทธิภาพ โดยชุมชนและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม

องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ

1. นโยบายการดำเนินงานกองทุนฯจากหน่วยงานต้นสังกัด
2. ความตระหนักของบุคลากรในองค์กรและชุมชน

ภาพที่ 1 รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่จังหวัดตาก

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบฯด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.36	0.46	มาก	4.71	0.76	มากที่สุด
ปัจจัยนำเข้า	4.67	0.78	มากที่สุด	4.52	0.86	มากที่สุด
กระบวนการดำเนินงาน	4.43	0.85	มาก	4.37	0.65	มาก
ผลผลิต	4.29	0.58	มาก	4.28	0.39	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.44	0.67	มาก	4.47	0.67	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านความเหมาะสมของรูปแบบฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.67) จำแนกรายละเอียดได้ดังนี้ปัจจัยนำเข้ามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.78) รองลงมาคือ กระบวนการของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.43$, S.D.=0.85) วัตถุประสงค์ของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยระดับ มาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. =0.46) ส่วนองค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ คือ ผลผลิต ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.58) ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.67) เมื่อจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้ องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.76) รองลงมาคือองค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.86) องค์ประกอบด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.65) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ คือ องค์ประกอบด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.39)

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ ด้านกระบวนการดำเนินงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ข้อที่ 1	4.55	0.73	มากที่สุดมาก	4.79	0.67	มากที่สุดมาก
ข้อที่ 2	4.67	0.58	ที่สุด	4.59	0.45	ที่สุด
ข้อที่ 3	4.73	0.62	มากที่สุดมาก	4.47	0.62	มาก
ข้อที่ 4	4.69	0.65	ที่สุด	4.61	0.38	มากที่สุด
ข้อที่ 5	4.56	0.79	มากที่สุด	4.49	0.64	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.64	0.67	มากที่สุด	4.59	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ ด้านกระบวนการดำเนินงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.67 และ ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาข้อพบว่า ด้านความเหมาะสมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกข้อ ด้านความเป็นไปได้มีข้อ 3 และข้อ 5 ที่มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ส่วนอีก 3 ข้อมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบฯ โดยการอบรมตามหลักสูตรการพัฒนา รูปแบบฯ ใช้เวลา 16 สัปดาห์ ระหว่างเดือนมีนาคม ถึงมิถุนายน 2561 ดังนี้ กิจกรรมครั้งที่ 1 (สัปดาห์ที่ 1) การอบรมแก่กลุ่มทดลองโดยใช้โปรแกรมการพัฒนา รูปแบบฯ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดและประสบการณ์ร่วมกันในการวิเคราะห์ปัญหา และจัดทำแผนการปฏิบัติงานแก้ปัญหาของชุมชน กำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาชุมชน การบริหารจัดการองค์กรให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ การสั่งงานและการเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคณะกรรมการ การเชื่อมโยงให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกันดำเนินการ กิจกรรมครั้งที่

2 (สัปดาห์ที่ 4) กิจกรรมครั้งที่ 3 (สัปดาห์ที่ 8) และกิจกรรมครั้งที่ 4 (สัปดาห์ที่ 12) เป็นการประเมินผลการดำเนินงานและจัดประชุมและสรุปบทเรียนครั้งที่ผ่านมา เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน เปิดโอกาสให้กลุ่มร่วมสรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมครั้งที่ 5 (สัปดาห์ที่ 16) เป็นการสรุปผลการดำเนินงาน เสนอต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประเมินผลการดำเนินการวิจัย โดยประเมินจากการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนฯ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยเปรียบเทียบความรู้ แนวทางในการดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนฯ ก่อนและหลังการดำเนินการทดลอง โดยใช้สถิติ Paired t-test ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นคณะกรรมการกองทุนฯ จำนวน 41 คน พบว่า มีความรู้สูงขึ้น ก่อนการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 8.7$) หลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในระดับสูง ($\bar{X} = 24.13$) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านนโยบาย ด้านสิทธิประโยชน์ และด้านการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค ต่างก็มีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้ง 3 ด้าน เปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงาน พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เปรียบเทียบกระบวนการดำเนินงาน พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านผลการประเมินผลการดำเนินงานด้านชุดสิทธิประโยชน์ทั้ง 5 ชุด ผ่านการประเมินเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ จังหวัดตาก ด้วยกระบวนการ เอไอซี ตามที่ได้สรุปผลตามลำดับมาแล้วนั้น มีประเด็นสำคัญที่ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนฯ ยังไม่ผ่านการประเมิน โดยเฉพาะด้านการจัดบริการ ตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับหญิงมีครรภ์และด้านการจัดบริการตามชุดสิทธิประโยชน์สำหรับผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป) เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนฯ ยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดพี่เลี้ยงในการกำกับ ติดตามช่วยเหลือ สอดคล้องกับการศึกษาของ ประไพพักตร์ คุ่มวงศ์ ศึกษาเรื่อง การบริหารงานกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอบาง

ศรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคคือกรรมการบริหาร อนุกรรมการดำเนินงานและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับงานกองทุนหลักประกันสุขภาพน้อย (ประไพพัทธ์ คุ่มวงศ์, 2557) และรุ่งเรือง แสนโกษา ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นในเครือข่ายเขตบริการสุขภาพที่ 7 กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จากการวิเคราะห์ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์โดยรวมจากมากไปหาน้อยคือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์กองทุน ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการทำกิจกรรมบริการสุขภาพตามชุดสิทธิประโยชน์ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารกองทุน และ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนตามลำดับ (รุ่งเรือง แสนโกษา และคณะ, 2557)

2. รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของคณะกรรมการกองทุนฯ พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการของรูปแบบฯ 5 ขั้นตอน 4) ผลผลิต 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบฯจากผู้เชี่ยวชาญเป็นไปตามขั้นตอน ระเบียบวิธีวิจัยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของก่อ สวัสดิพานิช ได้ให้ความหมายของทฤษฎีเชิงระบบว่า เป็นกลวิธีอย่างหนึ่งซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ การออกแบบ และการจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างสัมฤทธิ์ผลและมีประสิทธิภาพ (ก่อ สวัสดิพานิชย์, 2542) และ สุภาภรณ์ เอียนรัมย์และคณะ ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลเมืองฝาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ การเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดกระบวนการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลเมืองฝาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการและแนวคิดเทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วม (Technology of Participation: TOP) โดยใช้กระบวนการทั้งหมด 8 ขั้นตอน คือ SUPAPORN Process (สุภาภรณ์ เอียนรัมย์ และคณะ, 2558)

ซึ่งกระบวนการของรูปแบบมี 5 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งครูพี่เลี้ยงจังหวัด(coaching) ซึ่งมีส่วนสำคัญมาก ครูพี่เลี้ยงจังหวัดต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องกองทุนฯ มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ มีจิตอาสา จิตบริการ มีเจตคติที่ดี มีความมุ่งมั่นในการเป็นผู้ให้ มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงาน และมีความตระหนักเห็นความสำคัญของส่วนร่วม มีความอดทนต่อการเผชิญกับอุปสรรค ชอบเรียนรู้นำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆแล้วนำมาใช้ในการพัฒนาการทำงาน รวมทั้งมีความเข้าใจ สามารถช่วยเหลือ สนับสนุน ปรับปรุงแก้ไข เป็นที่ปรึกษาที่ดี และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองพร้อมจะเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อทำงานส่วนรวม ขั้นตอนที่ 2 ถึงขั้นตอนที่ 5 ได้แก่ การสร้างความรู้ การสร้างแนวทางการ

พัฒนางาน การสร้างแนวทางปฏิบัติการให้กับคณะกรรมการกองทุนฯ และการสรุปและประเมินผลการทำงาน ซึ่งมีการดำเนินงานที่เป็นไปตามกระบวนการเอไอซี คือ ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation: A) คือ ขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตยเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม กระบวนการการสร้าง แนวทางการพัฒนางานฯ ตรงกับขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence: I) คือขั้นตอนการหาวิธีการ และเสนอทางเลือกในการพัฒนาตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์หรือที่ได้ช่วยกันกำหนดวิสัยทัศน์กระบวนการ สร้างแนวทางปฏิบัติการฯ ตรงกับขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control: C) คือ ยอมรับและทำงาน ร่วมกันซึ่งเป็นกระบวนการในการลงมือปฏิบัติ และกระบวนการสรุปประเมินผลการทำงานจะเป็นกระบวนการ ที่จะบ่งบอกถึงความสำเร็จของรูปแบบ เป็นการนำผลจากการทดลองมาเปรียบเทียบกับก่อนหลังการอบรม อันจะเป็นคำตอบว่าการใช้รูปแบบประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไร ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการประยุกต์กระบวนการเอไอซี มาใช้ในการดำเนินงานจะมีความสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญของกองทุนฯ นับเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่สำคัญในระบบสุขภาพของประเทศไทยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพ ของประชาชนจากหลายภาคส่วนในสังคม โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการประสานหน่วยงาน องค์กร และภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามาร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชนร่วม วางแผน และส่งเสริมให้เกิดการร่วมดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพ สามารถติดตามประเมินผลการทำงานให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมกับประชาชน ดังนั้นหากท้องถิ่นและชุมชนมีความตระหนักและมีบทบาทร่วมในการ จัดการปัญหาสุขภาพของชุมชนมากขึ้น ด้วยการสร้างเสริมสุขภาพ (Health Promotion) ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่น้อยกว่าการรักษาพยาบาล โดยมุ่งเน้นไปที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ เป็น “มิติทางสังคมเพื่อสุขภาพ” (Social determinate of health) ท้องถิ่นและชุมชนก็จะเป็นศูนย์รวมของการขับเคลื่อนกิจกรรมสุขภาพและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่าง ๆ เพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงบริการสุขภาพของประชาชนได้มากขึ้น (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช), 2557)

3. การประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านความเหมาะสมของรูปแบบฯ อยู่ในระดับมาก โดยมีองค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือกระบวนการ วัตถุประสงค์ และ ผลผลิต ตามลำดับ ด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ อยู่ในระดับมากโดยมีองค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และ ผลผลิตตามลำดับ สำหรับผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ ด้านกระบวนการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ จันทรานี สงวนนาม ที่กล่าวถึงหลักการและแนวคิดของทฤษฎีระบบ ระบบประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ปัจจัยนำเข้า เป็นส่วนเริ่มต้นและเป็นตัวจักรสำคัญในการปฏิบัติงานขององค์กร กระบวนการคือการนำเอาปัจจัยทางการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ผลผลิตหรือผลลัพธ์ เป็นผลที่เกิดจากกระบวนการ ผลกระทบ เป็นผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากผลลัพธ์ที่ได้ (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2545)

4. ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ พบว่าคณะกรรมการกองทุนฯ มีความรู้มีแนวทางดำเนินงาน การมีส่วนร่วมการดำเนินงาน รวมทั้งผลการประเมินการดำเนินงานด้านชุดสิทธิประโยชน์ทั้ง 5 ชุดผ่านการประเมินเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการวิจัยของ สามารถ พันธุ์สระคู และคณะ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำโมงอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย การวิจัยครั้งนี้พบว่าการพัฒนาดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำโมงให้ผ่านเกณฑ์การประเมินนั้นมีปัจจัยความสำเร็จโดยใช้น้ำโมงโมเดล (NAMMONG Model) ดังนี้ 1) Need คือ ความต้องการ 2) Ability คือ การพัฒนาศักยภาพ 3) Money คืองบประมาณ 4) Motivation คือ การเสริมพลัง 5) Organization คือ ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือ 6) Network คือ การสร้างเครือข่าย 7) Good Governance คือ การบริหารจัดการที่ดี (สามารถ พันธุ์สระคู และคณะ, 2560) ส่วน ทวีวรรณ เทพวงษ์ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพของตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ซึ่งพบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุดรองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ (ทวีวรรณ เทพวงษ์, 2559) และ ศศิธร ธรรมชาติ ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพเทศบาลตำบลบางพลับ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่าการรับรู้ประโยชน์ของกองทุนหลักประกันสุขภาพ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ปัจจัยด้านการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ศศิธร ธรรมชาติ, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาในรูปแบบฯ ที่ได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีรายละเอียดที่สามารถอธิบายองค์ประกอบได้ อย่างชัดเจน และสามารถนำไปพัฒนางานความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานให้กับคณะกรรมการกองทุนฯ ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้จริงเพื่อสร้างความมีส่วนร่วมในของประชาชนจากหลายภาคส่วนในสังคม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมสุขภาพและ

ป้องกันโรคสู่การเป็น“มิติทางสังคมเพื่อสุขภาวะ” โดยมีท้องถิ่นและชุมชนเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อนสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านสุขภาพ เพื่อสร้างระบบสุขภาพที่ยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอให้นำรูปแบบฯ มาใช้ในการจัดกระบวนการให้คณะกรรมการกองทุนฯ มาร่วมคิดร่วมค้นหาปัญหา และร่วมดำเนินงานกองทุน อีกทั้งต้องเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกระบวนการอบรม เพื่อให้ทุกคนได้มีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน ทั้งนี้การจัดการอบรมควรจัดการอบรมครั้งละไม่เกิน 45 คน มีกองทุนร่วมการอบรม 3 - 5 กองทุน และที่สำคัญที่สุด คือครูพี่เลี้ยงจังหวัดมีบทบาทสำคัญมากจึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมครูพี่เลี้ยงจังหวัดให้มีความรู้ในเรื่องการ ถ่ายทอดประสบการณ์ ก่อนการปฏิบัติทุกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- ก่อ สวัสดิพานิชย์. (2542). แนวคิดและทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีแนวปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บิ๊ค พอยท์.
- ทวีวรรณ เทพวงษ์. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพ ของตำบลท่าช้างอำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก. วารสารการเมืองการปกครอง, 6(1), 38-51.
- ประไพพัตร์ คุ่มวงศ์. (2557). การบริหารงานกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่งเรือง แสนโกษา และคณะ. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นใน เครือข่ายเขตบริการสุขภาพที่ 7 กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ (ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์). วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 8(2), 156-168.
- ศศิธร ธรรมชาติ. (2557). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น. ใน วิทยานิพนธ์สาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สามารถ พันธุ์สระคู และคณะ. (2560). รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำโมง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 36(2), 223-233.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก. (2561). ผลการประเมินกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ จังหวัดตาก ปี 2560. ตาก: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก.

- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช). (2557). คู่มือปฏิบัติงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2557). นนทบุรี: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2554). ผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2554. นนทบุรี: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- สุภาภรณ์ เอียนรัมย์ และคณะ. (2558). การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพ ตำบลเมืองแฝง อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 17(1), 10-22.

การพัฒนาแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่ และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด*

THE DEVELOPMENT OF AN EMPOWERMENT PROMOTING MODEL IN COLORECTAL CANCER PATIENTS UNDERGOING CHEMOTHERAPY

รุ่งพร ภูสุวรรณ

Roongporn Poosuan

โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร

Jainadnarendra Hospital, Thailand

นฤมล จันทรสุข

Naruemon Jansook

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท

Boromrajonani College of Nursing Chai Nat, Thailand

E-mail: keypinkky@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์การดูแลผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด 2) พัฒนาแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และ ทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ คือศึกษาสถานการณ์ ดำเนินการพัฒนาแบบและศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเลือกแบบเจาะจงเป็นแพทย์และพยาบาลประจำหน่วยเคมีบำบัด โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร จำนวน 10 คน และผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่ม รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจและแบบประเมินคุณภาพชีวิต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุป ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Pair t-test ผลการวิจัยพบว่า สภาพการณ์ของการดูแลผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด ได้แก่ ไม่มีแผนและกิจกรรมการดูแลที่ชัดเจนในการเสริมพลังอำนาจ และผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตไม่ดี ระยะพัฒนาแบบได้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด คือ โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจ ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นพบ

* Received 1 July 2020; Revised 4 September 2020; Accepted 14 September 2020

สภาพการณ์จริง 2) การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม และ 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ภายหลังใช้รูปแบบ พบว่ากลุ่มทดลองมีคุณภาพชีวิตดีกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < .01$)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, พลังอำนาจ, ผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก, เคมีบำบัด

Abstract

The purposes of this research were to 1) study situation of care for colorectal cancer patients receiving chemotherapy, 2) develop the pattern of an empowerment promoting model in colorectal cancer patients receiving chemotherapy, and 3) study the effectiveness of an empowerment promoting model in colorectal cancer patients receiving chemotherapy in Jainadnarendra Hospital. The research was divided into 3 steps including; Situation study, Model developing and study the effectiveness of model. The purposive sampling technique was applied for sample group. Participants were Doctors and nurses at chemotherapy unit 10 persons and 50 colorectal cancer patients receiving chemotherapy. The research instrument used were a focus group discussion guideline, an empowerment promoting model and questionnaire of quality of life. Quality data analysis by content analysis and summarize. Quantitative data were analyzed by using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and Pair t-test. Research result, in situation study stage found there are no clear care plans and activities for empowerment and patients have poor quality of life, this study found a model for colorectal cancer patients receiving chemotherapy was empowerment promoting program. It consisted of 4 activities: 1) discovering reality, 2) critical reflection, 3) taking charge, and 4) holding on. The result after using this model, the experimental group had quality of life higher than before using the model and higher than control group with statistical significance ($p < .01$).

Keywords: Model Development, Empowerment, Colorectal Cancer Patients, Chemotherapy

บทนำ

โรคมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตในแต่ละวันที่ต้องแข่งขันกันมากขึ้น ความจำกัดในเรื่องของเวลาและอุปนิสัยในการบริโภคอาหารประเภทไขมันสัตว์ เยื่อสัตว์สูงขึ้น โอกาสเกิดมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักจึงสูงขึ้นตามขึ้นด้วย (Vatanasapt, V. et al., 1993) โรคมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก เป็นโรคมะเร็งที่พบบ่อยของคนไทยและทั่วโลก จากข้อมูลสถิติทั่วโลก พบผู้ป่วยใหม่มะเร็งลำไส้ใหญ่ประมาณ 1 ล้านคนต่อปี ในประเทศไทย พบอัตราการเกิดโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ ในเพศชาย มีอุบัติการณ์ 8.8 ต่อประชากร 1 แสนคน และในเพศหญิงพบอัตราการเกิดโรค คิดเป็น 7.6 ต่อประชากร 1 แสนคน ทั้งนี้อัตราส่วนการเกิดโรคระหว่างเพศชายต่อเพศหญิงคิดเป็น 1.24 ต่อ 1 และพบมากในช่วงอายุ 40 ปี ขึ้นไป โดยยิ่งอายุมากขึ้นอุบัติการณ์จะมากขึ้นด้วย (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ, 2552) และจากสถิติผู้ป่วยโรงพยาบาลชยันนาทนเรนทร โรคมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยปี พ.ศ. 2559 พบว่ามีผู้ป่วยจำนวน 65 ราย พ.ศ. 2560 พบจำนวน 72 ราย และ พ.ศ. 2561 พบจำนวน 78 ราย (โรงพยาบาลชยันนาทนเรนทร, 2561) จากสถิติที่เพิ่มสูงขึ้น อาจบ่งชี้ได้ว่าแนวโน้มการบริการสุขภาพในปัจจุบันเริ่มต้นตัว ประชาชนให้ความสนใจต่อสุขภาพของตนเองมากขึ้น มีเทคโนโลยีที่ช่วยแพทย์ในการวินิจฉัยโรคได้เร็วขึ้น ทำให้มีแนวโน้มว่า ผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ลำไส้ใหญ่และทวารหนัก มีปริมาณที่สูงขึ้นด้วย

ปัจจุบันเทคโนโลยีทางการแพทย์ก้าวหน้ามากขึ้นมีการคิดค้นยารักษาโรคมะเร็งให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และการรักษามะเร็งในปัจจุบันนิยมรักษาโดยการผ่าตัด ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง ร่วมกับการรักษาเสริมด้วยยาเคมีบำบัด ทำให้ผู้ป่วยมีโอกาสรอดชีวิตสูงขึ้น ในระหว่างที่ได้รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดผู้ป่วยต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น เกิดความเครียดและความวิตกกังวล จากการวินิจฉัยว่าเป็นมะเร็งรู้สึกสูญเสียภาพลักษณ์แบบแผนของชีวิตและบทบาทของตนเองในสังคมเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งต้องพึ่งพาผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนผลข้างเคียงจากยาเคมีบำบัด ได้แก่อาการคลื่นไส้อาเจียน ผอม ร่วง ซีด เม็ดเลือดทุกชนิดต่ำลง ทำให้มีโอกาสติดเชื้อได้ง่าย และเลือดออกง่าย ถ้าชีดมากจะเกิดอาการอ่อนเพลียขาดสมาธิ และความจำเสื่อม (Evan, S. & Savage, P., 2008) นอกจากนี้ยังเกิดอาการเหนื่อย ล้า และความเจ็บปวด จากภาวะของโรค ตลอดจนได้รับความทุกข์ทรมานจากขั้นตอนการตรวจต่าง ๆ เนื่องจากการรักษาต้องใช้เวลาานาน ทำให้ผู้ป่วยเกิดปัญหาด้านจิตใจ คือ กลัวการกลับเป็นซ้ำของโรคมะเร็ง กลัวการแพร่กระจายโรคไปยังอวัยวะอื่น รวมทั้งกลัวการรักษาไม่ได้ผล ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกกลัวว่าชีวิตอยู่กับความไม่แน่นอน และรู้สึกสิ้นหวัง จึงเกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย

การเสริมสร้างพลังอำนาจ เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของบุคคล เพื่อให้บุคคลสามารถแสวงหาวิธีการ เพื่อให้บรรลุความต้องการและแก้ปัญหาของตนเอง รวมถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่จำเป็น ในการควบคุมความเป็นอยู่หรือชีวิตของตน ซึ่งแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจที่นำมาประยุกต์ใช้กันมาก ได้แก่ กระบวนการที่เสนอโดย กิบสัน (Gibson, C. H., 1995) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) การค้นพบสภาพการณ์จริง เป็นขั้นตอนที่พยายามให้บุคคลค้นพบและยอมรับเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นจริงกับตนเอง ประกอบไปด้วย การตอบสนองของบุคคลด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา การรับรู้ ด้านพฤติกรรม 2) การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ การที่บุคคลเริ่มมีความตระหนัก การแสวงหาแหล่งประโยชน์ เป็นแรงขับที่จะเพิ่มความสามารถในการสะท้อนคิดของบุคคล เกิดการทบทวนเหตุการณ์ สถานการณ์อย่างรอบคอบ เพื่อตัดสินใจและจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม เกิดมุมมองใหม่ในแง่มุมต่าง ๆ และเข้าใจชัดเจนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น 3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อควบคุมและจัดการกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้การตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ ด้วยคุณค่าของ บุคคลเอง 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เป็นผลมาจากการที่บุคคลตระหนักในความเข้มแข็ง มีความสามารถในตนเอง พยายามคงอยู่ด้วยตนเอง และมีพลังอำนาจ มีความสามารถและคงไว้ซึ่งพฤติกรรมการแก้ปัญหานั้นสำหรับใช้ครั้งต่อไป เมื่อพบปัญหาสามารถย้อนกลับไปในวงจรของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจได้อีกอย่างเป็นพลวัตร

จากประสบการณ์ของคณะผู้วิจัย พบว่าผู้ป่วยโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัดมีความพร้อมในการดูแลตนเอง เมื่อเกิดอาการข้างเคียงของยาเคมีบำบัดจะเกิดความกลัว ท้อแท้ และความหมดหวังทำให้ขาดการติดตามการรักษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้โรคมะเร็งลุกลามมากขึ้นและอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิตได้ เมื่อผู้ป่วยมารับยาเคมีบำบัดในแต่ละครั้งจะเกิดอาการข้างเคียงของยาแตกต่างกันออกไป ดังนั้นพยาบาลจึงควรให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เหมาะสมและชัดเจน เพื่อให้ผู้ป่วยเข้าใจถึงแผนการรักษา รวมทั้งการดูแลตนเอง เมื่อเกิดอาการข้างเคียงของยาเคมีบำบัด โดยผู้วิจัยเชื่อว่ารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจที่พัฒนาขึ้นช่วยเพิ่มความสามารถในการดูแลตนเอง ลดความเครียดความวิตกกังวล ทำให้ผู้ป่วยสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ส่งผลให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การดูแลผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด

3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่ และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ดำเนินการระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2560 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2561 แบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ (ตุลาคม - พฤศจิกายน 2560) ดำเนินการศึกษาสถานการณ์การดูแลผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด ปัญหาและอุปสรรค โดยการสนทนากลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง คือ แพทย์และพยาบาลประจำหน่วยเคมีบำบัด จำนวน 10 คน และผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง คือ แนวทางการสนทนากลุ่มผ่านตรวจสอบความตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.92

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด (ธันวาคม 2560 - กุมภาพันธ์ 2561) ดำเนินการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด ณ หน่วยเคมีบำบัด โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร โดยจัดทำโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจสำหรับผู้ป่วยมะเร็งลำไส้และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด

กลุ่มตัวอย่าง คือ แพทย์และพยาบาลประจำหน่วยเคมีบำบัด จำนวน 10 คน และผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัดที่เข้ารับการรักษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าว จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัย แพทย์และพยาบาลประจำหน่วยเคมีบำบัดร่วมกันสร้างขึ้น ได้แก่โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจสำหรับผู้ป่วยมะเร็งลำไส้และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด ตามแนวคิดของกิบสัน (Gibson, C. H., 1995) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การค้นพบสภาพการณ์จริง ขั้นตอน ที่ 2 การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม และขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 4 ครั้ง รายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 ดำเนินการในสัปดาห์ที่ 1 ใช้เวลา 90 นาที เป็นการดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 และ 2 ของการเสริมสร้างพลังอำนาจคือ การค้นพบสภาพการณ์จริงและการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักถึงปัญหาและ

ความต้องการการดูแลตนเอง เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาของตนเองสามารถประเมินความสามารถในการดูแลตนเองหลังจากได้รับยาเคมีบำบัด

ครั้งที่ 2 ดำเนินการในสัปดาห์ที่ 2 ใช้เวลา 90 นาที เป็นการดำเนินการในขั้นตอนที่ 3 ของการเสริมสร้างพลังอำนาจคือ การตัดสินใจเลือกวิถีปฏิบัติที่เหมาะสม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการดูแลตนเองหลังจากได้รับยาเคมีบำบัดที่เหมาะสม กิจกรรมประกอบด้วย การกระตุ้นให้มีการติดตามและประเมินผลตนเองอย่างต่อเนื่อง การอภิปรายปัญหาร่วมกัน การร่วมมือในการหาทางเลือกในการดูแลตนเองหลังจากได้รับยาเคมีบำบัด และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้น สมาชิกกลุ่มได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้นำไปใช้ในการดูแลตนเองต่อไป

ครั้งที่ 3 และ 4 ดำเนินการในสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 6 ใช้เวลา 1 - 2 ชั่วโมง เป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจแบบกลุ่ม ในขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประเมินปัญหาและอุปสรรค ร่วมกันแก้ไขปัญหานั้น ให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแลตนเองหลังจากได้รับยาเคมีบำบัด ให้ต่อเนื่องสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยที่สร้างขึ้น นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อให้ได้เนื้อหาสาระตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษามากที่สุด ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.92 นำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 10 คน นำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

ระยะที่ 3 ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และ ทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยที่แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นมะเร็งลำไส้และทวารหนักและได้รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด ที่เข้ารับการรักษาที่หอผู้ป่วยศัลยกรรมหิดล 3 และ 4 โรงพยาบาลชัยนาทนเรนทร ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึงวันที่ 30 เมษายน 2561 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 50 คน ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการวิจัย (Inclusion criteria)

1. เป็นผู้ป่วยมะเร็งลำไส้และทวารหนักที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นมะเร็งลำไส้และทวารหนักทุกระยะ ภายหลังผ่าตัดมะเร็งลำไส้และทวารหนักและได้รับการรักษาเสริมด้วยยาเคมีบำบัดมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง
2. สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้
3. ไม่มีปัญหาในการติดต่อสื่อสาร
4. มีโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้
5. ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

เกณฑ์การคัดกลุ่มตัวอย่างออกจากการวิจัย (Exclusion criteria)

ผู้ป่วยไม่ได้เข้าร่วมในการวิจัยตลอดช่วงของการศึกษา ซึ่งในการวิจัยนี้ไม่มีกลุ่มตัวอย่างรายใดที่ต้องออกจากการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลอง 25 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน ผู้วิจัยจัดให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ ส่วนกลุ่มทดลองได้รับรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ คนละ 4 ครั้ง ในระยะเวลา 6 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด 2) แบบสอบถามคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ชุดย่อ ภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ, 2561) ซึ่งมีข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) ที่ได้จากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.85

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุป ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่ และทวารหนัก วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักโดยใช้ Pair t - test

ผลการวิจัย

1. สภาพการณ์การดูแลผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด ผลการสนทนากลุ่ม ได้ข้อสรุปดังนี้

1.1 ด้านระบบการดูแล พบว่า ไม่มีแผนการดูแล/กิจกรรมที่ชัดเจนในการเสริมพลังอำนาจ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับผู้ป่วย

1.2 ด้านตัวผู้ป่วย พบว่าผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตไม่ดี มีปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ปัญหาด้านร่างกาย เกิดจากผลข้างเคียงของยาเคมีบำบัด ส่งผลให้เกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร ช่องปากอักเสบ เหนื่อยล้า ขาปลายมือปลายเท้า ผอมลง นอนไม่หลับ ติดเชื้อง่าย และปัญหาด้านจิตใจ ได้แก่ กลัวรักษาไม่หาย กลัวโรคกลับเป็นซ้ำ กลัวตาย

2. พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด ได้โปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจสำหรับผู้ป่วยมะเร็งลำไส้และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การค้นพบสภาพการณ์จริง ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ กิจกรรมที่เหมาะสม และขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัดคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของกลุ่มทดลองหลังใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจมากกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$) และคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของกลุ่มทดลองหลังใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจมากกว่ากลุ่มควบคุมหลังได้รับการพยาบาลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ($n = 25$)

คะแนนคุณภาพชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ก่อนการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	48.63	1.71	0.16	.982
กลุ่มควบคุม	49.05	1.69		
หลังการทดลอง				
กลุ่มทดลอง	97.73	0.35	5.47	.001
กลุ่มควบคุม	52.14	0.33		

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการณ์การดูแลผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด พบผู้ป่วยส่วนใหญ่มีปัญหาด้านร่างกาย เกิดจากผลข้างเคียงของยาเคมีบำบัด ได้แก่ คลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร ช่องปากอักเสบ เหนื่อยล้า ซาปลายมือปลายเท้า ผอมลง นอนไม่หลับ ติดเชื้อง่าย และปัญหาด้านจิตใจ ได้แก่ กลัวรักษาไม่หาย กลัวโรคกลับเป็นซ้ำ กลัวตาย ซึ่งจากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตไม่ดี ผลอาจเนื่องมาจากไม่มีแผนการดูแลหรือกิจกรรมที่เน้นการเสริมพลังอำนาจ ดังนั้นพยาบาลจะต้องมีความสามารถในการดูแลช่วยเหลือและเสริมสร้างพลังอำนาจให้ผู้ป่วยสามารถค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ให้ยอมรับและสามารถเผชิญกับปัญหา หาแนวทางและเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม เกิดพลังอำนาจในตนเองและยอมรับการตัดสินใจโดยใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกถึงพลังอำนาจที่มีในตนเอง เกิดภาวะสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ (อุบล จ๋วงพานิช และคณะ, 2558)

2. ผลการพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด ได้นำแนวคิดของกิบสันมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอน ที่ 1 การค้นพบสภาพการณ์จริง ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม และขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่ อุบล จ๋วงพานิช และ

คณะ กล่าวว่า การเสริมพลังอำนาจของก๊อบสัน อยู่บนพื้นฐานการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย มีความไว้วางใจ เห็นอกเห็นใจกัน ร่วมมือกัน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายและการปฏิบัติร่วมกัน มุ่งให้ผู้ป่วยรู้สึกมีส่วนร่วม มีแรงจูงใจที่จะพัฒนาความสามารถตนเองด้วยการตระหนักรู้ เข้าใจถึงปัญหาและข้อจำกัดของตนเอง เรียนรู้หาทางแก้ไขหรือจัดการปัญหาและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อชีวิต ช่วยให้ผู้ป่วยกำหนดเป้าหมายและบรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ สามารถควบคุมตนเองได้ แก้ไขปัญหาจนผ่านพ้นอุปสรรคได้ เกิดความรู้สึกว่ามีความสามารถในการดูแลตนเองมากขึ้น รับรู้คุณค่าในตนเอง เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่ผู้ป่วยเลือกและตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง โดยเลือกแหล่งประโยชน์ที่มีอยู่มาช่วยตอบสนองความต้องการของตน โดยพยาบาลเป็นผู้ช่วยเหลือ (อุบล จ้วงพานิช และคณะ, 2558)

3. ประสิทธิผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด และใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ ภายหลังการทดลอง ดีกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ แสดงว่ารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจที่ผู้ป่วยได้รับ สามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยให้สูงขึ้นกว่าก่อนใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจ เป็นการส่งเสริมความสามารถในการดูแลตนเองผู้ป่วย ช่วยให้ผู้ป่วยเกิดการค้นพบสภาพการณ์จริงที่เกิดขึ้นกับตนเอง มีการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติในการดูแลที่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของตนเองโดยมีกลุ่มเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม หาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกันกับปัญหาที่คล้ายคลึงกัน (จุฬารัตน์ สุริยาทัย, 2547) สอดคล้องกับการศึกษาของฟราแอส (Fraas, M. R., 2011) ที่ศึกษาการทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองดีขึ้น โดยต้องใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยเกิดพลังอำนาจ เกิดกระบวนการจัดการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิต ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีส่วนช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากภาวะการเจ็บป่วยและผลข้างเคียงจากการรักษาด้วยเคมีบำบัด ที่มีผลต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของผู้ป่วย ส่งผลกระทบต่อความผาสุก การดำเนินชีวิตประจำวันทำให้ผู้ป่วยช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง จำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นมากขึ้น ผู้ป่วยจะรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง กลัว วิตกกังวล ซึ่งการช่วยเหลือโดยการเสริมสร้างพลังอำนาจ ผู้ป่วยจะได้รับความมั่นใจ และกำลังใจจากเพื่อนสมาชิก ในกลุ่มช่วยลดความวิตกกังวล การที่ผู้ป่วยได้ระบายความรู้สึกที่รบกวนจิตใจออกมาทำให้คลายความ

อึดอัดได้ เมื่อผู้ป่วยมีความวิตกกังวลลดลง จะทำให้รับรู้ข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น เป็นผลให้เกิดความร่วมมือในการรักษาพยาบาล ช่วยให้อยอมรับความจริง เกิดการเรียนรู้ รับรู้ เข้าใจและมองเห็นแนวทางที่ถูกต้องในการแก้ปัญหา และตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เหมาะสม เพื่อให้มีพฤติกรรมดูแลตนเองที่ถูกต้องและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในขณะที่เกิดการเจ็บป่วย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเยาวภา พรเวียงและคณะ ศึกษาผลของการเสริมสร้างพลังอำนาจแบบกลุ่มต่อพฤติกรรมดูแลเท้าและคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีแผลที่เท้า พบว่าคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างพลังอำนาจแบบกลุ่มมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (เยาวภา พรเวียง และคณะ, 2555)

การที่ผู้ป่วยได้รับรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกว่ามีคนที่เข้าใจตน เพราะได้พูดคุยกับผู้ป่วยโรคเดียวกันได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับโรคและการรักษา รวมทั้งการดูแลตนเองที่ผ่านมา มีการให้กำลังใจซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งได้ระบายออกถึงปัญหาและความคับข้องใจต่าง ๆ และกลุ่มยังได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิก ได้พูดคุยระบายความรู้สึกและประสบการณ์ ทำให้สมาชิกรู้สึกว่าการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีกำลังใจเพราะมิได้ตนเองเท่านั้นที่ประสบปัญหา ยังมีคนอื่น ๆ อีกมากมายที่ประสบปัญหา เช่นเดียวกับตนทำให้เกิดการรับรู้ ยอมรับปัญหาและสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้ป่วยเผชิญกับโรค และการรักษาได้ดีขึ้น มีพฤติกรรมดูแลตนเองที่ถูกต้อง ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นคล้ายกับแนวคิดของกิบสัน (Gibson, C. H., 1995) ที่ว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นการกระตุ้นให้ผู้ป่วยค้นพบและยอมรับสภาพความจริงที่เป็นอยู่เกี่ยวกับความเจ็บป่วยของตนเอง สะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณในสถานการณ์นั้น ตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมด้วยตนเอง และคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และช่วยเหลือให้ผู้ป่วยควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพและชีวิต ทำให้ผู้ป่วยมีพลัง มีความผาสุกและตระหนักในศักยภาพของตนเพื่อการรักษาสุขภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาสภาพการณ์ของการดูแลผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัด พบไม่มีแผนและกิจกรรมการดูแลที่ชัดเจนในการเสริมพลังอำนาจ และผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตไม่ดี ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การค้นพบสภาพการณ์จริง ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม และขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ หลังจากนั้นนำรูปแบบไปใช้กับผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับยาเคมีบำบัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่

และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด และใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ ภายหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ควรนำรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจ ไปขยายผลให้ครอบคลุมทุกหน่วยบริการในโรงพยาบาลชยันนาท ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามประเมินผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักที่ได้รับเคมีบำบัด เพื่อดูความต่อเนื่องของการปฏิบัติในระยะยาว และควรมีการฝึกอบรมบุคลากรที่เข้ามาปฏิบัติงานใหม่ตามรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ สุริยาทัย. (2547). ผลของการเสริมสร้างพลังอำนาจแบบกลุ่มต่อความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ติดเชื้อเอชไอวี. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เยาวภา พรเวียง และคณะ. (2555). ผลของการเสริมสร้างพลังอำนาจแบบกลุ่มต่อพฤติกรรม การดูแลเท้าและคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีแผลที่เท้า. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 22(2), 85-97.
- โรงพยาบาลชยันนาทนเรนทร. (2561). สถิติผู้ป่วย. ชยันนาท: โรงพยาบาลชยันนาทนเรนทร.
- สถาบันมะเร็งแห่งชาติ. (2552). สถิติโรคมะเร็ง. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2561 จาก <http://www.nci.go.th>
- สุวิวัฒน์ มหัตถ์นิรันดร์กุล และคณะ. (2561). เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2561 จาก <http://www.dmh.go.th/test/whoqol>
- อุบล จ้วงพานิช และคณะ. (2558). ศึกษาการใช้แนวปฏิบัติการพยาบาลในการเสริมพลังอำนาจในผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 33(3), 127-135.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NewYork: Harper & Collins.
- Evan, S. & Savage, P. (2008). Practical issues in cytotoxic chemotherapy usage. New York: Cambridge University press.
- Fraas, M. R. (2011). Enhancing Quality of life for Survivors of Stroke through Phenomenology. Top Stroke Rehabil, 18(1), 40-16.
- Gibson, C. H. (1995). The process of empowerment in Mothers of chronically ill Children. Journal of Advanced Nursing, 21(6), 1201-1210.

Vatanasapt, V. et al. (1993). Cancer in Thailand. Lyon Cedex: International Agency for Research on Cancer.

การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ยโสธร เขต 2*

THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY
GUIDELINES FOR TEACHERS IN SCHOOLS UNDER THE YASOTHON
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

วัชรพร แสงสว่าง

Watcharaphon Saengsahwang

กาญจน์ เรืองมนตรี

Karn Ruangmontri

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: kruong.tutor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และ
ความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 2) พัฒนาแนวทางการส่งเสริม
ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) กลุ่มตัวอย่าง
ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาจำนวน 306 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ
ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน เป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการส่งเสริม
ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์การส่งเสริม
ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การพัฒนาแนวทางการ
ส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน 29 แนวทาง ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์

* Received 13 June 2020; Revised 1 August 2020; Accepted 18 August 2020

และค่านิยมร่วม มี 4 แนวทาง ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ มี 5 แนวทาง ด้านภาวะผู้นำร่วม มี 6 แนวทาง ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ มี 4 แนวทาง ด้านชุมชนกัลยาณมิตร มี 5 แนวทาง และ ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน มี 5 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ ความถูกต้องและอรรถประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยรวมความเหมาะสม ความถูกต้องและอรรถประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: แนวทาง, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาโยธิน เขต 2

Abstract

The article of this research were to: 1) study the current conditions Desirable conditions and necessary needs of promoting the professional learning community of teachers in educational institutions Under the Yasothon Primary Educational Service Area Office 2 , 2) develop guidelines for promoting professional learning communities of teachers in educational institutions The sample consisted of 306 administrators and teachers in educational institutions which were selected by stratified random sampling using questionnaires, interview forms, and evaluation forms. As a tool The statistics used in the research were percentage, mean and standard deviation. The results of the research showed that 1) Current conditions: Promoting a professional learning community of teachers in educational institutions Under the Office of Yasothon Primary Educational Service Area, Area 2, in general, it is at a high level And desirable conditions, promoting the professional learning community of teachers in educational institutions Under the Office of Yasothon Primary Educational Service Area, Area 2, in overall, the highest level 2) Developing guidelines for promoting professional learning communities of teachers in educational institutions Under the Yasothon Primary Educational Service Area Office 2 , consisting of 6 aspects, 29 guidelines The possibility Accuracy and utility By 7 experts with overall appropriateness The accuracy and utility are at the highest level. And the possibility is at a high level

Keywords: Development, Professional Learning Community, Yasothon Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนา ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ด้วย เดิมการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะเพียงอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่สำหรับในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการปฏิบัติ และการสร้างแรงบันดาลใจไปพร้อมกัน กล่าวคือ จะไม่เป็นเพียงผู้รับ (Passive Learning) อีกต่อไป แต่ผู้เรียนต้องฝึกการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) โดยมีครูเป็น “โค้ช” ที่คอยออกแบบการเรียนรู้เพื่อช่วยผู้เรียนให้บรรลุผลได้ประการสำคัญ คือ ครูในศตวรรษที่ 21 จะต้องไม่ตั้งตนเป็น “ผู้รู้” แต่ต้องแสวงหาความรู้ไปพร้อม ๆ กันกับผู้เรียน ช่วยอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Learning: PBL) สิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities: PLC) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเพื่อทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกันวางแผนเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน และตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและผลที่เกิดขึ้นโดยรวมผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การร่วมมือร่วมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม เกิดการเรียนรู้และแบ่งปันความรู้กันระหว่างผู้เข้าร่วมอบรม จนกระทั่งเกิดการสะท้อนความคิดในด้านต่าง ๆ ที่จะเป็นแนวทางการพัฒนา (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 เรื่อง การพัฒนาครู เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามศาสตร์พระราชาด้วย Active Learning และ Professional Learning Community (PLC) สู่คุณภาพ Thailand 4.0 ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่เกิดจากการรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมมือกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และเพื่อไม่ให้เป็นการเพิ่มภาระให้กับครูและไม่ให้เกิดการใช้เวลาในการอบรม PLC มาก (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดให้ครูสามารถนำชั่วโมงการอบรม PLC ไปรวมกับจำนวนชั่วโมงการสอนหนังสือที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการเลื่อนวิทยฐานะ ตามหลักเกณฑ์ใหม่ที่จะประกาศใช้ต่อไปด้วยนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC: Professional Learning Community) สู่สถานศึกษา ทั้งระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาและสถานศึกษา เป้าหมายเพื่อให้ครูที่เข้าร่วมโครงการนำกระบวนการตามกรอบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นสื่อกลางที่เป็นกลไกสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาให้มีคุณภาพ คือการปฏิรูปการศึกษาจากห้องเรียนที่เล็กที่สุดแต่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะการเรียนรู้ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) ในสถานศึกษาต้องเปลี่ยนไปจากเดิม ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ฝึก (Coach) หรือครูผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (Learning Facilitator) ประกอบกับครุยุคประเทศไทย 4.0 ต้องสามารถช่วยนักเรียนให้รู้จักแสวงหาความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงเพื่อประโยชน์ของตัวเองและสังคม การพัฒนาครูในที่ตั้ง (Professional Learning Community: PLC หรือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) เพื่อให้ครูวิชาเอกต่าง ๆ ทุกสังกัดรวมตัวกันเพื่อพัฒนาองค์ความรู้จากการเรียนการสอน อันจะนำไปสู่ชุมชนการเรียนรู้ในแต่ละสาขาวิชา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17, 2560)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC: Professional Learning Community) จึงเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงคุณภาพของนักเรียน ครูและโรงเรียน เกิดจากแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของโรงเรียนจากเดิมที่ส่วนใหญ่ครูมักเป็นผู้รับ (Passive Teacher) มาเป็นครูผู้เรียนรู้แบบกระตือรือร้น (Active Teacher) ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพตนเอง เพื่อนครู ผู้เรียน และโรงเรียนร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงอย่างยั่งยืนไม่สิ้นสุด เป็นต้นทุนวัฒนธรรมโรงเรียนที่ดีสำหรับบุคลากรในรุ่นต่อไป และชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเป็นการประยุกต์แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ พัฒนามาสู่โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยไม่ได้ใช้คำว่า “โรงเรียน” เป็น “องค์กร” แห่งการเรียนรู้ ด้วยเหตุผลที่ว่าการทำงานในลักษณะที่องค์กรจะมีความยืดหยุ่นกันด้วยโครงสร้าง สายการบังคับบัญชา กฎ ระเบียบ และการควบคุมด้วยอำนาจการบังคับบัญชา แตกต่างไปจากคำว่า “ชุมชน” ซึ่งจะมีความยืดหยุ่นกันด้วยค่านิยม แนวคิด และความผูกพันของทุกคนที่เป็นสมาชิก และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติการปฏิบัติงานในโรงเรียน ด้วยการสะท้อนคิดร่วม ที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการเรียนรู้ของครูเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครูอย่างยั่งยืน (ปริญญกิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 มีเป้าประสงค์ (GOALS) เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐาน สอดคล้องกับวิถีอีสาน บนพื้นฐานความเป็นไทยก้าวไกลสู่สากล คือการพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการ

จัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สนองต่อนโยบายกระทรวงศึกษาธิการทั้งการพัฒนาครูและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ (กลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาโยธธ เขต 2, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนเห็นความสำคัญและความจำเป็น จึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 เพื่อนำข้อเสนอแนะการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 ไปใช้ในการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ช่วยเหลือกันของครูในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพ สนองต่อนโยบายการศึกษาและการบริหารงานบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ในการพัฒนาครู ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนส่งเสริมการดำเนินงานในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2
2. พัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธรเขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) มีขั้นตอนและวิธีการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธรเขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา และนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ องค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้
2. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาโยธธ เขต 2 ด้วยแบบสอบถามและเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความต้องการ (PNI) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 187 คน และครูในสถานศึกษา จำนวน 1,290 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธ เขต 2 ปีการศึกษา 2562 จากจำนวนสถานศึกษา 184 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา และครู รวมจำนวน 1,477 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธ เขต 2 ปีการศึกษา 2562 ดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 26 คน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 12 คน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 1 คน ครูโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 114 คน ครูโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 142 คน ครูโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 11 คน ผู้บริหารและครูจำนวน 306 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan และคำนวณหาค่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรที่ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการตอบข้อมูลสองชุดหรือการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) จำนวน 1 ฉบับ คือ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธเขต 2

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธเขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธเขต 2 แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่มีการปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) จำนวน 2 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ ได้รับการ

ยอมรับโดยทั่วกัน หรือได้รับรางวัลด้านต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่าระดับระดับประเทศ เกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูในสถานศึกษา ได้แก่

1.1 โรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี ตำบลบ้านซ่ง อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

1.2 โรงเรียนจำนันทายเจริญ ตำบลสวนกล้วย อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

2. ยกร่างแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธรเขต 2 โดยการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสำรวจข้อมูลจากแบบสอบถาม แล้วนำผลที่ได้มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เพื่อมาจัดลำดับความต้องการจำเป็น แล้วนำไปศึกษากับโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 และจากการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) แล้วนำมาขยายกรอบแนวทาง

3. ตรวจสอบยืนยันแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธรเขต 2 โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4. ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและอรรถประโยชน์ของการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธรเขต 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (Likert) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน (กลุ่มเดิม) 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์เพื่อหาระดับคุณภาพ

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธรเขต 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ระดับการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม	3.45	0.46	ปานกลาง	4.50	0.43	มากที่สุด
2. ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ	3.57	0.55	มาก	4.53	0.40	มากที่สุด
3. ด้านภาวะผู้นำร่วม	3.54	0.56	มาก	4.53	0.42	มากที่สุด
4. ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ	3.51	0.53	มาก	4.57	0.36	มากที่สุด
5. ด้านชุมชนกัลยาณมิตร	3.54	0.55	มาก	4.54	0.37	มากที่สุด
6. ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน	3.50	0.53	ปานกลาง	4.53	0.38	มากที่สุด
โดยรวม	3.52	0.53	มาก	4.53	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ ($\bar{X} = 3.57$) ด้านภาวะผู้นำร่วม ($\bar{X} = 3.54$) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ($\bar{X} = 3.54$) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 3.51$) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ($\bar{X} = 3.45$) และ ด้านวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม ($\bar{X} = 3.45$)

สภาพที่พึงประสงค์การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.57$) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ($\bar{X} = 4.54$) ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ ($\bar{X} = 4.53$) ด้านภาวะผู้นำร่วม ($\bar{X} = 4.53$) ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ($\bar{X} = 4.53$) ด้านวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม ($\bar{X} = 4.50$)

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธรเขต 2

แนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2

1. ด้านวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1.1 วางแผนการกำหนดวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม ให้มองเห็นทิศทางภาพความสำเร็จและประโยชน์ร่วมกันอย่างชัดเจน

1.2 ร่วมกันกำหนดเป้าหมายความสำเร็จที่สามารถบรรลุผลได้จริง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาวิชาชีพร่วมกันของครู

1.3 ประเมินการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของความสำเร็จเชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพในการปฏิบัติงานร่วมกัน

1.4 กำหนดพันธกิจการทำงานร่วมกันด้วยความหวังและความเต็มใจเพื่อการพัฒนาและการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

2.1 วางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จภายใต้เป้าหมายเดียวกัน โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ร่วมกันวางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข

2.3 ประเมินผลการปฏิบัติงานและตัดสินใจร่วมกัน

2.4 เรียนรู้ ประยุกต์ใช้ความรู้และจัดการความรู้ร่วมกันเป็นทีม

2.5 มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีมและอยู่ร่วมกันแบบวัฒนธรรมกัลยาณมิตร

3. ด้านภาวะผู้นำร่วม มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

3.1 จัดทำแผนโครงสร้างการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

3.2 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตรวจสอบการปฏิบัติงาน

3.3 ให้กำลังใจ ชื่นชมและยอมรับความสามารถของสมาชิกและร่วมกันพัฒนาการปฏิบัติงาน

3.4 แสดงศักยภาพและความสามารถในการทำงานด้วยความเต็มใจ

3.5 สร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาภาวะผู้นำในตนเอง

3.6 ส่งเสริมและให้โอกาสในการเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

4. ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

4.1 จัดทำแผนการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองด้วยจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูอย่างต่อเนื่อง

4.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติดีและสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาวิชาชีพร่วมกัน

4.3 ตรวจเยี่ยม นิเทศ ติดตามชั้นเรียนและรายงานผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และวิชาชีพจากการลงมือปฏิบัติจริงร่วมกัน

4.4 สนทนาสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้และจัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงร่วมกัน

ที่	รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความถูกต้อง			อรรถประโยชน์		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	3.1 ด้าน วิสัยทัศน์ และค่านิยม รวม	4.71	0.49	มากที่สุด	4.00	0.82	มาก	4.43	0.79	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
	3.2 ด้านทีม ร่วมแรงร่วม ใจ	4.71	0.49	มากที่สุด	4.14	0.90	มาก	4.00	0.82	มาก	4.43	0.53	มากที่สุด
	3.3 ด้าน ภาวะผู้นำ รวม	4.71	0.49	มากที่สุด	3.71	0.76	มาก	4.29	0.76	มากที่สุด	4.29	0.49	มากที่สุด
	3.4 ด้านการ เรียนรู้และ พัฒนา วิชาชีพ	4.86	0.38	มากที่สุด	4.14	0.69	มาก	4.29	0.76	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
	3.5 ด้าน ชุมชน กัลยาณมิตร	4.71	0.49	มากที่สุด	3.71	0.76	มาก	3.86	0.90	มากที่สุด	4.29	0.49	มากที่สุด
	3.6 ด้าน โครงสร้าง สนับสนุน	4.86	0.38	มากที่สุด	4.29	0.76	มากที่สุด	4.29	0.95	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
4	กลไกในการ บริหาร จัดการ	4.57	0.53	มากที่สุด	4.14	0.90	มาก	4.29	0.76	มากที่สุด	4.14	0.69	มาก
5	เงื่อนไข ความสำเร็จ	4.71	0.49	มากที่สุด	4.00	0.82	มาก	4.43	0.79	มากที่สุด	4.43	0.53	มากที่สุด
	โดยรวม	4.74	0.46	มากที่สุด	4.10	0.77	มาก	4.24	0.78	มากที่สุด	4.44	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และอรรถประโยชน์ของการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยรวมมี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$) ความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.10$) ความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$) และอรรถประโยชน์อยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ได้บริหารจัดการศึกษาและขับเคลื่อนนโยบายสู่ปฏิบัติโดยมีจุดเน้นหนึ่งในพันธกิจ คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานการศึกษาในสังกัดทุกระดับเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ทองทวียังยศ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา พบว่า ระดับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ (วาสนา ทองทวียังยศ, 2560) สอดคล้องกับ นนทียา สายแสงจันทร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการส่งเสริมความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก (นนทียา สายแสงจันทร์, 2561) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู ให้ดำเนินงานในการประชุมเชิงปฏิบัติการเตรียมการอบรม PLC (Professional Learning Community) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีแนวทางส่งเสริมให้มีการอบรม PLC ให้กับครูและผู้บริหารสถานศึกษา และมีผลในการเลื่อนตำแหน่ง โดยมีการกำหนดชั่วโมงปฏิบัติงาน PLC เป็นชั่วโมงในการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจน์วรินทร์ ผลอนันท์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (กาญจน์วรินทร์ ผลอนันท์, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสรฯ สุวรรณวงศ์ ได้ทำการวิจัย เรื่องกลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเอกชน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อเสริมสร้าง

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูโรงเรียนเอกชนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด (อนุสรฯ สุวรรณวงศ์, 2558)

2. การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน 29 แนวทาง ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม มี 4 แนวทาง ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ มี 5 แนวทาง ด้านภาวะผู้นำร่วม มี 6 แนวทาง ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ มี 4 แนวทาง ด้านชุมชนกัลยาณมิตร มี 5 แนวทาง และ ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน มี 5 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ตามแนวคิดการบริหารตามแนวทางของวงจรคุณภาพ Deming (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (DO) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยการวางแผนการลงมือปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้จะต้องทำการทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่และทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนเข้าไปเรื่อย ๆ จะทำให้เกิดการปรับปรุงงานและระดับผลลัพธ์ที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งหลักการดังกล่าวหากนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาจะช่วยพัฒนาบุคลากรและนักเรียนให้มีคุณภาพ แล้วผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบการดำเนินการกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่ปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practices) จากโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ ได้รับการยอมรับโดยทั่วกัน หรือได้รับรางวัลด้านต่าง ๆ ไม่ต่ำกว่าระดับประเทศ ทางด้านการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา แล้วนำมาร่างแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 นำไปจัดสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และนำไปประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 จนสำเร็จเป็นฉบับสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวกร รัตติโชติ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การประเมินแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนของครู ผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ศิวกร รัตติโชติ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ เหลื่อนน้อย ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง

วิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำ, เรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ, ชุมชนกัลยาณมิตร, การทำงานเป็นทีม, การมีวิสัยทัศน์ร่วม และโครงสร้างการพัฒนาชุมชน และผลประเมินรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า รูปแบบ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ ของการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากลมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (อำนาจ เหลื่อน้อย, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน 29 แนวทาง ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม มี 4 แนวทาง ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ มี 5 แนวทาง ด้านภาวะผู้นำร่วม มี 6 แนวทาง ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ มี 4 แนวทาง ด้านชุมชนกัลยาณมิตร มี 5 แนวทาง และ ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน มี 5 แนวทาง **ข้อเสนอแนะ** 1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1.1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันพบว่า ด้านที่มีสภาพปัจจุบันต่ำสุด 3 อันดับแรก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยสุดไปมาก ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม, ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ, ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับลำดับความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 เพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษาให้เข้มแข็ง 1.2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม 1.3) สถานศึกษาควรขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด 1.4) ครูต้องมีความเข้าใจและเห็นประโยชน์ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา และดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรวิจัยแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาแต่ละขนาดมีปัจจัยที่แตกต่างกันหรือวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ 2.2) ควรศึกษาปัจจัยการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษาเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2.3) ควรพัฒนาระบบการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา เพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2.4) ควรพัฒนา

ยุทธการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา เพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2.5) ควรพัฒนารูปแบบการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา เพื่อดำเนินการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2562. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2562 จาก http://www.yst2.go.th/web/?page_id=2652
- กาญจน์วรินทร์ ผลอนันท์. (2557). กลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทียา สายแสงจันทร์. (2561). การส่งเสริมความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุ๊ป.
- วาสนา ทองทวียังยศ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศิวกร รัตติโชติ. (2561). แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อการวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17. (2560). แนวทางการขับเคลื่อน PLC สู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน Thailand 4.0. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2562 จาก <http://www.sesa17.go.th/site/images/PLC-Sesa17-guide-2560.pdf>
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือการอบรมคณะกรรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการ

เรียนรู้ทางวิชาชีพ”. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2562 จาก <https://www.ben.ac.th/main/content/download/1/PLC.pdf>

อนุสรณ์ สุวรรณวงศ์. (2558). กลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเอกชน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อำนาจ เหลื่อน้อย. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

การศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดล้าสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2*

A STUDY OF MANAGEMENT DEVELOPMENT ACTIVITIES MODEL OF
NAMMAN SCHOOL, HAT LA SCHOOL NETWORK, UNDER
THE OFFICE OF UTTARADIT PRIMARY EDUCATION
SERVICE AREA 2

นิพิฐพนธ์ อุไรวรรณ

Nipitpon Uraiworn

หยกแก้ว กมลวรเดช

Yokkaew Kamolvoradej

มานี แสงหิรัญ

Manee Sanghirun

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

E-mail: nipiturai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดล้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 โดยมีองค์ประกอบรูปแบบ 4 ด้าน คือ ด้านผู้บริหาร ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากร และด้านการกำกับติดตามและประเมินผล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดล้า 9 โรงเรียน จำนวน 97 คน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล พิจารณาความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่ม

* Received 14 June 2020; Revised 2 August 2020; Accepted 18 August 2020

เครือข่ายโรงเรียนน้ำมนต์หาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำมนต์หาดลำ ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำมนต์หาดลำ ควรให้ความสำคัญ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน บริหารแบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการ PDCA สร้างความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ของครู ใช้ทรัพยากรตามแผนงานโครงการ ให้มีการติดตาม ประเมินผลด้วยกระบวนการ AAR มีการสรุปและเผยแพร่กิจกรรม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การจัดนิทรรศการ และการประชุมผู้ปกครอง

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, กลุ่มเครือข่าย, โรงเรียนน้ำมนต์หาดลำ

Abstract

This article aims to 1) to study the conditions and problems of the management of learner development activities, and 2) to develop the program of learning development activities of the Nam Man HaadLa School Network. The Office of Uttaradit Primary Education District 2 has four elements: management, personnel, resources, and monitoring and evaluation. The population used in research is executives and teachers. School in The Nam Man Hat La Group Network Nine schools, 97 of them using a mixed method of quantitative data collection with questionnaires. Qualitative information with structured interviews Research instruments are 5-level estimation questionnaires and structured interviews, statistics used to analyze data, percentage, average (x%), and standard deviation (S.D.). Synthesize data Consider the consistency and relationship of the data by content analysis to develop the participant development activity management model of the Group of The Nam Man Haad La School Network. Office of Uttaradit Primary Education Area District 2. The results showed that: 1) The development model of the participant development activities of the Group of The Nam Man Haad La School Network, 2) The development model of the participant development activities of the Group of The Nam Man Haad La Water School Network The focus should be on the development activities of the students in the school, participatory management with the PDCA process, to create knowledge and understanding in the role of teachers. AAR processes the

evaluation and dissemination of activities through social media, exhibitions and parental meetings.

Keywords: Learner Development Activities Management Model, Network Group, Nam Man Haad La School

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ตามศักยภาพของตนเอง เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อันจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 ว่าด้วยหน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 กล่าวว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับและ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ 20), 2560) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 1 มาตรา 6 ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 7 ระบุว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และหมวด 4 มาตรา 22 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ความเป็นมา การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้

ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 1), 2542)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับกระทรวงลงไปจนถึงระดับสถานศึกษาในการจัดการศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีพื้นฐานทางจริยศาสตร์ ความเป็นคนดี ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สร้างองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในการเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ได้บูรณาการองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกิดจากการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นกิจกรรมมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญาอารมณ์และสังคมเสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรมจริยธรรมมีระเบียบวินัยปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมสามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข แบ่งเป็น 3 ลักษณะดังนี้ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย 2.1) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และนักศึกษาวิชาทหาร 2.2) กิจกรรมชุมนุมชมรม 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ ประกอบด้วยโรงเรียนจำนวน 9 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านน้ำหมัน โรงเรียนบ้านวังหัวดอย โรงเรียนบ้านนาตันโพธิ์ โรงเรียนจรมอนุสรณ์ 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านสงเคราะห์ 1 โรงเรียนนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่านสงเคราะห์ 2 โรงเรียนท่าแฝกอนุสรณ์ 2 โรงเรียนบ้านน้ำต๊ะ โรงเรียนบ้านน้ำลี เป็นโรงเรียนประถมศึกษาสภาพปัญหาโดยรวมในปัจจุบัน 1) ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนของแต่ละโรงเรียนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวทุกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นกิจกรรมบังคับตามโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มีครูประจำชั้น ทำหน้าที่ครูแนะแนวในแต่ละระดับชั้น เนื่องจากจำกัดด้วยจำนวนบุคลากร จึงไม่มีครูแนะแนวโดยตรง อีกทั้งครูขาดความรู้ในด้านการแนะแนว ขาดการส่งเสริมด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ไม่มีแผนหรือกรอบในการดำเนินการแนะแนว ขาดการประเมินผลการจัดกิจกรรม 2) ด้านนักเรียน พบปัญหาที่ส่งผลต่อนักเรียน ไม่มาโรงเรียน เกิดจากปัญหาครอบครัว

สภาพสังคมแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทะเลาะวิวาท ชู้สาว การใช้สื่อโซเชียลมีเดีย และการแต่งรถ แข่งรถ 3) ปัญหาด้านสังคมและสาธารณสุขประโยชน์ ในปัจจุบันนักเรียนขาดความมีจิตสาธารณะและรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง โดยมักเกิดจากปัญหาสภาพพื้นฐานครอบครัว สภาพสังคมและชุมชน ที่ไม่ได้รับการดูแล ใส่ใจในพฤติกรรมของผู้เรียน (สันติภาพ ภูสมศรี, 2562)

ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนบ้านน้ำหมัน และกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งสามด้าน จึงตระหนักและมีความมุ่งมั่นจะพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในระดับกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ตอบสนองหลักการสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ที่ว่า “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้มีความรู้ มีทักษะมีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม และตอบสนองวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 ที่ว่า “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” และเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนระดับกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน ทั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลของการศึกษาจะช่วยให้เกิดรูปแบบในการบริหารและดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ 9 โรงเรียน จำนวน 9 คน และครูผู้สอนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ จำนวน 88 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 97 คน โดยใช้กลุ่มประชากรทั้งหมด

ระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 4 คน จากสถานศึกษาที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ในงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนภายในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดล้า ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน ครูที่ได้รับรางวัลครูสุตติ จำนวน 1 คน และครูผู้สอนที่เชี่ยวชาญกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดล้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านผู้บริหาร ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากร และด้านการกำกับติดตามและประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง พัฒนารูปแบบบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดล้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดล้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านผู้บริหาร ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากร และด้านการกำกับติดตามและประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเบื้องต้น ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ระยะที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 จำนวน 97 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน และครูผู้สอน จำนวน 88 คน ผลการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้แก่ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านผู้บริหาร (Manager) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมา คือ ด้านบุคลากร (Personal) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.22$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ ด้านทรัพยากร (Resouce) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.85$)

ผลการศึกษาระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ ศึกษาในเทศก์ อาจารย์มหาวิทยาลัย ครูที่ได้รับรางวัลครูสุดดีจากผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดีเด่น ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 4 คน ศึกษาในเทศก์ จำนวน 1 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน ครูที่ได้รับรางวัลครูสุดดีจากผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดีเด่น จำนวน 1 คน รวม 12 คน ผลการศึกษาพบว่า

ด้านผู้บริหาร (Manager) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน ใช้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม บูรณาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน กำหนดและมอบหมายนโยบายในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน มีการกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามลำดับโครงสร้างการบริหารงาน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยให้ครูเป็นที่ปรึกษาในรูปแบบของเด็กทำผู้ใหญ่หนุน ส่งเสริมให้มีพื้นที่หรือกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้คิด ได้ทำ ได้แสดงออก และได้เรียนรู้ตามที่นักเรียนสนใจร่วมกันจัดทำโครงการแผนกิจกรรมไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี โดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทางและปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

ด้านบุคลากร (Personal) ผู้บริหารควรสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ให้เห็นความสำคัญในการดำเนินงานกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือด้านกิจกรรมแนะแนว ด้านกิจกรรมนักเรียน และด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ ส่งเสริมหรือจัดให้มีการอบรม ประชุม สัมมนา เพื่อให้ครูพัฒนาตนเองทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการออกคำสั่งการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการที่ชัดเจน โดยกำหนดบุคคลผู้รับผิดชอบ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน และส่งเสริมให้ครูมีการวัดผลประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทสภาพของสถานศึกษา สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสนับสนุนบุคลากรภายนอกในการเป็นวิทยากร รวมถึงแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ด้านทรัพยากร (Resource) ควรส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อเอง โดยใช้วัสดุที่มี หรือประยุกต์สื่อจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ พัฒนาให้มีความทันสมัย เหมาะสมกับเหตุการณ์ จัดมุมต่าง ๆ จัดพื้นที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ห้องแนะแนว ห้องลูกเสือ ห้องกิจกรรม สร้างพื้นที่ในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้รอบด้าน ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือสถานประกอบการต่าง ๆ ในพื้นที่และชุมชน ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา แหล่งฝึกงาน การออกไปทัศนศึกษาต่างพื้นที่ เพื่อเปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ในด้านงบประมาณให้มีการจัดทำโครงการในแผนปฏิบัติการประจำปี ระบุรายละเอียดงบประมาณเพื่อใช้ในการบริหารจัดการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการระดมทุน ทรัพยากร จากการจัดกิจกรรม หรือการขอสนับสนุนจากเครือข่ายของสถานศึกษา เพื่อให้มีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเพียงพอ

ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล (Evaluation) ควรให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ตามวงจรเดมมิง (PDCA) และมีการกำกับติดตามเป็นรายกิจกรรมแบบ AAR (After Action Review) โดยต้องให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้ผู้รับผิดชอบได้นำเสนอความคืบหน้าหรือผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นระยะ ในการประชุมของสถานศึกษา และให้มีการสรุปรายงานผลกิจกรรมประจำปี ให้มีการเผยแพร่ผลงาน ผลการดำเนินงาน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ผลงานต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนการจัดนิทรรศการในวันวิชาการหรือวันสำคัญของสถานศึกษา และการประชุมผู้ปกครอง

อภิปรายผล

การศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่าย โรงเรียนน้ำหมันหาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมสภาพและปัญหาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่ม เครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านผู้บริหาร (Manager) ผู้บริหารไม่มีความชัดเจนในนโยบายการปฏิบัติ และการออกคำสั่ง ไม่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการตั้งชุมชน ชุมชน และกำหนดกิจกรรมขึ้นโดยผู้บริหารและคณะครู และบังคับให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัชฎาพร โชคสงวนทรัพย์ ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญในการให้ความ ร่วมมือกับคณะกรรมการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ กำหนดระเบียบหรือหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน (ชัชฎาพร โชคสงวนทรัพย์, 2551)

ด้านบุคลากร (Personal) สถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาด ลำ เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก มีข้อจำกัดด้านครูและบุคลากร ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนที่ไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ ในการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ขาดการ อบรมพัฒนาตนเอง บางส่วนที่เข้ารับการอบรมแล้ว ไม่นำมาถ่ายทอด หรือขยายผลภายใน สถานศึกษา ครูและบุคลากรบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ ไม่เห็นความสำคัญในการดำเนินงาน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ขวัญนคร ปกป้อง ได้ศึกษาสภาพและ ปัญหาของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนบ้านโนนสะอาดนาเหมิอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ด้านครูผู้สอน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย (ขวัญนคร ปกป้อง, 2555) และสอดคล้องกับการวิจัยของ วรนาฏ สิทธิฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาสภาพ การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหา การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สำคัญคือ นักเรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน น้อย บุคลากรไม่เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (วรนาฏ สิทธิฤทธิ์, 2550) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิไลรัตน์ โกพลรัตน์ ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผล การศึกษาพบว่า ครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน (วิไลรัตน์ โกพลรัตน์, 2556)

ด้านทรัพยากร (Resource) ขาดสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่เพียงพอ ข้อยกจำกัดด้านพื้นที่ แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่จำกัดด้วยการงบประมาณในการสร้าง ปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ มณี ครุไชยศรี ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกิจกรรมชมรมเสริมหลักสูตร ไม่ได้งบประมาณสนับสนุน ไม่มีห้องจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ และไม่มีห้องเรียนที่แน่นอน (มณี ครุไชยศรี, 2550)

ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล (Evaluation) ขาดการกำกับติดตามกิจกรรมและประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ขาดการทำสรุปรายงานและเผยแพร่กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในแต่ละกิจกรรม โดยเฉพาะในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ไม่มีเวทีหรือสถานที่ให้ผู้เรียนได้เสนอผลงานหรือแสดงความสามารถ ในการเผยแพร่กิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรนาฏ สิทธิฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1 ผลการวิจัยพบว่าการจัดเวทีให้นักเรียนได้แสดงผลงานมีน้อย และขาดการนิเทศติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องและไม่เป็นระบบ (วรนาฏ สิทธิฤทธิ์, 2550) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิไลรัตน์ โกพลรัตน์ ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนขาดการวางแผนด้านการวัดผลและประเมินผล (วิไลรัตน์ โกพลรัตน์, 2556) ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ชัชฎาพร โชคสงวนทรัพย์ ที่ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการประเมินและรายงาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าสถานศึกษามีการบริหารงานด้านการประเมินผลตามสภาพจริง มีการประเมินและรายงานกิจกรรม มีการสรุปผลการประเมินทุกสิ้นปี พร้อมทั้งนำผลการประเมินที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ชัชฎาพร โชคสงวนทรัพย์, 2551) และไม่สอดคล้องกับ ณัฐวุฒิ ประเสริฐศรี ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ผลการดำเนินกิจกรรมพบว่าอยู่ในระดับมาก ได้กำหนดเป้าหมายของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ชัดเจน นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสามารถวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม มุ่งปลูกฝังและส่งเสริมในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมด้วยความสนใจและปฏิบัติ

อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอโดยเน้นความสอดคล้องกับวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรม (ณัฐวุฒิ ประเสริฐศรี, 2556)

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาล้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาล้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ควรให้ความสำคัญ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน บริหารแบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการ PDCA สร้างความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ของครู ใช้ทรัพยากรตามแผนงานโครงการ ให้มีการติดตาม ประเมินผลด้วยกระบวนการ AAR มีการสรุปและเผยแพร่กิจกรรม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การจัดการนิทรรศการ และการประชุมผู้ปกครอง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านผู้บริหาร (Manager) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน ใช้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม บูรณาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน กำหนดและมอบหมายนโยบายในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน มีการกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามลำดับโครงสร้างการบริหารงาน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยให้ครูเป็นที่ปรึกษาในรูปแบบของเด็กทำ ผู้ใหญ่หนุน ส่งเสริมให้มีพื้นที่หรือกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้คิด ได้ทำ ได้แสดงออก และได้เรียนรู้ ตามที่นักเรียนสนใจร่วมกันจัดทำโครงการแผนกิจกรรมไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี โดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทางและปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธีรเดช ภูทองชัย ได้ศึกษาการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ให้ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ธีรเดช ภูทองชัย, 2554)

ด้านบุคลากร (Personal) ผู้บริหารควรสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ให้เห็นความสำคัญในการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือด้านกิจกรรมแนะแนว ด้านกิจกรรมนักเรียน และด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ ส่งเสริมหรือจัดให้มีการอบรม ประชุม สัมมนา เพื่อให้ครูพัฒนาตนเองทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการออกคำสั่งการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการ ที่ชัดเจน โดยกำหนดบุคคลผู้รับผิดชอบ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน และส่งเสริมให้ครูมีการวัดผลประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทสภาพของสถานศึกษา

สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสนับสนุนบุคลากรภายนอกในการเป็นวิทยากร รวมถึงแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของมรกด ใจดี ที่ได้ศึกษาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 สหวิทยาเขตสุรินทร์ พบว่า ในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การกำหนดบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานและการสร้างความเข้าใจในเรื่องความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษา มีความชัดเจน และมีการแต่งตั้งครูที่ปรึกษา เพื่อทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบ รวมทั้งให้คำปรึกษาในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (มรกด ใจดี, 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของขวัญนคร ปกป้อง ที่ได้กล่าวถึงแนวทางพัฒนาศักยภาพครูไว้ 2 แนวทางพัฒนา คือ จัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ขวัญนคร ปกป้อง, 2555)

ด้านทรัพยากร (Resource) ควรส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อเอง โดยใช้วัสดุที่มี หรือประยุกต์สื่อจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ พัฒนาให้มีความทันสมัย เหมาะสมกับเหตุการณ์ จัดมุมต่าง ๆ จัดพื้นที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ห้องแนะแนว ห้องลูกเสือ ห้องกิจกรรม สร้างพื้นที่ในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างรอบด้าน ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือสถานประกอบการต่าง ๆ ในพื้นที่และชุมชน ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา แหล่งฝึกงาน การออกไปทัศนศึกษาต่างพื้นที่ เพื่อเปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ในด้านงบประมาณให้มีการจัดทำโครงการในแผนปฏิบัติการประจำปี ระบุรายละเอียดงบประมาณเพื่อใช้ในการบริหารจัดการในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการระดมทุน ทรัพยากร จากการจัดกิจกรรม หรือการขอสนับสนุนจากเครือข่ายของสถานศึกษา เพื่อให้มีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับ ปิยวัชร สุทธิวนิช และคณะ ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ห้องประชุมสื่ออุปกรณ์และงบประมาณ การจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อจัดสภาพแวดล้อมทางบ้านอย่างเหมาะสม จัดอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สะอาด เรียบร้อย ส่งเสริมให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งตรวจและประเมินสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ปิยวัชร สุทธิวนิช และคณะ, 2559)

ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล (Evaluation) ควรให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ตามวงจรเดมมิง (PDCA) และมีการกำกับติดตามเป็นรายกิจกรรมแบบ AAR (After Action Review) โดยต้องให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้ผู้รับผิดชอบได้นำเสนอความคืบหน้าหรือผลการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นระยะ ในการประชุมของสถานศึกษา และให้มีการสรุปรายงานผลกิจกรรมประจำปี ให้มี

การเผยแพร่ผลงาน ผลการดำเนินงาน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ผลงานต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุน การจัดนิทรรศการในวันวิชาการหรือวันสำคัญของสถานศึกษา และการประชุมผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรนาฏ สิทธิฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนควรมีการส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน บุคลากรหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนเพื่อให้ชุมชนได้รับทราบ และมีการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (วรนาฏ สิทธิฤทธิ์, 2550) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิไลรัตน์ โกพลรัตน์ ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผลการศึกษพบว่าให้มีการตรวจสอบติดตามผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีที่หลากหลาย จัดทำสมุดบันทึกการพัฒนาผู้เรียนเพื่อรายงานและสรุปผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รายงานผลต่อผู้บริหารให้ทราบถึงผลการดำเนินงานและสภาพปัญหาการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลใช้ในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในวงจร PDCA วงรอบต่อ ๆ ไป (วิไลรัตน์ โกพลรัตน์, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การปฏิบัติตามกระบวนการบริหารรูปแบบกิจกรรมผู้เรียน ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาดลำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 ด้านผู้บริหาร (Manager) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน ใช้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม กำหนดและมอบหมายนโยบายในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน ด้านบุคลากร (Personal) ผู้บริหารควรสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ให้เห็นความสำคัญในการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการออกคำสั่งการปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการที่ชัดเจน ส่งเสริมให้ครูมีการวัดผลประเมินผล การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านทรัพยากร (Resource) ควรส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อเอง จัดพื้นที่ที่ใช้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดสรรงบประมาณตามแผนงานโครงการ และมีการระดมทุนจากกิจกรรม และ

หน่วยงานทุกภาคส่วน ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล (Evaluation) ควรให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ตามวงจรเดมมิ่ง (PDCA) และมีการกำกับติดตามเป็นรายกิจกรรมแบบ AAR (After Action Review) ให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้มีการสรุปรายงานผลกิจกรรมประจำปี และมีการเผยแพร่ผลงาน ผลการดำเนินงาน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การประชุมผู้ปกครอง **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1) สถานศึกษาควรมีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมนักเรียน กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง 2) สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนตามความต้องการ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในการแก้ปัญหาพฤติกรรม Bully ในสถานศึกษา 2) ควรศึกษาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการส่งเสริมการดำเนินงานด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ขวัญนคร ปกป้อง. (2555). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนบ้านโนนสะอาดนาเหมิอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ชัชฎาพร โชคสงวนทรัพย์. (2551). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐวุฒิ ประเสริฐศรี. (2556). การนำเสนอแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ธีรเดช ภูกองชัย. (2554). การดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาหนองคาย เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.

- ปิยวัชร สุทธิวนิช และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านสังคมและสาธารณประโยชน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสาร มจร สันติศึกษาปริทรรศน์, 4(2), 190-204.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 1). (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 3 (19 สิงหาคม 2542).
- มณี ครุไชยศรี. (2550). การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมจรโพธิ์ชัยวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มรกต ใจดี. (2560). การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 สหวิทยาเขตสุตถินไทย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ 20). (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 14 (6 เมษายน 2560).
- วรรณภา สิทธิฤทธิ์. (2550). การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปางเขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- วิไลรัตน์ โกพลรัตน์. (2556). การดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- สันติภาพ ภูสมศรี. (10 สิงหาคม 2562). บริบทของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนน้ำหมันหาล้าและปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน. (นิพนธ์ อุไรวรรณ, ผู้สัมภาษณ์)

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธุรกิจ
ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร*
LEADERSHIP DEVELOPMENT BY BUDDHIST INTEGRATION FOR
JAPANESE AUTOMOTIVE PART BUSINESS ORGANIZATION IN
AMATANAKHON INDUSTRIAL ESTATE

อำนาจ มลสิน

Amnat Monsin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: phd2506doctor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำ 2) เพื่อศึกษาพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธุรกิจเอกชนผลิตยานยนต์ ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้นำระดับผู้จัดการผู้บริหารหัวหน้างานผู้ร่วมงาน และผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาจำนวน 18 รูป/คน นำเสนอข้อมูลวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้นำต้องควบคุมพฤติกรรมของผู้นำเพื่อเป็นไปตามแนวทางของผู้นำพร้อมกับได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น โดยมีภาวะผู้นำ คือ สิ่งที่กำหนดความประพฤติดีที่ดงามและเป็นวิถีทางสำหรับการปฏิบัติงานของผู้นำต้องมีคุณธรรม 2) การพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นกรอบสำหรับการพัฒนา ประกอบด้วยทศพิธราชธรรม, พรหมวิหาร 4, อิทธิบาท 4 และสังคหะวัตถุ 4 ซึ่งหลักพุทธธรรมทั้ง 4 หลัก ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิต การทำงานของผู้นำได้เป็นอย่างดี 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม ที่ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนา ผู้นำต้องก้าวข้ามความเป็นผู้นำสู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์เยี่ยงผู้นำที่เป็นสัตบุรุษ โดยต้องทำ 4 แนวทาง 3.1) ต้องเข้าใจความเปลี่ยนแปลง 3.2) ผู้นำต้องรับฟังบุคลากรในการสื่อสารก็จะสามารถที่จะทำให้งานมีประสิทธิภาพ 3.3) ผู้นำมีความสง่างามมีเสน่ห์ทั้งภายใน

* Received 25 June 2020; Revised 4 August 2020; Accepted 21 August 2020

และภายนอก 3.4) คือการปลูกฝัง คือปลูกฝังความรู้ความสามารถและหลักพุทธธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้นำที่สมบูรณ์

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการ, องค์กรธุรกิจ, ชิ้นส่วนยานยนต์ญี่ปุ่น, นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

Abstract

This paper has 3 objectives: 1) to study concepts, theories and problems of leadership development; 2) to study Buddhadhamma related to leadership development; 3) to propose a Buddhist integration approach in leadership development for private automotive manufacturing enterprise In the Amata Nakorn Industrial Estate. This is qualitative research by studying relevant documents and in-deep interviews with 18 selected including managers, supervisors and workers additional selected Buddhism experts, analyze data by descriptive analysis then presenting. The results of the research showed that 1) leaders must control their behavior in order to adhere to the leadership's guidelines while being accepted by others. The leadership is what defines good behavior and is the path for the performance of the leader, it must be virtuous. 2) Leadership development using Buddhist principles in Buddhism as a framework for development consists of Virtues of the king, Four sublime states of mind, Four Bases of Power and Four bases of sympathy, which are considered as important tools for applying to life. 3) The Buddhist integrated leadership development approach is Leaders must transcend their leadership to complete leadership, like a faithful leader, in four ways: 3.1) Must understand change 3.2) Leaders have to listen to personnel, to communicate and make their work more effective. 3.3) Leaders are graceful, charming both inside and out. 3.4) to cultivate knowledge, abilities and principles of Buddhism which will lead to complete leadership

Keywords: Integrated Buddhist Leadership Development, Business Organization, Japanese Auto Parts, Amata Nakorn Industrial Estate

บทนำ

โลกทุกวันนี้กลายเป็นโลกไร้พรมแดนในทุกด้าน สืบเนื่องจากการสื่อสาร การคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ และส่งผลให้เกิดการแข่งขันด้านการค้าการลงทุนในธุรกิจข้ามชาติ ซึ่งมีความเข้มข้นรุนแรงมากขึ้น สถานประกอบการจึงต้องปรับกลยุทธ์วิธีทางแห่งบริหารงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ โดยการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน ทุกองค์การ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการประเมินและวิเคราะห์ตนเอง หรืออาจจะต้องเปรียบเทียบกับคู่แข่งของตน ทั้งในจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อให้เห็นความสำคัญ และความเร่งด่วน ในการที่จะต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง ผู้นำจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะผลักดันทำให้ทุกอย่างก้าวไปข้างหน้า และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทางที่ดี

ผู้นำ ตรงกับคำศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า Leader หมายถึง บุคคลผู้กระทำให้งานกิจของขององค์กรสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในองค์กร และเป็นผู้มีความสามารถในการจูงใจให้สมาชิกผู้ร่วมงานทำงานอย่างเต็มความสามารถ (พระธรรมปิฎก, 2540) ส่วนภาวะผู้นำ มาจาก 2 คำ คือ ผู้นำ หมายถึง “ตัวบุคคล” ส่วน “ภาวะ” หมายถึง กิริยาอาการที่แสดงออกจากภายในใจของผู้นำได้แก่ สติปัญญา ความฉลาดหลักแหลม ความดีงาม ความรู้ ความสามารถการแสดงออกทางกายทางวาจาและทางใจ ความฉลาดทางอารมณ์ บุคลิกเฉพาะอันเป็นส่วนบุคคล เช่น ความอ่อนโยน การถ่อมตนและพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การประสานงาน การพูดจาการสื่อสาร ตลอดจนคุณความดีการมีศีลธรรม คุณธรรม มโนธรรม ดังนั้น องค์ประกอบของผู้นำ คือ “ตัวผู้นำ” และ “ภาวะของผู้นำ” ภาวะผู้นำจึงเป็นเอกลักษณ์เป็นคุณลักษณะและเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวบุคคลที่จะสามารถจูงใจสมาชิกเพื่อนร่วมงานให้ความร่วมมือร่วมใจทำงานด้วยความกระตือรือร้นทุ่มเทอย่างเต็มใจเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ขององค์กร ความสำคัญของผู้นำในส่วนที่จะต้อง ทำตัวเป็นเสาหลักให้บุคลากรยึดเหนี่ยวในยามองค์กรเผชิญสภาวะคับขัน เมื่อใดก็ตามที่องค์กรต้องเผชิญกับสถานการณ์คับขันหรือภาวะที่รุนแรงบ่งบอกถึงความอยู่รอด เมื่อนั้นภาวะของผู้นำจะยิ่งทวีความสำคัญขึ้นมาก ผู้นำจะต้องใช้ภาวะของผู้นำให้เป็นเสาหลักสำคัญให้สมาชิกของหน่วยงานยึดเหนี่ยวพึ่งพิงและร่วมมือร่วมใจกันให้องค์กรอยู่รอดต่อไปให้ได้ (สุรพล สุษะพรหม และคณะ, 2555) ผู้นำในการดำเนินงานการบริหารจัดการในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นผู้นำระดับสูงสุด ระดับกลาง หรือระดับล่าง ไม่ว่าจะมาจากการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง คำว่าผู้นำมีความหมายหลายลักษณะแล้วแต่มุมมองและการนำไปใช้ บางคนมองความเป็นผู้นำในรูปของกระบวนการความฉลาดหลักแหลม บางคนมองในรูปของบุคลิกภาพ บางคนเน้นด้านบทบาท การกระทำการประสานงาน การบังคับบัญชา การชี้แนะ การกระตุ้นทางปัญญาแนวคิดและหลักการในการบริหารงาน และการกำหนดเป้าหมายหลักภารกิจขององค์กร ตลอดจน

การวางแผนกลยุทธ์ และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หลักขององค์กร ดังนั้น วิธีการทำงานของผู้นำย่อมแสดงออกมาหลายรูปแบบ ไม่ตายตัว แต่คุณธรรมของผู้นำ และคุณธรรมของมวลสมาชิก ต้องมุ่งไปสู่ความเป็นผู้มีธรรมในใจ และเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานที่ดี

ผู้นำเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ ซึ่งมีหน้าที่ตั้งแต่ วางแผนและจัดระเบียบให้งานดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อย ผู้นำมีหน้าที่เพียงทำให้ผู้อื่นเดินตาม และการที่คนอื่นตามผู้นำก็ไม่มีใครรับรองว่า ผู้นำจะนำไปในทิศทางที่ถูกต้องเสมอ ดังนั้นคนที่เป็ผู้นำที่เข้มแข็งก็อาจจะไม่ใช่การเป็นนักจัดการที่ดี หรือผู้บริหารที่ดี หรือผู้บริหารผู้จัดการที่ดีก็อาจไม่ใช่ผู้นำที่ดีก็ได้ดังนั้นถ้าเป็นไปได้อย่างใดที่องค์กรใดที่ต้องการประสบความสำเร็จ ก็ย่อมต้องการผู้นำผู้บริหาร หรือผู้จัดการที่มีลักษณะเป็นผู้นำดังนี้ 1) การใช้อำนาจอย่างเหมาะสม 2) ต้องมีความฉลาด (Intelligence) ต้องมีวุฒิภาวะทางสังคมและใจกว้าง (Social Maturity & Achievement Drive) คือจะต้องมีความสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างกว้างขวาง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ต้องยอมรับสภาพต่าง ๆ ไม่ว่าแพ้หรือชนะ ไม่ว่าผิดหวังหรือสำเร็จ ผู้นำจะต้องมีความอดทนต่อความคับข้องใจต่าง ๆ พยายามขจัดความรู้สึกต่อต้านสังคม หรือต่อต้านคนอื่นให้เหลือน้อยที่สุด เป็นคนมีเหตุผล เป็นคนเชื่อมั่นในตนเอง และนับถือตนเอง 3) ต้องมีแรงจูงใจภายใน (Inner Motivation) ผู้นำจะต้องมีแรงขับที่จะทำอะไรให้เด่นชัด ให้สำเร็จอยู่เรื่อย ๆ เมื่อทำสิ่งใดสำเร็จก็จะกลายเป็นแรงจูงใจทำให้ทำสิ่งอื่นให้สำเร็จต่อไป ผู้นำจะต้องมีความรับผิดชอบอย่างสูง เพราะความรับผิดชอบจะเป็นบันไดที่ทำให้เขาประสบความสำเร็จ 4) ต้องมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Attitudes) ผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้น เขายอมรับอยู่เสมอว่า งานที่สำเร็จนั้นมีคนอื่นช่วยทำ ไม่ใช่ผู้นำทำเอง ดังนั้น ผู้นำต้องคิดและตระหนักอยู่เสมอ ว่าการเป็นผู้นำนั้นจะต้องพัฒนาความเข้าใจและทักษะทางสังคมที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา

ปัญหาในการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ของผู้นำ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไปถ้าโคจำฝูงไปคดเคี้ยวโคทั้งฝูงก็ไปคดเคี้ยวตามกัน ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรมประชาชนชาวเมืองนั้นก็จะประพฤติไม่เป็นธรรมตามไปด้วย” (พระธรรมปิฎก, 2546) พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติและความสำคัญของผู้นำที่มีต่อองค์กร หากผู้นำเป็นผู้ประกอบด้วยคุณธรรมย่อมสามารถที่จะนำพาองค์กรหรือหน่วยงานหรือมวลสมาชิกในสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ได้ ผู้นำจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาภาวะผู้นำของตนอยู่เสมอ ทั้งในด้านนำตน นำคน และนำงาน

ปัญหาในการเป็นผู้นำนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับความเป็นผู้มีวินัยและใส่ใจในปัจจัยการบริหารจัดการขององค์กร ความสำคัญเรื่องที่จะทำให้งานให้ประสบความสำเร็จสิ่งแรกที่ขาดเสียมิได้นั้นคือ ผู้นำต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ตาม (Inspiration) แรงบันดาลใจนี้เรียกว่า

เป็นประเด็นต้นๆ ที่สามารถสร้างความสำเร็จและความล้มเหลวให้กับองค์กรได้ ทั้งนี้การทำงานที่มีบันดาลใจหรือมีแรงปรารถนาอย่างแรงกล้า หรือมี แรงจูงใจในการทำงาน (Motivation) หรือมีความมานะพากเพียรพยายามมีระเบียบวินัยสูงในการทำงานประกอบกับมีความอดทน ย่อมส่งผลดีโดยตรงทั้งต่อปริมาณและคุณภาพ ประสิทธิภาพของงาน ความสำคัญและ สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้นำจะต้องปฏิบัติทุกวัน คือ 1) ผู้นำต้องเป็นผู้มีส่วนที่สำคัญในการสร้าง แรงจูงใจให้สมาชิกในองค์กรทุกคน แสดงความสามารถความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ออกมา ให้มากที่สุด 2) ผู้นำและการมีภาวะผู้นำต้องเป็นผู้ประสานความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในองค์กร จะต้องประสานหรือบรรเทาความขัดแย้งระหว่างบุคคลในหน่วยงาน ให้พนักงานมีความสามัคคี กัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับผู้นำและภาวะความเป็นผู้นำเพื่อที่จะใช้หลักธรรม ในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำให้เป็นผู้นำที่ประเสริฐ มีจิตใจประกอบด้วย เมตตาธรรม โดยนำมาบูรณาการใช้กับการบริหารงานของผู้นำ กับศาสตร์สมัยใหม่ ในด้านการ ใช้อำนาจ ด้านการควบคุมดูแลภาวะทางอารมณ์ ด้านการสติปัญญาด้านความรู้ด้านการ ประสานงานเพื่อ พุ่มเทความสามารถทำงานในองค์กร ให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และประสบความสำเร็จด้วยกันทุกคน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการ จึงเป็นแนวทางที่จะแนะวิถีทางการนำให้กับผู้นำทุกระดับ ลดทอนปัญหาลง ซึ่งผู้วิจัยคาดหวัง ว่า หลักพุทธธรรม ในพระพุทธศาสนาจะทำให้ผู้นำและสมาชิกในองค์กรมีอ่อนโยนอ่อนน้อม ถ่อมตน มีความอดทน มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางสุ่มและเยือกเย็นขึ้น ตลอดจนมีความ เมตตารักใคร่ต่อกันและแบ่งปันความสุขต่อกันมากขึ้น พุดจากกันด้วยมิตรไมตรี ต่อกันมากขึ้น โดยภายใต้การนำหลักพุทธธรรม คือหลักทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และสังคห วัตถุ 4 เข้ามาปรับใช้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำขององค์กรธุรกิจเอกชน ผลิตยานยนต์ ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร
2. เพื่อศึกษาพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำ
3. เพื่อเสนอ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธุรกิจเอกชน ผลิตยานยนต์ ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Research Process) ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจาก คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอรรถกถา พุทธศักราช 2556 หนังสือ เอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ หลักพุทธธรรม ประกอบด้วย ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและการบริหารจัดการในเรื่องภาวะผู้นำอย่างไร

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำรวมถึงจรรยาบรรณของผู้นำโดยรวบรวมข้อมูลจากสถาบัน, องค์กรและนักพัฒนาผู้นำรวมถึงหนังสือและบทความวิชาการ

3. ศึกษาข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหาร และจัดการของภาวะผู้นำ ว่ามีปัญหาและสาเหตุที่สำคัญอะไรบ้าง

4. ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) โดยการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 18 คน ประกอบด้วย

- 4.1 ผู้บริหาร ระดับผู้จัดการ จำนวน 5 คน

- 4.2 หัวหน้างานระดับ Supervisor และผู้ร่วมงาน จำนวน 11 คน

- 4.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน

5. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ได้ข้างต้น และนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์ และ สรุปข้อมูลจากเอกสารประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำมาสรุปผล

6. นำเสนอข้อมูลที่ได้ในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และภาวะผู้นำ พบว่า ผู้นำองค์กรธุรกิจเอกชน มีหลักการในการปฏิบัติงานโดยนำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformation Theories) หลักการคือ 1) ผู้นำมีอำนาจอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน 2) โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง 3) พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ภาวะผู้นำ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 คำ คือ “ภาวะ” กับ “ผู้นำ” ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า การสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับความหมายของคำถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่มี

ประสิทธิภาพและเกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง “ภาวะ” หมายถึง ประมวลความเป็นประพจน์ของผู้นำที่แสดงออกแต่ละอย่างที่กำหนดขึ้น เพื่อส่งเสริมฐานะความเป็นผู้นำ “ภาวะ” เป็นนามธรรม เป็นความรู้สึกรับผิดชอบหรือจิตใต้สำนึก เป็นภาวะผู้นำของคนนั้นซึ่งเป็นคุณสมบัติของความเป็นผู้นำที่อยู่ในตนเองที่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกถึงสัมพันธการนำเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์อยู่ในตน ที่สร้างความโดดเด่นในกลุ่มทำให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มที่จะให้ความไว้วางใจและเชื่อใจว่าสามารถนำพาไปสู่ความสำเร็จทำให้ได้รับความร่วมมือและได้รับความเคารพนับถือส่วนคำว่า “ผู้นำ” คือผู้นำหมายถึงบุคคลในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้กำกับและประสานงานให้กิจกรรมของกลุ่มมีความสัมพันธ์กันซึ่งผู้นำอาจเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งงานหรือเป็นผู้ที่แสดงตัวเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในกลุ่มเพื่อที่จะกำกับและประสานงานที่จะนำไปสู่เป้าหมายด้วยพลังของกลุ่มเป็นผู้ตัดสินใจเป็นผู้ออกคำสั่งเป็นผู้ขจัดปัญหาการโต้แย้งภายในกลุ่ม คุณสมบัติพื้นฐานที่ทำให้ผู้นำแตกต่างจากบุคคลทั่วไปสำหรับการกำกับควบคุมพฤติกรรมของผู้นำเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางของผู้นำพร้อมกับการยอมรับจากบุคคลอื่น องค์กร โดยการกำหนดภาวะผู้นำ คือ สิ่งที่กำหนดความประพฤติที่พึงงามและเป็นวิถีทางสำหรับการปฏิบัติงานของผู้นำที่จักต้อง อุดมไปด้วยคุณธรรม 10 ประการคือ 1) ทาน 2) ศีล 3) ปริจาคะ 4) อาชวะ 5) มัททวะ 6) ตปะ 7) อักโกธะ 8) อวิหิงสา 9) ขันติ 10) อวิโรธนะ และธรรม 10 ประการนี้

2. พุทธธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธุรกิจผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร โดยใช้หลักพุทธธรรมในพระพุทธานุศาสนเป็นกรอบสำหรับการพัฒนาประกอบด้วยทศพิธราชธรรม, พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 สังคหะวัตถุ 4 ซึ่งหลักพุทธธรรมทั้ง 4 หลักนั้น ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตและการทำงานของผู้นำได้เป็นอย่างดี พบว่า

ทศพิธราชธรรม สำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำ พบว่าเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับผู้นำทุกระดับทุกองค์กร การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมแยกออกเป็น 3 หมวด ดังนี้ผู้นำควรพัฒนาตนเองประกอบด้วยหลักธรรมย่อย 3 หลักธรรม หมวดที่ 1 แนวทางการพัฒนาตน ได้แก่ 1) ศีล 2) อาชวะ 3) อวิโรธนะ หมวดที่ 2 แนวทางการพัฒนาคน มีหลัก 5 ธรรมคือ 1) ทาน 2) มัททวะ 3) อักโกธะ 4) อวิหิงสา 5) ปริจาคะ ปริจาค และหมวดที่ 3 ทางการพัฒนางาน มีหลัก 2 ธรรม ได้แก่ 1) ตปะ 2) ขันติ

พรหมวิหาร 4 สำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำ พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบพรหมวิหาร 4 สำหรับหลักปฏิบัติของผู้นำในการทำงาน 1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่ผู้อื่นทั่วหน้า 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยาก

เดือดร้อนของผู้อื่น 3) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสอาการแช่มชื่นอยู่เสมอ พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุ อันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจ ผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษยสัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณา และย่อมรักษาศรัทธาไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีภพภูมิที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์แต่ก็ต้องมีอุเบกขาคือใจที่จะมิให้เสียธรรม

อิทธิบาท 4 สำหรับการพัฒนานำ เมื่อเกิดความพร้อมทางด้านจิตใจ คือการมีความเข้าใจอย่างถูกต้องในหลักทศพิธราชธรรม หลักพรหมวิหาร 4 แล้ว จากนั้นความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ดังนี้ 1) ฉันทะ คือ ความรู้สึกพอใจ ความตั้งใจและความมีใจรักในความเป็นผู้นำแห่งตนเอง และมีความปรารถนาที่จะทำให้การนำของตนเองมีความเจริญและมีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับจากองค์กรและผู้ร่วมงาน 2) วิริยะ คือ ความพยายาม ความอดทน ความเข้มแข็งตั้งใจมุ่งมั่นจะกระทำการงานของตนโดยไม่ย่อถอย 3) จิตตะ คือ การมีความคิดที่มุ่งมั่นตั้งใจรับรู้ในอาชีพที่ทำอยู่ และทำงานนั้นด้วยจิตใจที่ตั้งมั่นไม่ฟุ้งซ่าน 4) วิมังสา คือ การไตร่ตรอง หรือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนอันเกิดจากการบริหารของตน มีการวางแผน วัดผล พร้อมกับการคิดค้นวิธีการสำหรับการแก้ไขปรับปรุงให้การประกอบอาชีพเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

สังคหวัตถุ 4 หมายถึงหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูลหรือเป็นหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือ แปลว่า ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน คือ หลักการครองใจคน หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ วิธีทำให้คนรัก หลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน เหมือนลิมสลักรถที่ตรึงตัวรถไว้มิให้ชิ้นส่วนกระจายไป ทำให้รถแล่นไปได้ตามที่ต้องการ มีอยู่ 4 ประการคือ 1) ทานคือการให้การเสียสละข้อนี้นี้เป็นคุณสมบัติของผู้นำหากผู้นำขาดธรรมข้อนี้ก็ขาดจากการเป็นผู้นำ 2) ปิยวาจา คือการพูดสุภาพไพเราะ เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ลูกน้อง คุณสมบัติของผู้นำ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างมากยิ่งเพราะจะเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์อันดี 3) อัตถจริยา คือการประโยชน์แก่ผู้อื่น ช่วยเหลือบำเพ็ญสังคม ทำประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วยความเต็มใจ 4) สมานัตนา คือผู้นำต้องเป็นมีความสม่ำเสมอ มีความประพฤติเสมอดันเสมอปลายจะทำให้ผู้นำเป็นคัมภีร์หลักหนักแน่นไม่โลเลเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้ผู้อื่นอีกด้วย

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการ หลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยได้เลือก ประกอบด้วยหลักพุทธธรรม 4 หมวดคือ ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4

อิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 ทั้งนี้ ได้นำเสนอแนวทางการบูรณาการ โดยใช้สภาพปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับผู้นำสภาพปัญหาที่พบอาจเกิดจากตัวผู้นำหรือปัจจัยอื่นที่ทำให้ผู้นำปฏิบัติในสิ่งที่เป็นปัญหา เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธและบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม ที่ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้นำต้องมีอดทนอย่างสูงและกล้าแลกกับการที่มากกว่าความเป็นผู้นำคือก้าวข้ามความเป็น ผู้นำสู่ความเป็นนำแท้ที่สมบูรณ์ระดับตำนานเยี่ยงผู้นำที่เป็นสัตบุรุษ โดยต้องทำ 4 แนวทาง ตาม Model ที่ได้จากการวิจัย “Four C Team Spirit of Leadership” ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ C = Change Management

สำหรับผู้นำ C ตัวที่ 1 คือต้องเข้าใจความเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งที่มีใช้เพียงการบริหารการเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหาธรรมดาให้ที่เกิดประจำวันให้จบไปเป็นเรื่องๆ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับยุค New Normal แบบ Transformation ตามที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 คือการเปลี่ยนแปลงที่พาผู้คนก้าวข้ามวัฒนธรรมองค์กรแห่งความยุ่งเหยิงแบบเก่าสู่องค์กรรูปแบบใหม่แห่ง Disruptive Technology ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่รากฐานของธุรกิจไปจนถึงกระบวนการส่งมอบให้กับลูกค้า เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรอย่างมีกลยุทธ์ที่ใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและช่วยให้ทันตามโลกเศรษฐกิจ โดยไม่โดน Disruptive Technology เข้าเล่นงานและควบคู่ไปกับหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา

3.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ C = Communication

ภาวะความเป็นผู้นำกับ C ตัวที่ 2 ประเด็นแรกผู้วิจัยได้อธิบายถึงการบริหารการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นจุดแรกที่จะเกิดการขับเคลื่อนทุก ๆ กิจกรรมองค์กรซึ่งจำเป็นและสำคัญที่ผู้นำต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดต่อกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงและให้ทันตามยุค New Normal สรุป การสื่อสารคือเครื่องมืออย่างหนึ่งของผู้นำที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในการบริหารงานภายในองค์กร ถ้าผู้บริหารเปิดโอกาสรับฟังบุคลากรทุกระดับในการสื่อสารก็จะสามารถที่จะทำให้งานมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีแก่บุคลากรได้

3.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ C = Character Focus

ภาวะความเป็นผู้นำกับ C ตัวที่ 3 เป็นองค์ประกอบของความเป็นผู้นำ ที่จะทำให้มีผู้นำมีความสง่างามมีเสน่ห์ทั้งภายในและภายนอกจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบบุคลิกลักษณะผู้นำที่สอดคล้องกับการบริหารจัดการ ในการใช้อำนาจ คุณลักษณะนี้จึงเป็นข้อที่ให้ความสนใจใส่ใจให้มากเพราะบุคลิกลักษณะของผู้นำจะสะท้อนภาพลักษณ์บุคลิกลักษณะขององค์กรหรือผู้ร่วมงานด้วยเช่นกัน ผู้วิจัย จึงสังเคราะห์ถึงคุณลักษณะที่เป็นความประทับใจของผู้ตามหรือผู้ร่วมงานการนำบุคลิกลักษณะไปใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้ด้านบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นคุณค่าต่อชีวิตมิใช่เพียงเฉพาะผู้นำ ผู้ปกครอง นักบริหารเท่านั้น เพราะเป็นเรื่องคุณค่าและคุณภาพของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นมองในแง่ความสุขในการมีชีวิตครอบครัว

ชีวิตในสังคม และในการทำงาน หรือในแง่ของความสำเร็จในชีวิตอันเป็นที่พึงปรารถนาของมนุษย์ทุกยุคทุกชนชาติ ผู้นำต้องมีความพยายามที่ปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของตนโดยเฉพาะบุคลิกภาพภายในเริ่มตั้งแต่ การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมทศพิธราชธรรมให้สอดคล้องกับเรื่องศีล เรื่องความอ่อนโยนความรักต่อผู้คน เรื่องแนวคิดกลยุทธ์การทำงานตามหลักอิทธิบาท 4 ความซื่อสัตย์ความขยัน ตลอดจนการแบ่งปันตามหลัก สังคหวัตถุ 4

3.4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ C = Cultivate-Moral Awareness

สำหรับผู้นำ C ตัวที่ 4 คือการปลูกฝัง คำว่าปลูกฝัง ณ ที่นี้คือปลูกฝังความรู้ความสามารถ วิชาการ หลักการกลยุทธ์แนวคิดในความเป็นผู้นำตลอดจนแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานที่มีความสำคัญเกี่ยวกับผู้นำและสิ่งสำคัญคือปลูกฝังคุณค่าทางด้านคุณธรรม, ศีลธรรม ตามหลักพุทธธรรมที่ผู้วิจัยเสนอมา ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานที่จะทำให้ได้การประสานความร่วมมือ ความไว้วางใจจากพนักงานลูกจ้างและผู้ร่วมงาน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาด้านความประพฤติหรือพฤติกรรมของผู้นำจึงเป็นแนวทางแรก ของการบูรณาการสำหรับการเป็นผู้นำ ดังนี้ หลักทศพิธราชธรรม 10 ถือว่าเป็นหลักพื้นฐานที่เป็นองค์ประกอบในส่วนที่เป็นคุณสมบัติของความเป็นผู้นำ เพราะครอบคลุมการปฏิบัติทั้ง 10 ด้านคือ ด้านการพัฒนาตน มี 3 ประการ คือควบคุมพฤติกรรมด้วยการรักษาศีล การมีความซื่อสัตย์ การมีความหนักแน่น สติมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม ด้านการพัฒนาตนหรือครองคนมี 5 ประการ คือการมี ความอ่อนโยน พุดจาสุภาพไพเราะ คือการให้ การเสียสละ การระงับความโกรธ ไม่เบียดเบียน ไม่เอาเปรียบ ด้านการพัฒนางานหรือครองงานคือ มีตบะคือมีความอดทน และไม่หลงเมาในอำนาจหน้าที่หรือเงินทองที่ได้มาและมีขันติรู้จักอดทนต่อสิ่งที่ไม่ถูกใจและอดทนทำงานให้สำเร็จตามหลักอิทธิบาท 4

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำ มาจาก 2 คำ คือ “ภาวะ” กับ “ผู้นำ” “ภาวะ” หมายถึง ประมวลความเป็นประพฤตินองผู้นำที่แสดงออกแต่ละอย่างที่กำหนดขึ้น เพื่อส่งเสริมฐานะความเป็นผู้นำ “ผู้นำ” หมายถึงบุคคลในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายในการกำกับ และประสานงานแทนผู้ที่ไว้วางใจในกิจกรรมของกลุ่ม ผู้นำอาจเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง หรือเป็นผู้ที่แสดงตัวเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในกลุ่มเพื่อทำหน้าที่แทน ที่จะนำไปสู่เป้าหมาย คุณสมบัติที่ผู้นำแตกต่างจากบุคคลทั่วไปสำหรับการปฏิบัติงาน และควบคุมพฤติกรรมของผู้นำเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางของผู้นำพร้อมกับได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น โดยผู้นำต้องมีภาวะผู้นำ คือ สิ่งที่กำหนดความประพฤติที่ดีงามและเป็นวิถีทางสำหรับการปฏิบัติงานของผู้นำที่จักต้อง อดมไปด้วยคุณธรรม 10 ประการ หลักสำคัญนี้ คือ หลักทศพิธราชธรรม (ธรรมของพระราชา กิจวัตรที่พระราชาประพฤติ) ธรรมของผู้นำ ผู้ใหญ่นักปกครอง และนักบริหารที่ใช้ในการบริหารงานโดยการครองตน ครองคน

และครองงาน ประกอบด้วย 1) ทาน รวมถึงเป็นการให้ปันปัจจัยแห่งชีวิต อะไรเป็นปัจจัยของการดำรงอยู่แห่งชีวิต ก็ให้ปัจจัยเหล่านั้นทั้งในทาง รูปธรรมและทั้งในทางนามธรรม ที่เป็นรูปธรรมก็หมายถึง วัตถุ สิ่งของ ที่เป็นนามธรรม ก็หมายถึง ความรู้ ความฉลาด ความ สามารถ ล้วนแต่เป็นปัจจัยแห่งชีวิต ต่อเพื่อนมนุษย์ ตรงต่อหน้าที่การงานแห่งความเป็นมนุษย์ ช่วยเหลือผู้ยากไร้ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ 2) ศีล แปลว่า ภาวะปกติ และเหตุปัจจัย หรือการจัดการที่ทำให้เกิดภาวะปกติ ความหมายนี้ใช้ได้กับคำว่าศีลหรือศีล ที่รักษาสมาทานกันอยู่ เหตุทำให้เกิดความปกติ แล้วก็เกิดความปกติ แล้วก็ผลของความปกติ อยู่กันอย่างสงบสุข 3) บริจาค เป็นการให้ในภายใน ไม่ต้องมีผู้รับก็ได้ เป็นการให้สิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน เช่น การละกิเลส เป็นต้น 4) อาชวะ คือความซื่อตรงต่อเพื่อนมนุษย์ ตรงต่อหน้าที่การงานแห่งความเป็นมนุษย์ ความซื่อตรงนี้เป็นเหตุให้เกิดความรัก สามัคคี ไว้วางใจ ซื่อตรงต่อเพื่อนมนุษย์ ก็อยู่กันอย่างสะดวกสบาย 5) มัทวะ แปลว่า อ่อนโยน อ่อนโยนต่อบุคคล ซึ่งใคร ๆ ก็ชอบความอ่อนโยน อย่าต้องกล่าวถึงมนุษย์เลย แม้แต่สัตว์ก็ยังชอบความอ่อนโยนของบุคคลผู้เป็นเจ้าของ 6) ตบะ หมายถึง วิริยะที่เฝ้าอุปสรรค เช่น อิทธิบาททั้ง 4 มีแล้วก็เฝ้าความไม่สำเร็จให้เกิดความสำเร็จตบะในความสำเร็จของการเป็นผู้นำ 7) อักโกธะ เราก็เห็นกันอยู่ว่าเป็น ความไม่โกรธ แต่ตัวหนังสือละเอียดอ่อนกว่านั้น แปลว่าไม่กำเริบ ไม่กำเริบภายใน ทำให้ตนลำบาก ไม่กำเริบในภายนอก ทำให้ผู้อื่นลำบาก ไม่โกรธตัวเอง ไม่โกรธผู้อื่น 8) อวิหิงสา ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 9) ขันติ ความอดทน คือ รอได้ คอยได้ ไม่กระวนกระวายใจ ถ้าไม่มีความอดทนมันก็เหมือนกับทรมานตัวเอง จะมีฉลาด เฉลียว ปัญญา วิเศษอย่างไร ถ้าไม่รอได้ ทนได้ มันก็ จะเปล่าประโยชน์ เพราะประโยชน์มันไม่ออกมาทันที 10) อวิโรธนะ ข้อนี้ แปลว่า ไม่มีอะไรพิรุณที่ผิดไปจากแนวแห่งความถูกต้อง อวิโรธนะ ขอให้หมายถึงความไม่มีอะไรพิรุณเป็นความถูกต้อง เป็นคุณธรรม ระดับปัญญา ถ้าแปลเป็นอย่างอื่นไปเสียแล้ว ธรรมะทั้งชุดนี้ก็จะ ขาดปัญญาซึ่งเป็นไปไม่ได้ สิ่งที่เราเรียกว่าปัญญานี้จะมาเป็นตัวสุดท้าย ของหมวดเสมอ อวิโรธนะนี้หมายถึงปัญญา ไม่มีอะไรผิดพลาดไป จากทำนองคลองธรรมเพราะไม่รู้ คือไม่มีปัญญานั้นเอง ถ้าไม่มีการ พิรุณหรือผิดพลาด ก็หมายความว่าไม่มีปัญญาอะวิโรธะ จึงหมายถึง ความมีปัญญาไม่พิรุณ ความรู้ไม่พิรุณ ความเข้าใจไม่พิรุณ อะไร ๆ ก็ไม่พิรุณ เพราะอำนาจแห่งปัญญา อวิโรธนะหลักของผู้นำในการครองคน คือความไม่คลาดธรรม คือ วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ดีร้าย ลากสักการะ หรืออิฏฐารมณ์ อนิฏฐารมณ์ใด ๆ สติมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม กิติ นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี อันดีงาม กิติ ไม่ประพฤติให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป สอดคล้องกับ ทองหล่อ เดชไทย กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เพื่อการบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะไม่ตัดสินใจหลายเรื่องในเวลาเดียวกัน ผู้นำที่ดีจะมุ่งเฉพาะไปที่เรื่องสำคัญ ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรอย่างมาก

ผู้นำที่มีความคิดละเอียดอ่อน จะแยกแยะได้ว่าเรื่องใดมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกัน ผู้นำจะไม่คิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ผู้นำจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ๆ ระดับองค์กรเท่านั้น (ทองหล่อ เดชไทย, 2544) และพระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต) ได้กล่าวในหนังสือเรื่องสงฆ์ผู้นำสังคมว่า ภาวะผู้นำ คือความมีคุณธรรมเป็นผู้ประสานคนจำนวนมากให้เห็นชอบ เป็นผู้เสียสละกล้าคิดกล้าพูด และกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมก่อนบุคคลอื่น เพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งงาน พูดให้สั้น คือภาวะผู้นำคือคุณความดีของบุคคลในทางสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่สังคม เช่น ความมีสติปัญญาความรู้ความสามารถ ความบากบั่นเอาจริง ความมีความหนักแน่น อดทน มีความเมตตา กรุณา ปรารถนาดีต่อมนุษย์ และสรรพสัตว์ทุกรูปทุกนาม รวมทั้งสามารถประสานงาน ชักชวนให้บุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างให้เห็นร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันจนรวมเป็นกลุ่มเดียวกัน มีใจเดียว มุ่งมั่นทุ่มเทดำเนินไป สู่เป้าหมายที่ดีงามร่วมกัน คนมีคุณธรรมอย่างนี้เรียกว่า ผู้นำ หรือมีภาวะผู้นำ (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), 2547)

2. การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมเชิงพุทธบูรณาการ หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้หลักพุทธธรรมอันประกอบด้วย ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 เป็นกรอบสำหรับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ สอดคล้องกับ พระครูสิริจันทนิวิฐ (บุญจันทร์ เขมกาโม) ได้กล่าวว่าผู้นำแบบธรรมราชา คือผู้นำที่ทำให้ผู้อื่นยินดีโดยธรรม หรือโดยทศพิธราชธรรม ซึ่งมีกล่าวไว้ในจกักรัตติสูตร คือยึดค่านอนตามหลักธรรมเป็นหลักในการปกครองทำให้สามารถสร้างความสงบสุขอยู่ร่วมกันได้ (พระครูสิริจันทนิวิฐ (บุญจันทร์ เขมกาโม), 2549) และ นันทวรรณ อิศรานูวัฒน์ชัย ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์: ศึกษาจากหลักพุทธธรรมได้กล่าวว่าภาวะผู้นำที่ดีตามหลักพุทธธรรมซึ่งผู้นำที่ดีจะต้องยึดหลัก “ธรรม” เช่น พรหมวิหาร 4 พละ 5 และสัปปริยธรรม 7 เป็นต้น เป็นคุณธรรมสำคัญสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จ (นันทวรรณ อิศรานูวัฒน์ชัย, 2550) และ วันทนา เนาว์วัน การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม ของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 3 ผู้นำคือบุคคลที่สามารถประสานความร่วมมือกับผู้อื่นให้กิจการงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีสามารถชักจูงให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ (วันทนา เนาว์วัน, 2557)

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการ หลักที่ใช้ในการพัฒนา คือ หลักพุทธธรรม ประกอบด้วยหลักพุทธธรรม 4 หมวดคือ ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 ได้นำเสนอแนวทางการการบูรณาการ ซึ่งผู้นำต้องมีอดทนอย่างสูงในการทำงาน กับความไว้วางใจให้เป็นผู้นำ ความเป็นผู้นำคือก้าวข้ามความเป็น ผู้นำสู่ความเป็นนำแท้ที่สมบูรณ์ระดับตำนานเยี่ยงผู้นำที่เป็นสัตบุรุษ มีแนวทาง 4 แนวทางคือ 3.1) Change

Management สำหรับผู้นำ C ตัวที่ 1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ คือต้องเข้าใจความเปลี่ยนแปลง 3.2) Communication ภาวะความเป็นผู้นำกับ C ตัวที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ในข้อนี้คือ การบริหารการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นจุดแรกที่จะเกิดการขับเคลื่อนทุก ๆ กิจกรรมองค์กรซึ่งจำเป็นและสำคัญที่ผู้นำต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดต่อกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงและให้ทันตามยุคและทันสมัย 3.3) Character Focus ภาวะความเป็นผู้นำกับ C ตัวที่ 3 เป็นองค์ประกอบของความเป็นผู้นำ ที่จะทำให้ผู้นำมีความสง่างามมีเสน่ห์ทั้งภายในและภายนอก ผู้นำต้องมีความพยายามที่ปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของตนโดยเฉพาะบุคลิกภาพภายในเริ่มตั้งแต่ การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมทศพิธราชธรรมให้ สอดคล้องกับเรื่องศีล เรื่องความอ่อนโยนความรักต่อผู้คน เรื่องแนวคิดกลยุทธ์การทำงานตามหลักอิทธิบาท 4 ความซื่อสัตย์ความขยัน ตลอดจนการแบ่งปันตามหลัก สังคหวัตถุ 4 3.4) Cultivate-Moral Awareness สำหรับผู้นำ C ตัวที่ 4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ คือการปลูกฝัง ปลูกฝังความรู้ความสามารถ วิชาการ หลักการกลยุทธ์ปลูกฝังคุณค่าทางด้านคุณธรรม ศีลธรรมตามหลักพุทธธรรม สอดคล้องกับ พัทธรี ขำนาญศิลป์ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง เริ่มต้นที่ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความรอบคอบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ สร้างความสัมพันธ์ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ อดทน มีความเสียสละ มองโลกในแง่บวก นำหลักธรรมมาใช้ องค์ประกอบทางวิสัยทัศน์ (จักขุม) ด้านความชำนาญ (วิญญู) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน) คือมีความสุขภาพ อ่อนโยน เอาใจใส่ กระตือรือร้น มีใจผูกพันอยู่กับงาน สร้างมิตรภาพช่วยเหลือผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต (พัชรี ขำนาญศิลป์, 2557) และ วรุตน์ ทวีศรี การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรม เพื่อการพัฒนาสู่องค์กรประสิทธิภาพสูงของหน่วยงานวิจัยและพัฒนาในสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำในเชิงพุทธโดยใช้หลักธรรมเป็นยุทธศาสตร์ในการปกครอง เช่น หลักราชธรรม 10 ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้จะนำไปสู่การขัดเกลาตนเองทั้งทางกาย วาจา และใจ (วรุตน์ ทวีศรี, 2557) และสุรางค์พิมพ์ คล้ายธานี การพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนา ภาวะผู้นำทางการสื่อสาร ผู้นำควรยึดถือหลักประยุกต์ใช้หลักสัจจวาทีหรือการพูดความจริงมาเป็นอันดับแรก ส่วนลำดับรองลงมานอกจากจะพูดแต่ความจริงแล้วผู้บริหารจะต้องพูดในสิ่งที่ป็นจริงหรือพูดอยู่บนพื้นฐานแห่งความจริง พูดในสิ่งที่ป็นประโยชน์หรือก่อประโยชน์มิใช่พูดไร้สาระต้องระวังการพูดให้เป็นธรรมและอยู่บนบรรทัดฐานแห่งจรรยาบรรณ ต้องอาศัยจังหวะเวลาหรือกาลเทศะที่เหมาะสมจึงจะทำให้ทักษะทางการสื่อสารมีประสิทธิภาพ (สุรางค์พิมพ์ คล้ายธานี, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรธุรกิจผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร หลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยได้เลือกประกอบด้วยหลักพุทธธรรม 4 หมวดคือ ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธและบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้นำต้องมีคุณสมบัติอย่างสูง ความเป็นผู้นำคือก้าวข้ามความเป็นผู้นำสู่ความเป็นผู้นำแท้ที่สมบูรณ์ระดับตำนานเยี่ยงผู้นำที่เป็นสัตบุรุษ โดยต้องทำ 4 แนวทางคือ 1) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ Change Management 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ Communication 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ Character Focus และ 4) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ Cultivate-Moral Awareness ผู้นำที่เป็นไปตามแนวทางที่ได้เสนอไว้ จะเป็นผู้นำที่ดี พร้อมทำหน้าที่ไม่ว่าจะเจออุปสรรคใด ๆ จะผ่านไปได้ด้วยดีอย่างแน่นอน พร้อมกับความเป็นภาวะผู้นำที่สมบูรณ์แบบ ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการ เสนอข้อเสนอแนะได้วิเคราะห์ไว้ภายใต้ข้อปฏิบัติของภาวะผู้นำและหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการสำหรับปฏิบัติใน 3 ระดับคือ 1) ข้อเสนอแนะระดับหัวหน้างาน ทุกที่มีหน้าที่ควบคุมบริหารงาน การให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้ด้านภาวะผู้นำให้มีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงาน และรู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกี่ยวกับหลักวิชาของตนเอง และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมกันนั้นคุณภาพด้านจิตใจก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะต้องได้รับการปลูกฝังอบรมคุณธรรม จริยธรรม ในการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะได้เติบโตเป็นนักบริหารที่ดีขององค์กรและเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติได้เป็นอย่างดี “พื้นฐานวิธีคิดที่ดี พื้นฐานวิธีคิดที่ถูกต้อง ย่อมนำไปสู่การปฏิบัติที่เกิดประโยชน์” 2) ข้อเสนอแนะในระดับองค์กร เมื่อผู้นำหรือผู้บริหารได้แต่งตั้งหรือรับผู้นำหรือนักบริหารใหม่เข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรแล้ว การนำความรู้ ความสามารถที่ได้รับมาจากการศึกษาเพื่อมาตอบโจทย์ให้กับองค์กรที่ตนเองว่าจ้างให้เข้ามาทำงานนั้น ผู้บริหารภายในองค์กรหรือผู้นำ มีความจำเป็น เช่นเดียวกันที่จะต้องมอบความไว้วางใจและให้เกียรติต่อบทบาทหัวหน้าหรือนักบริหารหรือผู้นำใหม่ โดยไม่ได้มองแต่เพียงว่าเขาเหล่านั้นทำงานเพื่อรับเพียงค่าจ้างเงินเดือนเท่านั้น สิ่งสำคัญคือ การให้เกียรติและการให้กำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่เป็นหัวหน้างานใหม่ ผู้นำที่ใหม่, นักบริหารเข้ามาใหม่ ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การทำหน้าที่ของผู้นำประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่ได้กำหนดไว้ 3) ข้อเสนอแนะต่อองค์กร สถาบันพัฒนาบุคลากรหรือผู้นำ ผู้นำหรือนักบริหาร นักปกครองล้วนเป็นบุคคลที่ฝึกได้พัฒนาได้การจัดอบรมพัฒนาผู้นำควรเน้นภาคปฏิบัติเน้นการปลูกฝังหลักพุทธธรรม ให้เกิดขึ้นจริงและควรใช้เวลาของแต่ละหลักสูตรให้เหมาะสมและติดตามวัดเป็นผลเป็นระยะตามกำหนดของหลักสูตร หรือตามสถาบันการศึกษาควรจัดตั้งสูตรแนวทางการเรียน การพัฒนาภาวะผู้นำ

อย่างจริงจังให้เป็นรูปธรรมและที่สำคัญหลักสูตรที่จะต้องนำมาอบรมนั้นควรสอดคล้องกับปัญหาสถานะที่เกิดขึ้นจริงโดยเก็บข้อมูลจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งมวลและองค์กรสงฆ์ตลอดจนชุมชนต่าง ๆ โดยข้อมูลต้องเป็นข้อมูลเชิงลึกที่เชื่อถือได้โดยการวิเคราะห์หลักสูตรแบบ Training Needs Analysis (TNA) เพื่อให้เกิดความแม่นยำตรงกับปัญหาก่อนจึงจะทำการสอนหรืออบรมพัฒนาจึงจะเป็นการแก้ปัญหาตรงจุด อย่างไรก็ตาม การพัฒนาภาวะผู้นำจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเข้มข้น และให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อปฏิบัติที่มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงและสามารถใช้งานได้จริง จนสุดท้ายได้รับการยอมรับจากสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ทองหล่อ เดชไทย. (2544). ภาวะผู้นำ เพื่อการบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นันทวรรณ อิศรานวัณชัย . (2550). ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์: ศึกษาจากหลักพุทธธรรม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสิริจันทวิภู (บุญจันทร์ เขมกาโม). (2549). ภาวะผู้นำเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรมการพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก. (2540). พุทธธรรมกับการพัฒนาชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- _____. (2546). ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2547). สงฆ์ผู้นำสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรี ชำนาญศิลป์. (2557). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย .
- วรุตน์ ทวีศรี. (2557). การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรม เพื่อการพัฒนาสู่องค์กรประสิทธิภาพสูงขอหน่วยงานวิจัยและพัฒนาในสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันทนา เนาว์วัน. (2557). การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม ของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 3. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สุภางค์พิมพ์ คล้ายธานี. (2557). การพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สุรพล สุษะพรหม และคณะ. (2555). ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้น
ผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย*
A STUDY OF OBSTACLES AND MEASURES TO INCREASING
THE EFFECTIVENESS OF CONDUCTING INMATE SEARCH ACCORDING
TO INTERNATIONAL STANDARD IN THAI PRISONS

จิตติตา อติธรรมพุกษ์

Dittita Tititampruk

มหาวิทยาลัยมหิดล

Mahidol University, Thailand

E-mail: noodittita2522@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย เชิงคุณภาพ โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างจากเรือนจำ 6 แห่ง ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้อำนวยการส่วนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 25 คน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นผู้วางนโยบาย มาตรการและปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้นผู้ต้องขังในเรือนจำเพื่อรวบรวมความคิดเห็น แนวคิดและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังในเรือนจำประเทศไทยตามหลักมาตรฐานสากล ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจค้นผู้ต้องขังในเรือนจำเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรือนจำในด้านการตรวจค้น ได้แก่ การขาดแคลนการสนับสนุนเงินงบประมาณของกรมราชทัณฑ์ด้านการตรวจค้น การขาดแคลนบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการควบคุมและตรวจค้นผู้ต้องขัง และเรือนจำยังประสบปัญหาด้านการนำนโยบายด้านการตรวจค้นลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและ ไม่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งปัญหาด้านอาคารสถานที่ของเรือนจำจะส่งผลกระทบต่อตรวจค้นผู้ต้องขัง ตลอดเรือนจำยังประสบปัญหาด้านการหาข่าวในเรือนจำที่ไม่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจค้นผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพตามหลักมาตรฐานสากล ควรดำเนินการดังนี้ 1) นำนโยบาย 5 ก้าวแห่งแห่งการเปลี่ยนแปลงราชทัณฑ์มาเป็นแนวทางในการจัดระเบียบเรือนจำ 2) นำระบบการตรวจค้น

* Received 19 June 2020; Revised 5 August 2020; Accepted 24 August 2020

ตามหลักมาตรฐานสากลมาปฏิบัติอย่างจริงจัง และ 3) กำหนดแผนหรือรูปแบบการตรวจค้นตามหลักมาตรฐานสากล โดยกรมราชทัณฑ์ต้องกำหนดแผนหรือรูปแบบการตรวจค้นให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

คำสำคัญ: การตรวจค้นผู้ต้องขัง, การควบคุมผู้กระทำผิด, เรือนจำและทัณฑสถาน

Abstract

This article aims to study problems and obstacles of inmate search system in Thai prison and to present the measures for increasing the effectiveness of conducting inmate search beyond the International Standards. This research is the qualitative study by utilizing the documentary research following with in - dept. interview of executives, director of custody division and prison officers in total 25 samples from six prisons because these samples are policy and measures makers, also some of them are directly responsible for inmate search system in Thai Prisons. The key purpose of this study is to collect the sample's opinions, concepts and suggestions regarding problems and obstacles of inmate search system including the propositioning measures for increasing the effectiveness of conducting inmate search beyond the International Standards. The results of study revealed that there was a problem in relation to administrative and management of inmate search system in Thai Prisons. These include the deficient budget for inmate search system and short staffed. Also, not only there was short staffed, but also the officers lacked skills and knowledge of inmate custody and search. The results were also shown that there were problems with administrative policy and the physical building of the prison, which was improper, and the inadequacy of equipment and materials. Finally, there was a problem of insufficient secret information seeking inside prison. Based on the results, the measures for increasing the effectiveness of conducting inmate search beyond the International Standards should be applied as follows: 1) the policy of 5 steps of correctional changed should be implemented as a guideline for prison management 2) the International Standard for inmate search system should be practically applied in prisons and 3) Setting the custodial plans and inmate search system according to the International Standards for inmate search system in

which Department of Corrections should set the standard for custodial plans and inmate search system for all prisons and correctional institutions in Thailand.

Keywords: Inmate Search, Offender Custody, Prisons and Correctional Institutions.

บทนำ

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้มุ่งปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างเข้มงวดและลงโทษเพื่อให้คนเกรงกลัวเหมือนในอดีตเพียงอย่างเดียว แต่มีนโยบายในการมุ่งเน้นปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกลงโทษด้วยการแก้ไขเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นกลับออกสู่สังคมไปเป็นพลเมืองดีสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมได้ภายใต้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ภารกิจของเรือนจำมิใช่เพียงควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น หากแต่ยังมีการฝึกที่ต้องการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถกลับเข้าสู่สังคมทั่วไปเมื่อพ้นโทษแล้ว จากปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำเนื่องจาก เป็นกระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ต่อเนื่องนับจากที่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำไปจนถึงปล่อยตัวผู้ต้องขังอีกทั้งยังครอบคลุมถึงภารกิจในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งในด้านการจัดบริการ อบรมแก้ไขและการควบคุมดูแลผู้ต้องขังให้อยู่ในระเบียบวินัยและไม่หลบหนีภายใต้หลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2559) การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำอาจไม่เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากลได้ โดยเฉพาะมาตรฐานในการควบคุมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตามหลักราชทัณฑ์สากลนั้น กำหนดเกณฑ์มาตรฐานที่เหมาะสมสำหรับจำนวนเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขัง คือ เจ้าหน้าที่ 1 คน ต่อจำนวนผู้ต้องขัง 5 คน แต่สำหรับประเทศไทยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้กำหนดให้มาตรฐานสำหรับเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขังขั้นต่ำอยู่ที่ 1 ต่อ 10 หากแต่จำนวนเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 13,678 คน เมื่อเทียบกับผู้ต้องขัง ทำให้ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ประสบกับปัญหาความไม่ได้สัดส่วนของจำนวนเจ้าหน้าที่กับจำนวนผู้ต้องขังที่คิดเป็นอัตราส่วน 1 ต่อ 28 (ข้อมูล ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2562, กองการเจ้าหน้าที่ กรมราชทัณฑ์) (กรมราชทัณฑ์ กองการเจ้าหน้าที่, 2562) ซึ่งเกินกว่าอัตราส่วนตามมาตรฐานสากลที่กำหนดไว้ คือ 1 ต่อ 5 เนื่องจาก กรมราชทัณฑ์มีจำนวนสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศมากถึงจำนวน 312,431 คน (ข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการและติดตามสถานการณ์กรมราชทัณฑ์ กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์ ณ วันที่ 15 กรกฎาคม 2563) ในขณะที่เรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศซึ่งปัจจุบัน มีจำนวน 143 แห่ง มีความจุมาตรฐานเพื่อรองรับผู้ต้องขังได้เพียง 110,250 คน (ข้อมูลจากส่วนมาตรการควบคุมผู้ต้องขัง สำนักทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์สำรวจ ณ วันที่ 1 มิถุนายน 2563) (กรมราชทัณฑ์ กองแผนงาน, 2563) ทำให้เรือนจำและทัณฑสถานเกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้แก้ปัญหาดังกล่าวในเบื้องต้น

โดยการย้ายระบายผู้ต้องขังไปยังเรือนจำอื่น ๆ ที่พอจะรองรับผู้ต้องขังได้ แต่เมื่อผู้ต้องขังจากต่างเรือนจำโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษสูงหรือเป็นผู้ต้องขังรายสำคัญย้ายมาอยู่รวมกันอาจทำให้เกิดปัญหาในด้านการควบคุม

สถานการณ์ผู้ต้องขังล้นเรือนจำยังทำให้กรมราชทัณฑ์ยังประสบปัญหาการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำซึ่งเกิดจากผู้ต้องขังส่วนใหญ่ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงจากผู้ต้องขังที่กระทำผิดเพราะความต้องการทางเศรษฐกิจ ความยากจน การขาดการศึกษามาเป็นผู้ต้องขังที่มีอิทธิพล เป็นผู้ค้ายาเสพติดรายสำคัญ ผู้ต้องขังเหล่านี้มีศักยภาพทางการเงินสูงมาก สามารถที่จะลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำได้ เช่น การนำโทรศัพท์เข้าในเรือนจำ แม้ว่ากรมราชทัณฑ์จะมีมาตรการตรวจค้นและป้องกันอยู่ตลอดเวลาแต่ไม่สามารถจะจับผู้กระทำผิดได้ เพราะผู้ต้องขังเป็นผู้มีอิทธิพลหรืออำนาจเงิน จากปัญหาการลักลอบนำโทรศัพท์เข้าเรือนจำทำให้เกิดการปัญหาสิ่งยาเสพติดเข้าไปในเรือนจำหรือแม้แต่การส่งยาเสพติดภายนอกเข้าเรือนจำที่มีลักษณะการดำเนินงานเป็นองค์กรอาชญากรรม ทำให้กระทบต่อภาพลักษณ์ของกรมราชทัณฑ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ท้ายที่สุดจากสถานการณ์ปัญหาของกรมราชทัณฑ์ข้างต้นในปัจจุบัน และสถิติผู้ต้องขังยังมีสารเสพติดแสดงให้เห็นว่า การตรวจค้นผู้ต้องขังมีความสำคัญมากในการควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำ หากการตรวจค้นที่มีประสิทธิภาพ ปัญหาการลักลอบนำยาเสพติด สิ่งของต้องห้ามหรือโทรศัพท์มือถือเข้าเรือนจำก็จะน้อยลงหรือหมดไป นอกจากนี้การศึกษาวิจัยในเรื่องการตรวจค้นผู้ต้องขังในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของการตรวจค้นผู้ต้องขังเพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบหรือแนวทางที่มีประสิทธิภาพของการตรวจค้นที่เอื้อประโยชน์ต่อการบริหารงานเรือนจำให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องตามหลักมาตรฐานสากล และส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของกรมราชทัณฑ์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของระบบการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังของเรือนจำ
2. เพื่อศึกษาและพัฒนาระบบการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพตามหลักมาตรฐานสากล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย” ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytical Approach) โดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เอกสารทางวิชาการ บทความต่าง ๆ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งสื่ออินเทอร์เน็ต สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย

เลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview) รวมทั้งการสังเกตการณ์ (Observation) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวม 25 คน คือ กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของเรือนจำ ได้แก่ ผู้บัญชาการเรือนจำ ในเรือนจำ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน ผู้อำนวยการส่วนควบคุม ในเรือนจำกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน หัวหน้าฝ่ายควบคุม ในเรือนจำกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน และเจ้าหน้าที่ส่วนควบคุมในเรือนจำ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 คน ในเรือนจำกลางบางขวาง เรือนจำกลางคลองไผ่ เรือนจำพิเศษ กรุงเทพมหานคร เรือนจำจังหวัดนนทบุรี เรือนจำพิเศษมีนบุรี เรือนจำอำเภอดงขี้เหล็ก และ เรือนจำอำเภอสี่คิ้ว ซึ่งการวิจัยดังกล่าวได้อาศัยจำนวนกรณี (Cases) หรือกลุ่มตัวอย่างไม่มากนักนั้นและเลือกกรณีศึกษาแบบเจาะจง (Purposeful Selection) เพื่อเลือกกรณีศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้มากที่สุด การนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงความคิดเห็น ประสบการณ์ และการตรวจค้นผู้ต้องขังในเรือนจำเพื่อการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเหมาะสมเป็นไปตามหลักสากลที่นำมาศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปจัดทำร่างรูปแบบหรือแนวทางการตรวจค้นที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้เพื่อหลีกเลี่ยงในการนำเสนอข้อมูลในส่วนที่เป็นการยกคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาอ้างอิง ผู้วิจัยจะไม่ระบุชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แต่จะอ้างอิงในสองลักษณะ ดังนี้ ลักษณะที่ 1 ในการอ้างอิงถึงความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เฉพาะราย ผู้วิจัยอ้างอิงโดยใช้คำว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” พร้อมระบุกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว ลักษณะที่ 2 ในการอ้างอิงถึงความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เหมือนกัน หรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันมากกว่า 1 คนขึ้นไป ผู้วิจัยอ้างอิงถึง โดยใช้คำว่า “กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” ตามด้วยกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนั้น ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลและข้อมูลอายุราชการของกลุ่มตัวอย่าง แสดงอยู่ในตารางที่ 1 และ 2

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลภูมิหลังส่วนบุคคลของผู้ตอบสัมภาษณ์ ในภาพรวมกลุ่มผู้บริหารระดับสูง ผู้อำนวยการส่วน หัวหน้าฝ่าย และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล		จำนวน
สถานภาพ ทางสังคม (ตำแหน่ง)	ผู้บัญชาการเรือนจำ	6
	ผู้อำนวยการส่วน	5
	หัวหน้าฝ่าย	6
	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ	8
รวม		25
เพศ	ชาย	25
	หญิง	0
รวม		25

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล		จำนวน
อายุ	31 - 35 ปี	4
	36 - 40 ปี	5
	41 - 45 ปี	8
	มากกว่า 45 ปี	9
	รวม	25
สถานภาพการสมรส	โสด	8
	สมรส	17
	หย่า	-
รวม		25
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	9
	ปริญญาโท	14
	ปริญญาเอก	2
	รวม	25

จากตารางที่ 1 เพศของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการส่วน หัวหน้าฝ่าย และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของเรือนจำเป้าหมายทั้ง 6 แห่ง พบว่า เป็นเพศชายทั้งหมด มีอายุปัจจุบันมากกว่า 45 ปี มากที่สุด จำนวน 9 คน รองลงมา มีอายุปัจจุบันระหว่าง 41 – 45 ปี จำนวน 8 คน อายุปัจจุบันระหว่าง 36 – 40 ปี จำนวน 5 คน และอายุปัจจุบันระหว่าง 31 – 35 ปี น้อยที่สุด จำนวน 4 คน สถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 17 คน และสถานภาพโสด จำนวน 8 คน และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับการศึกษาปริญญาโท มากที่สุด จำนวน 14 คน รองลงมา มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 9 คน และมีระดับการศึกษาปริญญาเอกน้อยที่สุด จำนวน 2 คน

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดอายุราชการของผู้ตอบสัมภาษณ์ในภาพรวมกลุ่มผู้บริหารระดับสูง ผู้อำนวยการส่วน หัวหน้าฝ่าย และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม

ตำแหน่ง	อายุราชการ	มากกว่า 10 ปี	มากกว่า 15 ปี	มากกว่า 20 ปี
ผู้บัญชาการเรือนจำ				✓
ผู้อำนวยการส่วน			✓	
หัวหน้าฝ่าย			✓	
เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ		✓		
รวม		8	10	7

จากตารางที่ 2 อายุราชการของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการส่วน หัวหน้าฝ่าย และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของเรือนจำเป้าหมายทั้ง

6 แห่ง พบว่ามีอายุราชการมากกว่า 15 ปี มากที่สุด จำนวน 10 คน รองลงมา มีอายุราชการมากกว่า 10 ปี จำนวน 8 คน และมีอายุราชการมากกว่า 20 ปี น้อยที่สุด จำนวน 7 คน

ผลการวิจัย

การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย สรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคการตรวจค้นผู้ต้องขังเพื่อให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากล

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจค้นผู้ต้องขังในเรือนจำมีอยู่หลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการตรวจค้นผู้ต้องขังในเรือนจำที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 6 แห่ง ยังไม่เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากล ซึ่งสรุปประเด็นปัญหาได้ดังนี้

1.1 การขาดการสนับสนุนเงินงบประมาณจากกรมราชทัณฑ์ด้านการตรวจค้น กรมราชทัณฑ์ไม่ได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดระเบียบเรือนจำอย่างเพียงพอ โดยจากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า เรือนจำต้องนำเงินงบประมาณนอกงบประมาณของเรือนจำ โดยเฉพาะเงินร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขังมาใช้ในการจัดระเบียบเรือนจำ ตลอดจนการตรวจค้นเรือนจำ ซึ่งควรจะใช้เงินงบประมาณปกติ เนื่องจากการตรวจค้นผู้ต้องขังอยู่ภายใต้นโยบายการจัดระเบียบเรือนจำ ซึ่งเป็นพันธกิจของกรมราชทัณฑ์ที่สอดคล้องกับกฎหมายชั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังองค์การสหประชาชาติการดำเนินงานด้านการควบคุมผู้ต้องขัง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้บัญชาการเรือนจำและกลุ่มผู้อำนวยความสะดวกส่วนใหญ่ที่ได้ความคิดเห็นว่า

“ปัญหาและอุปสรรคของการตรวจค้นผู้ต้องขัง แม้จะสอดคล้องหรืออยู่ภายใต้นโยบายการจัดระเบียบเรือนจำแต่ กรมราชทัณฑ์ สนับสนุนงบประมาณให้เรือนจำดำเนินการไม่ทั่วถึง เรือนจำจำเป็นต้องใช้เงินงบประมาณส่วนใดส่วนหนึ่งนำมาใช้ในการดำเนินการควบคุมผู้ต้องขัง เช่น เงินร้านสงเคราะห์ เพื่อให้ดำเนินการตามนโยบายการจัดระเบียบเรือนจำดำเนินการต่อไปได้ จึงจะทำให้การตรวจค้นทำได้รวดเร็ว” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1, 2561)

ในขณะที่กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการควบคุมในเรือนจำกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลตรงข้ามกับกลุ่มผู้บัญชาการเรือนจำ และกลุ่มผู้อำนวยความสะดวก มองว่า แม้จะพบว่าการตรวจค้นผู้ต้องขังในเรือนจำเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการจัดระเบียบเรือนจำ ปัญหาด้านงบประมาณที่จำกัดก็เป็นปัญหาสำคัญส่วนหนึ่ง หากแต่งานการตรวจค้นผู้ต้องขัง เป็นภารกิจหรืองานหลักของเรือนจำอยู่แล้ว หากเจ้าหน้าที่ร่วมแรงร่วมใจและปฏิบัติตามข้อกำหนด

ระเบียบข้อสั่งการของกรมราชทัณฑ์อย่างเคร่งครัดย่อมทำให้การตรวจค้นดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการควบคุมที่ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า

“แม้กรมราชทัณฑ์ จะสนับสนุนงบประมาณในการตรวจค้นผู้ต้องขังไม่เพียงพอ แต่จะเห็นได้ว่า งานการตรวจค้นเป็นภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์อยู่แล้ว หากเจ้าหน้าที่ร่วมแรงร่วมใจและปฏิบัติตามข้อกฎหมายระเบียบข้อสั่งการของกรมราชทัณฑ์อย่างเคร่งครัดย่อมทำให้การตรวจค้นดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การตรวจค้นอย่างมีประสิทธิภาพทุกฝ่ายในเรือนจำต้องร่วมมือร่วมใจกัน ไม่ใช่หน้าที่ของฝ่ายควบคุมเพียงฝ่ายเดียว” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2, 2561)

1.2 ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะความชำนาญด้านการควบคุมตรวจค้น ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะความชำนาญด้านการควบคุมตรวจค้น เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การตรวจค้นผู้ต้องขังไม่มีประสิทธิภาพ การขาดแคลนบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการควบคุมตรวจค้น ผู้ปฏิบัติงานมีการทำงานหลายด้านหลายหน้าที่ ทำให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งการขาดทักษะความชำนาญต่อการควบคุมตรวจค้นเนื่องจากขาดการฝึกอบรมในด้านที่เกี่ยวข้อง โดยจากการสังเคราะห์ข้อมูลการให้สัมภาษณ์พบว่า กรมราชทัณฑ์ จะนำนโยบายการจัดระเบียบเรือนจำลงสู่การปฏิบัติในเรือนจำ แต่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเรือนจำเป้าหมายมองว่า หากกรมราชทัณฑ์สนับสนุนงบประมาณไม่เพียงพอในการตรวจค้นผู้ต้องขัง การจะทำให้การจัดระเบียบเรือนจำต้องประสบปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงาน ซึ่งก็จะสอดคล้องกับปัญหาบุคลากรที่ตามมา เนื่องจาก ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการควบคุมผู้ต้องขังเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของการตรวจค้นจัดระเบียบเรือนจำที่ให้ความคิดเห็นว่า จากปัญหาเรื่องงบประมาณ ในการตรวจค้นที่ไม่เพียงพอจะส่งผลต่อการตรวจค้นและปัญหาบุคลากรในเรือนจำตามมา ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...งบประมาณ และเจ้าหน้าที่มีจำนวนจำกัดที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจค้นผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วน” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 3, 2561)

“...สิ่งที่พบว่าเป็นปัญหาในเรื่องการตรวจค้นผู้ต้องขัง คือปริมาณของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนไม่เพียงพอ” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 4, 2561)

“...บุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจค้น ขาดการฝึกอบรมด้านการตรวจค้นอย่างสม่ำเสมอ” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 5, 2561)

1.3 ปัญหาการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ เรือนจำขาดการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพในการตรวจค้นเพื่อให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากล ถึงแม้ว่าเรือนจำกลุ่มเป้าหมายทั้ง 6 แห่ง สามารถดำเนินการตามนโยบาย 5

ก้าวอย่างในการจัดระเบียบเรือนจำได้เป็นอย่างดี โดยนำไปเป็นแนวทางในการจัดระเบียบเรือนจำอย่างจริงจัง โดยให้เจ้าหน้าที่ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดระเบียบเรือนจำ และนำตัวชี้วัดมาตรฐานการจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถานมาใช้เป็นเกณฑ์กำหนดกิจกรรมการจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถาน 5 ด้าน ทั้งเจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง บุคคลภายนอก สภาพทางกายภาพ และกระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้การตรวจค้นมีประสิทธิภาพไปด้วย จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจค้นที่ไม่ประสิทธิภาพเป็นผลจากการที่เรือนจำขาดการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังเนื่องจากเรือนจำบางแห่งไม่มีการจัดทำแผนของเรือนจำด้านการตรวจค้นผู้ต้องขัง กำหนดแนวทางการจัดระเบียบเรือนจำให้มีความสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ และขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เรือนจำไม่มีการจัดระเบียบเรือนจำโดยยึดมาตรฐานนโยบายของกระทรวงยุติธรรมและกรมราชทัณฑ์กำหนด ไม่มีการติดตามและประเมินผลการจัดระเบียบเรือนจำทุกขั้นตอน ตลอดจนการจัดระเบียบเรือนจำเป็นนโยบายเร่งด่วน และมีการกำหนดเวลาในการจัดระเบียบเรือนจำ ทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความกดดันและตรากตรำ ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“เรือนจำมักไม่มีการประชุมวางแผน กำหนดแนวทาง กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ละพื้นที่ แต่ละจุดให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ อีกทั้งเรือนจำไม่มีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการตรวจค้นให้พร้อม” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 6, 2561)

“เรือนจำไม่มีการวางมาตรการในการตรวจค้น ห้ามนำสิ่งของต้องห้ามเข้าในเรือนจำ ไม่มีการมอบนโยบายการตรวจค้น ทำความเข้าใจ ชี้แจงให้เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังเข้าใจหลักการตรวจค้นเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังและเพื่อให้แนวทางปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7, 2561)

“ไม่มีการบันทึกภาพการตรวจค้นทุกครั้งเพื่อเป็นหลักฐานป้องกันการถูกร้องเรียน” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8, 2561)

1.4 ปัญหาด้านอาคารสถานที่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ เห็นด้วยว่าปัญหาด้านอาคารสถานที่ของเรือนจำส่งผลกระทบต่อตรวจค้นผู้ต้องขัง เนื่องจาก หากเป็นเรือนจำเก่า ซึ่งปัจจุบันพบว่า เรือนจำหลายแห่งมีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปเช่น เรือนจำกลางบางขวาง เรือนจำกลางคลองเปรม เรือนจำจังหวัดนนทบุรี เป็นต้น ทำให้เมื่อกล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเรือนจำ ได้แก่ แสงสว่าง ระบบถ่ายเทอากาศ อุณหภูมิ เสียง ความสะอาด สุขลักษณะ และสุขาภิบาล เป็นต้น การจัดสภาพแวดล้อมในเรื่องดังกล่าวนี้จึงมีความแตกต่างกันในแต่ละอาคารสถานที่หรือแดนต่าง ๆ ตามอายุการใช้งานที่ยาวนาน ซึ่งมีผลหรือส่งผลกระทบต่อควบคุมตรวจค้นที่มีประสิทธิภาพลดลง ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้อำนวยการส่วนที่ให้ความเห็นว่า

“สภาพของเรือนจำเก่า ทรุดโทรม ทำให้การจัดระเบียบเรือนจำ การตรวจค้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 9, 2561)

“อาคารสถานที่ภายในเรือนจำมีอาคารมากมาย ก่อสร้างมานาน สลับซับซ้อน ทำให้การจัดระเบียบเรือนจำเป็นไปด้วยความยากลำบาก” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10, 2561)

“พื้นที่ภายในเรือนจำคับแคบ ทำให้ผู้ต้องขังชุกซ้อนสิ่งของต้องห้ามได้ง่าย” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 11, 2561)

“โครงสร้างของเรือนจำหรือการก่อสร้างของเรือนจำ เน้นการควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดระเบียบเรือนจำ” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 12, 2561)

แต่เรือนจำในปัจจุบันก็มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการใช้งานปัจจุบัน และให้สอดคล้องกับจำนวนผู้ต้องขังเป็นประจําอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นหัวหน้าฝ่ายได้กล่าวว่า

“สภาพแวดล้อมของเรือนจำเก่า โดยทั่วไปก็อยู่ในระดับที่รับได้ แม้จะเป็นเรือนจำเก่ามีอายุการใช้งานมายาวนานหลายสิบปี แต่กรมราชทัณฑ์ก็มีการปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ในเรือนจำมาโดยตลอด โดยเฉพาะระยะหลัง 7 – 8 ปีที่ผ่านมา ผู้บัญชาการเรือนจำให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในเรือนจำทั้งในด้านเรือนนอน โรงเลี้ยง ห้องน้ำห้องส้วม เป็นต้น มีการทาสีใหม่เพิ่มห้องน้ำห้องส้วมให้มีความสะอาดถูกสุขอนามัยมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ในเรือนจำของผู้ต้องขังโดยรวมดีขึ้น ทำให้ผู้ต้องขังเจ็บป่วยในเรือนจำน้อยลง” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 13, 2561)

1.5 ปัญหาด้านการหาข่าวเพื่อประโยชน์ในการตรวจค้นผู้ต้องขังในเรือนจำ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ เห็นด้วยว่า หากมีการหาข่าวในเรือนจำที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้การตรวจค้นผู้ต้องขังมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ให้ความเห็นไว้ว่า

“เรือนจำส่วนใหญ่ไม่มีการแต่งตั้งสายข่าวเพื่อแจ้งเบาะแสข่าว ทั้งภายในและภายนอกเรือนจำ” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 14, 2561)

“เรือนจำไม่มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานและบุคคลภายนอกเพื่อขอความร่วมมือสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และขยายผลโดยเฉพาะกรณีผู้ร้ายรายสำคัญและเครือข่ายผู้ค้ายาเสพติด” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 15, 2561)

“ไม่มีการสร้างชุมชนเข้มแข็งรอบเรือนจำเพื่อเป็นเครือข่ายแจ้งเบาะแสข่าว” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 16, 2561)

ปัญหาด้านการหาข่าวที่ไม่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เรือนจำยังไม่มีความรู้หรือเทคนิคในการหาข่าวทั้งในเรือนจำและนอกเรือนจำที่ถูกต้อง ตลอดจนเจ้าหน้าที่เรือนจำขาดการประสานการมีส่วนร่วมในการหาข่าวจากภายนอกเรือนจำ เรือนจำไม่ได้กำหนด

ภารกิจหรือภาระงานโดยเฉพาะด้านการข่าวของเรือนจำเป็นการเฉพาะ และกรมราชทัณฑ์ ไม่มีการจัดตั้งศูนย์สำหรับการประมวลผลการข่าวจากเรือนจำเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการจัดทำด้านการข่าว

1.6 บทบาทหรือความรับผิดชอบในการตรวจค้นตามหลักมาตรฐานสากล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารของกรมราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องพบว่า แผนปฏิบัติการการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.2559 – 2562 กำหนดพันธกิจของกรมราชทัณฑ์ไว้ 2 ด้าน คือ การควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีอาชีวะ และการบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมราชทัณฑ์, 2559) ซึ่งจากพันธกิจของกรมราชทัณฑ์ทั้ง 2 ด้าน พบว่ามีความสอดคล้องกับกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ แต่มีการแยกการดำเนินงานด้านการดูแลสุขภาพและสวัสดิการผู้ต้องขังมาจัดเป็นหมวดแยกไว้ เนื่องจากเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ทั้ง 2 พันธกิจ และมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ผู้ปฏิบัติงานราชทัณฑ์ได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ดังนั้น พันธกิจทั้ง 2 ด้านของ กรมราชทัณฑ์ สามารถนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับกฎมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติได้ 3 ด้าน ได้แก่

1.6.1 การดำเนินงานด้านการควบคุม เช่น หลักการเบื้องต้น การลงทะเบียน การจำแนกประเภทของผู้ต้องขังและการแยกขัง ผู้ต้องขังระหว่างรอการพิจารณาคดี ที่พักอาศัยของผู้ต้องขังวินัยและการลงโทษ เครื่องพันธนาการ เป็นต้น

1.6.2 การดำเนินการด้านการบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง เช่น การนับถือศาสนา การบำบัดแก้ไขผู้ต้องขัง การให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ต้องขัง การทำงานของผู้ต้องขังในเรือนจำการศึกษาและนันทนาการ เป็นต้น

1.6.3 การดำเนินงานด้านการดูแลสุขภาพและสวัสดิการผู้ต้องขัง เช่น สุขอนามัยส่วนตัวเสื้อผ้าและที่นอน อาหาร บริการด้านการแพทย์ การออกกำลังกายและกีฬา เป็นต้น

นอกจากนี้ บทบาทหรือความรับผิดชอบในการตรวจค้นตามหลักมาตรฐานสากล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดเห็นสอดคล้องตรงกันว่า ผู้ที่ทำหน้าที่ในการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลต้องดำเนินการภายใต้บทบาท 3 ประการ ดังนี้

1.6.3.1 กำกับดูแล ให้คำปรึกษาแนะนำการจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถานให้เป็นไปตามนโยบายกระทรวงยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์

1.6.3.2 วางแผนกำหนดแนวการจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถาน ประสานและสนับสนุนเอื้ออำนวยให้การจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

1.6.3.3 จัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถานตามนโยบายของกระทรวงยุติธรรมกรมราชทัณฑ์และตามแนวทางที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 25 คน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นกลุ่มผู้บัญชาการเรือนจำและกลุ่มผู้อำนวยการส่วนควบคุมส่วนใหญ่ที่ได้กล่าวว่า

“ผู้ที่ทำหน้าที่ในการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลต้องมีบทบาทหน้าที่ เช่น ถ้าในระดับผู้บริหารเรือนจำ เช่น ผู้บัญชาการเรือนจำหรือ ผบ. จำเป็นต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำการตรวจค้นผู้ต้องขัง การจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถานให้เป็นไปตามนโยบายกระทรวงยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ ระดับ ผอ.ส่วน จำเป็นต้องมีหน้าที่ในการวางแผน กำหนดแนวทางการตรวจค้นผู้ต้องขังให้สอดคล้องตามหลักสากลตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ระดับเจ้าหน้าที่ จำเป็นต้องตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักเกณฑ์ แนวทางที่กฎหมายกำหนด” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 17, 2561)

2. การพัฒนาระบบการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพตามหลักมาตรฐานสากล

การพัฒนาระบบการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพตามหลักมาตรฐานสากลควรมีทิศทางเดียวกันในการดำเนินการจัดระเบียบเรือนจำให้สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ การนำนโยบายหน่วยเหนือมาเป็นแนวทางปฏิบัติของการจัดระเบียบเรือนจำโดยให้เจ้าหน้าที่ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดระเบียบเรือนจำ และทำตัวชี้วัดมาตรฐานการจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถานมาใช้เป็นเกณฑ์กำหนดกิจกรรมการจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถาน ให้ยึดมาตรฐานการทำงานเป็นหลัก เช่นเดียวกับการกำหนดตัวชี้วัดในการดำเนินงานตามมาตรฐานเรือนจำ 10 ด้านของกรมราชทัณฑ์

นอกจากนั้น ควรใช้นโยบาย 5 ก้าวแห่งการเปลี่ยนแปลงราชทัณฑ์ของอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมาเป็นแนวทางในการตรวจค้นผู้ต้องขัง กลุ่มผู้ศึกษามีความเห็นว่ นโยบาย 5 ก้าวแห่งการเปลี่ยนแปลงราชทัณฑ์ สามารถนำมาใช้เพื่อให้เรือนจำมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพของผู้ต้องขัง เพื่อป้องกันการชุกซ่อนสิ่งของต้องห้ามภายในเรือนจำ ดังนั้น การพัฒนาระบบการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพตามหลักมาตรฐานสากล ควรดำเนินการดังนี้

2.1 การนำนโยบาย 5 ก้าวแห่งการเปลี่ยนแปลงราชทัณฑ์ มาเป็นแนวทางในการจัดระเบียบเรือนจำเพื่อเอื้ออำนวยต่อการตรวจค้นผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพ

2.2 การนำระบบการตรวจค้นตามหลักมาตรฐานสากลมาปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยผู้บริหารระดับสูงของเรือนจำ ควรมีการประชุมชี้แจงนโยบายกระทรวงยุติธรรม นโยบาย

กรมราชทัณฑ์ที่สำคัญ โดยเฉพาะนโยบายการจัดระเบียบเรือนจำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ต้องขังในเรือนจำ ได้เข้าใจและน่านโยบายที่กำหนดไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การกำหนดแผนหรือรูปแบบการตรวจค้นตามหลักมาตรฐานสากลมาปฏิบัติในเรือนจำให้เป็นรูปแบบเดียวกัน โดยกรมราชทัณฑ์ต้องมีการกำหนดแผนหรือรูปแบบการตรวจค้นให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยมีระบบการตรวจค้นดังนี้

2.3.1 การตรวจค้นจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขัง และมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสิ่งของต้องห้ามซุกซ่อนในร่างกาย ซึ่งต้องกระทำการตรวจโดยแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ที่ผ่านการฝึกด้านนี้มาเป็นพิเศษ โดยเจ้าหน้าที่จะต้องบันทึกทุกขั้นตอนของการตรวจ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือ คำสั่งอนุญาตจากผู้บัญชาการ เหตุผลของการตรวจครั้งนั้น การบันทึกต้องบันทึกไว้ในแบบฟอร์มการตรวจและในแบบประวัติผู้ต้องขังด้วย

2.3.2 การตรวจค้นกรณีพิเศษ ให้ประสานหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมตรวจค้น

2.3.3 การตรวจค้นบุคคล อาคารสถานที่ และยานพาหนะ ให้ตรวจค้นอย่างเคร่งครัดและละเอียดถี่ถ้วน ไม่มีข้อยกเว้น เช่น การตรวจค้นผู้บริหารระดับสูง ควรให้เจ้าหน้าที่หญิงเป็นผู้ตรวจค้น เป็นต้น

2.3.4 มีการนำเครื่องมือหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการตรวจค้น เช่น เครื่องตรวจโลหะแบบมือถือ และเครื่องตรวจโลหะแบบเดินผ่าน รวมถึงการใช้การสังเกตร่วมด้วย เช่น เครื่องบอดี้สแกน

2.3.5 ผู้บริหารเรือนจำจะต้องกำกับ ดูแลให้เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด

2.3.6 จัดตั้งคณะทำงานด้านการข่าว วางตัวเจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง และบุคคลอื่นเป็นสายข่าวทั้งภายในและภายนอกเรือนจำ วิธีการหาข่าว ช่องทางในการให้ข่าว และการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทั้งจากสื่อ บุคคลทั่วไป ญาติ ผู้มาติดต่อหน่วยงานและผู้ต้องขังที่กำลังจะได้รับการปล่อยตัว มีการวิเคราะห์ข่าวเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและจัดเก็บข้อมูลด้านการข่าวอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะผู้ร้ายรายสำคัญ ผู้ต้องขังคดีอุกฉกรรจ์ และผู้ต้องขังคดีสำคัญ ๆ ที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2.4 จัดระเบียบร้านค้าสงเคราะห์ในเรือนจำ การจำหน่ายสินค้าในร้านสงเคราะห์ให้ผู้ต้องขังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการสะสมของสัมภาระภายในเรือนจำ เนื่องจากผู้ต้องขังมักจะซื้อสินค้ากักตุนไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งเก็บไว้ใช้เองและนำไปขายต่อเพื่อทำกำไร และในเมื่อไม่สามารถใช้ให้หมดไปภายในวันเดียวจึงส่งผลให้มีสินค้าในตู้ล็อกเกอร์เกินความจำเป็นและเกินปริมาณที่อนุญาตให้จัดเก็บได้

อภิปรายผล

1. ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจค้นผู้ต้องขังในเรือนจำ

การบังคับโทษทางอาญาในประเทศไทย มีกรมราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นองค์กรหลักในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมผู้ต้องขังตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล การบริหารโทษและการจัดการลงโทษ โดยมีเรือนจำเป็นหน่วยงานหลักที่ตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษเพื่อป้องกันสังคมจากผู้กระทำความผิด การลงโทษเพื่อชดเชยยังอาชญากรรม การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนให้ผู้เสียหาย ตลอดจนการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตามภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์คือ การควบคุมผู้ต้องขังให้ได้รับโทษตามคำพิพากษา ซึ่งผู้ต้องขังที่เข้ามาสู่เรือนจำนั้น ประกอบด้วยผู้ต้องขังที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ทั้งผู้ต้องขังที่กระทำความผิดครั้งแรก ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดติดนิสัย ผู้กระทำความผิดด้วยความประมาท รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ผู้ต้องขังเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่ภายใต้ความหลากหลายดังกล่าวเรือนจำต้องควบคุมผู้ต้องขังเหล่านั้นให้ได้ภายใต้ข้อจำกัดด้านพื้นที่ งบประมาณ บุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ตลอดจนผู้ต้องขังประกอบอาชญากรรมด้วยวิธีลับซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการตรวจค้นผู้ต้องขังในเรือนจำกลุ่มเป้าหมาย ผลการศึกษาพบว่า การขาดแคลนทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการสนับสนุนเงินงบประมาณของ กรมราชทัณฑ์ด้านตรวจค้นและการขาดแคลนบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการควบคุมและตรวจค้นผู้ต้องขัง และเรือนจำยังประสบปัญหาด้านการนำนโยบายด้านการตรวจค้นลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้ ปัญหาด้านอาคารสถานที่ของเรือนจำจะส่งผลต่อการตรวจค้นผู้ต้องขัง อีกทั้งเรือนจำยังประสบปัญหาด้านการหาข่าวในเรือนจำที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการตรวจค้นผู้ต้องขังในด้านการขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณและด้านอาคารสถานที่ที่พบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้องงานศึกษาของดารณี พิบูลทิพย์ ที่ศึกษาเรื่องตัวแบบการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อผู้ต้องขังเขตควบคุมพิเศษเรือนจำความมั่นคงสูงในประเทศไทย ซึ่งพบว่า ปัญหาอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอและไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาด้านอาคารสถานที่ในการควบคุมที่ยังไม่เหมาะสมและปัญหาด้านงบประมาณในการพัฒนาเขตควบคุมพิเศษในเรือนจำความมั่นคงสูง เป็นปัญหาหลักในการบริหารจัดการระบบการควบคุมและตรวจค้นผู้ต้องขัง (ดารณี พิบูลทิพย์, 2554)

แต่อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดยังต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักมาตรฐานสากล เพื่อให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายฐานขึ้นสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะภารกิจด้านการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากล ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยพบว่าบทบาทหรือความรับผิดชอบในการตรวจค้นตามหลักมาตรฐานสากลเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ในการตรวจค้นผู้ต้องขังต้องดำเนินการภายใต้บทบาท 3 ประการ ได้แก่

1) กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษาแนะนำการจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถานให้เป็นไปตามนโยบายกระทรวงยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ 2) วางแผนกำหนดแนวการจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถาน ประสานและสนับสนุนเอื้ออำนวยให้การจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และ 3) จัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถานตามนโยบายของกระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ และแนวทางที่กำหนด ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดระบบการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลที่ให้ความสำคัญว่าการตรวจค้นเป็นภารกิจที่สำคัญและหลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ผู้ทำการตรวจค้นจึงต้องดำเนินการวางแผน ดำเนินการและจัดระบบการตรวจค้นภายใต้นโยบายและแนวทางที่หน่วยงานกำหนด โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่าง ๆ เนื่องจากหากเจ้าหน้าที่เกิดความประมาทหรือไม่มีความตระหนักรู้เพียงพอในการวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานตลอดจนการกำกับดูแลไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จะทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับอันตรายและไม่มีความปลอดภัยในระหว่างการตรวจค้นและยังเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการเรือนจำและทัณฑสถานอีกด้วย (กรมราชทัณฑ์ สำนักทัณฑวิทยา, 2558)

2. การพัฒนาระบบการตรวจค้นผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพตามหลักมาตรฐานสากล

การพัฒนาระบบการตรวจค้นผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพตามหลักมาตรฐานสากล ควรมีทิศทางเดียวกันในการดำเนินการจัดระเบียบเรือนจำให้สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ การนำนโยบายหน่วยเหนือมาเป็นแนวทางปฏิบัติของการจัดระเบียบเรือนจำโดยให้เจ้าหน้าที่ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดระเบียบเรือนจำ และทำตัวชี้วัดมาตรฐานการจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถานมาใช้เป็นเกณฑ์กำหนดกิจกรรมการจัดระเบียบเรือนจำและทัณฑสถาน ให้อยู่ตามมาตรฐานการทำงานเป็นหลัก ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว โดยผลการศึกษาวิจัยพบว่าการพัฒนาระบบ การตรวจค้นผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพตามหลักมาตรฐานสากล ควรดำเนินการดังนี้ 1) นำนโยบาย 5 ก้าวแห่งการเปลี่ยนแปลงราชทัณฑ์มาเป็นแนวทางในการจัดระเบียบเรือนจำ 2) นำระบบการตรวจค้นตามหลักมาตรฐานสากลมาปฏิบัติอย่างจริงจัง และ 3) กำหนดแผนหรือรูปแบบการตรวจค้นตามหลักมาตรฐานสากล โดยกรมราชทัณฑ์ต้องกำหนดแผนหรือรูปแบบการตรวจค้นให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ว่าด้วยการจัดระเบียบสังคมที่จะเป็นวิถีทางที่คนในสังคมได้กำหนด เพื่อให้คนในสังคมยอมรับและร่วมกันปฏิบัติตาม ทำให้สังคมเกิดความสงบ เป็นระเบียบเรียบร้อย หากคนในสังคมคนใดกระทำความผิดตามวิธีการที่กำหนด ก็จะถูกลงโทษจากคนในสังคมด้วยกัน แต่ถ้าหากคนในสังคมทำตามวิธีการที่กำหนดแล้ว ก็อาจจะได้รับการยกย่องชื่นชมหรือการให้ขวัญกำลังใจและเช่นเดียวกับการกำหนดตัวชี้วัดในการดำเนินงานตามมาตรฐานเรือนจำ 10 ด้านของกรมราชทัณฑ์ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2531) ซึ่งการกำหนดมาตรฐานเรือนจำของกรมราชทัณฑ์

ไทย มาจากแนวคิดที่ต้องการให้เรือนจำหรือทัณฑสถานทั่วประเทศ ได้มีตัวแบบทั้งทางกายภาพ และกลไกการปฏิบัติที่สมบูรณ์เป็นที่ยอมรับทั้งผู้ต้องขัง ผู้ปฏิบัติงาน สังคมภายนอก และมีความเป็นสากล (มณฑล ชันกสิกรรม, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยดังกล่าว สามารถตอบปัญหาการวิจัยในประเด็นว่า ระบบการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังของเรือนจำในปัจจุบันยังไม่มีความเป็นไปตามหลักมาตรฐานสากล โดยข้อจำกัดบางประการที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ต่อการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังของเรือนจำในปัจจุบันตลอดจนแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงระบบการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังของเรือนจำไทยมีประสิทธิภาพตามหลักมาตรฐานสากล ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์เชิงวิชาการ ในประเด็นว่า ผลจากการศึกษาทำให้ทราบถึงระบบการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังของเรือนจำในปัจจุบัน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของระบบ การตรวจค้นตัวผู้ต้องขังของเรือนจำในปัจจุบัน และทำให้ได้รูปแบบหรือแนวทางเบื้องต้นที่มีประสิทธิภาพของการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังของเรือนจำตามหลักสากล ไปปฏิบัติในเรือนจำอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อีกทั้ง ผลจากการศึกษาทำให้กรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเรือนจำมีข้อมูลสำหรับการพัฒนาปรับปรุงการตรวจค้นผู้ต้องขังโดยเฉพาะการนำไปกำหนดแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพในการตรวจค้นผู้ต้องขัง และการขับเคลื่อนนโยบาย 5 ก้าวอย่างแห่งการเปลี่ยนแปลงราชทัณฑ์ในเรื่องการจัดระเบียบเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ไปปฏิบัติในเรือนจำต่อไป **ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาระบบการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพ** 1) กรมราชทัณฑ์ควรพิจารณาสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือในการตรวจค้นผู้ต้องขังที่มีประสิทธิภาพ และควรกำหนดแผนหรือรูปแบบการตรวจค้นตามหลักมาตรฐานสากลมาปฏิบัติในเรือนจำให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ 2) กรมราชทัณฑ์จะต้องให้เรือนจำทำการแยกขังผู้ต้องขังประเภทต่าง ๆ เช่น การแยกขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีออกจากนักโทษเด็ดขาด การแยกขังผู้ต้องขังวัยหนุ่มหรือเด็กเยาวชนฝากขังจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องขังผู้ใหญ่ การแยกขังผู้ต้องขังเพศที่สามออกจากผู้ต้องขังเพศชายและหญิง ซึ่งเรือนจำต้องจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและมีการแยกขังให้สอดคล้องกับประเภทและลักษณะของผู้ต้องขังดังกล่าว 3) กรมราชทัณฑ์ จำเป็นต้องนำแนวทางการกำหนดพื้นที่สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของเรือนจำ โดยพิจารณาตามประโยชน์ใช้สอยเพื่อผลของการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีมาดำเนินการอย่างเคร่งครัด โดยการแบ่งแยกพื้นที่ออกเป็น 3 ประเภทเพื่อให้ง่ายและเอื้ออำนวยต่อการตรวจค้นในเรือนจำ คือ 3.1) พื้นที่ห้ามเข้า หมายถึง พื้นที่ของอาณาบริเวณของเรือนจำที่ห้ามมิให้ ผู้หนึ่งผู้ใดไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องขังหรือเจ้าหน้าที่เข้าสู่พื้นที่นี้โดยเด็ดขาด เช่น พื้นที่รอบกำแพง เรือนจำด้านใน ซึ่งถือเป็นพื้นที่ห้ามเข้าหรือพื้นที่อันตราย 3.2) พื้นที่

เฉพาะ หมายถึง พื้นที่หรืออาณาบริเวณของเรือนจำที่อนุญาตให้เฉพาะเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เท่านั้นเข้าไปในพื้นที่นี้ได้ เช่น พื้นที่รอบแดนต่าง ๆ ที่กันไว้เพื่อการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งพื้นที่รอบกำแพงภายนอก และ 3.3) พื้นที่ทั่วไป หมายถึง พื้นที่หรืออาณาบริเวณของเรือนจำที่อนุญาตเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่และผู้ต้องขังเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้ โดยผู้ต้องขังยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ในการใช้พื้นที่นั้น เช่น พื้นที่อาคารเรือนนอน โรงงานฝึกวิชาชีพ โรงเลี้ยง และสนามกีฬาออกกำลังกาย 4) กรมราชทัณฑ์ควรจัดระเบียบร้านค้าสงเคราะห์ในเรือนจำ การจำหน่ายสินค้าในร้านสงเคราะห์ให้ผู้ต้องขังให้เป็นมาตรฐานเพื่อให้การตรวจค้นมีประสิทธิภาพ 5) กรมราชทัณฑ์ และเรือนจำ ต้องเน้นการติดต่อสื่อสารและประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เช่น มีการขอความร่วมมือในการตรวจค้นจากหน่วยงานทหาร ตำรวจ หรือจังหวัดในพื้นที่ เป็นต้น โดยมีการประชุมร่วมกัน มีการทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ **ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาเพิ่มเติมโดยกำหนดเป้าหมายเรือนจำที่สามารถดำเนินการจัดระเบียบเรือนจำหรือเรือนจำที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านการตรวจค้นตามกรอบและมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์กำหนดให้ครอบคลุมทุกภูมิภาค ทุกกลุ่มเรือนจำความมั่นคง เพราะบริบทของพื้นที่ที่ต่างกัน วัฒนธรรมของผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ที่ต่างกัน จะเป็นปัจจัยที่สะท้อนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานที่ต่างกันด้วย ตลอดจนต้องมีการวิจัยประเมินผลการจัดทำเรือนจำนำร่องด้านการควบคุมและการตรวจค้นเพื่อให้เป็นต้นแบบในการพัฒนาเรือนจำที่มีประสิทธิภาพด้านการควบคุมเพื่อเป็นประโยชน์ในการเป็นแบบอย่างให้เรือนจำอื่น ๆ ของกรมราชทัณฑ์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย (2562) โดย จิตฐิตา ธิติธรรมพลกุล

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์ กองการเจ้าหน้าที่. (2562). รายงานข้อมูลอัตรากำลังของบุคลากรกรมราชทัณฑ์ ประจำปี พ.ศ. 2562. นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์ กองการเจ้าหน้าที่.
- กรมราชทัณฑ์ กองแผนงาน. (2563). รายงานสถิติผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage/>
- กรมราชทัณฑ์ สำนักทัณฑวิทยา. (2558). คู่มือการตรวจค้น. นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์ สำนักทัณฑวิทยา.

- ดารณี พิบุลย์ทิพย์. (2554). ตัวแบบการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อผู้ต้องขังเขตควบคุมพิเศษเรือนจำความมั่นคงสูงในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2531). อาชญาวิทยา: สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1. (15 สิงหาคม 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2. (15 สิงหาคม 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 3. (23 สิงหาคม 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 4. (23 สิงหาคม 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 5. (25 สิงหาคม 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 6. (10 กันยายน 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 7. (15 กันยายน 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 8. (20 กันยายน 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 9. (28 กันยายน 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา ธิติธรรมพฤกษ์, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 10. (5 ตุลาคม 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา อติธรรมพฤษ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 11. (15 ตุลาคม 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา อติธรรมพฤษ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 12. (18 ตุลาคม 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา อติธรรมพฤษ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 13. (28 ตุลาคม 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา อติธรรมพฤษ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 14. (4 พฤศจิกายน 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา อติธรรมพฤษ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 15. (12 พฤศจิกายน 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา อติธรรมพฤษ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 16. (20 พฤศจิกายน 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา อติธรรมพฤษ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 17. (24 พฤศจิกายน 2561). การศึกษาปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจค้นผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากลของเรือนจำในประเทศไทย. (จิตฐิตา อติธรรมพฤษ, ผู้สัมภาษณ์)
- มณฑล ชันกลีกรรม. (2554). ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารระบบการควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขา รัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2559). รายงานสรุปผลการพิจารณาหรือการดำเนินการตามข้อสังเกตของกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติราชทัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์
ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม*
STUDENTS' SATISFACTION IN LEARNING AND TEACHING
MATHEMATICS OF HIGH SCHOOL IN MUANG DISTRICT,
NAKHON PHANOM PROVINCE

พัชชลัยย์ อนุไชยวงศ์

Patchalai Anuchaivong

พรศักดิ์ ยตะโคตร

Pornsak Yatakoat

จอห์น เมฆสว่าง

John Meksawang

ปัทมา วิชัยโย

Pattama Wichaiyo

พัชรีย์ ชัยชาญ

Patcharee Chaichan

มหาวิทยาลัยนครพนม

Nakhon Phanom University, Thailand

E-mail: patchalai.anu@npu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา ของนักเรียนที่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองนครพนม จังหวัด นครพนมที่ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ 2) ศึกษาระดับความ พึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 3) นำผลที่ได้จาก ข้อ 1 และข้อ 2 มาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการ กำหนดและปรับปรุงหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม การดำเนินการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้สำรวจความพึงพอใจของนักเรียน ต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อสำรวจความพึงพอใจ ของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็น เครื่องมือในการสำรวจ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสถานที่และ

* Received 22 June 2020; Revised 8 August 2020; Accepted 27 August 2020

โสตทัศนูปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการสำรวจพบว่าความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดี และมีค่าเฉลี่ยคือ 4.32 ส่วนความพึงพอใจในแต่ละด้านที่ประกอบด้วย ด้านผู้สอนมีความพึงพอใจสูงสุดอยู่ในระดับดีมาก และมีค่าเฉลี่ย คือ 4.52 รองลงมาคือ ด้านกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในระดับดี และมีค่าเฉลี่ย คือ 4.40 ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับดี และมีค่าเฉลี่ย คือ 4.22 ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับดี และมีค่าเฉลี่ย คือ 4.18 และความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ ด้านสถานที่และโสตทัศนูปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ย คือ 3.51 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, แบบสอบถาม, การสอนคณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to 1) Learn about general information regarding gender, education level of students who studied mathematics in high school Mueang Nakhon Phanom District Nakhon Phanom Province. The students were surveyed by frequency distribution and find the percentage 2) To study the satisfaction level of students in each area as a result of the teaching and learning of mathematics, teaching in secondary schools, Muang District, Nakhon Phanom Province 3) To be the guideline for regulation and improvement of the Bachelor of Science Program in Mathematics, Faculty of Science, Nakhon Phanom University. In this research, the research team surveyed the students' satisfaction in learning and teaching mathematics of High School. To survey the students' satisfaction with the teaching and learning of mathematics, the study used questionnaires as a survey tool with a total number of 400 students. The questionnaires consisted of five aspects including instructors, teaching and learning process, attitude towards mathematics, measurement and evaluation, studying location and audio-visual equipment. The tools used for data analysis consisted of Percentage Mean and Standard Deviation. The survey research found that overall students' satisfaction is good with the average value of 4.32. Regarding the satisfaction in each aspects, the highest average value is at 4.52 which is the satisfaction towards the instructors. The second is the process of teaching and learning accounted for 4.40. The third is the average number of attitude towards mathematics at 4.22, following by the average value of

measurement and evaluation and the average number of studying location and audio visual equipment made up 4.18 and 3.51 respectively.

Keywords: Satisfaction, Questionnaire, Mathematics teaching

บทนำ

ในปัจจุบันพบว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้านและเกิดการปฏิรูปการเปลี่ยนแปลงอย่าง ทั้งด้านการศึกษา การเมือง สังคม เศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่กำลังจะก้าวเข้าสู่โลกของข่าวสารไร้พรมแดนทำให้ประเทศไทยยังจะต้องมีการเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาของครูและนักเรียนให้มียอดความรู้ในด้านการศึกษาและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก สิ่งที่ขาดไม่ได้เลยในการพัฒนากำลังสำคัญของชาติ บ้านเมืองก็คือพัฒนากำลังคนที่เป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ ซึ่งหนึ่งในวิธีการพัฒนากำลังคนที่สำคัญนั้นก็คือการให้การศึกษาเพราะการศึกษาคือกระบวนการการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) สำหรับวิชาคณิตศาสตร์ เป็นวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นหนึ่งวิชาในกลุ่มวิชาเฉพาะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั้น วิชาคณิตศาสตร์ได้มีจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศไทยเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน อาจกล่าวได้ว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาทักษะที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันอย่างแยกกันไม่ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ด้วยความสำคัญดังกล่าว การสอนวิชาคณิตศาสตร์นั้นเพียงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหา หลักของคณิตศาสตร์เท่านั้นยังไม่เพียงพอ แต่ผู้สอนจำเป็นต้องสอนให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าและเกิดทักษะในการคิดคำนวณ รวมถึงปัจจัยแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ด้วย ตั้งแต่การเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อที่จะสามารถนำไปต่อยอดในระดับอุดมศึกษา และใช้ในการทำงาน ดังนั้นการเรียนการสอนคณิตศาสตร์จำเป็นต้องเน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการแก้ปัญหา (บริษัทเซ็นส์แมธ ไมนด์ จำกัด, 2557) อย่างไรก็ตามในอดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังพบปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียน เช่น ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนเป็นสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนที่มีความสำคัญในการ ส่งเสริมการเรียนรู้และเจตคติต่อวิชาวิชานั้น ๆ สิ่งรอบตัวเหล่านี้ประกอบด้วย พฤติกรรมผู้สอน พฤติกรรมผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตลอดจนสภาพแวดล้อม ทางบ้าน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน สภาพแวดล้อมในท้องปฏิบัติกร เช่น ขนาดของห้อง จำนวนผู้เรียน ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์และบุคลากร

พฤติกรรมของผู้สอน ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนในห้องเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียน (สุจินต์ วิทวธีรานนท์, 2556) จากสภาพการเรียนการสอนวิชาทางด้านคณิตศาสตร์ในปัจจุบัน พบว่าการเรียนการสอนวิชาทางด้านคณิตศาสตร์ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งพิจารณาได้จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ประจำปีการศึกษา 2561 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา เขต 22 กับระดับเขตพื้นที่การศึกษา สังกัด สพฐ. และระดับประเทศ พบว่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ของเขตพื้นที่การศึกษา เขต 22 โดยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับเขตพื้นที่การศึกษาร้อยละ 5.64 และมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ร้อยละ 5.32 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22, 2562)

จากข้อมูลและสภาพปัญหาที่ได้อ้างไว้ ทำให้คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดการการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นสำคัญ จึงได้จัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ทั้งนี้ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสถานที่และสื่อนวัตกรรม (มูหามัด เต๊ะยอ และมารีเยาะ มาแต, 2558) ว่านักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์อย่างไร และอยู่ในระดับใดเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้เกิดผลดีแก่นักเรียนและทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดและเพื่อตอบโจทย์ความต้องการในการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา ของนักเรียนที่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนมที่ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
3. นำผลที่ได้จาก ข้อ 1 และข้อ 2 มาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดและปรับปรุงหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอน

วิชาคณิตศาสตร์ที่มีการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนที่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม จำนวน 6,709 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22, 2562)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ในปีการศึกษา 2563 ซึ่งได้กำหนดการเปรียบเทียบจากตารางการประมาณการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ที่มีประชากรจำนวน 6,709 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 361 คน ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มอย่างมากกว่าที่กำหนดไว้จากตารางคือ 400 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accident sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 จะเป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ ประเภทการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 จะเป็นข้อมูลระดับความพึงพอใจของปัจจัย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสถานที่และสัณฐานอุปกรณ์

ตอนที่ 3 จะเป็นข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดวัน เวลา และโรงเรียนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและขอความร่วมมือจากนักเรียนที่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ช่วยตอบแบบสอบถาม (ใช้เวลาในช่วงหลังเลิกเรียน)

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามแจกให้นักเรียน และเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

3.4 ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมด แล้วดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากดำเนินการเก็บข้อมูลครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน แล้วผู้วิจัยได้นำแบบสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอน

วิชาคณิตศาสตร์ มาตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้ง จำนวน 400 ฉบับ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียนในแต่ด้านที่มีผลต่อการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จะเป็นข้อมูลระดับความพึงพอใจในด้านผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสถานที่และสื่อนวัตกรรม ในการวิเคราะห์ข้อมูลของระดับความพึงพอใจของนักศึกษา โดยคำนวณค่าร้อยละ (Percentage/percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) โดยมีการแบ่งระดับความพึงพอใจเฉลี่ยเพื่อการแปลผลออกเป็น 5 ระดับ ได้เทียบเกณฑ์จากบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้ คือ

ค่าระดับคะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด หรือดีมาก

ค่าระดับคะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก หรือดี

ค่าระดับคะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง หรือพอใช้

ค่าระดับคะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย หรือปรับปรุง

ค่าระดับคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยสุด หรือไม่ดี

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และสูตรที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (วิชชุดา คัมภีร์เวช, 2556) นำผลที่ได้จากข้อที่ 1 และข้อ 2 มาอภิปรายผลเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดและปรับปรุงหลักสูตรหลักหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนในแต่ด้านที่มีผลต่อการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ แบบประเมินระดับคะแนน 5 ระดับ แล้วนำแบบสอบถามแจกให้นักเรียนที่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัด

นครพนม จำนวน 400 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ข้อมูลด้านเพศของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และเป็นเพศหญิงจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ตามลำดับ ข้อมูลด้านประเภทการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน แบ่งเป็นจำแนกตามประเภทระดับที่เปิดสอน มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ข้อมูลระดับความพึงพอใจของปัจจัยในแต่ละด้าน ประกอบด้วย ด้านผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสถานที่และสัทธิศุภกรณ์

ผลการวิเคราะห์พบว่า ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ที่มีการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ทั้งในภาพรวมและรายด้านประกอบด้วย ด้านผู้สอน ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสถานที่และสัทธิศุภกรณ์ อยู่ในระดับดี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยรวมและรายด้าน

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านผู้สอน	4.52	0.89	ดีมาก
2. ด้านกระบวนการเรียนการสอน	4.40	1.07	ดี
3. ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์	4.22	1.15	ดี
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.18	1.15	ดี
5. ด้านสถานที่และสัทธิศุภกรณ์	3.51	1.26	ปานกลาง
รวม	4.17	1.10	ดี

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของนักศึกษาชั้นผู้สอน ดังแสดงในตารางที่ 2 พบว่าความพึงพอใจต่อผู้สอนมีบุคลิกภาพ การแต่งกายและการพูดจา เหมาะสม มีค่ามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.66 และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.77 รองลงมาคือ ผู้สอนเข้าสอนและออกตรงตามเวลา โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.62 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.86 ผู้สอนมีการอธิบายเนื้อหาสาระให้เข้าใจง่ายและมีการประยุกต์ใช้เนื้อหาวิชาให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันและสภาพแวดล้อม โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.85 ผู้สอนมีความตั้งใจสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.45 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.87 ผู้สอนการจัดเตรียมเนื้อหาที่สอนทันสมัยเสมอและมีการใช้สื่อประกอบการสอน โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.56 และค่าส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน เท่ากับ 0.88 ผู้สอนแจ้งทราบเกณฑ์การวัดและประเมินผลล่วงหน้า โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.44 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.97 ผู้สอนมีการส่งเสริมให้นักเรียนคิดริเริ่ม และรู้จักวิพากษ์วิจารณ์ โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.53 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.92 ผู้สอนสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจ โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.45 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.97 ผู้สอนกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.56 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.88 และผู้สอน ประเมินผลการเรียนอย่างยุติธรรม ให้น่าสนใจมีระดับความพึงพอใจต่ำที่สุด ผู้สอนประเมินผล การเรียนอย่างยุติธรรม โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.43 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.97 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจด้านผู้สอน

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ผู้สอนมีบุคลิกภาพ การแต่งกายและการพูดจา เหมาะสม	4.66	0.77	ดีมาก
2. ผู้สอนเข้าสอนและออกตรงตามเวลา	4.62	0.86	ดีมาก
3. ผู้สอนมีการอธิบายเนื้อหาสาระให้เข้าใจง่ายและมีการประยุกต์ใช้เนื้อหาวิชาให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันและสภาพแวดล้อม	4.56	0.85	ดีมาก
4. ผู้สอนมีความตั้งใจสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ	4.45	0.87	ดี
5. ผู้สอนการจัดเตรียมเนื้อหาที่สอนทันสมัยเสมอและมีการใช้สื่อประกอบการสอน	4.56	0.88	ดีมาก
6. ผู้สอนแจ้งทราบเกณฑ์การวัดและประเมินผลล่วงหน้า	4.44	0.97	ดี
7. ผู้สอนมีการส่งเสริมให้นักเรียนคิดริเริ่มและรู้จักวิพากษ์วิจารณ์	4.53	0.92	ดีมาก
8. ผู้สอนสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจ	4.45	0.97	ดี
9. ผู้สอนกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน	4.56	0.88	ดีมาก
10. ผู้สอนประเมินผลการเรียนอย่างยุติธรรม	4.43	0.97	ดี

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของนักศึกษา ด้านกระบวนการเรียนการสอน ดังแสดงในตารางที่ 3 พบว่ามีการจัดสรรเวลาในส่วนของบรรยายและการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม มีค่ามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.46 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.02 รองลงมา คือ มีกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนมีการยกตัวอย่างโจทย์ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.44 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.05 มีจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับ ความต้องการและความสนใจของนักเรียน โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.37 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.06 มีการความรู้จากวิชาอื่นมาสอนสอดแทรกให้สัมพันธ์กับวิชาคณิตศาสตร์ โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.41 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.05 และมีการใช้เทคนิคการสอนเนื้อหาวิชาและสื่อการสอน มีระดับความ

พึงพอใจต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.34 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.15 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจด้านกระบวนการเรียนการสอน การใช้เทคนิคการสอนเนื้อหาวิชาและสื่อการสอน

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. มีการจัดสรรเวลาในส่วนของบรรยายและการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.46	1.02	ดี
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับ ความต้องการและความสนใจของนักเรียน	4.37	1.06	ดี
3. มีการความรู้จากวิชาอื่นมาสอนสอดแทรกให้สัมพันธ์กับวิชาคณิตศาสตร์	4.41	1.05	ดี
4. มีกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนมีการยกตัวอย่างโจทย์ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	4.44	1.05	ดี
5. มีการใช้เทคนิคการสอนเนื้อหาวิชาและสื่อการสอน	4.34	1.15	ดี

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของนักศึกษาด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ดังแสดงในตารางที่ 4 พบว่า ครูทำให้การเรียนวิชาคณิตศาสตร์สนุกสนาน มีค่ามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.45 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.02 รองลงมา คือ นักเรียนรู้ถึงประโยชน์ของคณิตศาสตร์ โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.28 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.23 ครูให้คำปรึกษาและแนะนำเป็นอย่างดีเมื่อนักเรียนเกิดข้อสงสัย หรือไม่เข้าใจในสิ่งที่เรียน โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.27 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.11 นักเรียนชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.11 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.14 และนักเรียนมีความสุขกับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีระดับความพึงพอใจต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.00 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.23 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ครูทำให้การเรียนวิชาคณิตศาสตร์สนุกสนาน	4.45	1.02	ดี
2. ครูให้คำปรึกษาและแนะนำเป็นอย่างดีเมื่อนักเรียนเกิดข้อสงสัย หรือไม่เข้าใจในสิ่งที่เรียน	4.27	1.11	ดี
3. นักเรียนมีความสุขกับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์	4.00	1.23	ดี
4. นักเรียนรู้ถึงประโยชน์ของคณิตศาสตร์	4.28	1.23	ดี
5. นักเรียนชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์	4.11	1.14	ดี

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของนักศึกษาด้านการวัดและการประเมินผล ดังแสดงในตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจต่อการกำหนดเกณฑ์การวัดผลและประเมินผล

อย่างชัดเจน มีค่ามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.25 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.12 รองลงมาคือ มีการวัดผลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.24 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.09 การแบ่งสัดส่วนของคะแนนจากงาน และกิจกรรม โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.21 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.17 มีการวัดผล ก่อนเรียนและหลังเรียน มีความเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.21 และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน เท่ากับ 1.17 และ มีการตัดเกรดแบบอิงเกณฑ์มีความเหมาะสม มีระดับความพึงพอใจต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.98 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.19 ที่สุดตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. การแบ่งสัดส่วนของคะแนนจากงานและกิจกรรม	4.24	1.20	ดี
2. มีการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน มีความเหมาะสม	4.21	1.17	ดี
3. มีการกำหนดเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลอย่างชัดเจน	4.25	1.12	ดี
4. มีการวัดผลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสม	4.24	1.09	ดี
5. มีการตัดเกรดแบบอิงเกณฑ์มีความเหมาะสม	3.98	1.19	ดี

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของนักศึกษาตามสถานที่ และ โสตทัศนูปกรณ์ ดังแสดงในตารางที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจต่อสภาพของห้องเรียน สะอาด มีความเหมาะสม มีค่ามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.78 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.19 รองลงมาคือ มีหนังสือ ตำรา สำหรับค้นคว้าอย่างเหมาะสมและเพียงพอ โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.64 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.26 ขนาดของห้องเรียนมีความเหมาะสมกับ จำนวนนักเรียน โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.45 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.21 ห้องเรียน สื่อและและสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนอย่างเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.55 และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.29 และโต๊ะและเก้าอี้ มีจำนวนเพียงพอ มีระดับความพึงพอใจต่ำที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 3.12 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.36 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจด้านสถานที่และโสตทัศนูปกรณ์

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. สภาพของห้องเรียน สะอาด มีความเหมาะสม	3.78	1.19	ดี
2. ขนาดของห้องเรียนมีความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน	3.45	1.21	ปานกลาง
3. โต๊ะและเก้าอี้ มีจำนวนเพียงพอ	3.12	1.36	ปานกลาง
4. มีหนังสือ ตำรา สำหรับค้นคว้าอย่างเหมาะสมและเพียงพอ	3.64	1.26	ดี
5. ห้องเรียน สื่อและและสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนอย่างเหมาะสม	3.55	1.29	ดี

ตอนที่ 3 เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่กลุ่มนักเรียนที่ต้องการให้ผู้สอนได้ทำการปรับปรุงเพิ่มเติม เพื่อเป็นประโยชน์ที่ดีในปีการศึกษาถัดไป เช่น ครูจะต้องจัดเตรียมเอกสารประกอบเพิ่มเติม ขอให้ครูยิ้มบ่อย ๆ ควรออกแบบหนังสือเรียนให้น่าอ่าน อธิบายให้ละเอียดขึ้น ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป หาเวลาสอนเพิ่มเติม ให้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียน สถานที่พักผ่อนที่ดูสดชื่น สะอาด เพิ่มเก้าอี้หินอ่อนบริเวณใต้ต้นไม้ และมีเทคนิคในการสอนที่ดีโดยที่ให้นักเรียนไม่เบื่อ เป็นต้น จากข้อเสนอแนะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ดำเนินการวิจัยสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นข้อเสนอแนะทางการปรับปรุงแก้ไขและวางแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดนครพนม จากจำนวนนักเรียนทั้งหมดที่ตอบแบบสอบถาม 400 คน ซึ่งแบ่งเป็นเพศชายจำนวน 200 คน และเป็นเพศหญิงจำนวน 200 และข้อมูลด้านประเภทการศึกษาแบ่งเป็นจำแนกตามประเภทระดับที่เปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมืองนครพนม จังหวัดนครพนม นั้น สามารถอภิปรายผลเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้ 1) จำนวนนักเรียนเพศชายตอบแบบสอบถามจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และเพศหญิง ตอบแบบสอบถามจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ตามลำดับ และจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือจำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 และมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 ตามลำดับ 2) ระดับความพึงพอใจทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับดี โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่

ด้านที่ 1 ด้านผู้สอน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ 4.52 หรือ ระดับดีมาก ทั้งนี้เพราะ ผู้สอนมีบุคลิกภาพ การแต่งกายและการพูดจาเหมาะสม วางตนเหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดี มีการเข้าสอนและออกตรงตามเวลา มีการอธิบายเนื้อหาสาระให้เข้าใจง่ายและมีการประยุกต์ใช้เนื้อหาวิชาให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันและสภาพแวดล้อม ผู้สอนมีความตั้งใจสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ ผู้สอนได้มีการแจ้งทราบเกณฑ์การวัดและประเมินผลล่วงหน้า และมีการส่งเสริมให้นักเรียนคิดริเริ่มและรู้จักวิพากษ์วิจารณ์ ผู้สอนสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจ ผู้สอนมีกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนและประเมินผลการเรียนอย่างยุติธรรม สอดคล้องกับการวิจัยของมูฮามัด เต๊ะยอ และมารีเยาะ มาแต ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์วิศวกรรม 2 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจ

ของนักศึกษาด้านผู้สอนมีความพึงพอใจระดับสูงสุด (มุหามัด เต๊ะยอ และมารีเยาะ มาแต, 2558)

ด้านที่ 2 ด้านกระบวนการเรียนการสอนมีระดับความพึงพอใจมาก คือ 4.40 หรือระดับดี พบว่า ครูมีการจัดสรรเวลาในส่วนของการบรรยายและการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับ ความต้องการและความสนใจของนักเรียน ผู้สอนมีการความรู้จากวิชาอื่นมาและมีการสอนสอดแทรกให้สัมพันธ์กับวิชาคณิตศาสตร์ ผู้สอนมีกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนมีการยกตัวอย่างโจทย์ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน มีการใช้เทคนิคการสอนเนื้อหาวิชาและสื่อการสอน สอดคล้องกับการวิจัยของ อรวรรณ ธนุสร ได้ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนโดยมีเปิดโอกาสโดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้สอน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้สอนมีการใช้สื่อประกอบการสอนเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน มีการจัดกิจกรรมเชิงบูรณาการความรู้กับการดำเนินชีวิตและมีความพึงพอใจระดับดีมาก (อรวรรณ ธนุสร, 2561)

ด้านที่ 3 ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์มีระดับความพึงพอใจมาก คือ 4.22 หรือระดับดี พบว่า ครูทำให้การเรียนวิชาคณิตศาสตร์สนุกสนาน และให้คำปรึกษาและแนะนำเป็นอย่างดีเมื่อนักเรียนเกิดข้อสงสัย พร้อมทั้งอธิบายเข้าใจในสิ่งที่เรียน และครูทำให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนรู้ถึงประโยชน์ของคณิตศาสตร์ครูทำให้นักเรียนชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับการวิจัยของ Dodl, N. R. ได้มีการให้ความหมายของประสิทธิภาพ หมายถึง เจตคติ ความเข้าใจ ทักษะและพฤติกรรมของครูที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของงานของนักเรียนทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (Dodl, N. R., 1973)

ด้านที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผลมีระดับความพึงพอใจมาก คือ 4.18 หรือระดับดี พบว่า ครูมีการแบ่งสัดส่วนของคะแนนจากงานและกิจกรรม มีการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน มีความเหมาะสม มีการกำหนดเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลอย่างชัดเจน มีการวัดผลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสม มีการตัดเกรดแบบอิงเกณฑ์มีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับศุภชัย สว่างภพ ที่ได้มีการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้สอนมีรูปแบบการเรียนการสอนจะเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียนระหว่างการเรียนและการสอนจะเป็นการปรับปรุงผลการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนของตนเองเป็นระยะ ๆ และเมื่อจบการเรียนการสอนแต่ละรายวิชาและภาคเรียนก็จะเป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนและยังเป็นการตรวจสอบให้แน่ชัดว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงเป็นหัวใจส่วนสำคัญในการวัดผลของผู้เรียน (ศุภชัย สว่างภพ, 2555)

ด้านที่ 5 ด้านสถานที่และโสตทัศนูปกรณ์มีระดับความพึงพอใจปานกลาง คือ 3.51 หรือ ระดับพอใช้ พบว่า สภาพของห้องเรียน สะอาด มีความเหมาะสม มีหนังสือ ตำรา สำหรับค้นคว้าอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ห้องเรียน สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนอย่างเหมาะสม แต่ขนาดของห้องเรียนกับจำนวนนักเรียน และโต๊ะและเก้าอี้ ที่มีจำนวนเพียงพอต่อนักเรียนนั้นคะแนนความพึงพอใจอยู่ระดับปานกลาง ทั้งนี้ด้านสถานที่และโสตทัศนูปกรณ์มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุดใน 5 ด้าน เพราะฉะนั้นสถานศึกษาควรที่จะนำไปพัฒนาแก้ไขเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข ให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านสถานที่และโสตทัศนูปกรณ์ ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาควรที่จะมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อโรงเรียนเพื่อที่โรงเรียนจะได้งบประมาณและจะได้ให้ทางโรงเรียนมีงบประมาณในการพัฒนาด้านสถานที่และโสตทัศนูปกรณ์ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับคุณภาพชีวิตในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิชชดา คัมภีร์เวช ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับดี (วิชชดา คัมภีร์เวช, 2556) ผู้เรียนมีการสะท้อนข้อคิดเห็นและสิ่งที่ผู้เรียนต้องการตามข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ที่นักเรียนมีความเห็นตรงกันมากที่สุด คือ ห้องน้ำห้องส้วม เช่น ควรมีการปรับปรุงห้องน้ำให้สะอาด มีอากาศ ถ่ายเท มีห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะ รองลงมา คือ ความเพียงพอของห้องเรียนและห้องประชุม การปลูกต้นไม้เพื่อความร่มรื่นของโรงเรียน อยากให้มีต้นไม้ เยอะๆ จะได้มีอากาศบริสุทธิ์โรงเรียนมีความร่มรื่น อยากให้มีต้นไม้รอบๆ ตึกอาคารจะได้ถ่ายเทและโรงอาหาร เช่น โรงอาหารควรมีที่นั่ง อุปกรณ์ เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และสะอาด อากาศถ่ายเทได้สะดวก เป็นต้น อย่างไรก็ตามด้านสถานที่โสตทัศนูปกรณ์ และสิ่งแวดล้อม ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน (ทิพากร บุญแก้ว, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมืองนครพนม จังหวัดนครพนมที่ตอบแบบสอบถาม พบว่าข้อมูลด้านเพศของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และเป็นเพศหญิงจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ตามลำดับ ข้อมูลด้านประเภทการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน แบ่งเป็นจำแนกตามประเภทระดับที่เปิดสอน มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 และมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 ตามลำดับ 2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้เรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอมือง จังหวัดนครพนม ในปีการศึกษา 2563 ทั้ง 5 ด้าน

พบว่า อยู่ในระดับดี โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านผู้สอน มีความพึงพอใจคิดเป็นร้อยละ 21.50 ด้านที่ 2 ด้านกระบวนการเรียนการสอนมีความพึงพอใจคิดเป็นร้อยละ 21.38 ด้านที่ 3 ด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์มีความพึงพอใจคิดเป็นร้อยละ 20.60 ด้านที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผลมีความพึงพอใจคิดเป็นร้อยละ 20.17 และสุดท้าย ด้านที่ 5 ด้านสถานที่และสื่อนักเรียนมีความพึงพอใจคิดเป็นร้อยละ 16.35 ตามลำดับ

3) ผลการวิจัยผู้วิจัยได้นำผลการประเมินมาพิจารณาเพื่อที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในกำหนดและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา โดยจะมีการนำมาปรับปรุงหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิตของสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนมต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ผู้บริหารระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือระดับโรงเรียนควรนำผลการวิจัยในแต่ละด้านและรายการย่อยมาพิจารณารายละเอียด เพื่อเป็นพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรต่อไป 2) ครูคณิตศาสตร์ควรนำผลการงานวิชาการแต่ละด้านและรายการย่อยมาพิจารณารายละเอียดเพื่อเป็นพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ในแต่ละสังกัดโดยแยกเป็นระดับชั้นเพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2) ควรจะได้มีการวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เพื่อหาพฤติกรรมการสอนของครูคณิตศาสตร์ที่พึงประสงค์ 3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์โดยกำหนดขอบเขตของประชากรให้เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทติ้งกราฟฟิค จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ทิพากร บุญแก้ว. (2563). ความพึงพอใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนวัดป่าจ้าว สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 8(31), 164-170.

- บริษัทเซ็นส์แมธ ไมนด์ จำกัด. (2557). โจทย์ปัญหา. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.sensemeth.com/index.php?lay=show&ac=>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุริยวิทยาสาน.
- มูฮัมหมัด เต๊ะยอ และมารีเยาะ มาแต. (2558). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอน วิชาคณิตศาสตร์วิศวกรรม 2 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 33(1), 79-95.
- วิษชุดา คัมภีร์เวช. (2556). ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาใน เขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถิติประยุกต์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศุภชัย สว่างภพ. (2555). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการวัดผลการศึกษา, 17(1), 293-304.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. (2562). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เอกสารหมายเลข 2/2562. นครพนม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22.
- สุจินต์ วิสวธีรานนท์. (2556). การจัดการสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ วิทยาศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรรวรรณ อนุสร. (2561). ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร การศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Dodl, N. R. (1973). Selecting competency outcomes for teacher education. Journal of Teacher Education, 24(3), 194-199.

แนวทางการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา ในสังคมไทยยุค 4.0*

GUIDELINES FOR ADAPTATION AND ROLE OF BUDDHIST FEMALE PRIESTS IN THAI SOCIETY 4.0 ERA

พงษ์ธรณ์ พิลึก

Pongsatorn Pilouk

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: amnuaysilpa@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ 1) เพื่อศึกษากำเนิดและพัฒนาการของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ พุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา รวม 12 รูป/คน โดยบรรยายด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่านักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลคือภิกษุณีเท่านั้น ซึ่งต้นกำเนิดของภิกษุณีเกิดจากการตั้งคำถามของพระอานนท์ต่อพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับศักยภาพภายในของมนุษย์มากกว่าความเป็นเพศหญิง จนท้ายที่สุดพระพุทธเจ้าได้ทรงอนุญาตให้มีการบวชพระนางมหาปชาบดีโคตมีเป็นภิกษุณีรูปแรกในพระพุทธศาสนา ในเรื่องการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย พบว่าในครั้งที่สมณทูตเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังสุวรรณภูมินั้นไม่ปรากฏว่ามีภิกษุณีในประวัติศาสตร์สังคมไทย ปรากฏเพียงหลักฐานว่ามีแม่ชีเท่านั้นที่มีบทบาทในสมัยอยุธยาซึ่งถือว่าการสร้างบทบาทของตนเองให้เป็นส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา จนมาถึงยุคปัจจุบันแม่ชีได้มีการปรับตัวและสร้างบทบาทต่อสังคมเป็นอย่างมาก แนวทางการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุค 4.0 ที่เสนอเพื่อการวางพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการพัฒนาในรูปแบบที่เรียกว่า “ทวิมิติของการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุค 4.0” ซึ่งเป็นแนวทางให้

* Received 20 June 2020; Revised 9 August 2020; Accepted 27 August 2020

นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาสามารถปรับตัวและแสดงบทบาทที่เหมาะสมในระดับบุคคลได้ เช่นเดียวกับในระดับสังคมและชุมชน

คำสำคัญ: การปรับตัว, บทบาท, นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา และสังคมไทย ยุค 4.0

Abstract

This article has 3 objectives which are 1) to study the origin and development of Buddhist female priests 2) to study the adaptation and role of Buddhist female priests in Thai society 4.0 era, and 3) to propose the guidelines for adaptation and role of Buddhist female priests in Thai society 4.0 era. This research is a qualitative research done by studying documentaries and related research works including the interview of 4 Buddhist companies which are Bhikkhu, Bhikkhuni, Ubasok, Ubasika, totaling 12 monks / persons, by describing with descriptive analysis. The results of the research found that Buddhist female priests in the Buddhist era were only Bhikkhunis. Which the origin of Bhikkhuni arose from the question of Ananda to the Lord Buddha about the internal potential of humans over femininity. To the end, the Lord Buddha allowed the ordination of Mahapajapati Gotami to be the first Bhikkhuni in Buddhism. In regards to the adaptation and role of Buddhist female priests in Thai society it was found that the time when the priestly ambassadors propagate Buddhism to Suvarnabhumi did not appear to have Bhikkhuni occurring in the history of Thai society. It appears evidence that only the nuns played the role in the Ayutthaya period which is considered to create one's own role as part of Buddhism until the present day, the nuns have to adapt and create a great role in society. Guidelines for adaptation and role of Buddhist female priests in Thai society 4.0 era proposed to laid a strong basis to develop in the model namely, "Dual dimension of adaptation and role of Buddhist female priests In Thai society 4.0 era", which provides guidelines for the Buddhist female priests to adapt and play appropriate roles at the individual level as well as at the society and community level.

Keywords: Adaptation, Role, Buddhist Female Priests and Thai Society 4.0 Era

บทนำ

พระพุทธศาสนามีบริษัท 4 ประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา โดยพระภิกษุรูปแรกคือ อัญญาโกณฑัญญะ ภิกษุณีรูปแรกคือ พระนางมหาปชาบดีโคตมีเถรี อุบาสกและอุบาสิกาผู้ถึงพระรัตนตรัยกลุ่มแรกคือ บิดาและมารดาของพระยสะ ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับบริษัท 4 คือภิกษุณีซึ่งเป็นบริษัทที่มีการถกเถียงกันมากที่สุดในพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อย้อนกลับไปดูการเกิดขึ้นของภิกษุณี จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธการขอบวชของพระนางมหาปชาบดีโคตมี แต่เมื่อพระอานนทใช้เหตุผลในการตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุลหกรรมกับพระพุทธเจ้าว่า สตรีเมื่อออกบวชมีศักยภาพที่จะบรรลุลหกรรมได้เช่นเดียวกับบุรุษเพศใหม่ พระองค์ตรัสตอบว่าไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็สามารถบรรลุลหกรรมได้ เมื่อเป็นอย่างนี้พระอานนทจึงขอประทานโอกาสให้สตรีได้บวชเป็นบรรพชิต (วิ.จ. (ไทย) 7/402/313 - 316) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชมีบันทึกว่าพระองค์ได้ทรงอนุญาตให้พระโอรสและพระธิดาคือพระมหินทะและพระนางสังฆมิตตาอุปสมบทเพื่อเป็นทายาทพระพุทธศาสนา และทรงส่งไปสืบทอดศาสนาที่ลังกา ภิกษุณีสงฆ์ได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วต้องมีการสร้าง "ภิกษุรูปัสสย" (วัดสำหรับภิกษุณีอยู่พำนัก) และพบว่า ภิกษุณีสงฆ์ในลังกาขาดตอนสูญสิ้นไปอย่างแน่นอนตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา (เดือน คำดี, 2551)

อย่างไรก็ตาม การเรียกร้องจากกลุ่มผู้หญิงที่ต้องการบวชและได้รับการยอมรับจากชุมชนของพระพุทธศาสนาเกิดเป็นกระแสอย่างต่อเนื่อง โลกสมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของกลุ่มเสรีนิยมและกลุ่มสตรีนิยม (Feminism) ที่เน้น สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในสังคม โดยความหมายสิทธิสตรี หมายถึง ระเบียบหรือบรรทัดฐานที่สตรีใช้ปฏิบัติเป็นสิทธิหรือเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งผู้หญิงพึงมีในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ที่มีอิสระ สามารถรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและสังคม (จิรติ ดิงศภักดิ์, 2526) สังคมไทยในฐานะที่เป็นประเทศหนึ่งในประชาคมโลกและการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ข้ามพรมแดนที่เป็นอาณาเขต และพรมแดนทางความคิด ปฏิเสธไม่ได้ว่าแนวคิดเหล่านี้ส่งผลต่อการรับรู้และการสร้างกระบวนการทัศนเกี่ยวกับสถานภาพบทบาท และหน้าที่ของความเป็นผู้หญิงอย่างมาก

ประเด็นนี้มีความน่าสนใจเพราะเป็นการนำเสนอภายใต้มุมมองเกี่ยวกับความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ที่สามารถกระตุ้นความสนใจให้ผู้คนเป็นอย่างมาก พร้อมกับภายใต้โลกเครือข่ายไร้พรมแดนที่เชื่อมต่อกันด้วยกระบวนการทัศนเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ เช่นเดียวกับสังคมไทยที่เข้าสู่ยุค 4.0 โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุค 4.0 ว่าจะมีลักษณะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากำเนิดและพัฒนาการของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย

ยุค 4.0

3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาสถานการณ์และลักษณะเฉพาะส่วนที่เป็นจารีต ประเพณี และแนวปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยสมัยต่าง ๆ โดยเริ่มต้นตั้งแต่ยุคสุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ จนถึงยุคปัจจุบันว่ามีลักษณะของการดำรงอยู่ของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยอย่างไร และการลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา จำนวน 12 รูป/คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะทั่วไปของจารีตปฏิบัติของพระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาล การกำเนิดและพัฒนาการของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล และหลังสมัยพุทธกาล และวิเคราะห์การปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 โดยมีแหล่งข้อมูล อาทิ ตำรา บทความ และผลงานวิจัย รวมถึง บทสัมภาษณ์กลุ่มประชากรต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในการสัมภาษณ์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การอธิบายผลการวิเคราะห์ โดยการตีความ และสังเคราะห์ ประเด็นต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อสรุปผลการวิจัยว่า การปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 จะมีลักษณะและแนวทางเป็นอย่างไร พร้อมกับการเสนอแนวทางในการปรับตัวและสร้างบทบาทที่จะเกิดขึ้นต่อไปในสังคมไทย ยุค 4.0

ผลการวิจัย

1. กำเนิดและพัฒนาการของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา รูปแบบการดำเนินชีวิตของสตรีในสังคมร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้าย่อมไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าอิทธิพลของชุดความคิดในศาสนาพราหมณ์ย่อมแทรกซึมอยู่ในการวิถีดำเนินชีวิตของสตรีไม่มากก็น้อย หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่มีมุมมองเกี่ยวกับสตรีประกอบด้วย 3 ด้าน ด้านที่ 1 ความเสมอภาคในการบรรลุธรรม ไม่ว่าจะความเป็นชายหรือความเป็นหญิงไม่มีความสำคัญ หากปฏิบัติอย่างถูกต้องย่อมสามารถบรรลุธรรมสูงสุดได้ ด้านที่ 2 หน้าที่ความรับผิดชอบด้านครอบครัว การปฏิบัติต่อกันระหว่างเพศชาย (สามี) กับเพศหญิง (ภรรยา) ซึ่งผู้วิจัยขอเรียกว่า “การทำ

หน้าที่ระหว่างกัน” โดยการทำหน้าที่ระหว่างกันนี้ปรากฏอย่างชัดเจนในหลักธรรมทีศ 6 และความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงที่เห็นได้อย่างชัดเจนโดยปรากฏในปัจฉิมทีศ ด้านที่ 3 ความเป็นสมาชิกของพระพุทธศาสนา เรียกว่า พุทธบริษัท 4 ประกอบด้วย 1) ภิกษุบริษัท 2) ภิกษุณีบริษัท 3) อุบาสกบริษัท 4) อุบาสิกาบริษัท

2. บทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา โดยวิเคราะห์บทบาทของนักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาผ่านมุมมองด้านความสัมพันธ์ 3 ด้าน คือ 1) นักบวชสตรีกับคณะสงฆ์ บทบาทสตรีในพระพุทธศาสนากับคณะสงฆ์ คือ การเป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท 4 ที่ช่วยธำรงและรักษา ตลอดจนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) นักบวชสตรีกับสังคม คือ การทำหน้าที่ช่วยเหลือสังคม เช่น การช่วยเหลือคนยากจน หรือ การช่วยผู้ยากไร้ให้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ 3) บทบาทสตรีในพระพุทธศาสนากับศาสนิก คือ การเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ที่ยังไม่ศรัทธา หรือ สร้างศรัทธาให้เพิ่มมากขึ้นกับผู้ที่ยังไม่ศรัทธาอยู่แล้ว เช่น การสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับกับเพศชาย หรือ การสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้หญิงด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างศรัทธาต่อเพศสภาพเดียวกันทำให้การเข้าถึงกันและกันได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

3. การปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 “Thailand 4.0” เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทั้งนี้ แนวคิดเรื่อง “Thailand 4.0” มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) โดยประเด็นยุทธศาสตร์ชาติที่มีความสำคัญกับงานวิจัยเรื่องนี้ ประเด็นที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นที่ 2 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

3.1 นักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาของสังคมไทยในอดีต หลังจากทีพระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิอย่างเด่นชัดแล้ว จะเห็นได้ว่า บทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็ยังเน้นอยู่ที่พระภิกษุเป็นหลัก และด้วยบริบทในขณะนั้นที่บทบาทของเพศชายเื่ออำนาจต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากกว่าเพศหญิง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสถานภาพของนักบวชสตรีสมัยกรุงศรีอยุธยาจะยังไม่ปรากฏมีหลักฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของนักบวชสตรี แต่ก็ยังมีผู้หญิงที่มีบทบาทในฐานะแม่ชีที่ปรากฏเด่นชัดในพระพุทธศาสนาในสังคมสมัยอยุธยาในขณะนั้นยืนยันได้จากหลักฐานในบันทึกของ ลาลูแบร์ ซึ่งมีฐานะอัครราชทูตฝรั่งเศส และจดหมายเหตุของ นิโกลาส์ แซแวงส กล่าวถึงแม่ชีในสมัยอยุธยา

3.2 นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนายุคปัจจุบัน ผู้วิจัยแบ่งนักบวชสตรีทาง

พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันในสังคมไทย ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) แม่ชี โดยสถานภาพของแม่ชีในสังคมไทย แม้จะไม่ได้ได้รับการยอมรับโดยกฎหมายให้มีสถานภาพเป็นนักบวชก็ตาม แต่โดยการรับรู้ของผู้คนทั่วไป หรือผู้ที่ดำรงสถานภาพเป็นแม่ชีเอง เช่น แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด และ ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม ก็ยังถือว่าเป็นนักบวชอยู่เพียงแต่อาจจะแตกต่างจากพระสงฆ์ หรือ ภิกษุณีสงฆ์ และ 2) ภิกษุณี โดยที่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาจากประเทศศรีลังกาประมาณศตวรรษที่ 18 มีพระสงฆ์จากประเทศไทยไปศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาภายหลังกลับมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย สถาบันภิกษุณีในอดีตนั้นขาดสูญไปนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 พร้อมกับสถาบันสงฆ์ที่ถูกทำลายลงและไม่สามารถสืบต่อพิธีกรรมได้ และความเคลื่อนไหวของสตรีชาวพุทธที่บวชเป็นภิกษุณียังมีอยู่ในประเทศแถบเอเชียในฝ่ายนิคายเถรวาท เช่น ศรีลังกา ส่วนประเทศจีน ได้หวนคืนสู่ปู้นิเวศ ซึ่งถือว่าเป็นฝ่ายมหายานได้รับสืบสานมาจากประเทศศรีลังกา ส่วนในประเทศไทย มีสตรีที่บวชเป็นภิกษุณี เช่น 1) ภิกษุณีวรรมย์ กบิลสิงห์ 3) ภิกษุณีละออ ศรีเกียรติณรงค์ 3) ภิกษุณีพัชร พงษ์พานิช 4) ภิกษุณีวราภรณ์ 5) ภิกษุณีเพ็ญพิศ กตัญญูตา 6) ภิกษุณีธัมมนันทา 7) ภิกษุณีธัมมภา และ 8) ภิกษุณีธัมมลักขณา

3.3 บทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ผู้วิจัย

นำเสนอเกี่ยวกับบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยจะพบว่ามีบทบาทที่โดดเด่นซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลักคือ 1) บทบาทเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเอง ถือว่าเป็นบทบาทด้านหลักและบทบาทพื้นฐานที่นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ใช้เพื่อยึดถือเป็นแนวทาง โดยการยึดถือเป็นแนวทางนี้เพื่อให้กลุ่มของตนเกิดความรู้สึกว่าได้ทำหน้าที่การเป็นนักบวชสตรีเช่นเดียวกันกับนักบวชสตรีในสมัยพุทธกาล ซึ่งบทบาทที่ว่าเป็นคือการศึกษาศาสนธรรมวินัยเพื่อพัฒนาศักยภาพให้เกิดขึ้นกับตนเอง และถือว่าเป็นบทบาทระดับปัจเจกบุคคล พร้อมกันนี้ เมื่อมีการพัฒนาศักยภาพให้เกิดขึ้นกับตนเองแล้ว การสั่งสอนศาสนิกจึงถือว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันกับพระพุทธศาสนา เพราะจากการรวบรวมข้อมูลของกลุ่มนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยนั้น จะพบว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญและเป็นพื้นฐานของแต่ละกลุ่มคือ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพในการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่นอย่างมีความสงบสันติ และความสุข 2) บทบาทเพื่อพัฒนาสังคม ผู้วิจัยถือว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้บทบาทแรก เพราะในสถานการณ์ปัจจุบันนั้นสังคมได้เปิดกว้างในด้านความเท่าเทียมกันของมนุษย์ รวมถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรที่เกิดขึ้นในสังคม และสิ่งสำคัญที่เป็นข้อเรียกร้องของผู้คนในสังคมที่ศรัทธาและนับถือกลุ่มนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยคือการแสดงบทบาทที่เป็นประโยชน์แก่สังคมและสร้างสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้ง

ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานด้านการศึกษา งานด้านสังคม สงเคราะห์ การรักษาและอนุรักษ์ประเพณีที่ดีงามในสังคม รวมถึงการพัฒนาชุมชน เป็นต้น จึงถือว่าเป็นช่องทางที่นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยจะได้สร้างพื้นที่ในสังคมให้ ได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเนื้อหาและข้อสรุปเกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา ทำที่และมุมมองของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสตรีเพศ รวมทั้ง บทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล พร้อมกับเนื้อหาและข้อสรุปซึ่งเริ่มต้นด้วย แนวนโยบายการพัฒนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 “Thailand 4.0” และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนาสังคมในทุกด้าน พร้อมกับพัฒนาการของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาของสังคมไทยในอดีตและต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการปรับตัวและการสร้างบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยยุค 4.0

ประเด็นที่ 1 ความเข้าใจต่อกำเนิดและการพัฒนาการของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา การถือกำเนิดนักบวชสตรีรูปแรกในพระพุทธศาสนาที่ได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าโดยตรง คือ พระนางมหาปชาบดีโคตมีเถรี และตามมาด้วยนางสาวกียานีก 500 รูป อย่างไรก็ดี กว่าที่พระพุทธเจ้าจะทรงมีพุทธานุญาตให้สตรีเพศได้รับการอุปสมบทนั้น ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นได้ง่าย เพราะดังที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าด้วยชุดความคิดต่าง ๆ บริบททางสังคม จารีตประเพณี และค่านิยมต่าง ๆ ของสังคมอินเดียในช่วงเวลานั้นทำให้สตรีเพศขาดโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของแต่ละลัทธิความเชื่อและศาสนาต่าง ๆ แต่ท้ายที่สุดแล้ว เมื่อพระอานนท์ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับศักยภาพของสตรีเพศต่อการบรรลุธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสตอบคำถามนี้แก่พระอานนท์ถึงศักยภาพภายในที่ไม่ได้มีการแบ่งแยกเพศในการบรรลุธรรม เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว นักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาจึงได้อุบัติขึ้นมาท่ามกลางสังคมอินเดียในขณะนั้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

เมื่อมีนักบวชสตรีรูปแรกเกิดขึ้น อันเป็นการแสดงสัญลักษณ์ของรูปแบบการเป็นนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา จึงได้สร้างแรงจูงใจให้กับสตรีเพศอีกมากมายที่มีความประสงค์และมีความตั้งใจที่จะหาทางพ้นทุกข์ที่พวกเธอได้รับรู้ด้วยประสบการณ์ของตนเอง ทั้งนี้ มูลเหตุและแรงจูงใจในความต้องการอุปสมบทนั้น ประกอบด้วยมูลเหตุ 3 ประการ คือ 1) เพราะเบื่อหน่ายชีวิตคฤหัสถ์ ซึ่งประเด็นความเบื่อหน่ายในชีวิตคฤหัสถ์นั้นไม่ได้เกี่ยวข้อง

กับสถานภาพการเป็นอยู่ในสังคม เช่น ความยากจน หรือ ความร่ำรวยแต่อย่างใด เป็นเรื่องของความต้องการความสงบทางจิตใจ หรือการมีความต้องการพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง 2) เพราะปัญหาชีวิตครอบครัว เป็นมูลเหตุจูงใจที่เกิดขึ้นจากปัจจัยแวดล้อมภายนอกจนส่งผลกระทบทางจิตใจให้เกิดความรู้สึกท้อแท้และสิ้นหวังจึงหาทางออกให้กับชีวิตด้วยการออกบวช กรณีนี้เช่น นางกิสาคอที่มีเสียลูกอันเป็นที่รัก หรือปฏาจาเรี เป็นต้น 3) เพราะแรงจูงใจอย่างอื่น มูลเหตุที่เกิดจากความศรัทธาต่อชีวิตของนักบวช เช่นการได้เห็นภิกษุณีที่เป็นเพศเดียวกัน หรือการได้พบเห็นพระภิกษุและได้ฟังพระธรรม (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุลสลจิตโต), 2540)

ประวัติศาสตร์และพัฒนาการของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา โดยในงานวิจัยเรื่องนี้สรุปความหมายไว้ที่ ภิกษุณี และ แม่ชี อันหมายถึง บุคคลที่เปลี่ยนสถานภาพจากผู้ที่ครองเรือน หรือ บุคคลทั่วไปมาเป็นผู้ถือหลักปฏิบัติด้วยระเบียบและวินัยอีกรูปแบบหนึ่งคือ ศีล 8 ศีล 10 ศีล 227 ศีล 311 อย่างไรก็ตาม นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงนั้นมีความสัมพันธ์ที่สำคัญ 3 ด้านคือ 1) นักบวชสตรีกับความสัมพันธ์กับโครงสร้างของคณะสงฆ์ 2) ความสัมพันธ์กับสังคม และ 3) ความสัมพันธ์กับศาสนิกชน ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ทั้งสามด้านที่กล่าวถึงนี้จะนำไปสู่การปรับตัวและสร้างบทบาทให้กับนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี โดยบทบาทของนักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาในอดีตมีลักษณะเด่นคือ 1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นบทบาทหลักอันดับแรกที่นักบวชสตรีได้สร้างขึ้นซึ่งถือว่าเมื่อตนเองได้รับประโยชน์คำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว จึงต้องการที่จะให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ความต้องการให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์นี้ถือว่าเป็นบทบาทในการเผยแผ่ไปด้วยในตัว 2) บทบาทด้านการสังคมสงเคราะห์ เช่น ด้านการศึกษา ด้านการช่วยเหลือสังคม เป็นต้น (พระมหากล ภาวโร (มิ่งคำมี), 2550)

ประเด็นที่ 2 ความเข้าใจต่อการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา สังคมไทยยุค 4.0 “Thailand 4.0” เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล พร้อมกับการนำเสนอยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เข้ามาร่วมในการพัฒนาประเทศด้วยซึ่งมีประเด็นที่สำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางด้านพระพุทธศาสนา โดยมีสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทยเป็นผู้รับนโยบายเพื่อนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ ซึ่งก็คือ การพัฒนาด้านศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ และ การสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางสังคม โดยทั้งสองประเด็นนี้มีความเกี่ยวข้องกับการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 ที่จะต้องเรียนรู้และตอบโต้ท่อนโยบายดังกล่าวพร้อมกันนั้นเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงและสร้างความเชื่อมั่นต่อนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

พัฒนาการของภิกษุณีไม่ได้มีปรากฏในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในสังคมสุโขทัย หรือ สังคมอยุธยาแต่อย่างใด แต่มีนักบวชสตรีอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้เกิดขึ้นมาในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในสังคมไทย ซึ่งก็คือ “นางชี” และเป็นที่น่าสนใจว่า แคว้นจันทราขบุรี เพชรบุรี นครปฐม สตรีจะนิยมบวชชีกันมาก พัฒนาการของคำเรียก “นางชี” ได้ถูกเรียกใหม่ว่า “แม่ชี” และได้รับการยอมรับจากสังคมโดยถือว่าเป็นนักบวชสตรี (ประคอง สิงหนาทนิตริภักษ์, 2516) เมื่อมีนักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในสังคมไทยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญมากกว่า การจะได้รับการยอมรับอย่างถูกต้องกฎหมายก็คือ การดำรงอยู่ของกลุ่มและการตอบคำถามของผู้คนในสังคมว่าทำอะไรบ้างให้กับสังคมที่ดำรงอยู่ เพราะผู้คนในสังคมสามารถที่จะตั้งคำถามได้เพราะกลุ่มคนเหล่านี้อาศัยความศรัทธาของศาสนิกเป็นหลัก (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2559) ทั้งนี้ คำถามเหล่านี้ไม่ต้องรอให้กลุ่มนักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาตอบแต่ได้มีการปฏิบัติและดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กลุ่มของเสถียรธรรมสถาน ที่ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เช่น การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์ด้วยการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องมือร่วมกับหลักการสากลของสังคม หรือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ โรงเรียนธรรมจารินีที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนที่เป็นเด็กผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากการถูกร้ายร่างกาย ความรุนแรงในครอบครัว รวมถึง การสร้างอาชีพในด้านต่าง ๆ และ สถาบันแม่ชีไทยฯ ที่เน้นความสำคัญไปที่การนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการลดปัญหาทางสังคม เป็นต้น (พระสมรรถชัย มั่งคั่ง, 2552)

ประเด็นที่ 3 ความเข้าใจต่อแนวทางการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และวิเคราะห์จากคำสัมภาษณ์จะพบว่า มีการยอมรับในระดับปรากฏการณ์ คือการยอมรับในความมีอยู่จริงของนักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาว่าสังคมไทยไม่สามารถปฏิเสธกลุ่มคนเหล่านี้ได้ และเมื่อไม่สามารถปฏิเสธความมีอยู่จริงของกลุ่มคนเหล่านี้ ดังนั้น คำถามที่สำคัญที่จะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ ความคาดหวังในการตอบโจทย์การมีอยู่ คือคำถามที่ว่า “นักบวชสตรีเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่สังคม หรือ ทำประโยชน์ให้สังคมได้มากน้อยแค่ไหน” ซึ่งในความเห็นของผู้วิจัยแล้วถือว่าเป็นการตั้งคำถามที่สำคัญอย่างมาก เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลแต่ละสถานภาพนั้นสิ่งที่จะต้องจะมีคำตอบให้กับตนเองและกลุ่มก็คือ “ควรทำอะไรให้เป็นประโยชน์กับสังคม” ซึ่งเมื่อศึกษาผ่านประวัติศาสตร์พัฒนาการของนักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาที่เริ่มต้นจากภิกษุณีรูปแรกที่เกิดขึ้นนั้นมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนต่อการเข้ามาบวช และต่อจากนั้นวัตถุประสงค์หลักก็ยังคงอยู่ แต่สิ่งที่เพิ่มเติมเข้ามาคือประโยชน์ที่เป็นผลพลอยได้จากการเข้ามาบวช การตอบคำถามที่เป็นความคาดหวังของสังคมคือการสร้างบทบาทของนักบวชสตรีในพระพุทธศาสนา (พลเผ่า เพ็งวิภาศ, 2561) โดยบทสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์จาก ภิกษุ ภิกษุณี

อุบาสก อุบาสิกา ได้มีการนำเสนอบุคคลตัวอย่างของนักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาในสังคมไทยที่ได้สร้างบทบาทให้กับผู้คนในสังคมยอมรับทั้งการปฏิบัติตัวในระดับปัจเจกบุคคล และการดำเนินกิจกรรมที่สร้างประโยชน์แก่สังคม เช่น แม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุด ผศ. ดร.แม่ชี กฤษณา รักษาโหม นอกจากนี้ยังมีอุบาสิกาที่ไม่ถือว่าเป็นนักบวชแต่มีวัตรปฏิบัติดี เช่น คุณแม่จันดี โลหิตดี คุณแม่สิริ กรินชัย เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการสอนปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงในสังคมไทย สำหรับภิกษุณีผู้มีบทบาทสำคัญ คือ ภิกษุณีธัมมันทา (มูลนิธิพุทธสาวิกา, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสามารถนำมาสร้างรูปแบบการปรับตัวและการสร้างบทบาทของนักบวชสตรีในพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 ซึ่งได้รูปแบบที่ผู้วิจัยเรียกว่า “ทวิมิติของการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0”

ทวิมิติการปรับตัวและบทบาทของ นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาใน สังคมไทย ยุค 4.0 ประกอบด้วย

1. มิติที่ 1 ระดับปัจเจกบุคคล
2. มิติที่ 2 ระดับความสัมพันธ์กับสังคม

MODEL : IRS

ภาพที่ 1 ทวิมิติของการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรี
ทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ทิศทางการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาทางสังคมไทย ยุค 4.0 โดยผู้วิจัยได้รูปแบบที่เรียกว่า “ทวิมิติการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0” โดยสรุปได้ดังนี้ 1) มิติระดับปัจเจกบุคคล (Individual) ให้ความสำคัญลำดับแรกกับการพัฒนาศักยภาพภายในเป็นการเข้าใจความมุ่งหมายที่แท้จริงของการเข้ามาเป็นนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา พร้อมกับ ด้านการศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลกตามระบบการศึกษาที่กำหนดไว้ (คตฺโลก) และทางธรรมคือการเรียนรู้และฝึกฝนปฏิบัติด้านวิปัสสนากรรมฐาน (คตฺธรรม) และการเข้าใจความเป็นไปทางด้านความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา และ

เข้าใจบริบทสังคมด้านต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี และกฎหมายเกี่ยวข้องต่าง ๆ 2) มิติระดับความสัมพันธ์กับสังคม (Relation and Social) ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการรับรู้ต่อการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา เพราะแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมคือคำถามท้าทายนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาที่จะต้องตอบด้วยการดำเนินกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมให้เกิดขึ้น ซึ่งมิติด้านสังคมสงเคราะห์ถือว่าการดำเนินกิจกรรมแบบต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยได้เพิ่มเติมด้านการพยาบาลและการสาธารณสุขสำหรับนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา กับด้านการเสนอทางออกในการช่วยแก้ปัญหาและยกระดับสังคมให้ดีขึ้น ประการสุดท้ายคือ การให้ความร่วมมือและสนับสนุนต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทันเวลา เช่น กรณีการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด - 19 นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 ควรมีการดำเนินกิจกรรมในด้านการร่วมมือและสนับสนุน

ดังนั้น มิติระดับปัจเจกบุคคลกับมิติระดับความสัมพันธ์กับสังคมจึงมีความสอดคล้องกับรูปแบบและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลด้วย ทั้งนี้ จะต้องเป็นไปตามหลักประโยชน์ 3 ในพระพุทธศาสนาจึงจะถือว่าเป็นการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 อย่างแท้จริง

แนวทางการปรับตัวและบทบาทของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 ถือว่าเป็นอีกข้อเสนอหนึ่งที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้ภายใต้พระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 โดยมีข้อเสนอไว้ 2 ระดับคือ 1) ข้อเสนอแนะระดับปัจเจกบุคคล การให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาควรจะมีการศึกษาตามระบบที่มีอยู่ในสังคมไทย เพื่อเป็นการรู้เท่าทันกระแสความคิดหรือทัศนคติของผู้คนในสังคม รวมถึงความเป็นไปของสถานการณ์ของสังคมโลกที่เกิดขึ้น และการเรียนรู้หลักการและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักปฏิบัติอันเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตของพระพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ยุค 4.0 จะต้องเรียนรู้การศึกษาทั้งสองรูปแบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับปัจเจกเพื่อที่จะนำไปสู่การตอบสนองต่อองค์กรหรือสังคมได้อย่างตรงประเด็นและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด 2) ข้อเสนอแนะระดับองค์กร เมื่อนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาทางสังคมไทย ยุค 4.0 มีการพัฒนาศักยภาพระดับปัจเจกแล้วสิ่งสำคัญที่จะเป็นโจทย์ต่อไปสำหรับกลุ่มนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา คือ การจะอย่างไรให้กับผู้คนในสังคมที่มีความศรัทธาต่อนักบวชสตรีได้รับประโยชน์จากศรัทธาเหล่านี้ ดังนั้น การเข้าร่วมกับองค์กรที่มีอยู่เดิมเช่น สถาบันแม่ชีไทยฯ โรงเรียนธรรมจาริณี หรือเสถียรธรรมสถาน เป็นต้น หรือองค์กรที่นักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนาต้องการที่จะสร้างขึ้น เช่น การมีสถานพยาบาลสำหรับนักบวชสตรีทางพระพุทธศาสนา ย่อมจะนำมาซึ่งการสร้างประสิทธิภาพให้แก่องค์กรเหล่านี้ให้มีความเจริญก้าวหน้าและทำประโยชน์ให้กับสังคมได้อย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- จิรติ ดิงศภักดิ์. (2526). สิทธิสตรี ปลดปล่อยสตรีเพศหรือเป็นหนึ่งในบรรดาเฟมินิสต์. สตรีทัศน์, 1(1), 1-8.
- เดือน คำดี. (2551). การรื้อฟื้นภิกษุณีสงฆ์ของฝ่ายเถรวาท. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 15(3), 5-80.
- ประคอง สิงหนาทนิตีรักษ์. (2516). บทบาทแม่ชีในการพัฒนาสังคม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2559). สตรีในคัมภีร์ตะวันออก. ใน โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีธัมม.
- พระมหากล ถาวโร (มิ่งคำมี). (2550). การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของสตรีในพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทของสตรีในสังคมไทยปัจจุบัน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุลสลจิตโต). (2540). สตรีในพระพุทธศาสนา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมรรถชัย มั่งคั่งมี. (2552). รูปแบบการจัดการองค์กรการปกครองคณะสงฆ์ไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พลเฝ้า เพ็งวิภาศ. (2561). การวิเคราะห์บทบาทของภิกษุณีในพระพุทธศาสนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิพุทธสาวิกา. (2563). ประวัติพระภิกษุณีธัมมันทา. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2563 จาก https://www.thaibhikkhunis.org/thai2556/index_option_com_content_view_article_id_29_itemid_11.html

การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี*

THE STUDY OF COMMUNITY STRENGTH AT TUMBONTHONGCHAI,
AMPHURMUANG, PHETCHABURI PROVINCE

ผุสดี สระทอง

Pussadee Srathong

กมลพรรณ วัฒนาก

Kamonpun Wattanakorn

อัจฉรา สุขสำราญ

Achara Suksamran

ผกามาศ พิธีรากร

Phakamard Pheetarakorn

วิไลวรรณ คมขำ

Wilaiwan Komkhum

วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี

Phrachomklao Phetchaburi College of Nursing, Thailand

E-mail: pussadee10@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้มแข็งและแนวทางการส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้นำในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนจำนวน 292 คน ระหว่างเดือน กรกฎาคม – สิงหาคม 2560 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบสอบถามความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าเท่ากับ .73 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า

ผู้นำชุมชนและประชาชนตำบลธงชัย เห็นว่าชุมชนตำบลธงชัยมีความเข้มแข็งโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 7.20$, $SD = 1.64$) โดยลักษณะการดำเนินงานในชุมชนที่มีความเข้มแข็งสูงสุด อยู่ในระดับมาก คือด้านการมีเป้าหมายร่วมกันและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะมีค่า $\bar{X} =$

* Received 4 June 2020; Revised 24 August 2020; Accepted 10 September 2020

7.37, SD = 1.95 ส่วนระดับความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย มีเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด คือ ด้านการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่า $\bar{X}$ = 6.93, SD = 2.14 สำหรับแนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ควรส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน 5 ด้านคือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการทำงาน ด้านการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม และด้านการปลูกฝังค่านิยม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรม/โครงการบริการวิชาการสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนควรเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพ และสื่อสารกันอย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: ความเข้มแข็งของชุมชน, การมีส่วนร่วมการเสริมสร้าง

Abstract

This study is mix method research. The objective is to study the strength and development guidelines of the community in Thongchai Subdistrict, Mueang District, Phetchaburi Province. Population for this study are 8,589 people in Thongchai District, AmphoeMuang, Phetchaburi. Krejcie & Morgan, a sample of 292 people, were interviewed. The samples were community leaders, sub - district heads, villagers, village headmen and people in Thongchai sub - district, Mueang district, Phetchaburi province during the month. Jul - Aug. 2017 Research tools. Contains general information questionnaire. And the strength of the community. Data analysis The frequency, percentage, mean and standard deviation. And information about the strength of the community. Analysis by frequency, percentage, mean and standard deviation. The results of the analysis of the strength of the Thongchai community found that community leaders and people in Thongchai district. See that the Thongchai community has strength overall. At the high level ($\bar{X}$ = 7.19, SD = 2.10) the strongest performance was in community participation in health promotion in community ($\bar{X}$ = 7.37, SD = 2.14) The lowest level is the use of resources in the community fully and efficiently in the middle level ($\bar{X}$ = 6.93, SD = 2.14). Others items were strong in the community. Guidelines to promote the strength of communities in Thongchai Subdistrict, Mueang District, Phetchaburi Province Should strengthen the community in 5 areas, communication, work, access to services, environment and values. Suggestions should include activities / social - service projects to strengthen the

community in accordance with the problems and needs of the community. Relevant agencies should organize social service activities / projects to strengthen the community should focus on the full use of community resources and communicate to all process.

Keywords: Community Strength, Participation Empowerment

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 – 10 (พ.ศ. 2540 - 2554) เน้นการพัฒนาแบบองค์รวมโดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทยและสังคมไทยให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองของชุมชนเป็นหลัก (Institute for Health Information System Development, 2017) ประกอบกับในปัจจุบันมีเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้คนในสังคมปรับเปลี่ยนความคิด คุณค่า และความเชื่อเกี่ยวกับชีวิต จนก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมตามมา ก่อให้เกิดสังคมที่มีปัญหาและการพัฒนาไม่ยั่งยืน (Somboon Thammala, 2013)

ชุมชนตำบลธงชัย ตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลธงชัย รับผิดชอบดูแลและให้บริการด้านการสาธารณสุขแก่ประชาชน ซึ่งวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี เป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนแห่งนี้ ซึ่งในการนี้ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย จึงได้ประสานความร่วมมือและมีการลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) สร้างภาคีเครือข่ายในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของตำบลธงชัย มาตั้งแต่ 2554 มีการจัดทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น โครงการสานสายใย วิทยาลัยชุมชน สู่ตำบลสุขภาพะ โครงการอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว กิจกรรม โครงการบ้านแสนรัก โครงการวันเด็กแห่งชาติ โครงการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านยาเสพติดตำบลธงชัย รวมทั้งมีกิจกรรมการประชุมภาคีเครือข่ายสุขภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย เป็นต้น

จากการดำเนินงานพบว่า ความต้องการ และแนวทางการดำเนินงานตามความต้องการของภาคีเครือข่ายฯ สรุปได้ดังนี้ 1) ปัญหาผู้สูงอายุ กลุ่มที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ติดบ้านติดเตียง ถูกทอดทิ้ง ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และผู้ป่วยระยะสุดท้าย 2) การมีสารเคมีในกระแสเลือด

3) การตั้งครุฑไว้รุ่น 4) โรคไข้เลือดออก 5) โรคมะเร็งปากมดลูกซึ่งวิทยาลัยและเครือข่ายได้ร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยแนวคิดชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องเกิดจากประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ โดยการมีส่วนร่วมของ รพสต. อสม. อบต.เป็นแกนนำ วิทยาลัยให้การสนับสนุนด้านความรู้ทางวิชาการ ในการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ พบว่ายังขาดการศึกษาอย่างเป็นระบบ และขาดข้อมูลเชิงปริมาณที่สะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบล เพื่อที่จะนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนนี้ให้มีความเข้มแข็งได้อย่างแท้จริงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (A mixed method study) ซึ่งมีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขต ต.ธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 8,589 คน (1,633 หลังคาเรือน) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนครัวเรือน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) จำนวน 292 คน โดย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประชาชนในเขต ต.ธงชัย ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากจำนวนครัวเรือนของประชากรในเขตตำบลธงชัย ที่เป็นตัวแทนทั้ง 9 หมู่บ้านๆ ละ 32 ครัวเรือน และกลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชน อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทั้งหมดและผู้เกี่ยวข้องเป็นภาคีเครือข่าย จำนวน 25 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

1.2.2 แบบสอบถามความเข้มแข็งของชุมชน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบประเมินกลไกที่ส่งผลต่อสุขภาพระดับชุมชน ของ Institute for Health Information System Development และแนวคิดการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนของ Kovit Pongam ประกอบด้วย ข้อคำถาม จำนวนทั้งสิ้น 48 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบตามระดับความคิดเห็น จากคะแนน 0 ถึง 10 คะแนน จำนวน 46 ข้อ และข้อ

คำถามแบบปลายเปิดจำนวน 2 ข้อ (Institute for Health Information System Development, 2017); (Kovit Pongam, 2010)

1.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ดัดแปลงไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำไปทดลองใช้กับผู้ที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือน ในตำบลบ้านกุ่ม อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 คน แล้วจะนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่า = .73

1.4 การแปลผล

คะแนน 7.01 - 10.00	ระดับมาก
คะแนน 4.01 - 7.00	ระดับปานกลาง
คะแนน 1 - 4.00	ระดับน้อย

1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.5.1 ผู้วิจัยเตรียมพร้อมอสม. จำนวน 9 คน เพื่อให้มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลวิจัยร่วมกับทีมวิจัย

1.5.2 ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น นายกอบต.ธงชัย และผู้อำนวยการ รพสต.ธงชัย อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย กระบวนการในการเก็บข้อมูล และการเป็นผู้ประสานงาน

1.5.3 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติ พบกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการตอบแบบสอบถาม แล้วดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูลวิจัย ระหว่างเดือน กรกฎาคม – สิงหาคม 2560

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.6.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.6.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

ประชากรในเขตตำบลธงชัย ที่เป็นตัวแทนทั้ง 9 หมู่บ้าน ๆ ละ 32 ครัวเรือน จำนวน 292 คน และกลุ่มที่ 2 เป็นผู้นำชุมชน อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม.ทั้งหมด จำนวน 25 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามถึงโครงสร้างโดยมีเนื้อหาดังนี้

2.2.1 เรื่อง/ประเด็น ที่ท่านต้องให้ชุมชนของท่านมีการพัฒนาหรือสร้างเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีอะไรบ้าง

2.2.2 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนตำบลธงชัย

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

นำแบบสอบถามถึงโครงสร้าง นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านซึ่งเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญอยู่ในพื้นที่ตรวจสอบเชิงเนื้อหา

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focused Group)

2.5 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยสอบถามจากผู้นำชุมชน อสม. ประชาชนทั่วไปที่อยู่นชุมชน

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ Content Analysis

2.7 จริยธรรมวิจัย

ผู้วิจัยส่งโครงการวิจัยเข้ารับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี เลขที่ 006/2560 หลังจากนั้น ทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปยัง อบต.ธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ขี้แจงต่อผู้เกี่ยวข้อง/กลุ่มตัวอย่าง ขอความยินยอมในการเข้าร่วมโครงการวิจัย และดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากมีค่า $\bar{X} = 7.19$, $SD = 2.10$ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับความเข้มแข็งของชุมชนรายด้าน

ด้านที่	รายการ	$\bar{x}$	SD.	ระดับ
1	ด้านมีความหลากหลายองค์กรชุมชน	7.14	2.14	มาก
2	ด้านการมีเป้าหมายร่วมกันและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ	7.37	1.95	มาก
3	ด้านจิตสำนึกการพึ่งตนเอง รักท้องถิ่น/ ชุมชน	7.21	2.15	มาก
4	ด้านการมีส่วนร่วมคิด ทำและรับผิดชอบ	7.04	2.19	มาก
5	ด้านการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ	6.93	2.14	ปานกลาง
6	ด้านการเรียนรู้ เครือข่ายและติดต่อสื่อสาร	7.23	2.14	มาก
7	ด้านการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	7.26	2.07	มาก
8	ด้านการจัดการบริหารที่ดี	7.31	2.05	มาก
9	ด้านเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง และสืบทอดต่อไป	7.22	2.07	มาก
เฉลี่ย		7.19	2.10	มาก

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าระดับความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย = 7.19 ($\bar{x} = 7.19$, SD = 2.10) โดยด้านที่มีระดับความเข้มแข็งในระดับมาก คือด้านการมีเป้าหมายร่วมกันและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ มีค่าเฉลี่ย = 7.37 ($\bar{x} = 7.37$, SD = 1.95) รองลงมาคือ ด้านการจัดการบริหารที่ดีมีค่าเฉลี่ย = 7.31 ($\bar{x} = 7.31$, SD = 2.05) และด้านการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ย = 7.26 ($\bar{x} = 7.26$, SD = 2.07) ตามลำดับ ส่วนระดับความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด คือด้านการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย = 6.93 ($\bar{x} = 6.93$, SD = 2.14) ด้านการมีส่วนร่วมคิด ทำและรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ย = 7.04 ($\bar{x} = 7.04$, SD = 2.19) ด้านมีความหลากหลายองค์กรชุมชนมีค่าเฉลี่ย = 7.14 ($\bar{x} = 7.14$, SD = 2.14) ตามลำดับ

2. แนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับแนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้เสนอประเด็นต่าง ๆ สรุปได้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการงาน ด้านการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม และด้านการปลูกฝังค่านิยม

2.1 ด้านการติดต่อสื่อสาร ชุมชนมีความคิดเห็นว่าควรเพิ่มการติดต่อสื่อสารกันทั้งผู้นำชุมชน อสม และประชาชนอยู่เป็นประจำ หลายเส้นทาง เช่น การประชาสัมพันธ์ หอกระจายข่าว ควรมีเนื้อหาที่เข้าใจง่ายชัดเจน เพื่อให้ทุกคนได้เข้าใจตรงกันและมีแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

“ต้องให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรู้ (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2560)

“การแจ้งข่าวสารทางหอกระจายข่าวควรมีความชัดเจนมากกว่านี้เนื้อหาต้อง กระชับ รัดกุมฟังแล้วเข้าใจง่าย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2560)

2.2 ด้านการงานและการส่งเสริมอาชีพ อาชีพเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องการให้ทุกคนมีอาชีพเพื่อให้มีรายได้มาสู่ครัวเรือนมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะคนว่างงานและผู้สูงอายุ

“อยากให้ผู้สูงอายุและคนว่างงานมีงานทำ หรือธุรกิจขนาดเล็ก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2560)

“อยากให้มีคนฝึกอาชีพให้เพราะว่าคนสูงอายุจะได้มีอะไรทำและสร้างรายได้ด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2560)

2.3 การเข้าถึงบริการต่าง ๆ ชุมชนมีความต้องการบริการเกี่ยวกับการออกกำลังกายทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ ควรมีการออกกำลังกายประจำหมู่บ้านทุกวัน นอกจากนี้อาจจะ มีบริการอื่น ๆ ที่เข้ามาให้ความรู้อบรมเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

“อยากให้แต่ละหมู่บ้านมีการออกกำลังกายโดยให้มีเครื่องออกกำลังกายสำหรับเด็กและผู้ใหญ่” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2560)

“อยากให้ทุกหน่วยงานเข้ามาใกล้ชิดประชาชนให้มากมีการอบรมบ่อย ๆ” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2560)

“อยากให้มีการจัดสอนวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้แก่ประชาชนก่อนนำไปโรงพยาบาล” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2560)

2.4 ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ควรมีการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำเนินงานได้ เช่น การสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อมและสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ และการมีอุปกรณ์ในการออกกำลังกายที่เพียงพอ

“ควรควรมีการกำจัดขยะที่เหมาะสม ควรดูแลและสุนัขจรจัด มีจำนวนมาก ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดอุบัติเหตุบ่อย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 2560)

“การร่วมมือของชุมชนในการปฏิบัติงานต่าง ๆ และการกำจัดขยะที่ทิ้งข้างทาง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2560)

“อยากให้มีเครื่องออกกำลังกายแต่ละหมู่บ้าน เพื่อสุขภาพที่แข็งแรง และสนามกีฬา เพื่อความสามัคคี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 2560)

“ควรมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น สร้างอัตลักษณ์ให้ชุมชน มีปราชญ์ชาวบ้าน มีแหล่งเรียนรู้ที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างเสริมชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2560)

2.5 ด้านการปลูกฝังค่านิยม ค่านิยมที่ชุมชนเห็นว่าควรที่จะเล่นและปลูกฝัง เพื่อให้เกิดความสุขความสามัคคีมากยิ่งขึ้นคือ การรู้จักพอเพียง ประหยัด รู้รักสามัคคี รู้จักแบ่งปัน และเสริมสร้างความสุขให้กันและกันมากยิ่งขึ้น

“อยากให้มีความสามัคคีปองดอง ไม่แตกแยกรักใคร่สามัคคี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2560)

“อยากให้ชุมชนมีความสามัคคีกันให้มากขึ้น ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเอง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 2560)

“สร้างเสริมให้คนในชุมชนสามัคคีปองดอง ช่วยเหลือเผื่อแผ่” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10, 2560)

“ให้หน่วยงานมาอบรมแนะนำการปฏิบัติ เห็นประโยชน์ส่วนรวมก่อน ให้ชุมชนปองดองรักใคร่สามัคคี” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2560)

“ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ให้คนในชุมชนรักใคร่สามัคคีปองดอง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2560)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษาและนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลธงชัยมีความเข้มแข็งโดยรวมในระดับมาก ซึ่งสามารถอภิปรายได้จากผลการรายงานการประเมินตนเองที่พบว่า ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตั้งแต่ขั้นวิเคราะห์ปัญหาและวางแผน อาทิ “การจัดทำแผนชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน” “การมีส่วนร่วมในการจัดระบบบริการสุขภาพของรัฐและท้องถิ่น” ขึ้นร่วมดำเนินการ เช่น “การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค คัดกรองความเสี่ยงของคนในชุมชน” “การรวมกลุ่มทำสาธารณประโยชน์ร่วมกัน” จนถึงขั้นควบคุมกำกับและติดตามประเมินผล คือ “การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและคุ้มครองคนในชุมชน จากบริการที่ไม่จำเป็นและกระทบต่อสุขภาพ” การที่จะชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนทุกลำดับขั้นของการพัฒนาชุมชนดังกล่าวนี้ เป็นการแสดงถึงพลังความสามารถ ศักยภาพภายในชุมชน ซึ่งเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชนต่อไป (Kovit Pongam, 2010)

2. เมื่อพิจารณาองค์ประกอบและลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ชุมชนตำบลธงชัยมีองค์ประกอบและลักษณะของชุมชนเข้มแข็งที่ครบถ้วน สอดคล้องกับองค์ประกอบและลักษณะชุมชนเข้มแข็ง ตามแนวคิดของ Kovit Pongam โดยการศึกษาครั้งนี้ เน้นการศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในด้านระบบสุขภาพชุมชน ที่เห็นว่า ชุมชนต้องสามารถดูแลสุขภาพของตนเองให้ได้มากที่สุด สามารถควบคุมโรคและสร้างเสริมสุขภาพได้ (Kovit Pongam, 2010) ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ชุมชนมีจิตสำนึก (Community Consciousness) และมีการจัดการชุมชน (Community Management) ด้านสุขภาพที่ค่อนข้างเข้มแข็ง อาทิ ชุมชนมี

ส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสุขภาพ อาทิ การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค คัดกรองความเสี่ยงของ คนในชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดระบบการดูแลสุขภาพเบื้องต้นและการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง มีการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ มีการป้องกันและเฝ้าระวังโรคระบาด มีการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากโรคติดต่อและการบาดเจ็บ (Wiyada Kaewkong & Sunantha Weerakunthanan, 2009) ซึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญที่สะท้อนความเข้มแข็งของชุมชน ก็คือ การมีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง (Strengthens Community Organization) และการมี เครือข่ายชุมชน (Community Networks) ที่รวมตัวกันเพื่อทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม จากหลักฐานเชิงประจักษ์และสภาพการณ์จริงในชุมชนตำบลธงชัย จะพบว่า ในชุมชนมีกลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครประจำครอบครัว (อสค.) และผู้นำชุมชนทั้ง ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน องค์กรการบริหารส่วนตำบลธงชัย อีกทั้งมีชมรมผู้สูงอายุตำบลธงชัย ที่ได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนด้านสุขภาพร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลธงชัย

3. องค์กรประกอบการจัดการชุมชนที่ดี (Community Management) ในชุมชน ตำบลธงชัยที่ยังต้องการการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น ประกอบด้วย การปกป้องคุ้มครอง คนในชุมชนจากสื่อที่ไม่เหมาะสม การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะในการดำรงชีวิต การ มีกติกากในการควบคุมอาชญากรรมและความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน การคุ้มครองผู้ ได้รับความรุนแรง การมีกติกากของชุมชนในการควบคุมการสูบบุหรี่ การดื่มสุรา และการเสพสิ่ง เสพติด รวมทั้งการจัดสถานที่และกิจกรรมการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งสอดคล้องกับ การก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ที่ความเจริญของเทคโนโลยีการสื่อสารก้าวหน้า ประชาชนใช้ และเข้าถึง Social Media อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ครอบครัวและชุมชนอาจได้รับ ผลกระทบต่อชีวิตประจำวันทั้งทางบวกและทางลบในยุค Thailand 4.0 นี้ ชุมชนจึงตระหนัก ว่าการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ด้านข้อมูลสารสนเทศ (Information Literacy) และการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงมี ความสำคัญ (Wisit Yimyom & Usanakorn Tawarom, 2018)

นอกจากนี้ยังพบว่า ชุมชนให้ความสำคัญกับ “การกำหนดกติกา” ขึ้นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ซึ่งเป็นหนึ่งในกฎบัตร ออตตาวาชาร์เตอร์ (Ottawa Charter) นโยบายสาธารณะเป็นการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ รวมถึงกิจกรรมที่ชุมชนเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำโดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม (Kanokrat Duangpikun & Jarunan Methaphant, 2014) ดังนั้นการที่ชุมชนตำบลตระหนัก ถึงความสำคัญของการ “กำหนดนโยบายสาธารณะหรือกติกา” ของชุมชน จึงสะท้อนถึงการมี จิตสำนึกชุมชน (Community Consciousness) ที่ดี และด้วยสภาพปัญหาสังคมไทยที่ เปลี่ยนแปลงไป การก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) การจัดการชุมชนในด้าน

การป้องกันและควบคุมความรุนแรงในครอบครัวและชุมชน การดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

4. แนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

แนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เสนอประเด็นต่าง ๆ สรุปได้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ

แนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เสนอประเด็นต่าง ๆ สรุปได้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ 1) ด้านการติดต่อสื่อสาร ชุมชนมีความคิดเห็นว่าการเพิ่มการติดต่อสื่อสารกันทั้งผู้นำชุมชน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน และประชาชน เช่น การประชาสัมพันธ์ หอกระจายข่าว สอดคล้องกับ สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานมาตรฐานการพัฒนาชุมชน ในด้านการพัฒนาบุคคลในชุมชนให้รู้จักการสื่อสาร 2) ด้านการงานและการส่งเสริมอาชีพ เป็นสิ่งที่ชุมชนต้องการให้ทุกคนมีอาชีพเพื่อให้มีรายได้มาสู่ครัวเรือนมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะคนว่างงานและผู้สูงอายุ 3) การเข้าถึงบริการต่าง ๆ ชุมชนมีความต้องการบริการเกี่ยวกับการออกกกำลังกายทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ 4) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ชุมชนมีการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำเนินงานได้ เช่น การสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การกำจัดขยะ การดูแลสิ่งแวดล้อมและสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ และการมีอุปกรณ์ในการออกกกำลังกายที่เพียงพอ 5) ด้านการปลูกฝังค่านิยมค่านิยมที่ชุมชนเห็นว่าควรที่จะเล่นและปลูกฝังเพื่อให้เกิดความสุขความสามัคคีมากยิ่งขึ้นคือการรู้จักพอเพียง ประหยัด รู้รักสามัคคี รู้จักแบ่งปัน และเสริมสร้างความสุขให้กันและกันมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ วชิราภรณ์ สุรณะสกุล ว่าชุมชนมีเป้าหมายค่านิยมร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน มีการบริหารทรัพยากรที่เหมาะสม (วชิราภรณ์ สุรณะสกุล และคณะ, 2557) และสำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ว่าการพัฒนาชุมชนต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีอาชีพ มีงานทำและกำหนดเป็นแนวทางการดำเนินงานมาตรฐานการพัฒนาชุมชนต่อไป (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีเป้าหมายร่วมกันและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ด้านการจัดการบริหารที่ดีมี และด้านการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านที่ควรสร้างความเข้มแข็งให้มากขึ้น เช่น การใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมคิด ทำและรับผิดชอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรม/โครงการบริการวิชาการสังคม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่เน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ให้การมีส่วนร่วมคิด ทำและร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานในประเด็น

ต่าง ๆ สรุปได้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการงาน ด้านการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม และด้านการปลูกฝังค่านิยม ซึ่งการติดต่อสื่อสารควรมีเนื้อหาที่เข้าใจง่ายชัดเจน เพื่อให้ทุกคนได้เข้าใจตรงกันและมีแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรมีการออกกำลังกายประจำหมู่บ้านทุกวัน นอกจากนี้ อาจจะมีบริการอื่น ๆ ที่เข้ามาให้ความรู้ อบรมเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพเพิ่มขึ้น ควรมีการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำเนินงานได้ ส่วนการปลูกฝังค่านิยม ค่านิยมที่ชุมชนเห็นว่าควรที่จะเล่นและปลูกฝังเพื่อให้เกิดความสุขความสามัคคีมากยิ่งขึ้นคือ การรู้จักพอเพียง ประหยัด รู้รักสามัคคี รู้จักแบ่งปัน และเสริมสร้างความสุขให้กันและกันมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของชุมชนตำบลธงชัย ได้แก่ กระบวน การจัดการชุมชน ทูทางสังคมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนานโยบายสาธารณะของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี

เอกสารอ้างอิง

- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1. (17 กรกฎาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (สุสติ สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10. (21 สิงหาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (สุสติ สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11. (22 สิงหาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (สุสติ สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2. (17 กรกฎาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (สุสติ สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3. (18 กรกฎาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (สุสติ สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4. (19 กรกฎาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (สุสติ สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5. (20 กรกฎาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (สุสติ สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6. (20 กรกฎาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (ผุสดี สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7. (20 กรกฎาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (ผุสดี สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8. (19 สิงหาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (ผุสดี สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9. (21 สิงหาคม 2560). การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนตำบลธงชัยอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี. (ผุสดี สระทอง, ผู้สัมภาษณ์)
- วชิราภรณ์ สุรณะสกุล และคณะ. (2557). การนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน. วารสารวิจัย มสท สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(2), 91-112.
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2557). แนวทางการดำเนินงานมาตรฐานการพัฒนาชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2563 จาก <https://chumchon.cdd.go.th>.
- Institute for Health Information System Development. (2017). The 1st National Health Information System Conference 2010 "Intense Health Information Strong community health" February 17 - 19, 2010, Miracle Grand Convention Hotel for the first time in the history of Thai public health.
- Kanokrat Duangpikun & Jarunan Methaphant. (2014). A study of the strength of the new Ban Muang community in Phu Wiang District, Nan Province. In Paper presented at the International Conference on Management Science, Innovation, and Technology 2015. Suan Sunandha Rajabhat University.
- Kovit Pongam. (2010). Community and local self-management. Bangkok: Bophit Printing.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Journal Education and Psychology Measurement, 3(30), 607-610.
- Somboon Thammala. (2013). Form for strengthening the community by using local wisdom as a base in Chiang Rai province. Educational Journal Review, 28(1), 9-18.

- Wisit Yimyom & Usanakorn Tawarom. (2018). Factors affecting the strength of the village community, sufficiency economy, prototype Koh Chan District Chonburi province. *Journal of Applied Arts*, 11(1), 39-50.
- Wiyada Kaewkong & Sunantha Weerakunthanan. (2009). The strengths of suay community at Nongtadam Village, Nongki District, Buriram Province. *Journal of Buriram Rajabhat University*, 1(2), 46-53.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนธ์

วารสารมหาวิทยาลัยนครพนธ์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนธ์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง

ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในโนคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากรและเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่ อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ สัจฉิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิถีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เพือกสกันธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไหมสน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้

เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต.โต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิขสิทธิ์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300 – 350 คำ)

..... (16 pt)

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16.pt)

2..... (16.pt)

3..... (16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

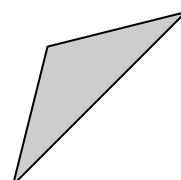
.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์หรือออกมาใน
รูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

[illegible]

....(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

[illegible]

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt).....

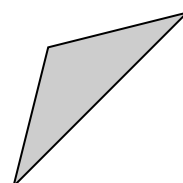
.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300 – 350 คำ)

(16 pt)

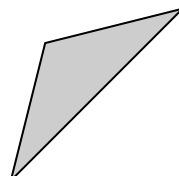
.....

.....

.....

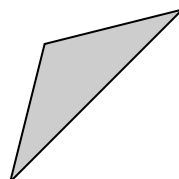
.....

Keywords: 3 – 5 words

.....(16 pt).....

(10 pt)

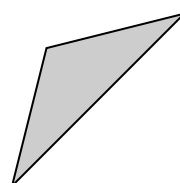

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt).....

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

